

ਫਾਰਸੀ-ਅਮੋਜ਼

(ਵਾਸਤਾਨਿ-ਅਵਬ ਸਹਿਤ)

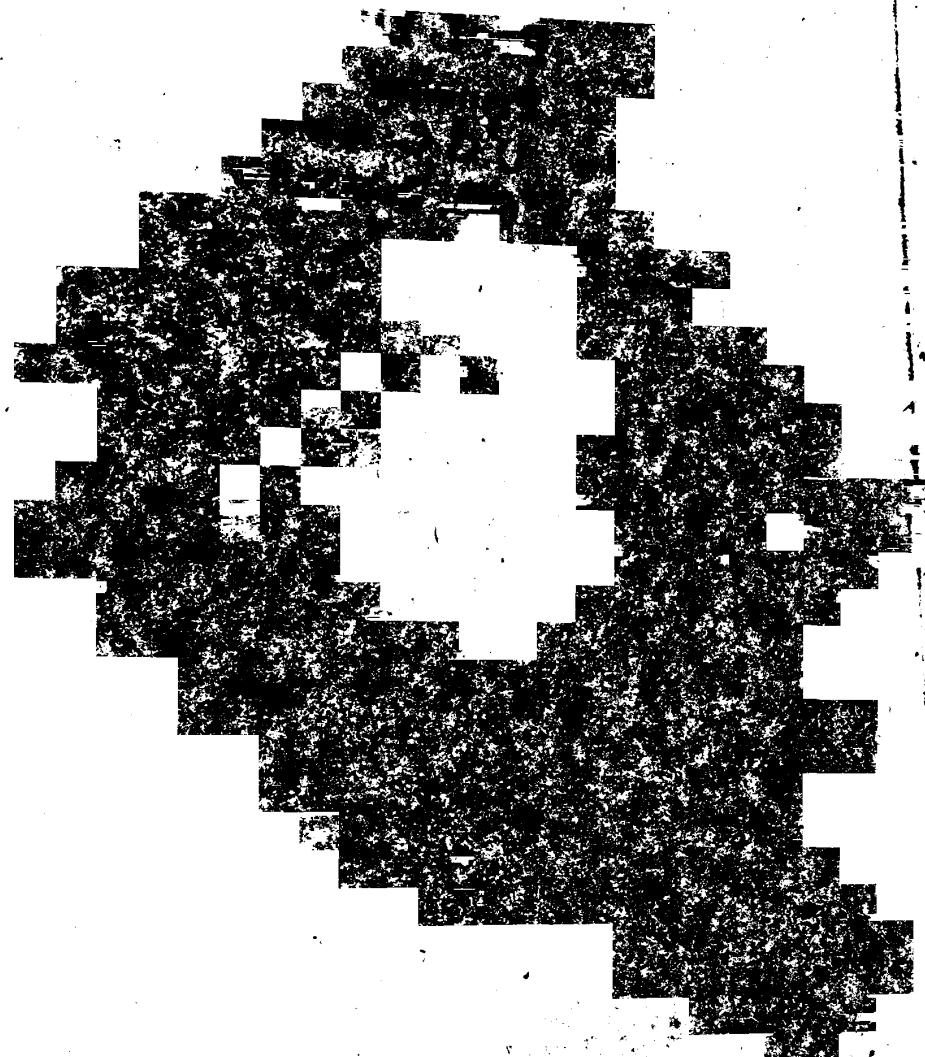

ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ
ਬੰਟਾ ਘਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਮੁਲ ੨-੮-੦

20/95

Prof. Dr. Haroam Singh Shan
Principal Project Investigator
U.G.C. Research Project on Sikhism
605, Sector 16 Chandigarh.

ਫਾਰਸੀ ਅਮੇਜ਼

ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ

ਲੁਧਿਆਣਾ

੨-੮-੦

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ — ੧੦੦੦

— C —

Published by S. Jiwan Singh M. A., Proprietor Lahore
Book Shop, Ludhiana & Printed at his Lahore
Art Press, Civil Lines, Ludhian.

ਮੁਖ ਬੰਦ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਲੱਗ ਛੁਗ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਰਮਾਣੀਕ ਰਹੀ । ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਅਨੇਕ ਪਖੀ ਪਟਭਾਵ ਪਾਇਆ । ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਪਟਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਅਧੂਰਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਗਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਇਕ ਇਖਤਿਆਰੀ ਪਰਚਾ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਭੁਲੀ ਭਾਂਤ ਤਿਆਰੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਨਾਲ ਕਾਢੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਹੈ । ਆਸ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਜਨ ਲਾਡ ਉਠਾਉਣਗੇ ।

ਪੰਜਾਬ

ਲੇਖ ਸੂਚੀ

ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਫਾਰਸੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਿਯਮ ੧-੮੦

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਦਾਸਤਾਨਿ ਅਦਬ

ਉ. ਫਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲ ਧਾਰਾ ਵਿਚੋਂ ਕੰਪ ਪਾਰੇ	੧
ਅ. ਫਾਰਸੀ ਮਸਨਵੀ ਰਸ	੩੧
ਈ. ਫਾਰਸੀ ਟੁਬਾਈ ਰਸ	੬੪
ਸ. ਫਾਜ਼ਲੀ ਲੋਗ ਰਸ	੬੫

੧.

(مصادر)

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਪਰਕਾਰ
ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਚ
'ਮਸਦਰ' ਅਥਵਾ ਧਾਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ,

— آمدن — آਊਣਾ

— کਫ਼ਤਨ — ਕਹਿਣਾ

— رفتਨ — ਜਾਣਾ

— پیدਨ — ਦੇਖਣਾ

ਫਾਰਸੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਿਛੇ ਅੰਤਕਾਂ ਨੰਬਰ ੧ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ
ਲਤੀ ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਸਿਖਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਅਸੀਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਲਤੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਰੱਟ ਲੈਣ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਧ ਫਾਰਸੀ ਜ੍ਞਾਨ ਲਈ ਰੀਤ੍ਵ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦਾ ਕੰਮ ਏਵੇਗਾ।

੨.

(ماضی مطلق)

ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸਭ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ
'ਮਸਦਰ' ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਏ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ 'ਮਸਦਰ'
ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸੱਤੇ ਪਾਸ
'ਅਨਿਸਚਤ ਛੂਤ ਕਾਲ' ਅਥਵਾ (ماضی مطلق) ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਕਵਤ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ
ਅਰਥ ਹਨ 'ਕਿਹਾ'। ਹੋਰ ਦੱਬੇ :

* *—ਮੁਰਦ—ਹੋਇਆ

ਪ੍ਰਸਿੰਦ—ਪੁਛਿਆ

ਸਾਂਖਤ—ਬਣਾਇਆ

ਨਵਤ—ਲਿਖਿਆ

ਜੀਵਿਸਤ—ਜੀਵਿਦਿਆ

ਨਫੀ ਦੀ ਸੂਚਕ ਕਿਤਿਆ ਬਣਾਉ ਲਈ, ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਤੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ;

ਨਮੁਦ—ਨ ਮੋਇਆ

ਨਪ੍ਰਸਿੰਦ—ਨ ਪੁਛਿਆ

ਨਸਾਂਖਤ—ਨ ਬਣਾਇਆ

ਨਨਵਤ—ਨ ਲਿਖਿਆ

ਨਜੀਵਿਸਤ—ਨ ਜੀਵਿਦਿਆ

ਅਭਿਆਸ

ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਤੀ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਸੌ ਮਸਦਰ ਚੁਣੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਅਨਿਸਚਤ ਭੂਤ ਕਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸਾਡੇ ਬਣਾਓ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਲਿਖੋ।

੩.

(فاعل و فعل)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਤਾ ਵਾਲੇ ਅਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆ
(فعل) ਪਿਛੋਂ। ਦੇਖੋ :—

* (ਉਚਾਰਣ : ਮੁਰਦਨ,) ਪੁਰਸੀਵਨ, ਸਾਖਤਨ, ਨਵਿਸਤਨ,
ਜੀਸਤਨ।

طفـل کویسـت — بـڑا رـئـیـا
 موہن نـہـیـت — مـہـن بـڑـا
 دـخـتـر خـنـدـید — بـڑـی بـڑـی
 بـارـان بـیـامـد — بـارـان بـیـامـد
 آـفـتـاب بـآـمـد — سـرـجـنـیـکـلـیـا
 آـتـش اـفسـرـد — اـنـگـا بـڑـیـشـتـرـیـا
 صـنـدـلـی بـشـکـسـتـ — بـڑـیـٹـیـا
 خـادـم پـرـفـت — نـکـرـنـیـا

نـہـٹ : اـتـے بـشـکـسـتـ دـیـلـیـا بـیـکـلـیـا تـےـ
 پـھـیـلـاـں دـاـپـاـں آـئـیـاـں هـیـاـں । دـاـرـسـیـاـں دـیـلـیـاـں تـےـ پـھـیـلـاـں دـیـسـاـں
 تـرـوـاـں بـدـاـپـاـں لـےـدـےـ هـاـنـاـں । دـیـسـاـں تـرـوـاـں کـرـنـاـں نـاـلـاـں عـرـاـرـاـنـاـں دـیـلـیـاـں سـوـبـاـں تـےـ
 بـہـلـیـاـں دـیـلـیـاـں رـہـاـنـیـاـں جـانـدـیـاـں هـیـاـں । هـوـرـاـنـیـاـں دـیـلـیـاـں دـیـلـیـاـں :

چـوـب بـسـرـخـت — لـکـنـڈـیـاـں لـنـڈـیـاـں
 شـام بـنـخـفـت — سـٹـام سـٹـاـم
 سـوـهـن خـنـدـید — سـہـنـیـاـں هـسـیـاـں
 دـزـد بـدوـید — چـوـب دـیـزـیـاـں
 زـن بـتـرـسـید — اـنـڈـیـاـں ڈـنـڈـیـاـں
 گـاـہـا بـشـکـفـت — ٹـوـلـیـاـں بـیـلـیـاـں
 فـاـذـتـہ بـپـرـید — یـوـگـیـاـں عـوـڈـیـاـں
 غـزال بـجـسـت — ہـیـرـنـیـاـں بـکـرـیـاـں
 اـخـونـد بـفـرـمـوـنـ — اـپـیـاـپـکـ نـےـ دـرـمـاـیـاـں

۶.

(فاعل فعل و مفعول)

دـاـرـسـیـاـں دـیـلـیـاـں (فـاعـلـ) ، (مـفـعـولـ) اـتـےـ کـرـتـاـں (فـاعـلـ) ، (مـفـعـولـ)

(ذوہل) سੀ ਉਹੀ ਤਰਤੀਬ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
ਫਾਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਰਮ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਰਿਆ,
ਏਥੋ :

—ਰਾਮ ਨੇ ਖੱਤ ਨ ਲਿਖਿਆ
—ਟੇਫਲ ਨਾਨ ਖੁਵਾਡ
—ਕੁਸ਼ਣਾ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ
—ਗੰਗਾ ਸੀਨ ਨੇ ਪਾਠ ਯਾਦ ਕੀਤਾ
—ਮੋਹਨ ਨੇ ਇਨਾਮ ਲਿਆ
—ਲੜਕੀ ਨੇ ਦਵਾਤ ਨ ਖਰੰਦੀ
—ਰਾਮ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨ ਮਾਰਿਆ

ਅਭਿਆਸ

(੮)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਓਲਥਾ ਕਰੋ : —

نے یہ اسੇ ਖੁਵਾਡ - اقبال ਖੁਟਾ ਨਵਹਤ - اک੍ਰਮ ਕਾਂਗ ਫੁਰੋਖਤ
فقید زਾਨ ਬੁਡ - دزد پول دزدید - احمد گਬੇਹ داਕਿਤ - خدا مارا
آفرید - نہال مقراضੇ آਰੂ - اکਿਰ ਅਸੇਪ دਾ دਵਾਨਿਦ - خੀਖਾਤ ਜਾਮੇ ਹਾ
ਨਵਹਤ - باغبان ਦਰਖਤਹਾ ਨਿਸਾਨ ਗੁਬੈਲ ਮੁਖ ਰਾਖੂਦ - پ੍ਰਿਯਮ ਕਲਮ
بਿਨੇਕਿਤ -

(੯)

ਫਾਰਸੀ ਬਲਾਓ :

(੧) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘੋੜਾ ਨ ਖੂੰਦਿਆ (੨) ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੇ ਚੌਰ ਨੂੰ
ਪਕਤਿਆ (੩) ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ (੪) ਰੱਬ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ
ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ (੫) ਅਕਬਰ ਨੇ ਰਸੀ ਤੋੜੀ । (੬) ਬੱਚੇ ਨੇ ਪਿਉ ਨੂੰ
ਬੁਲਾਇਆ ।

ਜਵਾਬ : — (੭) ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਘੋੜਾ ਖਰੀਦਿਆ । ਇਕਥਾਲ ਨੇ ਖਤ
ਲਿਖਿਆ । ਅਕਰਮ ਨੇ ਗਾਂ ਵੇਚੇ । ਡਕੀਰ ਰੋਟੀ ਲੈ ਗਿਆ । ਚੌਰ ਨੇ ਰੁਪਥੈ

ਚੁਰਾਏ। ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਨਿਹਾਲ ਨੇ ਕੈਂਚੀ ਲਿਆਈ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਘੋੜਾ ਦੈਤਾ। ਦਰਜੀ ਨੇ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀਤੇ। ਮਾਲੀ ਨੇ ਬੂਟੇ ਲਾਏ। ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਚੁਹੇ ਖਾਧੇ। ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਕਲਮ ਤੋੜੀ।

(ਅ)

بادشاہ اسے خرید - وکیدار دزد دا گرفت - گربہ شیر دا
آموخت الد تعالیٰ آدم دا بیافرید - اکبر دیسمان بشکست
طفل پدر دا بخواند -

੫.

(اسم - خبر و فعل ناقص)

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਕੌਡਨ ਤੇ ਮਾਨਦਨ - ਹਸਤਨ - ਸ਼ਦਨ - ਬੁਦਨ ਹੋਣਾ - ਹਸਤਨ - ਸ਼ਦਨ - ਬੁਦਨ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਪੁਟਣ ਭਾਂਤ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸੂਰਕ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪੂਰਕ (complement) ਦੀ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਨਾਲ ਅਥਵਾ ਉਛੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਹਨ ਦਾ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਾਕਸ਼ ਹੈ, 'ਦਾਨਾ' ਖਬਰ ਤੇ 'ਅਸਤ' ਫਿਅਲ ਨਾਕਸ਼। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੰਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਉਹੋ ਤਰਤੀਬ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਵਿਹੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ :—

— ਅਹਿਮਦ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਇਆ

— ਸ਼ਾਮ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ

— ਸਮਾਂ ਬਾਲ ਗਿਆ

— ਮੌਹਨ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ (ਫੇਲ ਹੋ ਗਿਆ)

— ਸ਼ਿਰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਫੇਦ ਹੈ।

مُوہن گرسنہ بون — مੈਣ ਭੁੱਖਾ ਸੀ
 کریਮ احمق بون — کਰੀਮ ਘੂੜਖ ਸੀ
 حکیم بیمار است — ਹਕੀਮ ਬੀਮਾਰ ਹੈ
 دزد پاکل شد — ਚੋਰ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ
 دھیم آواڑਾ گروید — ਰਹੀਮ ਆਵਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ
 جوਤੀ بد نیست — ਜੋਤੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ

ਅਭਿਆਸ

(1) ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਨਫੀ ਦੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ।

(2) ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾ ਕਰੋ :—

ਊਠ ਮਰ ਗਿਆ। ਲੂਮੜੀ ਚਾਲਾਕ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਅਤਾ ਉੱਲਾ ਜੱਜ ਸੀ।
 ਇਹ ਬੱਚਾ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਸਲੰਮ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੁਪਿਆ ਗੁਮ ਹੋ ਗਿਆ।
 ਮਕਾਨ ਮਿਟੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਾਣੀ ਠੰਡਾ ਨਹੀਂ। ਦੁੱਧ ਗਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਾਕ
 ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਕਰਦ ਛੁੱਡੀ।

ਜਵਾਬ :—

شتر بمرد - دوپاہ مرکار است - قاضی عطا الدمنصف بود
 این طفل دستنگو است - سالیم کامیاب شد - زد گم شد - خانہ
 بخاک پیوسن - آب خلک نیست - شیر گرم نبود - چاقو تیز
 است و کار کند -

ੴ.

(اسਮ اشادہ)

ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਲਈ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਅਨ' 'ਅਨ੍ਹ' ਵਰਤੇ ਹਨ।
 ਥੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਭੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਪਾਤਰ ਮਹਾਰਾ ਦੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ
 ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ :—

ੴ

ایں اسپ—**ਇਹ ਘੋੜਾ**
 —آل مرد **ਆਦਮੀ**
 —آل طفل نیک است
 —**ਇਹ ਬੱਸਾ** ਨੇਕ ਹੈ
 —آل مردਚੇ ਕਸ است
 —**ਇਹ ਮਰਦ ਕੌਣ** ਹੈ ? (ਛੁ—ਕੀ)
 —**ਇਹ ਕੀ** ਹੈ ? ਕਾਗਜ਼ ਹੈ
 —**ਇਹ ਕਲਮ** ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਦਵਾਤ ਹੈ

—**ਇਹ ਮੌਜ਼** ਨਹੀਂ ਹੈ
 —**ਇਹ ਮੌਜ਼** ਨਹੀਂ ਹੈ
 —**ਇਹ ਮੌਜ਼** ਨਹੀਂ ਹੈ
 —**ਇਹ ਪਾਣੀ** ਠੰਡਾ ਹੈ
 —**ਇਹ ਵੀਗ** ਗੜਮ ਹੈ
 —**ਇਹ ਉਹ** ਔਰਤ ਬੁੱਢਾ ਹੈ
 —**ਇਹ ਭਰਾ** ਹੈ ਨ ਭੈਣ

ਅਭਿਆਸ

ਫਾਰਸੀ ਦਲਾਓ —

ਇਹ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਕਾਨ। ਇਹ ਫਰਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਛੱਤ। ਨ ਉਹ
 ਹਾਲ ਕਮਰਾ ਹੈ ਨ ਕੇਠੜੀ। ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਖਿੜਕੀ ਹੈ। ਉਹ
 ਮਸਜਦ ਨਹੀਂ, ਸਰਾਂ ਹੈ।

ਜਵਾਬ :

ایں خانہ است آں دکان - ایں فرش است و آں سقف
 نہ آں تਾਲਾ دਾਸਟ نہ اੱਤਾਕ - ایں درنیਸਟ, دریੱਚੇ ਹਾਸਟ - آں
 مਸجਦ نਿਸਟ سਰਾਵੀ ਹਾਸਟ -

੭.

(مركب اضافي)

ڈا رسمی دھਜ دے جاں بھوڑے سبھداں دے رل-سੋੜ نੂੰ مركب اضافہ
دھارمیاں آ�دے ہن ।

ਸੰਬੰਧ ਦਸਣ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਤ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰੱਖ, ਦੇਹਾਂ ਵਿਚ
ਇਕ 'ਜ਼ੇਰ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ہن । ਦੇਖੋ :—

قلم موہن — ਮੋਹਨ ਦੀ ਕਲਮ

خانہ زید — ਜੈਦ ਦਾ ਘਰ

انگشتਡ੍ਰੀ ਟਲਾਈ — ਸੋਨੇ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਹਕੂਮਤ — ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਹਕੂਮਤ

ਸਰਕਾਰ انਕਾਇਸ਼ੀਅਤ — ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਅਸ੍ਪ ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਘੋੜਾ

بندੂ ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ

کਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ (ਇਜ਼ਾਫਤ) ਨੂੰ ਰਾ— ਰਾ— ਜਾਂ ਜਾਂ ਅੰ ਬ— ਜਾਂ ਲਾਕੇ ਵੀ
ਪਰਗਾਉਂਦੇ ہن, ਜਿਵੇਂ :

ਮਭਿਆਸ

(੧) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ : —

ایਨ ਖਨੇ ਅੰ ਮਾਹੇਂ ਅਸਤ — ਇਹ ਮੋਹਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ

بندੂ ਖਦਾ ਮੁਹੱਤਾਜ ਬੜੇ ਨਿਸ਼ਟ — ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਦੈਲਤ ਛਾ

ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ

حرص ਰਾ ਗੁਲਾਮ ਚੇ ਕਾਰੇ — ਲੋਭੀ ਬੰਦਾ ਕਿਸ ਕੰਮ ?

دو ਮਾਹੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ - ਅਸ੍ਪ ਜਾਲ ਨਿਸਤ - ਫਰਸ਼ ਤਾਲਾਦ ਖੁਬ ਅਸਤ

تਾਲਾਦ ਇਨ ਮਦਰਸੇ ਫਰਾਖ ਨਿਸਤ - پਾਪਿਸ਼ ਉਥਮਾਨ ਚੇ ਸ਼ਦ ? ਮਕਾਨ

ਨਹਾਲ ਇਨ ਜਾਨਿਸਤ - ਚਾਕੂਏਂ ਕਿਨ੍ਹਿਤ ਕਮ ਸ਼ਦ - ਕਨਾਬ ਜਮਾਲ ਆਂਖਾ

بود - دستدار امام پلیید گردید - خدائے پاک و استائیش است - بندگ
خدا محتاج بزر نیست محتاج بالفت است -

(۲) ڈارساً بਣਾਓ —

ਇਹ ਆਦਮੀ ਅਜੈਬ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇਥੇ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਸੁਹਣੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਮੂਰਖ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਹਨ ਦਾ ਚਾਚਾ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਕਬਰ ਦਿੰਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਹਿਰਸ ਦਾ ਬੰਦਾ ਦਫ਼ਾ ਹੋਇਆ।

ਜਵਾਬ :— (۱) ਮੇਹਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਇਆ। ਜ਼ਾਲ ਦਾ ਘੋੜਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਦਾ ਡਰਸ਼ ਸੁਹਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਦਰਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਕਮਰਾ ਲੰਮਾ ਹੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਮਾਨ ਦੀ ਜੁਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਨਿਹਾਲ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਨਪਤ ਦਾ ਚਾਕੂ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਜਮਾਲ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਉਥੇ ਸੀ। ਅਮਾਮ ਦੀ ਪਗਤੀ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਕ ਰੱਬ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਮਖਾਜ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਭਾਉ ਦਾ ਮੁਖਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ایں مرد پدر اجیب است - اسੇਂ ਦੱਸਾ ਗਿਆ ਹੈ - اسੇਂ ਜਾਨਿਸਟ ਖੱਤ ਸ਼ਾਮ ਖੁਸ਼ - ਅਸਤ - ਬਾਰੇ ਪਦਰੀ ਯਿਕ ਅਹੁਕੁ ਉਲੰਬ ਸ਼ਦ - ਉਮ ਮੋਹਨ ਮੋਹਨ ਸੀ - ਅਕਬਰ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਹੌਨ ਬੁਦ - ਬੰਦਗੀ ਹੋਰੁ ਧੁਚ ਦੁਫੁ ਸ਼ਦ

੮.

(مركب توصيفي)

ਦੇ ਜਾ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋੜ-ਮੇਲ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿਫ਼ਤ ਤੇ ਦੂਜਾ ਨਾਂਵ ਹੋਵੇ, ਮੁੱਢ ਤ੍ਰਚੀਫ਼ੀ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਕਬ ਇਜ਼ਾਫੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇਵੇਂ ਨਾਂਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਉਸੀਫੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਤੇ ਦੂਜਾ ਨਾਂਵ ਜਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ। 'ਬ خنک' (ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਮੁਰਕਬ ਤਉਸੀਫੀ ਹੈ ਪਰ 'ਬ کੂਝ' (ਕਉਸਰ ਚਸ਼ਮੇ ਦਾ ਪਾਣੀ) ਮੁਰਕਬ

੯

ਇਜ਼ਾਫੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇਹ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਕਬ ਇਜ਼ਾਫੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚ ਸ਼ਬਦ ‘ਦਾ’ ‘ਏ’ ‘ਲੀ’ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਉਸੀਫੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਮੁਰਕਬ ਇਜ਼ਾਫੀ ਲਈ ਵੇਖੋ ਪਿਛਲਾ ਹਾਠ। ਮੁਰਕਬ ਤਉਸੀਫੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ :—

بزرگ اور بزرگ — ڈکٹا ٹرٹا

— اسپ چاپک f17 میخ پڑا

گرام نان—گرام ریٹی

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਇਦੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਸ਼ਵਾਣ (ਚੱਚੀ) ਵਿਕਿਸ਼ਯ (ਚੱਚੀ, ਮੁਹੂਰਤ) ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮੰਬੰਧ ਨੂੰ ਛਿਕ ਜ਼ੇਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਲੁ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ
ਤੁ ਅਤੇ ਲੜ੍ਹ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਇਕੱਤੇ ਚੰਗਾ ਵਸਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ
ਤੁ ਚੰਗਾ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ। ਕੋਥੋਂ ਹੇਠ ਵਿਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ : —

— اکبر نیک است۔

—�ਕਬਰ ਅਣੀ ਗਲੋਂ ਨਕ ਹੈ ਕਿ ਆਡੀ, ਨੀਕ ਟਰਾਸਟ

فیل بزرگترین حیوانات است
ہے

ਬਈ ਵਾਰੀ - لغایت - خیلے ازھمہ آਦ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਕੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾ ਦਰਜਾ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ

این کتاب خیلی خوش خواندنی است

ਇਹ ਕਤਾਬ ਬੜੀ ਪੜ੍ਹਨ ਜੋਗ ਹੈ ।

این دستار بغایت خوش دیگ است

ਇਹ ਪਗੜੀ ਬੜੇ ਸੁਹਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ।

این قلم آهد، از همه اعماق و برد است.

ਇਹ ਹੈਲਡਰ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ایں جسمہ را اُب بسداو خانک است
�ਸ سلسلے کا پالی بڑا ٹੰڈا ہے ।

پنجابی دیکھ بولے :—

خواہر بزرگ اینجنا نیست - دام سخن شیریں بگفت -
مرد رزدل بگریخت - طفل نیک سلام کرو - صادر مہربان آمد
ایں قلمدان قشذگ از کیست ? مرد دانا کجا دفت ? برادو
کوچک استحق دو اطاق بو - دستار سفید درید - بچھے یتیم
زالہ کرد - این کس کلان ترین مردم است - دشمن دازا بہ از
دوست نادان است - اوشد از من خرد نواست خود ترین نہیں
بزرگریں ما است - اسے تو از سب من چاپک نواست -

(۲) دا رسمی دیکھ علیل بھائی —

مسٹ لبرکا । گوہڑی سیاہی । دیکھی دھاڑ । چنیڑی راڑ ।
بڑ بولہا مُڈا ایکے نہی । ٹੰڈا پالی تے گرم رہتی رہب دی بڑی
وڈی نیامٹ ہے । گنے سل نے ٹھوٹا چھاٹل بینیا । ہٹا برا چلا
گیا । نہیں ٹوپی کیس نے بھیڑی । مہتا بلالہ چکڑ دیکھ دس
گیا । نہیں ٹوپی کیس نے کنڈا گا । بھاڑر آدمی جیٹ گیا ।
پالی بھوڑ ٹੰڈا سی । سماں راہ ناٹے مہتا ہے । ایک ائڑ سک
ناٹے پٹلی ہے ।

ਜھاہ :— (۱) وڈی بولی دیکھے نہیں ہے । راہ نے میڈے میڈے
وڑن کہے । ڈرپے ک آدمی بولی گیا । نہ ک لبرکے نے سلاہ کیڑا ।
میحر بھاں مان آئی । ایک ریلکدا کلامداں کیڑا ہے ؟ سیاہا
آدمی کیسہ ر گیا ؟ ایکہ ک د ہٹا ٹاٹی کوٹڑی دیکھ سی ।
چٹی پگڑی دنٹ گئی । چڑی بولی رہی گیا । ایک آدمی ساریاں
کا سرپیٹ ہے । اکٹھ د سلسلہ بیکھڑ کے سٹ ٹے سے چیڑا ہے ।
اڑ سل سل میرے ناٹے ہٹا ہے । تھاڈا ہٹے ٹے ہٹا ساڈے ہڈے ٹے ہڈے دے
کھڑا کھڑا ہے । ٹے را چڑا میرے چڑے ناٹے ٹے ج ہے ।

طفل تذبل - سیاهی غلیظاً - دوات آیگی - شب تاریک
طفل گستاخ اینجا نیست - آب خنک و نان گدم نعمت بزرگ
پروردگار است - گنجیر خیال باطل بست - برادر کوچک بروخت
کلاه نوکه خرید؟ گاونر فربه درگل بماند - نوشیروان زام نیک
گزاشت - مرد دلیر فاتح آمد - آب بسیار خنک بود - شام از دام
فربه تراست - این ذنکه لاغر تین ذنان است -

七

(واحد و جمع)

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਪਿੰਤ ਵਚਨ ਨੂੰ ਹਾਂ, ਤੇ ਬਹੁ ਵਚਨ, ਨੂੰ ਹੈ ਆਖਦੇ ਹਨ (੧) ਜਾਨਦਾਰ ਸੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ 'ਹੀ' ਲਾਣ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇਜ਼ਾਨ ਸੀਜ਼ਾਂ ਦੀ 'ਕੀ' ਲਾਂ ਕੇ ਜਿਵੇਂ

مودودی مار - ۳

چوبہا - ۳

(੧) ਜੇ ਵਾਹਿਦ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ੪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੪ ਨੂੰ ੯ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਂ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਅਲੁਡ ਜਾਂ ਝਾਉ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੧ ਦੀ ਸਾਂ ਪਾਂ ਲਾਂ ਦੇ ਹਨ । ਕੋਈ :

بندگاں — بندہ

دازیا، — دانا

خوبیار — خوبرو

(۳) کਈ ਅਰਬੀ ਅਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ جੁੱਗ 'ਆਤ' ਲਾਕੇ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ—ਜਿਵੇਂ

مکانات — مکاروں

نقطیہ نقشہ حات

بیانات—دینگم

(੪) ਅਠਬੀ ਬੱਬਦਾਂ ਦੀ ਜਮੁ ਕਈ ਵਾਰ ਅਰਬੀ ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਖ਼کੀਮ' ਦੀ ਜਮੁ ਫਾਰਸੀ ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਖ਼ਕੀਮ' ਹੈ।
ਪਰ ਅਰਬੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਖ਼ਕੀਮ' ਆਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚੋਹੀਰ' ਦੀ ਜਮੁ
ਫਾਰਸੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ 'ਚੋਹੀਰ' ਹੈ। ਪਰ ਅਰਬੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਚੋਹੀਰ'
ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਲਈ ਪਿਛੇ ਦੇਖੋ

ਅੰਤਕ ਨੰਬਰ ੨

(੫) ਅਜ ਕਲ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਜਾਨਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾ ਵੀ ਬੇਜਾਨ
ਵਾਗੂੰ 'ਹਾ' ਲਾਕੇ ਬਣਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ।
م د ها ہے تو م د—ایرانی ਹا ہے تو ایرانی

(੬) ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਜਾਨਦਾਰ ਬਹੁ ਵਚਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿਰਿਆ ਵੀ
ਬਹੁ ਵਚਨੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਧਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ :—

مرد آمد - مردہاں آمدند - پرند از درخت پرید - پرندگان
پਰشਾਖ نشستند - دشمن دازا کذارہ کشید - دشمنان دازا کنا،
کشیدند - دازایں داست گفتند - طفل هاچه خوردند - این بچہ
ها غبی نبودند - ایذان کیستند ?

(੭) ਬੇ ਜਾਨ ਬਹੁ ਵਚਨੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿਰਿਆ ਸਾਡਾ ਇਕ ਵਚਨ
ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

چੋ ਬਹਾ ਬਸੋਖਤ - دریں باعث انگوਹ ਹਾਨਿਸਤ -
ਚੇ ਕਾਰ ਹਾ ਬੁਦ ਕੇ ਜ਼ਿਲ ਫਤਨਦ - ؟ کارਦ ਹਾ ਕਥਾ ਅਸਤ ?
جام ਹਾ ਸਫੀਦ ਬੁਦ - سالਿਹਾ ਸ਼ਦ ਕੇ ਕੇ ਆਰੀਹ ਹ ' ਬੇ ਹੰਨ ਆਮਨਦ
قلم ਹਾ ਬਿਕਿਸ਼ ਓ ਚੋਹੀਰ ਹਾ ਖਰਾਬ ਸ਼ਦ - گਲਿਹਾ ਪਿਤ੍ਰਸੁਦ -

قدح ਹਾ ਬਿਕਿਸ਼

ਅਭਿਆਸ

ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲੱਥਾ ਕਰੋ :—

ਕਥੋਂ :—(੫) ਮਰਦ ਆਇਆ। ਮਰਦ ਆਏ। ਪੰਡੀ ਦਰਖਤ ਤੋਂ
ਉਡਿਆ। ਪੰਡੀ ਟਾਹਣ ਤੇ ਬੈਠੇ। ਸਿਆਣਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਖਿਸਕ ਗਿਆ। ਸਿਆਣੇ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਬਚਿਆਂ ਕੀ ਖਾਧਾ ?
ਇਹ ਬਚੇ ਮੂੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਕੌਲ (ਲੋਕ) ਹਨ ?

(੬) ਲਕੜੀਆਂ ਜਲ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਬਾਝਾ ਵਿਚ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ
ਹਨ। ਕੀ ਕੰਮ ਸਨ ਕਿ ਐਵਤਾਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆ ? ਕਰਦਾਂ ਕਿਧਰ
ਗਈਆਂ ? ਕਪੜੇ ਚਿਟੇ ਸਨ, ਕਈ ਬਰਸ ਗੁਜ਼ਰੇ ਜਦੋਂ ਆਰਯਾ ਲੋਕ ਭਾਰਤ
ਵਿਚ ਆਏ। ਕਲਮਾਂ ਟੁਟ ਗਈਆਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ।
ਛੁਲ ਮੁਰੜਾ ਗਏ। ਪਿਆਲੇ ਟੁਟ ਗਏ।

੧੦

(مرکب عددی و اسمائی معیت)

ਡਾਰਸੀ ਵਿਚ ਜਵੇਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ
ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਦਾ ਇਕ-ਵਰਨ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਬਹੁ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਦੇ,
ਜਿਵੇਂ,

ਦੋ ਕਸ - ਚਹਾਦ ਜਨ - یہੜਾ ਮੀਥ - ਯੱਕ ਚਾਨ - ਦਰਮ - ਵੇਫਤਾਦ

ਸਾਲ - ਹੇਠਤ ਦੋਜ

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਖਾਸ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ
ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਵਾਜ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ

ਮੁਲਗੁਹ ਪੂਲ - ਮੋਹਾਡੀ ਚਹਾਦ ਅਨੇ - ਹੇਠਤ ਲਕਾਮ ਅਸੀਪ - ਸਾਡੇ
ਜ਼ਿੱਗੀਰ ਫਿੱਲ - ਸ਼ੱਖ ਸ਼ਾਖ ਆਹੋ - ਦੋਵਾਡਾ ਮੋਹਾਡ ਸ਼ਤਰ - ਧੀਕ ਕਟੁੰਬੁੰ ਜ਼ਮੀਨ -
ਦੋ ਸ਼ਾਖ ਆਹੋ - ਸਾਡੇ ਰਾਸ ਕਾਵ - ਧੀਕ ਪੱਤ ਤੂਪ - ਹੇਠਤ ਕੱਬੇ ਜ਼ੰਨ੍ਹਰ -
ਪੰਖ ਸ਼ਿੱਖੀਂ ਉਤ੍ਤਰ - ਬਿਸਟ ਦਾਨ੍ਹੀ ਸੀਬ - ਸਾਡੇ ਨਫਰ ਗਲਾਮ - ੫ ਜਲਦ
ਕਤਾਬ - ਸਾਡੇ ਜੱਫਤ ਪਾਪਰਿਸ

ਦੱਤਜਾ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਮੌਰ ਵਧਾ
ਸਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ,

یکਮ - دوم - هفتم - یازدهم - سی و پنجم -
ਫਾਰਸੇ ਸੰਖਿਆ ਲਈ ਦੇਖੋ ਨਭਸ਼ਾ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ
(ਅੰਤਕ ਨੰਬਰ ੩)

ਅਭਿਆਸ

ਫਾਰਸ ਬਣਾਓ :—

ਦੇ ਜੇਤੇ ਕੁਰਾਬ। ਸੇਲਾਂ ਘੋੜ। ਗਿਆਰਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ। ਅਜ ਸੰਗ੍ਰਾਮ
ਹੈ। ਹਾਲੀ ਸਾਲ ੧੯੫੩ ਈਸਵੀ ਹੈ ਪੈਂਤੀ ਲੜਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਨ। ਮੋਹਨ
ਨੇ ਤਿੰਨ ਢਾਕੂ ਖਰੀਦੇ। ਗਣਪਤ ਪੰਜ ਰੋਟੀਆਂ ਛਿਅਇਆ। ਸਭ ਨੌਕਰ ਗੈਰ
ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਕ ਵੇਰ ਆਇਆ ਤੇ ਬੈਲੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਗਾਂ ਮਰ
ਗਈ, ਪੰਜ ਹੋਰ ਆ ਗਈਆਂ।

ਜਵਾਬ :—

دو جفت ਜ਼ਰਾਬ - شہزادہ اسپ - یا زندہ صندلی - امروز یکم
منہ اسٹ - حالا سال یک هزار و نہ صد پنج ۸ و سਹ ਅਸਟ -
سੀ و پنਜ ਤੱਤ ਹਾਫ਼ر ਬੁਨਦ - موهਨ ਸਹੇ ਉਦਦ ਕਲਮਤਰਾਸ ਖਰੀਦ -
گਨੀਪਿਤ ਪਨਜ ਪਾਡੇ ਜਾਂ ਆਵੇਦ - ਹਮੌ ਪ੍ਰਿਸ਼ ਖੁਮਤਹਾ ਗਿਰ ਹਾਫ਼ਰ ۷۰۰۰ -
ਦੇਵਲੇ ਬੀਅਮਦ ਵੱਕਿਸ਼ੇ ਰਾਬ੍ਰਦ - ਗਾਵੀ ਬਸ੍ਰਦ ਵੱਕਿਸ਼ੇ ਨਿਗਰ ਆਮਨਦ

੧੧.

(حروف جار)

ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚੋਂ ਹਾਫ਼ਰ ਹਾਫ਼ਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ,
ਕੰਮ ਨਾਵ ਨਾਲ ਆਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। / /
ਪ੍ਰਿਸ - ਪ੍ਰਿਸ਼ - / /
ਅੜ - ਤਾ - ਬੁ - ਦੁਵਨ - ਬੁਵਨ - ਬੁ - ਜਿਰ ਬਾਲਾ ,

ਜਿਸ ਨਾਂਵ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਰੂਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। از لاهور،
ਵਿਰਜਾ ਹਰਫ਼-ਜਾਰ ਹੈ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਮਜ਼ਰੂਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ ਦਿਤੇ
ਫਿਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ :—

احمد بہدو سہ رفت - دੁ ਚਮਨ ਗਲ੍ਹਾ ਅਸਤ - زید ਬਾ ਮਹੂਰਦ
رفਤ - ਓ ਐਨ ਦਸਤਮਾਲ ਅਤੇ ਏਕ ਕੱਫ਼ਤ - ਜਮਾਲ ਅਮਦ ਖਾਮੂੰ ਕੱਫ਼ਤ ਵ
ਬੁਰਕਾਂ ਬਨ੍ਹਾਂ ਬਨ੍ਹਾਂ ਕੱਫ਼ਤ - ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਕੱਫ਼ਤ - "ਧੀਨ ਚੇਹੇ ਸ਼ਕ" - ਦੂਜਾ ਬਾਲੀ
ਦੀਵਾਰ ਰਫ਼ਤ ਐਨ - ਕੋਇ ਸੁਖ ਅਤੇ ਸਾਸਟ - ਦੂਵਾਂ ਖਾਹੇ ਜੀਵਤ?
ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ੇਖਰ, ਗ੍ਰਾਊ ਬ੍ਰਾਊ - ਪਿਸ ਪਿਸ਼ਟ ਖਾਹੇ ਜੀਵਤ? ਪਿਸ਼ਵ ਵੀ
ਮਨ ਕਹ ਸ਼ਦ? ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤਾਬਿਹ ਸੰਤੋਖ ਚੰਨਦ ਨਾ ਮੀਲ ਅਸਤ? ਤੱਥਨਾਂ ਬੁਰ
— ਚੋਡ ਰਸੀਦਨਾਂ - ਖਾਵਾਂ ਪਿਸ਼ਵ ਖੇਡ ਦਾ ਬੱਚੂਬ ਜੇ -

ੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ :—

ਅਹਿਮਦ ਮਦਰਸਾ ਗਿਆ। ਬਾਗ ਵਿਚ ਢੁਲ ਹਨ ਜੈਦ ਮਹਿਮਾਨ
ਨਾਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਰੁਮਾਲ ਅਕਬਰ ਪਾਸੋਂ ਲਿਆ। ਜਮਾਲ
ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਕਲਮ ਲਈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਲਿਖਿਆ। ਤੋਤ ਨੇ ਕਿਹਾ
'ਇਸ ਵਿਰ ਕੀ ਸ਼ਕ ਹੈ' ਚੋਰ ਕੰਪ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੁਰਖ ਕਮੀਜ਼
ਸਾਡੀ ਹੈ। ਘਰ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੈ? ਸਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਗਾਂ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ
ਪਛਵਾਂਕੇ ਕੀ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਸਾਮਣੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਕਿਨੇ
ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਹੈ? ਪਿਆਸੇ ਖੂਹ ਤੇ ਅਪਤੇ। ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਲਕੜੀ
ਨਾਲ ਕੁਟਿਆ।

੧੨.

(ماضی ਮੁੰਤਕ)

ਅਗੇ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਮੁੰਤਕ ਅਥਵਾ ਅਨਿਸਚਿਤ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੇ ਬਣਾਂਦ
ਦਾ ਢੰਗ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੇਖ ਚੁਕ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਵਚਨੀ ਕਰਤਾ
ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਬਹੁ ਵਚਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਪਾਠ ੯)।

ہو ل آسیں کیڑیਆ اے دُسرے رُپ-سَاپن دا ڈینگ پرگاٹ کرائیگا ।
ڈاڑھی ویچ اੱਡ اੱਡ پُرخ-رُپاں ناٹھ کیڑیਆ اے دی اੱਡ-اੱਡ رُپ
آٹھیں دے ہن جے ہیہ ہن :—

- او دفت — ٹیہ گیਆ
- (واحد غائب) — یک ہر انہیں پُرخ)
- لیشان (فتنہ) — ٹیہ گایے
- (جمع غائب) — بھر ہر انہیں پُرخ)
- تو دفتیں — ٹیہ گیਆ
- (واحد حاضر) — بھر ہر انہیں مषم پُرخ
- شما (فتیہ) — ٹھیں گایے
- (جمع حاضر) — بھر ہر انہیں مषم پُرخ)
- من (فتم) — میں گیਆ
- (واحد متکلم) — یک ہر انہیں ٹیہ پُرخ)
- ما (فتیم) — آسیں گایے
- (جمع متکلم) — بھر ہر انہیں ٹیہ پُرخ)

ابھیਆس

(۱) دیناں مسدا را تو ماؤں میڈیا-مُٹڈک بٹاکے کیڑیਆ تُپ
سایہ : آپدا گارداں لرے :—

ہادن - آرستن - آموختن - پریدن - پرخاستن

(۲) پنجابی ویچ ٹیہ لبھاٹ —

بچکاں (فتنہ) - دانیاں فر موند - طفلاں چہ خریدند ؟
مردمان اینجنا نیامندند - زنان نشتند - بچکاں پرخاستند - شما
از کجا آمدید - از دھلی آمدم - من اسب خریدم - تو نان
خوردی ؟ چیزے نخوردم - اسلام کر دی ؟ آں پیر کجا دفت ؟
تو از کجا آمدی ؟ من از پشاور آمدم - شب چہ کردی ؟ بھاغ

و فتتم و کتاب خواندم - تو کیسنتی ؟ نهیدر هستم - ما از شما چیزے
نگر فیتم - گرینه موش دا دید و برو برجست - ما بر حال
شما گریستم - تو این کتاب از شنکر فریدی موہن و گنپت
خندیدند - سرهنگان آمدند - او دا گرفتند و با خود برند - شما
کارها کردید ولے مزد نیا فتید -

(۳) پنجابی دیور **ਊلسا** اے ہاکا **ਨੂ ਮੁੜ ਫਾਰਸੀ** دیور لیخੋ ।
ਜਵਾਬ : —

گردان

(۱) (رخیਆ) نہاد — نہادند — نہادی — نہادم — نہادیم
آرست — آرستند — آرستی — آرستید — آرستم — آراتیم
آموخت — آموختند — آموختی — آموختید — آموختم
آموختیم

(ਊਡਿਆ) پ੍ਰਿਦ — پ੍ਰਿਦند — پ੍ਰਿਦی — پ੍ਰਿਦم — پ੍ਰਿਦیم
(ਊਠਿਆ) برخاست — برخاستند — برخاستی — برخاستید — برخاستم
برخاستیم

(۲) بੱਚੇ رلے گائے । سਿਆਣਿਆਂ ਨੇ 'ਕਹਾ । ਬਰਿਆਂ ਕੀ
ਖਰੀਦਿਆ ? ਲੋਕ ਇਥੇ ਨ ਆਏ । ਅੌਰਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ । ਬੱਚੇ ਉਠੇ । ਤੁਸੀਂ
ਕਿਥੋਂ ਆਏ ? ਮੈਂ ਦਿਲੀਓਂ ਆਇਆ । ਮੈਂ ਘੋੜਾ ਖਰੀਦਿਆ । ਕੀ ਤੂੰ ਰੋਟੀ
ਖਾਧੀ ? ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਪਾ । ਅਸਲਮ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਕਿੱਧਰ
ਗਿਆ ? ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ? ਮੈਂ ਪਸੋਰੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਤੂੰ ਰਾਤ ਕਾ
ਕੀਤਾ ? ਮੈਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ । ਤੂੰ ਕੋਣ ਏ ? ਫਕੀਰ
ਹਾਂ । ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਲਿਆ । ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਚੁਹੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ
ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੁੱਦੀ । ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਲਤ ਤੇ ਰੋਏ । ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਤ ਬ
ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਖਰੀਦੀ । ਮੋਹਨ ਤੇ ਗਨਪਤ ਹੋਸੇ । ਫੌਜੀ ਆਏ, ਸੁਸ ਨੂੰ
ਪਕਤਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ । ਤੁਸਾਂ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ
ਨਾ ਲਈ ।

੧੩.

(ماضی قریب)

ਮਾੜੀ ਕਰੀਬ ਅਜਿਹੇ ਭੁਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਸਵਾਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣੇ
ਹੁਣੇ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਣ ਲਈ ਮਾੜੀ ਮੁਤਲਕ ਦੇ ਪਿਛੇ
ਲਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 'ਕਰਨ', 'ਕਰਨਾ' ਅਤੇ 'ਕਰਨ' । ਇਸ ਕਾਲ ਦੀ
ਗੁਰਦਾਨ ਇੰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

—ਕਰਦਾ ਅਤੇ —ਉਸ ਕੀਤਾ ਹੈ

—ਕਰਦਾ ਅਨ੍ਦ —ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ

—ਕਰਦਾ ਆਇ —ਤੂ ਕੀਤਾ ਹੈ

—ਕਰਦਾ ਆਇਦ —ਤੁਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ

—ਕਰਦਾ ਅਮ —ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ

—ਕਰਦਾ ਆਇਮ —ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਹੋਰ ਕੁਝ ਗਰਦਾਨਾਂ ਦੇਖੋ : —

—ਤਰਸਿਦਾ ਅਨ੍ਦ —ਤਰਸਿਦਾ ਆਇ — (ਤਰਿਆ ਹੈ)

—ਤਰਸਿਦਾ ਆਇਦ —ਤਰਸਿਦਾ ਅਮ —ਤਰਸਿਦਾ ਆਇਮ

—ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਅਨ੍ਦ —ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਆਇ —ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਆਇ

—ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਆਇਦ —ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਅਮ —ਬੁਡਾਂਥਨੇ ਆਇਮ

—ਫਰਸੂਦਾ ਅਨ੍ਦ —ਫਰਸੂਦਾ ਆਇ —ਫਰਸੂਦਾ ਆਇ

—ਫਰਸੂਦਾ ਆਇਦ —ਫਰਸੂਦਾ ਅਮ —ਫਰਸੂਦਾ ਆਇਮ

ਮਹਿਆਚਿ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾਓ

ਟੇਕਲਾਂ ਆਮਦਾ ਅਨ੍ਦ - ਸ਼ਾਵਨੇ ਆਇ - ਅਨੰਦ ਬੁਚਨਦਾਵੀ ਨਥਨੇ
ਟੇਕਲਾਂ ਆਮਦਾ ਅਨ੍ਦ - ਗੁਦਾਵਾਨ ਕੁਝਾ ਵਨੇ ਅਨ੍ਦ ? ਬੇਵਾਦ
ਅਨੰਦ - ਬੱਚੇ ਹਾ ਥਿੰਡ ਖੁਵਲਾਂ ਅਨ੍ਦ - ਗੁਦਾਵਾਨ ਕੁਝਾ ਵਨੇ ਅਨ੍ਦ ?
ਵਨੇ ਅਨ੍ਦ - ਸਨ ਆਇ ਕਨਾਵ ਦੋ ਬਾਦ ਖਾਵਾਂਦਾ ਅਮ - ਬੇਵਾਦ ਬੁਚਨਦਾਵੀ ਹਾਂ
ਕਵਾਂਦਾਵੀ ਨਥਨੇ ਅਨ੍ਦ - ਮੋ਷ ਬੰਧੂ ਦਰਖਤ ਦਾਬਿਦਾ ਅਨੰਦ - ਮਾ

بُو صندلی نہ شستہ ایم - تو چرا درون اطاق دفتہ ای؟ شما چرا
ایں کار نکردا اید؟ امروز قدرے علیاں ہستم - ما دریں شہر
ہ، گز شخص باطل ندیدہ ایم - تو کادی نکردا ای -

ਜਵਾਬ:- بੱਚੇ آئے ہن । تُسੀں گائے ہو । ਅਧਿਆਪਕ ਕੁਰਸੀ
ਤੇ ਬੇਠਾ ਹੈ । ਬਚਿਆਂ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ ਹੈ । ਫ਼ਕੀਰ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ہن؟ ਉਹ
ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਏ ہن । ਮੈਂ ਇਹ ਭਤਾਬ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ । ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਵੇਂ
ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ہن । ਚੂਹੇ ਨੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਜਤ੍ਤੁ ਕੱਟ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕੁਰਸੀ
ਤੇ ਬੈਠੇ ہਾਂ । ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕੋਣੜੀ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਕੰਮ
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਅਜ ਕੁਝ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ । ਅਸਾਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ
ਵਿਚ ਕਬੀ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਮਨੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ । ਤੂੰ ਕਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

੧੪

(ماضی بعید)

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਰ ਦਾ ਭੁਤ ਕਾਲ ਹੁੰਦਾ ਨੂੰ ਜੋ ਇਹ ਦਸਣ ਲਈ
ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਨੂੰ
ਡੂੰਘ ਸਾਂਝੇ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਖਾਂਡ ਬੁਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ । ਗਰਦਾਨ
ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

- شنیدہ بود—شنیدہ بودند—شنیدہ بودی (ਸੁਣਿਆ ਸੀ)

شنیدہ بودید—شנیدہ بودم—شנیدہ بودیم

- نوشته بود—نوشته بودند—نوشته بودی (ਲਿਖਿਆ ਸੀ)

نوشته بودید—نوشته بودم—نوشته بودیم

(੧) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਓ:-

سوہن بتوجੇ ਕੇਤੇ ਬੁਦ? ਤੇ ਮਾ ਦੱਸਨਾਮ ਜ਼ਰਾ ਦਾਰੇ ਬੁਦੀ?
شما ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਬੁਦਿਦ - ਅਹਮਦ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ

آمدہ بود - او ازاد و ناشپاتی ہا آودہ بون - دریچہ ایں خانہ شکستہ بود - مابر دکان تو خیاطے دیدہ بودیم - مشکیڑہ (اکبجا نہادہ بودید - زاغچہ مودجہ دا گرفتہ بود - موہن مقرافٹہ خریدہ بود دے من او دا ندیدہ بونم -

ਜਵਾਬ:—ਮੇਹਨ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਛਾ ਸੀ ? ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗਾਲ ਕੱਢੀ ਸੀ ? ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਨਵਾ ਕਲਮਦਾਨ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਓ ਸਓ ? ਅਹਿਮਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ । ਉਸ ਅਨਾਰ ਤੇ ਨਾਸਪਾਤਾਅਾਂ । ਲਾਂਦੀਆਂ ਸਨ । ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਖਿਤਕੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ । ਅਸਾਂ ਤੇਰੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਦਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ । ਤੁਸਾਂ ਮਸ਼ਕ ਕਿਥੇ ਰਖੀ ਸੀ ? ਕਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕੀੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ । ਮੇਹਨ ਕੈਂਚੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ।

(2) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਏ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰੋ ।

੧੫

ماਫ਼ੀ ਅਨੰਦਾਡੀ

ਜਦੋਂ ਭੂਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 'ਮੇ' ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਉਦਾਹਰਣਾਃ—
ਮੇ ਖਾਂਦ—ਮੇ ਖਾਂਦਨ—ਮੇ ਖਾਂਦੀ—ਮੇ ਖਾਂਦਿਦ—ਮੇ ਖਾਂਦਮ
ਮੇ ਖਾਂਦਿਦਮ (ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਪੜ੍ਹੁ ਰਿਹਾ ਮੀ)
— ਕ਷ਟ—ਮੇ ਕ਷ਟਨ—ਮੇ ਕ਷ਟੀ— (ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਸੀ)
ਮੇ ਕ਷ਟਨ—ਮੇ ਕ਷ਟਮ—ਮੇ ਕ਷ਟਨਿਮ
— ਏ ਏ ਏ ਏ (ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ),
ਮੇ ਏ ਏ ਏ ਏ (ਏ ਏ ਏ ਏ)

ਪੰਜਾਬੀ ਬਣਾਉਂ:-

ਤੇ ਕਨਾਬ ਬੇਖਾਨਦੀ ਵੇਂ ਮਨ ਮੇਂ ਸ਼ਨਿਦਿਮ - ਐਸ਼ਾਂ ਮੇਂ ਨੋ਷ਣਦੇ
ਵੇਂ ਮਾ ਮੇਂ ਖਾਨਦੀਮ - ਅਖੌਨਦ ਸ਼ਾਕਰਦ ਰਾਂ ਦੱਸ ਮੇਂ ਆਮੁਖਤ ਗੜਾਇਆਂ ਦੇ
ਕੁਝੈਂ ਸ਼ਹੋਰ ਗੜਾਈ ਮੇਂ ਕੁਦਨਦ - ਆਂ ਪਿੰਡ ਹੋਚੇ ਮੇਂ ਫਰਮੋਦ, ਨਕੋ ਮੇਂ
ਫਰਮੋਦ - ਚੁਲ ਐਸ਼ਾਂ ਵਾਅਤ ਮੇਂ ਕੁਦਨਦ ਮਾ ਜਾਮ ਮੇਂ ਨੋ਷ਿਦਿਮ - ਤੇ ਦੋ
ਮੌਸਮ ਬ੍ਰਿਸ਼ਟਾਲ ਬੇਥ ਕਲਕਤਾ ਮੇਂ ਰਫ਼ਤਰ - ਓਕਤੀਬੇਕਾਹ ਤੇ ਕੁਝੁਕ ਬੁਦੀ ਮਾਦਰਤ
ਤ੍ਰਾਂ ਦੁਬੁਗਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਦ - ਚੁਲ ਗੜਿਆ ਮੇਂ ਕੁਦਾਈ ਤ੍ਰਾਂ ਸ਼ਿਰ ਮੇਂ ਦਾਦ - ਸ਼ਮਾ
ਬਾ ਮਾ ਸੱਖਨਹਾ ਮੇਂ ਕਵਿਤਾਦ - ਹੋ ਜੇ ਤੇ ਮੇਂ ਕੁਣੀ ਬਰਮਨ ਅਥਰ ਮੇਂ ਕੁਦ -

ਜਵਾਬ:— ਤੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੈਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ
ਸਨ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਨੂੰ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਂਦਾ ਸੀ।
ਮੰਗਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੁੱਛਾ ਜੋ
ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦ ਸਨ ਅਸੀਂ
ਪਿਆਲਾ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਤੂੰ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਕਲਕਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ
ਸੈਂ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਛੋਟਾ ਸੈਂ, ਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਗੇਦ ਵਿਚ ਪਾਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਰੋਂਦਾ
ਸੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੁਧ ਵਿੰਦੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਓਂ। ਜੇ ਕੁਝ
ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੈਂ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

੧੯.

ਮਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕਿਆ

ਅਜਿਹਾ ਭੂਤ ਕਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਣ
ਸੰਬੰਧੀ ਫੈਕਾ ਬਣੀ ਰਹੀਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਨਿਸਚਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ
ਦਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਣ ਲਈ ਮਾੜੀ ਮੁਡਲਕ ਦੇ ਪਿਛੇ ਅੱਡਾ ਲਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਰਦਾਨ
ਦਿਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:-

گفتہ باشہ ۔ گفتہ باشند ۔ گفتہ باشی ۔ گفتہ باشید ۔
گفتہ باشم ۔ گفتہ باشیم

(خندیدہ باشد ۔ خندیدہ باشند ۔ خندیدہ باشی ۔)
خندیدہ باشید ۔ خندیدہ باشم ۔ خندیدہ باشیم
(ترسیدہ باشد ۔ ترسیدہ باشند ۔ ترسیدہ باشی ۔)
ترسیدہ باشید ۔ ترسیدہ باشم ۔ ترسیدہ باشیم

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਓ :

ਮਾਡ੍ਰੀਨ ਹਫ਼ਤੇ ਚੰਦ ਕਨ੍ਦ ਕਨ੍ਦ ਖੁਦ ਬਾਸ਼ਿਮ । ਸ਼ਾਇਦ ਕਹ ਤੋ ਦੋ
ਦੋਵਿਸ਼ ਖੁਨਦਿਦਾ ਬਣੀ । ਸ਼ਾਇਦ ਕਹ ਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਖੁਦ ਬੁਨਗਿਥੇ ਬਾਸ਼ਮ
ਅਤੇ ਸ਼ਮਾ ਗਲਾਤ ਫ਼ਹਿਦਾ ਬਾਸ਼ਿਦ । ਨੂਡ੍ਰੀਨ ਹਫ਼ਤੇ ਚੰਦ ਤਾ ਆਨਾ ਖੁਦਦਾ ਬਾਸ਼ੀ ?
ਅਮਿਦ ਕਹ, ਅਮਰ੍ਝੜ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰੰਝੜ ਆਸਦਾ ਬਾਸਦ । ਬੇ ਧਿਕਿਰ ਦਾਨਮ ਕਹ ਤੋ ਆਇਨ
ਸੱਖਣਾ ਬੇ ਪੱਦਰਿਗਫ਼ਤੇ ਬਾਸ਼ੀ । ਧਿਕਿਰ ਕਹ ਸ਼ਮਾ ਗਾਵੇ ਚੰਦ ਖੁਨਦਾ
ਬਾਸ਼ਿਦ । ਤਾ ਮੁੜ ਸੱਖਣ ਨਗਫ਼ਤੇ ਬਾਸਦ ਉਕਿਬ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਸਦ ਅਤੇ
ਬਾਸ਼ਿਦ ।

ਉਤਰ :

ਅਸਾਂ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਸ਼ਾਇਦ
ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹਸਿਆ ਹੋਵੇਂਗਾ (ਵੀ = ਅਥ + ਵਿਸ) ਉਸ ਦੇ
ਮੂੰਹ ਤੇ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਨਾ ਫਿਰਿਆ ਹੋਵਾਂ ਅਤੇ
ਤੁਸਾਂ ਗਲਤ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਅਨਾਉ ਖਾਏ ਹੋਣਗੇ ?
ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜ ਦਿਲੀਓਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ
ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਗਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸੀਆਂ ?
ਹੋਣਗੀਆਂ । ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਗਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ।
ਜਦੋਂ ਤਕ ਬੰਦਾ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਔਗਣ ਲੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ :

ਕਲਮ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਉਹ ਡਰਸ਼ ਤੇ ਬੇਠੇ ਹੋਣਗੇ । ਤੂੰ ਜੋ ਕੁਝ
ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਘਰ ਛੇਜ਼ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ
ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਗਜ਼ ਮੌਨੀ ਦਿਤੇ ਹੋਣਗੇ । ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾਂ

ਹੋਵੇਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਫਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਤੁਸਾਂ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਨਹੀਂ
ਦੇਖਿਆ, ਹੋਵੇਗਾ ।

ਢਾਰਸੀ :—

قلم شکسته باشد - ایشان برفرش نشسته باشند - تو هر چه
اندوخته باشی - بد خانہ درستادہ باشی - (ایشان ایں کاغز معا بمن
دادہ باشند - هر چہ ما دردہ باشیم، شمارا در خواب ہم نیا مدد
باشئ - شاید کہ شما موزہ خانہ ندیدہ باشید -

੧੭

ماضی شرطی یا تمنائی

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਸ ਛਤ ਕਾਲ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਝਰਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਇੱਛਾ । ਜਿਵੇਂ:—

‘ਜੇ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਤਾਈ ਹੋ ਪੈਂਦੀ,
ਜਾਂ ‘ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣਦੇ !’

ਜਾਂ ‘ਕਾਸ ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜਦੇ !’

ਇਸ ਵਿਚ ਫਿੰਨ ਹੀ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਮੁਤਲਕ
ਏ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵਧਾਣ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਸਨ । ਉਦਾਹਰਣ:—

واحد غائب جمع غائب	(ਜੇ ਆਊਂਦਾ)
آمدے	آمدے
آورے	(ਜੇ ਲਿਆਦਾ)

ਨੋਟ:—ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿੰਨ ਕਿਰਿਆ-ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਜੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ
ਵੀ ਇਹ ਕਾਲ ਬਣਾਣਾ ਪੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਅਤੇ ਹੀ
ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ:—

گرہشا سخننم میے شنیدید ۔ گز پشیمان نمیے شدید
ਜے ٹسیں ساڈی گل سُلھے ٹاں کائی ہی ن پھتاںے ।

کاش ! ما ہم کامیاب میے شدید !
کاٹھ کی امسیں ہی کامیاب ہے جانے !
(۱) پنجابی دیکھ ٹیکھاں :—

گر او محنت کوئے کامپاپ گردیدے - گرمن آنیجا بود میے
شکایت بھ حاکم بود میے - کاش ! کہ تو پند من میے شنیدی !
کاش ! کہ ماہیہ کامیاب میے شدید - اگر جگدیش دیر نبودے
کشنہ شدے -

(۲) ڈارسی بਣਾਓ :—

رہا ! ساڈے پر ہیں دے । جے ٹیس میگاڑے پاں کڑھ ہیں دا ٹاں جڑو ر
دے س دیسا । جے ٹیہ بیہکڑھ ہپ ن خاندا ٹاں بیمار نا ہیں دا । ج
کی چوڑی نا کردا ٹاں کیٹی پکڑیا جاندا । کاٹھ ! ٹسیں ٹی میری
گل تے دیسلاٹھ کر لے دا ।

ਜہاں :—

(۱) جے ٹیہ میہنڈ کردا کامیاب ہے جاندا । جے میں ٹیسے ہیں دا
ٹاں جڑو ر ہاکم پاں سیکھاٹی کردا । کیہا چرگا ہیں دا جے کی میری
سیکھیا سُلھدا ! کاٹھ کی امسیں ساڑے کامیاب ہے جانے ! جے جگائیں
دلے ر نا ہیں دا جڑو ر ماریا جاندا ।

(۲) کاش ! مارا ہم بال بودے - گر آں گدا چیزے داشتے البتے
پیش بیا ودے گر آں کو تاہ بین بیش نخوردے ناخوش نشدے -
گر تو دزدی نے کردنی گرفتار چرا میے شدی ? کاش ! کہ شما
بر گفتہ من یقین میے کر دید -

ماضی معطوفہ

کئی ہاڑی ایک بیم کر کے دُنگا ہوںدا سسیا جاندا ہے । اجیہے کیراہا نہیں ماضی مطعوفہ آخھے ہن । “میہن رہتی خا کے سے گیਆ” ویچ ‘خا کے’ ماںی مآٹوڈا ہے । ایس نہیں بٹاں لایو ماںی مُٹلکے پیڈے ۴ ہپا دیے ہن । عورت دیے ہاک دا علیٰ ڈا رسمی ویچ دیس ٹرُن ہوے گا ।

موہن نان خورا بخت

اکیم صندوق باز کردا پولہا دزدید
دام نامہ نوشته برفت

ڈارسمی بٹاٹی:

میرے پیراں دا بڑاک سُٹ، کے رہر ٹھن گاۓ । اسیں نہا یہ کے سکھ ل گاے ساں । ٹوساں مئیں دیخ کے در ہاں سب د کر لیاں سی । ڈاکوں نے پولس نہیں دیخ کے گولی چلا دی । ائرڈ چر تے نیکل دیاں ہی ٹوٹ ٹھنی । اسیں ایہ بਬڑ مُٹل دیاں ہی سب دل گاے ساں । آپلے گھاڑے ہوئے پُتھر نہیں پا کے ماں بڑی بُٹھ ہوئی । ساہنی دیخ کے رہگی بے-ہے ہو گیا ہوئے گا । کیں ساں نہیں دیخ کے ساں جڑو رکھ دیا ہوئے گا । ٹوسیں میگی گل نا سمجھ دیاں ہوئیاں مئیں بُردا ٹلہا کیا ہوئے گا । ٹوساں کر ہاں چوک کے ساہی کیڑی ہوئے گی । ٹوٹوں ساری گُنار ہاڑ جاں کے گالوں کھیاں ہوئے گیاں ।

ٹوٹر:

شود پایم شنیدہ دزد ها گریخته باشند - ما غسل ۲۵
بمدرسہ (فتیم) - شما مردا دیدہ در دا بروی من بسته بشید - زاهنیان

سونهنجار دا دیدہ تفڈگ انداختند - ذن از خانہ بیرون آمدہ
 پکریخت ما ایں خبر شنیدہ حیران و پریشان ماندہ بودیم -
 مادر پیسو گم گشتہ دا دریافتہ ملاحظوڑ شد - مریض مارا دیدہ
 بے هوش گمشته باشد - باز کلڈگ ها دا دیدہ بر ایشان بوجسته باشد
 شما سخینم دا نفیدہ مرا فحش مکھش گفتہ با شید - شما
 قرض گرفته ازدواج بسته باشید - ایشان مارا گذار دانسته دشنام
 دادہ با شند -

۹۴.

فعل مستقبل

بُر-کال دیاں دے دخ ها لڑاں آسیں دے دخ ترکے ہیں । ہوں
 بُر-کال دا فعل مستقبل جاں ہاں سُلے । بُر-کال بلانٹ لائی
 خواهد پھیلیں ہے ہن । ایس کال دیکھ
 گردان خواهد دی ہے ।

خواهد کرفت - خواهد کرفت - خواہی گرفت - (پکڑے گا)

خواہید کرفت - خواہم کرفت - خواہیم گرفت -

خواهد خرید - خواہی خرید - خواہی خرید - (�ریدے گا)

خواہید خرید - خواہم خرید - خواہیم خرید -

خواہید خورد - نخواہند خورد - نخواہی خورد - (ناہی خورد)

نخواہید خورد - نخواہم خورد - نخواہیم خورد -

(۱) پنجابی دیکھ ایں۔

تو کتاب خواہی خواند - من بربیں کاغز نخواہم نوشت -

طفلان امروز بمدرسہ نخواہند رفت - من چیزے نخواہم گفت

کہ تو نخواہی پسندید - ما و شما در خدمت او حاضر خواہند شد

ایں مشتمیاں ہو چہ خواہند دید خواہند خرید - بچکان بر بام
نخواهند خفت - ہر چہ اخوند خواہند فرمود خواهیم کرد -
شما در موسم گرما کجھا خواهید رفت - احمد کے اینجھا خواہد
آمد؟ ساعتے دیگر خواہد آمد - انشاء اللہ إمسال ما از امتحان
فارغ خواهیم شد - امروز باران خواہد آمد

(۲) ڈارسی بلنڈ:

اسیں اਜ سارے ایگر بھائیں گے । ٹوسیں بیٹے تے سوہنے گے مئے
سکول جاؤں گا । اسیں جے کوڑ سوچانے گے ٹوہنیں لیخانے گے । ڈیٹل ایڈ
کوئے جاؤں گا؟ کی ڈی سائیکل بھری دے گا؟ دیکھے چور آٹیں گے ।
گانے پر ٹوہنکے نال گالاں کرے گا ।

عیّنکر:

ڈی کیڈا ب پڑھے گا । مئے دیس کا گلے تے نہیں لیخانے گا । بچے
اے سکول نہیں جائیں گے । مئے کوئی اپسی گال نہیں کرے گا جے ڈی
پسند نا کرے گا । مئے اپنے ٹوسیں دیس دو خدمت دیکھ ہاں ر
ہو گے । دیہ گاہک جے کوڑ دیکھنے گے بھرا دل گے । بچے ڈیٹ تے نہیں
میں گے । جے کوڑ دیس دکھنے گا اسیں کرے گا । ٹوسیں گاربی دے میں
دیکھ دیکھے جاؤں گے । آہیم دیکھے کوئے آہے گا؟ آگالے ڈینے آہے گا ।
رہ نے گاہیا تو اسیں دیس سال دیمیتیاں تے دیکھ لے ہے بیٹے گے ।
اے سکول میں ہ دیکھے گا ।

(۲)

امروز ما ہمہ انگوہ ہا خواهیم خورد - شما بربام خواهید
خفت - من بدوسہ خواہم دفت - ما ہر چہ خواهیم شنید بشما
خواهیم نوشہت - تو بولایت کجھا خواہی دفت؟ آیا تو بسکایت
ذواہی خرید؟ اینجھا دزد ہا خواہند آمد - گنیشن با شما حر فہا
خواہد زد -

(ماضی شکیہ و فعل مستقبل)

ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਮਿਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਦੋਹਾਂ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਂ ਤੇ ਠੰਗ ਰੂਪ ਨੂੰ ਗਰਹਿਣ ਕਰਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵਾਕ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਫਾਰਸੀ ਬਣਾਉਃ—

ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਾਂ ਗਲ ਦਸ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀ ਗਲ ਦਸ ਦਿਓਗੇ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਲੀਸ ਢਾਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੇਗੀ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਡਾਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਬੈਠਕ ਮੁਕ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਖੇਜੀ ਚੇਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਲਭ ਲੈਣਗੇ। ਖੇਜੀਆਂ ਚੇਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਲਭ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਆਏਗਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਝਗੜਾ ਉਠੇਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਵਰਚੀ ਖਾਣਾ ਪਕਾਇਗਾ। ਬਾਵਰਚੀ ਨੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਿੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਿੱਗ ਪੈਂਢਗੇ।

شما مارا سخن راست گفتہ باشید - شما بسا سخن راست خواهید گفت - او بخانہ شما خواهد رسید - او بخانہ شما رسیدہ باشد - سرہنگان داھنگان دا خواهند گرفت سرہنگان داھنگان دا گرفتہ بشند - هفتہ آئندہ نشست پاریمان خواهد برخاست - ان سعیت نشست پاریمان برخ سته بنشد - سراغ دਸان مال دزدی برآمد خواهند کرد - سراغ دسائی مال دزدی برآمد کردا باشند -

ہر کہ خواہد آمد، خواہد رفت - ہر کہ آمدہ باشد، رفتہ باشد -
 ما بین فر یقین اجتنہ مذاععت خواہد برخاست ما بین فر یقین
 مذاععت برخاستہ باشد - آشپیز طعام خواہد پخت - آشپیز طعام
 پختتہ بشد - صرد کو د چلا افتادہ باشد - مردمان کو د چاہ
 - خواہند افتاد

۲۹.

فعل مضارع

فعل مضارع **ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ** ਅਤੇ **ਭਵਿਖਤ** ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਾਏ
 ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਦੂ, ਜਾਵੇ, ਕੁਝੀ, ਕਰੋ। ਭਾਵੇਂ ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਮਸਦਰ
 ਤੋਂ ਮضارع ਬਣਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਡਾ ਕਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ
 ਇਹ ਢੰਗ ਆਪੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਗਲ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
 ਡਾਰਸੀ ਮਸਦਰ ਦੇ 'ਅੰਤ' ਵਚ ਆਇਆ ਦੁਜੀ ਦੁਜੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ, ਬਾਕੀ ਅੱਖਰਾਂ 'ਵਰ ਵੀ ਕੁਝ ਹੇਰ ਫੇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਾਰਿਆ ਦੇ
 ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਲ ਦੱਬੀ ਹੱਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਜਾਂ ਸਾਕਨ
 ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਤੇ ਇਕ ਜ਼ਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ।
 ਮਸਦਰ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਾਰਿਆ ਬਣਾਣ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਤਕ ੧

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਤੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਡਾਰਸੀ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਾਰਿਆ ਤੋਂ
 ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿਖਤ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਾਂ ਕਾਲਾਂ
 ਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੌਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਰਵਾਨੀ ਲੈ ਆਉਂਦੀ
 ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੇਖੋ।

ਆਇਆਂ ਮਰੂਜ਼ ਕਰਿਆਂ ਕਿ ?

ਕੀ ਡਾਕਟਰ ਅਜ ਆਇਂਗਾ ?

ਮਰੂਜ਼ ਕਰਿਆਂ -

ਨਹੀਂ, ਅਜ ਨਹੀਂ ਆਇਗੇ

مروں نیک ہرگز کسے دا بد ننگوید -
نےک پُرلاں کਦੀ ਖਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ

ہر کہ آئد بروڈ -
ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਗਾ, ਚਲਾ ਜਾਇਗਾ
ਹੋ ਕਹ ਕਾਰ ਕਨ੍ਦ ਸੜ ਯਾ ਬਦ -
ਜੋ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗਾ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪਾਇਗਾ

ਗੁਰਸਿਆ ਬੱਖਾਨਮਾਂ ਬਿਧਾਵ ਹਾਂ ਸ਼ਿਰੀਸ ਬੱਖਾਵਿਦ
ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਵੇਗੇ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਖਾਵੇਗ
آਇਆ ਮਨ ਹਮ ਆਜਾ ਬਿਆਮ -
ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਆਵਾਂ ?

بلਿੰ ! ਸ਼ਿਆ ਹਮ ਬੇ ਮਸਰਤ ਤਮਾਂ ਬਿਧਾਵ -
ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਓ

ਅੱਕਰ ਕੁਦਰੇ ਤੇਹਾਂ ਕਨ੍ਹੀ ਬਾਂਦੀ ਬੀਬੂਨ ਬ੍ਰੂਮ -
ਜੇ ਤੂੰ ਠਹਿਰੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ।
ਸ਼ਿਆ ਪਿਛੇ ਖੁਦ ਚੌਂਡ ਟ੍ਰੈਪ ਅਤਿਲਿਸ਼ ਦਾਰਿਦ ?
ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਕਿਨੇ ਅਤਲਸ ਦੇ ਥਾਨ ਹਨ

حالਾ ਮੋਹਨ ਚੇਹੇ ਕਨ੍ਦ ? ਮੁਤਾਲੁਹ ਮਿਧਾਕਨ੍ਦ -
ਹੁਣ ਮੇਹਨ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਪੜ੍ਹਾਈ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਬਾ ਸ਼ਿਆ ਸਥਕਣੇ ਦਾਰਮ -
ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ
ਫ਼ਸ਼ਦੂਰ ਦੋਝ ਗਾਂ ਹਮੀਂ ਅਸਤ ਕਹ ਹਨ੍ਹ ਮੰਦਾਂ ਕਾਰ ਕਨ੍ਦ ਵ
ਬੇ ਹਨ੍ਹਾਂ ਉਦਿਸ਼ ਕਨ੍ਦ -

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਨਰ ਮੰਦ ਕੰਮ ਕਰਨ
ਬੇ ਹੁਨਰ ਮੌਜਾਂ ਲੁਟਣ

ਮਭਿਆਸ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਦਰਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਬਣਾਓ ਤੇ ਗਰਦਾਨ ਕਰੋ : -

ਬ੍ਰਖਾਸ਼ਨ — ਪ੍ਰਿਪਦਨ — ਬਸਤਨ — ਗ੍ਰਿਖਤਨ — ਬਾਫਾਨ — ਫਵਾਫਾਨ —
 ਨਿਸ਼ਟਨ — ਫਰਸਤਾਨ — ਜਾਸ਼ਨ — ਖਫਤਨ — ਗੁਫਤਨ — ਸ਼ਕਸਤਨ —
 ਰਾਤਨ — ਦਾਨਸਤਾਨ — ਜਿਸਤਨ — ਖਰਿਦਾਰ — ਨਹਾਨ — ਸ਼ਸਤਨ — ਦਾਨ —
 ਜਾਲਿਦਾਨ — ਸ਼ਨੀਦਾਨ — ਦਵਖਤਨ — ਬ੍ਰਿਪਦਨ — ਆਈਖਤਨ —
 ਨੋ਷ਤਨ — ਦ੍ਰਿੜਨ — ਸਾਖਤਨ — ਬ੍ਰਕਨਦਾਨ — ਗ੍ਰਾਨੀਦਾਨ —

ਜਵਾਬ : — ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਤਰ ੧. ਕੁਝ ਫਿਅਲ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ
 ਦੀ ਗਰਦਾਨ ਤੇ ਅਰਥ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਇਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਵਾਹਦ ਗਾਂਬ — ਜਮੁ ਗਾਂਬ — ਵਾਹਦ ਹਾਫ਼ਰ — ਜਮੁ ਹਾਫ਼ਰ — ਵਾਹਦ
 ਮੰਤਕਲਮ — ਜਮੁ ਮੰਤਕਲਮ
 ਬ੍ਰਖਾਸ਼ਨ — ਉਠੋ
 ਬ੍ਰਖਾਸ਼ਨ — ਬ੍ਰਖਿੜਨ — ਬ੍ਰਖਿੜ — ਬ੍ਰਖਿੜਮ — ਬ੍ਰਖਿੜਿਮ
 ਕੁਫਤਨ — ਕੁਟੋ — ਕੁਡੀ — ਕੁਡੀਨ — ਕੁਡੀਦ — ਕੁਡੀਮ — ਕੁਡੀਮ
 ਗੁਫਤਨ — ਪਕੜੇ — ਗੁਫ਼ਰਨ — ਗੁਫ਼ਰੀ — ਗੁਫ਼ਰਿਦ — ਗੁਫ਼ਰਿਮ — ਗੁਫ਼ਰਿਮ
 ਨਿਸ਼ਟਨ — ਬੈਠੋ
 ਨਿਸ਼ਟਨ — ਨਿਸ਼ਿਨੰਦ — ਨਿਸ਼ਿਨੀ — ਨਿਸ਼ਿਨੀਦ — ਨਿਸ਼ਿਨੀਮ — ਨਿਸ਼ਿਨੀਮ
 ਆਈਸਤਾਨ — ਆਈਸਤਾਨ — ਆਈਸਤਾਨ — ਆਈਸਤਾਨ — ਆਈਸਤਾਨ — ਆਈਸਤਾਨ

੨੨.

فعل حال

ਛਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾ ਕੇ
 ਬਣਾਵੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ : —

کند—می کلنند۔—می کنی—می کنید—می کنم۔
 می کنیم
 می گویند—می گوئی—می گوئید—می گوئم—
 می گوئیم
 می زند۔—می زنند۔—می ذنی۔—می ذنید۔—می ذنم۔
 می ذنیم
 می کشید۔—می کشند۔—می کشی۔—می کشم۔
 می کشید—می کشند—می کشیم
 می کشد۔—می کشید—می کشم
 می کشیم

(੮) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾ ਕਰੋ:—

شا آب می خورید۔—حالا برادرਮ ਰਾ خط می نویਸਮ۔
 طلبਾ بیمدرسہ می (ਵਨਦ) چਿੜੇ نਮੀ ਖਾਵਣਦ ਵਹੇ ਓਤ ਦੇ ਬਾਜੀ
 ਪਾਈ ਮੀ ਕਲਨਦ۔—ਮੈਂਗਲੀ ਅੱਗ ਬ੍ਰ ਸੀ ਖਿੜ੍ਹੇ ਧੀਮੇ ਆਵ ਗਸਲ ਜਨਾ
 ਨਮਾਜ ਆਮੀ ਕਨਿਮ— ਜਾਵ ਕਹੁ ਚੇ ਮੀਕਨਦ? ਜਾਵ ਮੀਕਨਦ— ਚਕਨੇ
 ਅਤ ਚੁਮ ਮੀ ਸਾਜਨਦ— ਜਨ੍ਹੂਦ ਉਸਲ ਮੀ ਸਾਜਨ— ਮੁਮਾਰ ਉਮਾਰ ਮੀ
 ਸਾਜਨ— ਖੀਆਤ ਜਾਮਹਾ ਮੀ ਦੌਜਨ— ਚੁਪ੍ਰ ਦੌਜ ਮੀ ਦੌਮ— ਸਰਵਾਹੇਸ ਮੀ
 ਕਿਦਮ— ਦੱਖਤਰ ਬਾਡ ਵੱਸਕ ਮੀ ਬਾਜਨ— ਦੇ ਜਮਸਟਾਨ ਮਦਰਸ਼ੇ ਬਦੇ ਸਾਹੁਤ
 ਵਾ ਮੀਸ਼ਵੁ— ਆਇਸਾਨ ਦੇ ਅੱਤਾਕ ਖੁਦ ਮੀ ਨਿਹਿਨਨਦ ਵਿਲੀਅਨ ਮੀ
 ਕਣਨਦ—

(੯) ਫਾਰਸੀ ਬਣਾਓ:—

ਬੱਚੇ ਹਮਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਤੂੰ ਇਥੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦੁਧ ਪੀਂਦੀ
 ਹੈ। ਜੈ ਕੁਝ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਨੀ ਤੇ
 ਸੋਹਨੀ ਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ? ਝਾੜ੍ਹੂ ਦੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਵੇਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ
 ਤੰਬੂਰ ਵਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਬਕ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ।
 ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼੍ਰੋਡਾ ਵਾਟਰ ਦੀ ਰੋਤਲ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ।

ਊੱਤਰ:—ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਡਰਾ ਨੂੰ ਚਿਠੀ

ਪਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਬੱਚੇ ਮਦਰਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸਾਰਾ ਫ਼ਕਤ ਖੇਲ ਵਿਚ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਸਾਰ ਉਠਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਛੇਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ । ਭੰਗੀ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਝਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਬਣ ਚਮੜੇ ਤੋਂ ਬਣਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਖੀਰ ਸ਼ਹਿਦ ਬਣਾਂਦੀ ਹੈ । ਰਾਜ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ । ਦਰਜੀ ਕਪੜੇ ਸੀਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਛੇਤੀ ਚਲਾ ਜਾਣਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਲੋਕਾਂਗਾ । ਲੜਕੀ ਗੁਬੀ ਨਾਲ ਪਈ ਖੇਡਦੀ ਹੈ । ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮਦਰਸਾ ੧੦ ਵਜੇ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਆਪਕੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਕਾ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ।

(ਅ)

بچگان می ننند - آیا تو اینجھا میں نشید ؟ خواہرم
شیر می خود - هرچہ اللہ تعالیٰ می خواهد میشود - موهنی و
سوہنی چہا میکنند ؟ جا دوب میکشند - هر صبع در اک طبلنو
می ڈنند - من دس خود بے توجہ تمام می شنوم - ما هر دوز
شیشہ آب چوش میں نو شیم -

੨੩.

فعل امر

ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਗਿਆ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਮਧਮ ਪੁਰਖ ਇਕ ਵਰਨ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਫਿਅਲ ਮੁੜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਏ ਦਾਲ ਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ਤੇ ਫੁਰੂ ਵਿਚ ਬਿਕ ਪ ਵਧਾ ਕੇ ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

جمع حاضر

بیوئید

واحد حاضر

بیا

فعل مظارع

آید

بِنْجُونِید	بِنْجُو	بِنْجُونِید
بِنْخُوانِید	بِنْخُوان	بِنْخُوانِید
(۶) پِنْجَاپीٰ ہِیچِ عِلْمَ اُ:		

بنخانہ خویش برو - درست بنشیں و راست بگو - نامہ برائے من بنویس - درس قدرے باند بخوان - باہسنگی حرف بزیند - هر چه داری بخود - من دفع حاجت دا میدوم، تو جامہ ها یم دا نگاہ بکن - بر غربیان اطف بے اداڑا کن - نیکی کن و دو چاڑا اداڑا - باش تا آفتاب بر آید - از دشمن آرداہ بپر ھیز - قدرے چائے بنو شید تا طبیعتت بحال شو - برو، مرا بر حال خود بکزاد -

با بدآن بد باش با نیکان نکو
جا ئی کل کل باش جا ئی خاد خاد

(۷) ڈاڑھی ہٹا اُ:

ਮेरے کوئل بیٹھ جا تو دے� مੈں کی کر رہا ہاں । ہمےضا سیپے رسمتے تو چلے । ٹوپیں آپلنما ہٹا مئنڈی دیا । جیسے ڈک ہے سکے چڑیاں سی مسد کر । ہڈیاں دا ہمےضا ساتھا ر کرے । کم رے دے ڈرستہ تو ٹھاٹھ سے تو بیسٹر را ہڈا । مخن رہتی ہا ।

ਜھاپ :

(۸) آپنے یہ رہ جا । ٹیک ٹرٹی بیٹھ اتے سوچ کی । مئنڈی ہیک چینی لیخ دے । سبک ٹھرنا عورتی پڑھ । گال ہنلی ہنلی کر । سے کوڈ ترے پاس ہے، ہا لے । میں ٹوٹی پسواں لڈی جا ریتا ہا، ٹیک میرے کپڑیاں دا خیال رکھ । پر دیسیاں تو سہنپ گلیا دا میہر بانی کر । نے کو کر تے ہڑھ دیا । ٹھیک، تا کی دین رکھ لدھے । نا را جھ ہے دیکھی تے سوچ । بے کی جی چاہ پی گا تا کی ٹھیک ٹھیک ٹھیک ٹھیک ہے جا ہے । جا ! مئنڈی میرے ہاں تے ڈکھ دے ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹੋ ਜਾ, ਨੇਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇਕ,,
ਵਿਚ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਫੁਲ ਬਣ ਜਾ, ਕੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਡੇਲ ।

(۷)

ਨ੍ਯੂਜ਼ ਮਨ ਬੰਧੀਅਤ ਵੇਖੀਅਤ ਕੇ ਚੇਹਾ ਮੀਕੜਮ - ਮਦਾਮ ਪ੍ਰਦਾਤ
ਵਾਸਟ ਪ੍ਰਾਵਿਦ - ਸ਼ਮਾਕਿਸ਼ੇਂ ਜੂ ਖੁਦ ਦਾ ਬੈਨ ਬਦਹੀਦ ਤਾ ਬਤਵਾਨੀ ਮੁਦ
ਪੰਤੀਮਾਨ ਕਨ - ਮਦਾਮ ਬੜਗਾਨ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਬਿਕਨ - ਫਰਾਨ ਆਤਾਕ ਦਾ ਬ੍ਰੂਬ
ਵ ਬੱਸਟਰਮ ਬੱਕਸਟਰ ਨਾਨ ਬਖੁਦ -

੨੪.

فعل نہی

ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਈ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਵਾਛ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ । ਬਣਾਣ ਢੰਗ : ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨ ਯਾ ਮ ਲਾਂਦੇ ਹਨ,
ਤ੍ਰਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ —

(ਵਾਂਡ ਹਾਂਚਰ) ਕਰ ਨ ਖਾ— ਨ ਕਨ ; ਨ ਖਾ— ਸਨਖੂਦ
(ਜਮੁ ਹਾਂਚਰ) ਕਰੋ ਨ ਖਾਓ ; ਨ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ; ਨ ਖਾਓ(ਵਿਦ)

(ੴ) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ :—

ਬੱਚੇ ਦਾ ਹਰਫ ਬਦ ਮੀਡ ਮੌਜ - ਕਾਦ ਮੰਦੂਜ ਬਫ੍ਰਦਾ ਮੰਕਾਦ - ਪ੍ਰ ਸਕੂ
ਮੰਨਿਅਤ - ਦੋ ਪੰਥੇ ਆਝ ਹੀਚ ਕਮਿਸ - ਚੁਡਤ ਬੰਧੀਅਤ, ਹਾਲਹਿ
ਸੰਪੰਦਸ - ਸਾਡਾ ਵੀਂ ਪੰਡ ਦਾ ਮੰਕਾਦ - ਦੂਰ ਸਹਿਬਤ ਬਦਾਨ ਮੰਨਿਅਤ - ਦੁਸ਼ਨ
ਦਾ ਹਤੀਰ ਮਿਥਰ ਬਾਸਦ ਏਦਾਨ ਅਤੇ ਬੱਸਟਰ ਖਾਵਾਬ ਬੰਦੀਦ ਸਨਖੀਜ - ਦੂਰ ਸਾਡੁਅਅਮ
ਅਇਸਟਾਡੇ ਚੰਗੇ ਸਨਖੂਦ - ਬੰਦਕਾਰ ਮੰਭਾਹਿ - ਦੱਲ ਤਨਗ ਨਿਸ਼ਵਿਦ - ਆਂਚੜੇ
ਨਦਾਨੀ ਮੰਗੂ - ਦੱਲ ਤਨਗ ਮੰਦਾਰ - ਕਨਾਬ ਅਤੇ ਦੱਸਟ ਮੰਘੀਗਨ - ਬੰਦਦੱਸਟ
ਚੰਪ ਮੰਗ੍ਰਦ - ਹੋਰੇ ਸਨਖੀਦੀਦ - ਬ੍ਰਾਹ ਕਿਹ ਨਿਵਿਦ -

(ਅ) ਫਾਰਸੀ ਬਣਾਉਂ:-

ਲਾਇਬਰੇਲੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾ।
 ਸਿਹੜਾ ਕੰਮ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਕਰ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਕੌਈ ਗਲ
 ਨਾ ਕਰ। ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆ, ਧੀਰਜ ਰਖ। ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੈ।
 ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੁੱਝ ਮੁੜ੍ਹੀ ਜੋੜ ਰੱਖ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਾ ਦੇ। ਸਚ
 ਕਹਿ, ਡਰ ਨਾ। ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਨਾ ਘਬਰਾ। ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਚੁਕ।
 ਕਸਮ ਨਾ ਖਾ। ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰ।

ਊੱਤਰ:- (ੴ) ਬਚੇ ਨੂੰ ਭੈਤੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾ ਸਿਖਾ। ਅਜ ਦਾ ਕੰਮ
 ਕਲ ਤੇ ਨਾ ਪਾ। ਬੈਂਚ ਤੇ ਨਾ ਬੈਠ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨੁਹਸਾਨ ਨਾ ਕਰ।
 ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ, ਹਾਲਤ ਨਾ ਪੁਛ। ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ।
 ਭੈਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਨਾ ਜਾਣ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ
 ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਨਾ ਉੱਠ। ਸੜਕ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਕੌਕੋਈ ਚੀਜ਼
 ਨਾ ਖਾ। ਵਿਹਲਾ ਨਾ ਰਹੋ। ਤੰਗ ਦਿਲ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ
 ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਹੋ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਨਾ ਰੱਖ। ਕਿਤਾਬ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾ
 ਸੱਟ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾ ਮੁੜ। ਬੋਹੁਦਾ ਨਾ ਕੈਲ। ਪੁਠੇ ਰਾਹ ਨਾ ਜਾਓ।

(ਅ)

کتاب کتب خانہ را خراب نکنید - بیدروں مرد - کاریکਾਨ ਨਿਵ
 دਾਨੀ مسਕਨ ਦਰ ਪਿਸ ਪਿਛਤ ਕਸ ਸਥਾਨੇ ਮੁਗ੍ਗੇ - ਖਫਾ ਮਥ੍ਵ - ਤਹਮਲ
 بੁਦੜ - از من جدا مشو - برائی دوز مصیبত چیزے بنہ - کسی دا
 فریب مدد - داسਟ بگوہ اندیشہ مسکن - دو بلے تਹਮل آ بکن -
 بے غلط هم دਰ قرض مشو - سوگند مسਥਾਨ - دزدی مسکن -

۲۴.

فعل امر دوامی

ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਿਆਲ ਅਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ—

— کਤਾਬ ਮੇਂ ਖੋਜ— ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿ

— ਖੱਤ ਮੇਂ ਨਾਵਿਜ਼— ਖੱਤ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿ

— ਸਥਕ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹਿ

(੬) ਪੰਜਾਬੀ ਬਲਾਓ :—

ਦੂਰ ਤਹਚਿਲ ਉਲ੍ਲਮ ਮੀ ਕੁਝ - ਹਮੀਂ ਟ੍ਰੋਡ ਅਤੇ ਚੱਕਿਤ ਬਦਾਂ
ਪ੍ਰਹੀਂਜ ਮੇਂ ਦੂਜੇ - ਏਵੇਂ ਮੁਹੁਜ਼ਨ ਹੋ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਦੋ ਨਾਡੀ ਖੂਦ - ਖਾਨੇ ਮੇਂ ਮੁਹੂਹ
ਨਗਾਹ ਮੇਂ ਦਾਂਦੀ - ਤੇ ਹੇਮ ਦੇਂਦੇ ਖਾਨੇ ਮੇਂ ਬਾਂਸ - ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੈਂ ਤੌਲਿਹੀ
ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਹੇਠਾਂ ਸੂਹੀ ਮੀਕਨ - ਹਤ ਬੇਹੁਦਾਰਾਂ ਮੀ ਦੇਸਾਂ ਬਾਰ - ਚੰਡੀਗੜੀ
ਦੂਰ ਬੁਰੀ ਖੀਜ਼ ਵੇਂਦੀ ਕਨਾਂ ਆਪ ਤੇਲੀਜ ਮੀਕਨ - ਦੂਰ ਪ੍ਰੀਦਾ ਕਰਦੇਂ
ਦੇਂਦੇਂ ਹਮੀਂ ਟ੍ਰੋਡ ਜਾਨਫ਼ਸਾਨੀ ਮੇਂ ਨਾਮਾ ਬਿਚੀਂ ਕਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਂ ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਂ
ਗੁਰੂ -

(ਅ) ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬਦਲੋ :—

ਤੂੰ ਇਸੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਾਂਦਾ ਰਹਿ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੂੰ
ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪਰਸਿਧ ਹੋ ਜਾਵੇਂ। ਬੇਟਾ! ਬਾਬਾਇਸ਼ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ
ਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿ। ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ
ਸੁਣਾਂਦਾ ਰਹਿ। ਤੂੰ ਛੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਬਲੇ ਮਲਦਾ ਰਹਿ। ਤੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਂਦਾ
ਰਹਿ ਤੇ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਢਾਂਦਾ ਰਹੇ।

(੬) ਪੰਜਾਬੀ:—

ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿ । ਭੈਂਡਿਆਂ ਦੀ ਸੁਹਥਤ ਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਦਾਂ ਰਹਿ । ਇਸ ਮਾਜ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਖਾਇਆ ਕਰ । ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਕਰ । ਤੂੰ ਵੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿਆ ਕਰ । ਜੇ ਇਲਾਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਨਰ ਸਿਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ । ਹਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ । ਪਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਛੇਤੀ ਉਠਿਆ ਕਰ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੈਰ ਕਰਿਆ ਕਰ । ਚੇਰਾਂ ਨੂੰ ਲਭਣ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨਫਸ਼ਾਨੀ ਦਿਖਾਇਆ ਕਰ, ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਤੇਰੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਮੀਨੀ ਮੌਡਿਸਟ ਦਰਸ਼ਨ ਵੱਡੇ ਹੋਰੋਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੈਕਨਿਕਨ ਤਾਂ ਯੰਗਾਂ ਦੋਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਮੌਹੂਦੀ - ਅਫ੍ਰੀਨ ਪੱਸ ! ਹੋਮੀਨੀ ਟ੍ਰੂਡ ਸ਼ੱਬ ਵੱਡੇ ਦੋਵੇਂ ਸੇਵਾਕਾਰ ਉਲੰਘੇ ਮੌਹੂਦੀ ਮੌਹੂਦੀ ਕਿਨ ਤੋਹੇ ਦੋਵੇਂ ਹੋਰੋਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਮੌਹੂਦੀ ਕਿਨ ਤੋਹੇ ਦੋਵੇਂ ਹੋਰੋਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਮੌਹੂਦੀ - ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਮੀਨੀ ਮੈਕਨਿਕਨ ਵੱਡੇ ਹੋਰੋਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੈਕਨਿਕਨ -

੧੮

فعل معروف و مجهول

ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਵੀ ਵਾਕ ਅਸਾਂ, ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ ਸਭ ਫੁਲ ਵੇਂ ਸਨ । ਅਜਿਹੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇਵੇਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਤਾ ਪਾਲਿਆਂ ਤੇ ਕਰਮ । ਪਛੇਂ, ਪਰ ਫੁਲ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਰਮ ਨੇ ਮੱਲ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ‘ਮੇਹਨ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ’ ਫਿਅਲ ਮਾਅਰੂਫ ਹੈ ਤੇ ‘ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਗਈ’ ਫਿਅਲ ਮਜਹੂਲ । ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਣ ਦਾ ਢੰਗ ਇਹ ਹੈ ਮਸਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾੜੀ ਮੁਤਲਕ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛ ਇਕ ਹਾਇ ਮਖਤਫੀ ੦ ਤੇ ਸੁਦਨ ਜੁੜ੍ਹ ਵਧਾਓ । ਇਹ ਦੁਣ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਸਦਰ ਫਿਅਲ ਮਜਹੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਬਣਾਣ ਲਈ

— ॥ ५ ॥

(મારના) કિશેને (કંદને શશ્વતો) (મારના) જાણ!

ପ୍ରକାଶ ପାତ୍ର ହେଲୁଏ ମାତ୍ରିକ ପାତ୍ର

(੧) ਏਠ ਲਿਖੇ ਮਸਦਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਲਿਖੇ ਕਾਲ ਬਣਾਵੇ
ਗਰਦਾਨ ਕਰੋ :—

افروختن — نهادن — ماضی قریب معروف و ماضی قریب مجهول
 گرفتن — کشیدن — ذعل حال مجهول و ذعل حال معروف
 چیدن — دوختن — ماضی شکیه معروف و ماضی شکیه مجهول
 افگنیدن — طلبیدن — ماضی استمرادی مجهول و ماضی استمرادی
 معروف

شناختن - گسیختن - ماضی بعید معروف و ماضی بعید مجهول
گزیدن - ریختن - ماضی مطلق مجهول و ماضی مطلق معروف
بزیدن - نوشتن - فعل مستقیم معروف و فعل مستقبل مجهول
شستن - پختن - فعل امر مجهول و فعل امر معروف
دیدن - دبودن - ماضی تمدنی مجهول و ماضی تمدنی معروف
آراستن - لندیدن - فعل مشد دفعه معروف و فعل مشد دفعه مجهول

(2) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰ ਉਲੱਥਾਓ :—

برادرم دو جذگ کشته شد - در صید گاه آهونی گرفته شده بود -
دنزد آخر کار گرفته می شود - این روز نامه دو مدت شصت ساعت نوشته
خواهد شد - درین جذگ اکثر حواریان شاه کشته شده باشند -
گر تتحمل نوزده مبتلائی مصیبت شدم - گر تتحمل نوزده شد سے
مصیبت بیا می دے - چند لئام اسپ زدن خوبیده خواهد شد - در
میدن جذگ کشته بشو ولی پشت منیای درین دام هر که آید
بسته میشود -

(੩) ਫਾਰਸੀ ਵਿਦ ਨਿਧੇ:-

ਕੁਝ ਕਤਾਬਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਸੜ ਗਈਆਂ। ਹੇਠਾਂ
ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਂਦੇ ਗਏ। ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀ ਮਾਰੇ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਖੀ ਬਚੇ ਯਤੀਮ ਤੇ ਐਰਤਾਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਯਤੀਮ ਬਚੇ ਪਲ. ਜਾਣਗੇ। ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਛਾਰੀ ਲੋੜਵੰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਸੋਈ ਵਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਟਾ ਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸੁਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਚੌਰੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਥਾਨੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਪੂਰੀ ਛਾਣ ਬੀਨ ਨਾਲ ਚੁਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਹਾ ਚੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇਂਸਭ ਬੁਢੇ ਤੇ ਬਚੇ ਛਡ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਮੈਣਨ ਵਿਚ ਦੋਛੀਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹੇ ਲਾਈਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਾ, ਇਸ ਨੇਕ ਕੰਮ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾ।

ପ୍ରତା:—

(9)

افروخته است-نهاده است-او، وخته شده است-نهاده شده است	گرفته میشود کشیده میشود میشود میگیرد	میگشید
چیده باشد دوخته باشد چیده شده باشد دوخته شده باشد	باشد	باشد
آفگنده میشود طلبیده میشود شد میشود آفگند	میشود	آفگنده
آفگنده میشود طلبیده میشود شد میشود آفگند	میشود	آفگنده
شذاخته بود گسیخته بود شناخته شده بود گسیخته شده بود	بود	بود
گزیده شد دیاخته شد	گزید	دیاخته شد
خواهد برد خواهد نوشت	باید خواهد شد	خواهد برد
شمعه ته بشو	بسشوی	دیاخته بشو
دیده شد میشود	دیده شد	دیده شد
دیده شد میشود	دیده شد	دیده شد
آرایید	آراسته شود	آراسته شود
کنیده شود	کنید	کنیده شود

(२) ਪੰਜਾਬੀ ਉਲੱਥਾ:—

ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਠਗਾਹ ਵਿਚ ਇਕ
ਹਿਰਨ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰ ਪਕੜਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ
ਰੋਜ਼ਨਾਮਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਦੇ ਅਕਸਰ ਹਮਾਇਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਠਰੂਮੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਹੈਂਦਾ,

ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਫਸ - ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਠੁਮਾ ਨਾ ਇਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ਪੈਂਦੀ। ਕੁਝ ਘੋੜੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਰੀਏ ਜਾਣਗ। ਲੜਾਈ ਵੇਖਤ ਵਿਚ ਮਾਲਿਆ ਜਾ, ਪਰ ਪਿੱਠ ਨਾ ਇਖਾਲ। ਇਨ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜ ਫਸਦਾ ਹੈ, ਕੈਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੩) ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਢਾਰਸੀ:—

چند کتب فروختੇ ਸ਼ਦ, ਬਦਾਇਆ ਬੱਸੁਖਤ - ਟੱਗਲਾਨ ਜ਼ਹੀਨ
انعامਹਾ ਧਾਫਨੇਂ - ਦੋ ਜੜ੍ਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾ ਮੁਰਦਮ ਕਿਣਤੇ ਸ਼ੇਂਨ, ਚੰਡ ਬਚੜਾਂ
ਪਿਤੀਮ ਵੇਂ ਜਨਹਾ ਬ੍ਰਿਉ ਮੈਂ ਮਾਨਨਾ - ਅਤ ਕਰਮ ਅਲੰਦ ਤੁਲੀ ਇਸ ਹੇਦ ਦੋ
ਬਚੜ੍ਹ ਪਿਤੀਮ ਪ੍ਰਾਵਿਦਾ ਖਾਵਹਨੇਂ ਸ਼ਦ - ਦੋ ਸਾਲ ਦੋ ਬਾਦ ਜਨ ਵੇਂ ਪਾਂਚ
ਜਾਤ ਬੇਂ ਮੁਹਤਾਜਾਂ ਤੱਕਸਿਮ ਕਰਦੇ ਮੀਥਦ - ਹੋ ਚੇਹ ਕਰਦੇ ਬਿਥੁਰ ਸ਼ਸਾਰਾ
ਆਕਾਹੀ ਦਾਦੇ ਬਿਥੁਰ - ਓਤੀਕੇ ਬੇਂ ਮੁਖੀ ਵੇਂ ਵਿਖੁਤੇ ਸ਼ਦੇ ਬੁਦ -
ਅਤਲਾਅ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਂ ਬੇ? ਪੁਲਿਸ ਦਾਦੇ ਸ਼ਦੇ ਬਾਂਦੇ - ਹੋ ਕਸੀ ਦਾ ਕੇ
ਚੀਡੇ ਬਿਥੁਰ ਬੇਂ ਬਿਖੀਤ ਵੇਂ ਬੀਜ ਤਸਮ ਚੀਡੇ ਬਿਥੁਰ - ਚੇਹ ਖਾਵ ਬੁਦੀ
ਗੁਰਹਮੇ ਪ੍ਰੇਰਾਨ ਵੇਂ ਬਚੜਾਂ ਦੇਂ ਕਰਦੇ ਸਨਨੇਂ - ਦੁਰਿਨ ਮੀਦਾਂ ਜਨਹਾਦਾਨ
ਬੁਦਾਰ ਕਿਣਿਦੇ ਹੋ ਸ਼ਦੇਂ - ਬੁਰੋ, ਬੁਰਾਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂ ਨਿਕ ਸ਼ਹੀਦ ਬੁਲੰਬ -

੨੭

(اਸ ਪ੍ਰਮਿਤ)

ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਪੁਰਖਵਾਚੀ ਪੜਨਾਂਵ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀਂਦੇ ਹਨ ਸੰਚਲ ਤੇ
ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੜਨਾਂਵ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦੇ, ਅੱਡਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੜਨਾਂਵ
ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਬਣ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਦਰਤ ਵਿਚ ਆਂ ਆ ਬੇਂ ਲਾਹੂਰ ਰਫਤੇ
(ਪ੍ਰਦਰਤ ਵਿਚ ਮੁਤਸਿਲ) ਹੋਰ ਦੇਖੋ :—

ایشان یک اسپ خریدند - تو بدوجہ گفتئی؟ شاک نو دش
رفتھے - بدم شادا چھ گفتھے بود - ما ھم من جا می ما نیم -
کھنڈ بست کجھا است؟ گفتھمن کھ زوں بیبا - چھانم فدائی تو باد -
او خویشن گم است، دیگران داچھ را ھبھی کند - آدم بالائی
سرش - برادرت چھ کارہ است؟ نمیدانی کھ پسرت گفتار بلای
آمدھا؟ بر حال شاں گریہ می آید -

ਕਾਰਸੀ ਵਿਚ ਉਲਟਾਓ:-

ਮੇਰਾ ਇਲ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਲਹੁ ਦੇ ਹੰਡੂ ਕੇਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਪਾਸ ਆਈ। ਤੇਰੀ ਪਗੜੀ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ! ਤੇਰੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ
ਮੈਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਅਮਲ ਸਾਡਾ ਮ੍ਰਿਹ ਕਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਢੀ ਹਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਮੌਮਨਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੰਮ ਕਾਢਰਾਂ ਵਾਲੇ। ਤੇਰਾ ਕੁਤਾ ਤੇ
ਮੇਰੀ ਘੋੜੀ ਦੇਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ!

ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਕਲੇਜੇ ਠੰਡ।

ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਰੁਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ
ਦੀ ਝੁਕਾਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੁੱਕਾ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਨ ਸਵੇਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਔਰਤ
ਦੇ ਭਾਈ ਪਾਸ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ :—

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਘੋੜਾ ਖਰੀਦਿਆ। ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ? ਸੰਕਰ ਉਸ
ਕੋਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ
ਸਾਂ। ਤੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਆ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ
ਤੇਰੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਆਪ ਭੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕੀ
ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਜਾਲਿਆ, ਤੇਰਾ ਭਾਈ ਕਿਸ
ਕੰਮ? ਕੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁਤਰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਡਸਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

خاطرمن بروحآل تو اشک های خون بافشداند - زنگ نزد مادرم
آمد - بر عمامه تو قربان ! سفاوشت البته قبول کوده شود -
اعمال ما دوی هایم را به ندامت آودن بس است - صورت شان
موممن کرداد شان کاف - سگت و اسپم هر دو هلاک شدند - انصاف
شان دیدنی است - چشم ما دوشن دل ما شاد - خودش بگوید که
ترا به ذہمت کشد - هم اکذون بر دکان برادرت نشته قلیان
می کشد - ما پنگاه به برادر زنگ خواهیم دفت -

३८

کلمات استفهام

ਵਾਤਸੀ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(i) :- استنعام استنجدی کے لئے گل پھلن لائی جائے۔

(ii) :- اس دیکھ کر تا جاندا ہے سداں پر
مُراد نہ ہے تو ہے جسے من دنہ بودم ;

(iii) : استفہام اقراری :— گال ٹے جنور دے گل لائی । بیوی :

کہ میں نہیں گویا کہ من نرفند بودم
کہ کہنے کا ہی کیا ہے؟

ਭਾਰਸੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਣ ਪੁਛਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਉਹ ਕੋਣ ਹੈ? — ਕਾ—ਕਿਸੇ—ਕੋਣ?

ਕੌਣ ਸ਼ਬਦ ਗਿਰਦਤਾਰ ਹੋਇਆ—ਕਦਮ—ਕਦਮ ਕਸ ਕੁਰਫ਼ਤਾਰ ਸਨ—ਕਿਹੜਾ
ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਕਹੀ—ਕਰਾ—ਅਨ ਸੱਖਣ ਕਰਾ ਕੁਝੇ—ਕਿਹੜੀ
ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਜਾਣਾ ਹੈ—ਚੜਾ—ਚੜਾ ਮਿਡਵੀ—ਕਿਉਂ

ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ
ਕਹੀ ਸੀ ?

ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਖੈਰ ਖਾਹ ਕਿਥੇ ?

ਤੈਨੂੰ ਕਿਨੋ ਭੱਤਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਤਕ
ਕਿਨੇ ਮੀਲ ਹਨ ।

ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ?

ਕੀ ਤੇਜਾ ਬਾਪ ਇਥੇ ਹੀ ਹੈ ?

ਕੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਘੜੀ ਹੈ ?

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਓ :—

ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ਬੈਠਾ ਹੈ ? ਇਹ ਗਲ ਕੌਣ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਸਟੇਬਨ ਤੇ ਕੀ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਸਾ ਜੇ ? ਤੁਸੀਂ
ਕਿਸ ਮਹਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਏ ? ਤੂੰ ਭਲ ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਕਾਵਾ ਸੀ ?
ਤੂੰ ਉਸ ਲਗ੍ਹਾ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਸੈਂ ? ਕਲ ਛੁਟੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਕਟੋਗੇ ? ਸਰਦੀ
ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਕਿਨੇ ਵਜੋਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ? ਹੁਣ ਕਿਨੀ ਕੁ ਰਾਤ ਲੰਘ
ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ? ਤੁਹਾਡੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕਿਨੇ ਕੁ ਮੰਡੇ ਹਨ ? ਉਹ ਕਿਉਂ
ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਸਾਮੂਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੈਰ ਲਈ ਭੀ ਜਾਂਦੇ
ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਛੋਠੀ ਵਿਚ ਕਿਨੀਆਂ
ਮੰਜ਼ੀਆਂ ਹਨ ।

ਫਾਰਸੀ ਤਰਜਮਾ :—

ਦੋ ਅੱਤਾਕ ਕਿਸਤ ? ਇਨ ਹਰਫ ਕੀਏ (ਜੁਗ ਕੇ) ਮਿਗੋਧਿੰਦ ?
ਪ੍ਰਦਰਤ ਚੇ ਮੀਕਨਦ ? ਪ੍ਰਾਸਟਾ ਸੀਓਂ ਚੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਬੁਦਿੰਦ ? ਸ਼ਾਦੋ ਕਦਾ ਮੀਂ
ਮਹਲੇ ਮੀ ਮਾਨਿੰਦ ? ਫਰਦਾ ਕਦਾ ਮੀਂ ਕਸ ਰਾ ਕੁਫਤਾਰ ਕਰਦਾ ਬੁਦਿੰਦ ? ਤੋ

آنچا چرا نشته بودی؟ فردا تعطیل است کجا بس، می بردید؟ در سرما مدرسه به کی ساعت و میشود - حالا چه قدر شب گذشته باشد؟ در جماعت چند تا طلباء هستند؟ او چرا پیش اخوند نمی آید - آیا شما برای سیر و گردش هم می دوید یا نه؟ درین اطماق چند تا چیز پائیا است؟

۲۴.

تذکیر و تانیت

ڈارسمی ویچ نر تے ماردا لਈ کیریਆ ہے ہے، ہیں آئیں-ے کے نا ہی دیسی ڈاکھا داں ہاں سرپرک رُپ سداں ہے ہن । ہیں لیخے ہاک دے-ے:-

ڈارسمی (بڑا ایسا) خواہر احمد (بڑا ایسا)

(پُرور گیا) دختر (فتی) (پی ایسا)

شتر مادہ بے نشست (عُیُث بیٹا) شتر نو بے نشست (عُیُث نوی بیٹی)

ڈارسمی ویچ لینگا تے پولینگا لدا آام تے اੱڈ اੱڈ سباد مُکرر ہن । کُکُک سباداں دی بلنگر ل�ی دے-ے ایں ایں نے برات

دُجما سیگا لینگا جا ہیر کرن دا سباد نے اتے ۳۰۰ ہر ت کے ہی । ارسبی تے آئے سباداں نے اساتری لینگا ویچ بدنگن ل�ی پولینگ سباد دے پیڈے ایک ۰ ہپا دی دے ہن جی-ے ।

والدہ — والدہ

ملکہ — ملک

پنجابی فص لیخے:-

خواہر ایشان بخانہ شما احمد بود - مادر ایں بچگان زن پیغمبر است - احمد! برادرت کجا فته؟ بخانہ پدر زنہش - چرا

رفته ? دیروز خسر پورہ اش آمدہ بود - او دا با عمو ما بخانہ خود
برو - عموی ت ونیز با ایشان خویشی دارد یا نہ بلے ! خوشدا من
برادرم خواهرو ذنش است - این مادیاں تیز تر گام میزنند -
ملکه کنیز دا انعامے داد - آن زن ندیدہ دا چھ شد ? به نا خوشی
آمد ! چرا ? از دست آن دوشیزہ فریب خورد - خاتون بمرد و
کنیزک بگریخت - این مادہ سگ آن مردکہ رائگزیدہ بود - این
جاموش دا کہ خرید و آن گاو میش دا کہ ?

ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ:-

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆਈ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਇਕ ਬੁਢੀ
ਐਰਤ ਹੈ । ਅਹਿਮਦ ! ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਹੈ ? ਆਪਣੀ ਐਰਤ ਦੇ
ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ । ਕਿਉਂ ਗਿਆ ਹੈ ? ਕਲ ਉਸ ਦਾ ਕੁੜਮ ਆਇਆ ਸੀ,
ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ । ਕੋ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਵੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਹਾਂ ! ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦੀ
ਸੱਸ ਉਸ ਦੀ ਐਰਤ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ । ਇਹ ਘੋੜੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਹੈ ।
ਮਲਕਾ ਨੇ ਲੋਂਡੀ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿਤਾ । ਉਸ ਕੰਵਾਰੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ?
ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ! ਕਿਉਂ ? ਉਸ ਕੰਵਾਰੀ ਹਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਧੋਖਾ ਖਾਧਾ !
ਸਰਦਾਰਨੀ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਲੋਂਡੀ ਭੱਜ ਗਈ । ਇਸ ਕੁੱਝੀ ਨੇ ਉਸ ਗਰੋਬ
ਮਰਦ ਨੂੰ ਕਟਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਭੱਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਖਰੀਦਾ ਆਤੇ ਉਸ ਮੱਛ
ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ?

੩੦.

فعل معاون

ਛਾਰਸੀ ਵਿਚ ਫੁਲ ਮਾਵਾਨ ਸਹਾਇਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੱਜੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਬਾਸ਼ਟਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਨਾਲ ਸ਼ਕਦੇ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:—

(ੴ) ਮਾੜੀ ਮੁਤਲਕ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ
ਲੁੜੀਂਦਾ ਕਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

(ਅ) ਮਾੜੀ ਮੁਤਲਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁੜੀਂਦਾ ਕਾਲ ਬਣਾ ਕੇ
ਉਸ ਦੇ ਅਗੇ ਕਿਲਗਾ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ
ਦੂਜੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਖਤ ਵਿਚ
ਰਵਾਨੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਦ) ਸਹਾਇਕ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਛੋਕਤ ਵਿਚ
ਲਿਆ ਕੇ ।

ਉਦਾਹਰਣਾ:—

کریਮ ਇਨ ਕੁਝ ਹਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਕਰੀਮ ਇਨ ਹਲਾਂ ਹਲਾਂ ਨਾ ਖਾ ਸਕਿਆ ।

ਦ੍ਰਿੰਨ ਅਮਰ ਸਫ਼ਾਰ ਤੋਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ।

(ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ)

ਆਇਆ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ?
ਆਇਆ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਆਇਆ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਕੀ ਤੂੰ ਇਹ ਖੇਡ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲ ਸਕਦਾ ?

ਅਧਿਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿੰਨ ਨਿਆ ਨਿਆ ਨਿਆ ਨਿਆ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਆ ਨਿਆ ਨਿਆ ਨਿਆ ਨਿਆ

ایشان دیون خانہ دفنن نیا دستند
 ٹھڑا پر دے اندھ جاں دی سُرآڈ نا کیتی । (بُڑا کاں)
 دولت انگلیسیہ این دھنما دا نیارڈ گرفھ
 دولت انگلیسیہ این دھنما دا گرفتن نیارڈ
 اੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਣ ਦੀ ਸੁਰਾਤ ਨਹੀਂ
 ਕਰ ਸਕਦੀ । (ਵਟਤਮਾਨ ਕਾਲ)

شما ਰਾ ਨਬائਸਟ ਕਹ ਸੀਲਨ ਮਨ ਵੱਡਾ ਤਨਾਤੂ ਬ੍ਰਾਨਕੀਝਿਹਿ
 ਸ਼ਮਾ ਰਾ ਸੀਲਨ ਮਨ ਵੱਡਾ ਤਨਾਤੂ ਬ੍ਰਾਨਕੀਖਤਨ ਨਬਾਈ
 ਸ਼ਮਾ ਰਾ ਸੀਲਨ ਮਨ ਵੱਡਾ ਤਨਾਤੂ ਨਬਾਈ ਬ੍ਰਾਨਕੀਖਤਨ
 ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਜ਼ੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਪੁਆਣੀ ਚਾਹੀਦੀ
 ਸੀ । (ਭੂਤ ਕਾਲ)

دولت ਉਖੀ ਮਾ ਨਿਧਾਇਦ ਕਹ ਖਾਤਰ ਯਿਤੀਮਾਨ ਬੁਖਨਦ
 دولت ਉਖੀ ਮਾ ਖਾਤਰ ਯਿਤੀਮਾਨ ਸ਼ਕਸਟਨ ਨਿਧਾਇਦ
 دولت ਉਖੀ ਮਾ ਖਾਤਰ ਯਿਤੀਮਾਨ ਨਿਧਾਇਦ ਸ਼ਕਸਟ
 ਸਾਡੀ ਸੋਹਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਤੀਮਾਂ ਦਾ ਇਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।
 (ਵਟਤਮਾਨ ਕਾਲ)

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਉ:

ਆਦਮੀ ਇਲਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਹਦਾ
 ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁਖ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਕੀ ਤੁਸੀਂ
 ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਅਛਾ ਕੌਣ ਲਿਖ
 ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਾਕਮ ਅਗੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦੇ । ਕੋਠੀਆ
 ਵਰਗਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਰੂਸ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਅੱਗੇ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ
 ਠਹਿਰ ਸਕਦਾ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਬੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਛੁਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਰੀ ਅਗੇ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਗਲ ਸਭ ਦੀ ਸੁਣ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

مرد بدوں علم خدا دا تتواند ساخت - بدوں ہوا مرد یک لمحظہ تتواند گزد کرد - آیا شما در فارسی حرف ذن تو انید ؟ (آیا شما بتوانید کہ دو فارسی حرف یعنید ؟) بہ اذ من کہ تواند نوشت ؟ من و تو پیش حاکم عدد نیا مستند کرد - ملت حقیرے ہمچو کو دیا پیش طاقتے ہمچو دوسو نیارڈ ایستاد - شما دا نباید کہ چیزے از ما نہ فتیید - آن غداراں دا نبائست کہ ملت خویش بدیگرلیں بفروشلد - شما دا حرف ہر یک کس باید شلید ۔

۳۹.

اسم موصول

ہرکہ-ہرآنکہ) اسم موصول دیڑھ لائی جے بُن لیا (مردیکہ-شخص کہ-آنکہ-ہرچہ-ہرآنچہ-آنچہ) جاندا ہے । سے جان چوڑاں ناٹھ ہرآنچہ-ہرآنچہ-ہرآنکہ-ہرآنکہ آمدی । دیکھو : —

ہرکہ آمد عمارت نو ساخت

ਜیہڑا دی آئیਆ ٹیس نے آپਣੀ ਵਖਰੀ ਹੀ ਰਪਰੀ ਵਸਾਈ ।

ہرچہ دیانی بگو ۔

ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਹੋ ।

ہرآنکہ مکنست کند کامیاب شود

ਜیہڑا دی ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ہرکہ اندوخت بسوخت

ਜਿਨ੍ਹੇ ਵੀ ਧਨ ਜੋਕਿਆ ਜਾਣੋਂ ਗਲਿਆ ।

مردیکہ از شما قلم خرید بہ امورتسو دفت

ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਕਲਮ ਖਰੀਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।

آزانکہ نیک ہستند سخن ہے ای بزدگان بغور بشوند
 میں نے اس ہی دلے ہن وحیاں سیਆں گالاں پیਆں نا ل سو لے ہن ।
 دریگ ہست بیدرون بیدیں
 میں کوئی بڑا دلے ہن وہی سا ہیر نیکلا ہن ।
 زامن کہ سفیر بشاء نوشت گم شد
 چینی چینی راجہ ع نہیں لی خی را گم ہے گائی ہے ।
 سا عنیکہ شما بمن دادید ہمیں بود
 چینی چینی توساں مئیں دیتی ہی رے سی جے کوئی ہلنا سی
 ہے گیا ।

پنجابی دلہی لکھاں:

کوئی ہے چینی ساڈی گال تے جکریں نہیں کردا । جے کوئی
 مئیں مالوم ہے، میں دسم نہیں سردا । چیزوں دی جائی، ساڈی پرمسا
 کرؤ । جے کوئی توساں چری دیا مہریا چری دیا । جے لڑکے کل
 گئر ہاڑر سان چڑے ہے جاڑ । چیس چینی میں سٹے بنن تے پنجا گڈی
 جا چکی سی । چینی دی کمیں ڈی پھیلی چرایا کر کے رخ دیتی ।
 کیسٹ کہ بر حرف من یقین نکند؟ ہر آنچہ من میدا
 نم نیے تو ان گفت۔ ہر جا کہ بروید مارا! تکسیں بگوئید - ہر آنچہ
 خریدید گراں بہا خریدید - طفلا نیکہ دیروز غیر حاضر بوندید
 بیالیستند - سا عنیکہ با ستاسیوں دسیدیم کالسکہ دخانی رفتہ
 بود ہر قمیض کہ در بر کردی خراب کردی ।

۳۲.

مسندشندی - مسندشندی - مسندشندی
 دا رسمی دلہی نہیں دلہی ہے دیتے سب دلہی ہن:-
 لا - بجز - مساوای - بغیر از - مگر

ਉਦਾਹਰਣਾਂ :—

ਹਮੇਂ ਤੁਲਬਾ ਸੰਭਿ ਯਾਦ ਕੀਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਵਿਦਿਆਬੀਆਂ ਨੇ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ।
 ਸਿਵਾਇ ਮੋਹਨ ਦੇ ਸਭ ਵਿਦਿਆਬੀਆਂ ਨੇ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ।
 ਮਾ ਸ਼ਾਹੀ ਗੜਪਿਤ ਹਮੇਂ ਤੁਲਬਾ ਸੰਭਿ ਯਾਦ ਕੀਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਵਿਦਿਆਬੀਆਂ ਨੇ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ।
 ਪ੍ਰੰਤ ਵਿਚ ਕਸਾਂ ਬਰਾਏ ਸੀਂਹ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੰਤ ਵਿਚ ਕਸਾਂ ਬਰਾਏ ਸੀਂਹ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
 ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਕੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੈਰ ਲਈ ਨਿਕਲ ਗਏ ।
 ਸਾਡੀ ਹਕਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾਤੀ ਅਤੇ ਖਾਬ ਉਚੜ੍ਹ ਮਾਨਦੇ ਹਨ ਮੁੱਢ ਦਰਵਿਸ਼ੀ ਕੇ
 ਬੁਜਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ
 ਸਭ ਸਿਆਣੇ ਉਸ ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਅਰਥ ਕਢਣ ਤੋਂ ਆਜਿੜ ਰਹਿ ਗਏ
 ਸਿਵਾਇ ਇਕ ਫਕੀਰ ਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਲੱਭ ਲਿਆ ।
 ਦ੍ਰਿੰਨ ਦੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
 ਸਾਡਾ ਉਸ ਪਾਕ ਅਤੇ ਉਚੇ ਟੁਦਾਇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ-
 ਹਰਤਾ ਨਹੀਂ ।
 ਦ੍ਰਿੰਨ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ
 ਇਸ ਹਫਤੇ ਸਿਵਾਇ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ।
 ਚੀਜ਼ੀ ਨਦਾਰਮ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ੀ ਸੀਵਾ
 ਬੇੜੇ ਜਿਹੇ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ।
 ਪ੍ਰੰਤ ਚੰਡ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਨਹੀਂ
 ਸਿਵਾਇ ਸਬਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ।
 ਚਾਰੋਂ ਬਨ੍ਹ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ।

੩੩

اسم فاعل

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਰਿਆ-ਧਾਰੂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸੁਰਕ
ਨਾਂਵ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :—

ਕਰਨਾ ਤੋਂ ਕਰਤਾ

ਹਰਨਾ ਤੋਂ ਹਰਤਾ

ਸੁਣਨਾ ਤੋਂ ਸੁਣਤਾ

ਲਿਖਣਾ ਤੋਂ ਲੇਖਕ

ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਮਸਦਰ ਤੋਂ ਨਾਂਵ ਬਣਾਣ ਦਾ
ਢੰਗ ਪਰਚਲਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਸਦਰ
ਤੋਂ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਵ ਤੋਂ ਭੀ। ਟੇਠਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾਣ ਢੰਗ ਤੇ
ਵਰਤੋਂ ਸਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

(੧) ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਡਿਅਲ ਅਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੱਖਰ ਹੇਠ ਜ਼ੋਰ ਵਧਾ
ਕੇ ਪਿਛੇ ਲਗਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :—

کਨੰਡਾ ਤੋਂ ਕਨ

ਦੁਨੰਡਾ ਤੋਂ ਦੁ

ਦੁਨੰਡਾ ਤੋਂ ਦੁ

(੨) ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਡਿਅਲ ਅਮਰ ਦੇ ਪਿਛੇ (੧) ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਧਾ
ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :

ਦਾਨਾ ਤੋਂ ਦਾਨ

ਬੀਨਾ ਤੋਂ ਬੀਨ

ਕੂਪਾ ਤੋਂ ਕੂਪਾ

(੩) ਡਿਅਲ ਅਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਨਾਂਵ ਵੀ ਵਰਤ
ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ - ਕਾਕਨ - ਦਸਟੀਗਿਰ

(8) نਾਵ ਤੋਂ ਇਸਮ-ਫਾਇਲ ਬਣਾਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਛੇਤਰ
ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ:—

گار - گو - گیਸ - بان - مند - وو - ی - چ੍ਹੀ -
خدمتਕਾਵ - زੁਗਰ - ਗਮਗੀਸ - گਲੇ ਬਾਨ - ਦੁਰੁ ਮੰਦ —
تاجور - جوہਰੀ -

(9) ਕਈ ਇਸਮ-ਫਾਇਲ ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਰਬੀ ਦੇ ਬੱਝ ਵਜ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:—ਜਿਵੇਂ ।

(i) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਫਾਊਲ ਆਦਿ - ਮੁਹੱਮਦ - ਮੁਹੱਮਦ - ਮੁਹੱਮਦ
(ii) ਮੁਹੱਮਦ ਦੇ ਫਾਊਲ ਆਦਿ - ਮੁਹੱਮਦ - ਮੁਹੱਮਦ - ਮੁਹੱਮਦ

ਵਰਤੋਂ:—

نولਿਸਨਡਾ ਇਨ ਕਥਾ ਰਾ ਹਾਫ਼ਰ ਕਿਣਿਦ
ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ ।

دروਗ ਗੁ ਰਾ ਹਾਫ਼ਤੇ ਨਿਆ ਸਨ
ਝੂਠੇ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ।

شਿਰ ਹਿਓਅਨ ਦੁਨਦਾ ਅਸਤ
ਸ਼ੇਰ ਚੀਰਨ ਫਾੜਨ ਵਾਹਾ ਪਸ਼ੂ ਹੈ ।

ਕੁਲੇ ਬਾਨ ਕੁਝਦਾਨ ਰਾ ਕਿਹਾ ਬੁਦ੍ਧੀ ?
ਆਜ਼ਦੀ ਬਕਰੀਆਂ ਕਿਧਰ ਲੈ ਗਿਆ ।

ਦਸਮਨ ਦਾਨਾ ਬੇਅ ਦੁਸਤ ਨਾਦਾਂ !
ਅਕਲਮੰਦ ਵੈਰੀ ਮੂਰਖ ਮਿਤਰ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ।

ਮੁਖਸਨ ਰਾ ਹੋਰਕੜ ਫਰਾਮੁਸ਼ ਮਿਕਨ
ਅਹਿਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਈ ਨਾ ਭੁਲੋ ।

ਮੁਫ਼ਤ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਸਤ ਮਿਦਾਨਦ
ਕਿਰਤਘਣ ਨੂੰ ਰਬ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ।

بے شک دزد از پاسجاں یت، سد
ਈਥਕ ਹੋਰ ਚੈਕੀਦਾਰ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ।

قاتل فراؤ شد

ਯਾਤਰ ਛੱਜ ਗਿਆ ।

داਹਰਾ ਵਾ ਨਿਧਾਇਦ ਕਹ ਅਤ ਮਚਾਨ੍ਬ ਸਫਰ ਹਰਾਸਾਨ ਬਾਸ਼ਦ
ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ।

੩੪.

اسم مفعول

ਉਸ ਮਨਖ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਛਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ
ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ

ਕ਷ਟ—ਕਤਲ ਕੌਤਾ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਧਾਤ

ਧੁੱਖ—ਪਕਾਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼

ਗੁਫ਼ਾ—ਕਹੀ ਹੋਈ ਗਲ

ਧੂਰੀ—ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਮਖਲੂਕ

ਇਸ ਦਾ ਬਣਾਣ ਢੰਗ:—

(i) ਮਾਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇ ਪਿਛੇ (੦) ਜਾਂ ,/ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ; ਜਿਵੇਂ
ਗੁਫ਼ਾ - ਕ਷ਟ - ਧੁੱਖ - ਧੂਰੀ - ਆਦਿ

(ii) ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਦੇ ਪਿਛੇ | ਜਾਂ ਨੀਂ ਲਾ ਕੇ

ਜਿਵੇਂ (ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼)

(ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼)

(iii) ਇਸਮਾਂ ਤੇ ਮਾਜ਼ੀ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ

ਦਾਤ (ਰੱਬ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼)

(ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਹੋਈ ਵਸਤ)

(iv) ਇਸਮਾਂ ਤੇ ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ—

نجਿ ਆਮੀਜ਼ (ਦੁੱਖ ਭਰੀ)

(v) ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ਬਦ.

ਜਿਵੇਂ; مظਾਹ - مظਾਹ ਆਫ਼

ਵਰਤੋਂ :—

خود کردا راچھ علاج !

ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਆਪ ਮਾਰੇ ਕੁਹਾਤੇ ਦਾ ਕੀ ਦਾਰੂ ?

بندਦਾ ਪ੍ਰਾਵੰਡੁ ਨੂੰ ਖਾਨਦਾਨ ਸ਼ਮਾ ਹੋਣਦਾ

ਈਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਹੀ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

زخم دسیدہ بہ شفا خانہ فروستادہ شد

ਜਖਮੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ।

مرੂਦ ਨੀਕ ਦੱਲ ਬਰਾਫ਼ਨਾਂ ਕਾਨ ਬੇ ਬੱਖ਼ਾਇਦ

ਨੇਕ ਦਿਲ ਆਦਮੀ ਛਿਗਿਆਂ ਢਿਠਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ।

او بہ الزام دزدی گرفتار آمد

ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਤ' ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ।

کੋ਷ਟ ਬਰਿਆਂ ਖਿਲੈਂ ਲੜਿਦ ਮੈਂ ਬਾਂਧਦ

ਭੁੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਗੋਸ਼ਤ ਬੜਾ ਲਜ਼ੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

خفتਦੇ ਵਾ ਖੁਣਦੇ ਕੇ ਕਨ੍ਹ ਬਿੰਦਾਰ

ਸੁਤੇ ਨੂੰ ਸੁਤਾ ਕਦੋਂ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

تیر و فتہ کے باز آید

ਛੁਫਿਆ ਹੋਇਆ ਤੀਰ ਕਦ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਰ ਕੰਧਿਦਾ ਓਝੇਸ਼ਮਾਂ ਬਿਤਾਵਦ

ਸਪ ਦਾ ਡਸਿਆ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ।

مقتول ਦਾ ਚੰਡ ਪ੍ਰਸਰ ਅਨ੍ਦ ?

ਮਾਰੇ ਗਏ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕਿਨੇ ਬਚੇ ਹਨ ।

اے مظلوماں چرخ کہن دا ہم بتواند لر، انید -
 دੁ�یਆں دی آخ دیس پੁਰਾਣੇ آਸਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਬਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
 بر دیدਾ ਅਤੀਦ ਮਿਤੀਵਾਨ ਕ੍ਰਦ ਨੇ ਬੁ ਸ਼ਨਿਦਾ
 ਚੁਖੀ ਗਲ ਤੇ ਇਤਥਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੁਣੀ ਤੇ ਨਹੀਂ
 ਧ੍ਰਿਯਮ ਕਰਿਮ ਦਾ ਬੇ ਖੱਬੀ ਜ਼ਹਰ ਆਲੋਦ ਕ਷ਤ
 ਰਹੀਮ ਨੇ ਕਰੀਮ ਉੱਡਿਸ ਭਰੀ ਕਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।
 ਤਾ ਤਰੀਕੇ ਓਤੁਕ ਆਵੁਦ ਸ਼ਵੇਦ ਮਾਰ ਕੜਿਦਾ ਸਰਦ ਸ਼ਵੇਦ
 ਜੋਂ ਤਕ ਇਰਾਕ ਤੋਂ ਸੱਪ-ਬੂਟੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਸੱਪ ਦਾ ਡਸਿਆ
 ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।

੩੫.

اسم کیفیت (حاصل مصدر)

اے اਜਿਹੇ ਨਾਂਵ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਸਦਰ ਦੀ ਕੈਫੀਅਤ
 ਜਾਂ ਨਤੀਜਾ ਸਮਝ ਆਵੇ ਜਿਵੇਂ:—
 آمدੇ ਵਿਚੋਂ (ਬਖ਼شਿਸ਼) (ਬਖ਼شਿਸ਼) (ਬਖ਼شਿਸ਼)
 (ਆਵਾ ਜਾਈ) ਹਾਸਲ ਮਸਦਰ ਬਣਾਣ ਵੇਂ ਕਈ ਢੇਗ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ
 ਭੁਲ ਪਰਸਿਧ ਇਹ ਹਨ।

੧. ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅਰਡ ਪਿਛੇ ਜ਼ੋਰ ਕਾ ਕੇ ਵਧਾ
 ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ:—

کੋਖ਼ਸ਼ = ਕੋਖ਼ਸ਼ਿਦਾਨ
 ਬਖ਼ਸ਼ਸ਼ = ਬਖ਼ਸ਼ਿਦਾਨ

੨. ਦੇ ਮਾਜੀ ਮੁਤਲਕ ਜੋੜ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

- ਖਰਿਦੋ ਸ਼ਨਿਧੀ (ਲੈਣ ਦੇਣ) (ਸਟੋਰ)

੩. ਇਕ ਮਾਜੀ ਮੁਤਲਕ ਤੇ ਫਿਕ ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

- ਬੰਦੂਬਸ਼ - ਖੁਦ ਵੱਡੀ ਨੋਥ - ਗੁਣਗੀ

੪. ਦੇ ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਮਿਲਾ ਕੇ

ਕੁਝ ਸ਼ਕਤਿ - ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਤੇ ਫਿਅਲ ਨਨੀਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ; ਜਿਵੇਂ -
ਵਰਤੋਂ :—

ਬੁਖ਼ਚ ਕਾਰ ਨੀਕਾਂ ਅਤੇ

ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਨੇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਸੁਦਮ ਅਤੇ ਗੁਣਤਾਰ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਸ਼ਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣਾ
ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਤੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਦਰਸ਼ਨੀ ਵੱਡੀ ਨੋਥ ਦੇ ਬੇਦੀ
ਸਖਤੀ ਤੇ ਨਰਮੀ ਦੇਵੇਂ ਰਲਵੀਆਂ ਹੀ ਅਛੀਆਂ ਹਨ।

ਬ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸ਼ਿਏਰ ਦੀਨੀ ਅਤੇ
ਇਸ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਕਾਟ ਵੇਖਣ ਜਾਂਗ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਜ਼ਹਦਾ ਅਤੇ ਅਨਾਦ ਪੱਤਰ ਸ਼ਾਮਾਂ
ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਸਨ।

ਕਾਰ ਖੜਾ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਤ ਨਿਸ਼ਟ
ਰੱਬ ਦੇ ਕੰਮ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੀਂਦੇ।

ਕੌਰਿਧ ਵੱਡੀ ! ਅੱਖ ਚੇ ?
ਇਹ ਸਭ ਰੋਣਾ ਧੋਣਾ ਕਿਓਂ ?

ਪਿਸ ਅਤੇ ਨਦੀਸ ਉਲ ਚੜ੍ਹੇ ਬਾਝੀ ਹਮ ਬਾਇਦ
ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਖੇਲਣਾ ਕੁਦਕਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਦੂਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਾਮ ਕਸ ਹੋਣੀ ?
ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਲਾਸ ਵਿਚ ਹੋ ?

੩੯

اسم حاليہ

اسم حاليہ اسیں ہے نانوں نੂੰ آخھدے ہن جੋ کرتا ਜਾਂ ਕਰਮ ਦੀ
ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਰਗਣ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ (ਹਸਟਿਆਂ) (ਗ੍ਰੰਡ) (ਰੋਂਡਿਆ)
ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਣ ਲਈ ਫਿਅਲ ਅਮਰ ਹਾਜ਼ਰ ਦੇ ਪਿਛੇ
ਯਾਂ ਜਾਂ ਜਾਂ ਲਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰਾਦਮ ਦਾ ਮਦ ਵੇਖ ਲੈ ਆਪ ਨਿਸਚ
ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਦੌੜਦਾ ਦੌੜਦਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਅਥਰ ਗ੍ਰੀਵਾਂ ਏਂ ਵੇਖ ਲੈ ਆਇਆ
ਬਦਲ ਵਰ੍ਹੁ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਰਬਾਹੀ ਰਾ ਦਿਦਮ ਕਹ ਅੰਨਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਸੇ ਵੱਡੇ
ਮੇਂ ਇਕ ਲੁਮੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਿਗਦੀ ਫ਼ਹਿੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੋ।

ਜਿਥੀ ਫਰਿਾਦ ਕਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਨਾਂ ਬਿਖਾਨੇ ਵਾਲੇ
ਔਰਤਾਂ ਰੋਂਡੀਆਂ ਪਿਟਦੀਆਂ ਹਾਂ ਮਦ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀਆਂ।

ਮਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਨਾਵੀ ਕਨਾਂ ਵੇਖ ਲੈ ਦਸ਼ਮਨ (ਸੀਡਿਮ)
ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਅਪੜ ਪਾਏ।
ਬੰਨੀਦ ਕਹ ਸੁਣੀਤ ਕਨਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਤਾ ਬੁਝਾ ਰਸੀਦਮ
ਦੇਖੋ, ਮੇਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਕਿਥੇ ਦਾ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

੩੧

ਦੁਆਰੀ ਜਮੈ

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ-ਸੂਚਕ ਵਾਕ ਬਣਾਣ ਲਈ ਫਿਅਲ ਮੁਜਾਰਿਆ ਦੇ ਆਖਰ
ਵਿਚ। ਲਾਂਦੇ ਹਨ।

خانہ ات آباد باد !

رੱਬ کرے تیرا یور آباد ہے !

خدا ترا مال و دولت دھاہ !

رੱرب تئنی یعنی دلّت بخشی !

خدا یا انعامہن بخیر کناد !

رੱرب کرے عیسی دا آ�یو نکی دیچ ہے !

عمر تو دراز باد و طالع تو قوی !

تیری عیمر لیمی ہے تے ساترا بُلْلَد !

۳۷

ڈارسی دیچ کوڑ بھاس مسداراں دی ہرتوں بھاس تریاں سیاں
ٹاک-بٹوڑاں دیچ دے بھلن پیگا ہے :—

خواستن

اوی خواست کہ شمارا ببیند

عیہ تھاںی میلڈا چاہیںدا سی

موہن و سوہن میخواستند کہ دریں مکان بمائند

مہن اکے سہن چاہیں دے سنا کی ایس مکان دیچ رہیں

من می خواهم کہ شمارا بدیہ بدهم

می تھاںی ایک تھاڈا دے دا چاہیںدا ہاں ।

لزد میخواست کہ دود

لزد دویدن میخواست

چر چوں جاٹا چاہیںدا سی ।

موہن میخواهد کہ آفتی بر سر تو بیارد

مہن تیرے سیر کے بی موسیبی لیا عیلانا چاہیںدا ہے ।

گرفتن

کشت و خن دیدہ بچھا گریستن گرفتند
کڑاں ٹوں دے� کے بچیਆں نے رੋਣا سُرੂ کر دیتا ।

شما چھا نوشتن گرفته اید
تُسما کی لیخلا سُرੂ بیتا ہی ।

من علم آموختن گرفته ام
میں دیلم میخلا سُرੂ کر دیتا ہی ।

ابر باراں دیدہ طاؤسها دقصیدن گرفتند
دمسالہ والے بسدلائی نئی دے� کے پئرائی نے نرثا سُرੂ کر دیتا ।

گزاشتن

نخواهم گزاشت کہ بنویسید
میں تُھاٹی لیخلا نہیں دیاں گا ।

ایشان نگزاشتند کہ برم
ਊنیں مئیں جاں نا دیتا ।

بگزارید کہ یک فوجان چائے بخودم
مئیں ایک پیاڑی راہ سی پی لے لی دیو ।

احمد دا نگزارید کہ این نامہ دا بخواند
اھیم دا نئی دیو چینی نا پڑون دیو ।

مریض دا نگزارید کہ اب بخورد
روگو تھی پاں نا پیلی دیو ।

گچھے لاغر و نحیف بودم دے نگزاشتم کہ قزاچھا درور، خ نہ
داخل شوند
ڈھیں میں کامਜوئ ر اتے مآڑا ساں پر میں ڈاکھیاں تھیں ائے در نا
آٹیل دیتا ।

بگزارید کہ چندی بخسپیم
مئیں ڈست بُو ٹئے کا لے لی دیو ।

ਢਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬਦਲੋ:—

ਕੁਤਿਆਂ ਨੇ ਬਖ਼ਿਆੜ ਨੂੰ ਵਾਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਕ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਘੜੀਆਂ ਬਤੀਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਭਰਾ ਲੜਨ ਝਗੜਨ ਲਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਤੁਧ ਲੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਅਗੇ ਹੀ ਇਸ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟਕਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਲੋਕ ਹੁਣ ਇਸ ਜ਼ਾਲਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਬ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਅਰੰਭ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ।

سکاں گوگ دا نگذاشتند که درون آغل برود - بگذارید کہ من هم لمحات چند دریں خانہ پاک بگزادم - زود هر دو برادر بهم در آمدند پا هر دو برادر زود شتیزیدن گرفتند - شما چه خرفها زون گرفته اید - به یقین میدانم که مردمان زود بدولت ستیزہ بگیرند - من پیش ازیں میخواستم که ازیں زحمت جان بسلامت برم - مردمان اکذون از پنجھے ایں ستم گر خلاص میخواهند لہذا ایشان قوت آزمائی دا کمر بسته اند - ما دا هم بگزارید کہ قسمت آزمائی کینم -

੩੯

ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣਤਰਾਂ :—(੧) ਇਹ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੰਮ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੀ ਨੂੰ ਕੀ ਬੁਨ/ਅਸਤ ਜਾਂ ਕੀ ਆਂਦ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,

ਏਥੇ ਉਸਾਹਰਣਾ:—

ਨੜੀਕ ਬ੍ਰਦ ਕੇ ਸੀਵਾ ਜੋ ਮਨ ਤੋਂ ਜੜ੍ਹ ਬੰਗ, ਬੰਗ, ਬੰਗ

ਕੁਰੀਬ ਅਨੁਭਵ ਕੇ ਸ਼ਮਾ ਵਖ਼ਬੀਤ ਸ਼ਾਓਿਦ

ਕੁਰੀਬ ਬ੍ਰਦ ਕੇ ਆਪਿਂ ਖੁਬੰਦੀ ਦੇਹਾਤੀ ਜ਼ਹੜਾ ਅੱਧ ਸ਼ਾਓਿਦ

ਇਹ ਡਰਾਉਣੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਪਾਟਣ ਹੀ ਵਾਲਾ

ਸੀ।

ਨੜੀਕ ਬ੍ਰਦ ਕੇ ਆਪ ਕੁਰੀਬ ਸੰਕਦਰਿਸ਼ ਸ਼ਾਓਿਦ ਦੇ ਪਿਦੇਸ਼ ਬੰਗ

ਪ੍ਰਿਵੇਟ

ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੇਛ ਤੋਂ ਛੁਟਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਚਲਾਣ

ਕਰ ਗਿਆ।

ਨੜੀਕ ਅਨੁਭਵ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਬੰਗ, ਬੰਗ, ਬੰਗ

ਮੀਂ ਹੋ ਵਸਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ।

(2) ਜਿਨਾ, ਕਿਨਾ, ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਲਥਾ:—

ਚੰਨਦਾਨਕੇ ਸੂਝੀ ਕੁਰੀਮ ਨਾਕਾਮ ਤੁਰ ਕਵਿਤਮ

ਜਿਨੀ ਵੀ ਮੈਂ ਕੋਝਿਸ਼ ਕੌਤੀ ਨਾਕਾਮੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ।

ਚੰਨਦਾਨਕੇ ਸੂਝੀ ਕੁਰੀਮ ਸੂਝੀ ਮੁੜ੍ਹ ਸੂਝੀ ਤੁਰ ਕਵਿਤਮ

ਜਿਨਾ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਬੀਮਾਰੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ।

ਚੰਨਦਾਨਕੇ ਓਡਾ ਫੇਰੀ ਨਿਦਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਵੇਟ ਨਿਦਮ

ਜਿਸ ਕਦਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਬੇ ਅਸਰ ਗਿਆ।

ਹੋ ਚੰਨਦ ਸੂਝੀ ਸੂਝੀ ਫਰੋਜ਼ਾਨ ਅੱਧ ਅਨਾਖਿਤਨੇਂ ਫਰੋਜ਼ਾਨੇਂ

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਲਦੀ ਅਗ ਤੇ ਕਿਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਅਗ ਨਾ ਬੁਝੀ

ਹੋ ਚੰਨਦ ਓਡਾ ਫੇਰੀ ਨਿਦਮ ਅਤੇ ਨਿਦਮ

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਨਾ ਹੀ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਚੰਨਦਾਨਕੇ ਬੰਬਾਲੀ ਕੂਹ ਬੰਬਾਲੀ ਖੜਕੀ ਯਾ ਬੰਬਾਲੀ

ਜਿਨਾ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਓਗੇ ਸਰਦੀ ਵੱਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(੩) ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਟੁਜਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਆਇਂ:-

ਹਮੀਂ ਕਹ ਖੋਨਦ ਆਮਦ, ਸ਼ਾਕੜਦਾਨ ਖਾਮੋਸ਼ ਸ਼ਦਨਦ
ਆਮਦਨ ਖੋਨਦ ਹੇਠਾਂ ਬ੍ਰਾਵ ਅਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਸ਼ਦਨ
ਬੁਸ਼ਕੜ ਆਮਦਨ ਖੋਨਦ ਸ਼ਾਕੜਦਾਨ ਖਾਮੋਸ਼ ਸ਼ਦਨਦ
ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ।

ਹਮੀਂ ਕਹ ਕਿ ਆਮਦ ਮੋਸ਼ਾਂ ਕੀ ਯਿਖਤਨਦ
ਆਮਦਨ ਗੁਬੈ ਹੇਮਾਂ ਬ੍ਰਾਵ ਅਤੇ ਗੁਬੈ ਯਿਖਤਨ ਮੋਸ਼ਾਂ ਹੇਮਾਂ
ਬੁਸ਼ਕੜ ਆਮਦਨ ਗੁਬੈ ਮੋਸ਼ਹਾ ਗੁਬੈ ਯਿਖਤਨ
ਬਿਲੀ ਦੇ ਆਵਦਿਆਂ ਹੀ ਟੁਹੇ ਭੋਜ ਗਏ।

ਹਮੀਂ ਕਹ ਦੜ੍ਹ ਮਾਹਿਤੀਸ਼ ਰਾ ਦਿਦ ਹੋਅਸ਼ ਕਮ ਸ਼ਦ
ਦਿਦਨ ਮਾਹਿਤੀਸ਼ ਹੇਮਾਂ ਬ੍ਰਾਵ ਅਤੇ ਹੋਅਸ਼ ਦਰਦ ਕਮ ਸ਼ਦਨ ਹੇਮਾਂ
ਬੁਸ਼ਕੜ ਦਿਦਨ ਮਾਹਿਤੀਸ਼ ਹੋਅਸ਼ ਦੜ੍ਹ ਕਮ ਸ਼ਦ
ਕੋਤਵਾਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਚੋਰ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਗੁਮ ਹੋ ਗਏ।

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬਦਲੋ:-

ਦਾਣਾ ਚੁਗਦਿਆਂ ਹੀ ਕਬੂਤਰ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫੱਸ ਗਏ ! ਸਵੇਰਾ
ਗੁਦਿਆਂ ਸਾਰ ਆਸੀਂ ਘਰੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਇਲਮ ਨੂੰ ਜਿਨਾ ਵੰਡੇ ਉਨਾਂ ਹੀ
ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਾ ਗੁੜ ਪਾਓ ਉਨਾਂ ਮਿਠਾ ! ਜੂੰ ਜੂੰ ਮੈਂ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ,
ਉਸ ਦੀ ਆਕੜ ਵੱਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਕਾਣੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਗੋਲੀ ਚਲਾਣ ਹੀ
ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹੋਬ ਫੜ ਲਿਆ। ਫੰਜ ਹਾਰਨ ਹੀ ਵਾਲੀ ਸੀ
ਕਿ ਜਰਨੈਲ ਉਥੇ ਅਪੜ ਪਿਆ। ਜਿਨੀ ਛਤੀ ਕਰੋ, ਉਨੀ ਬੇ ਸਵਾਦੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਜੂੰ ਜੂੰ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਕਬਾ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਹਬਾਂ ਦੀਆਂ ਉੰਗਲੀਆਂ ਟੁਕੁਦੇ
ਸਨ। ਭੁਲ ਦੇ ਖਿੜਦਿਆਂ ਸਾਰ ਬੁਲਬੁਲ ਆ ਗਈ।

ਫਾਰਸੀ:-

ਦਾਨੇ ਚੀਦਨ ਕਪੂਰਾਂ ਹੇਮਾਂ ਬ੍ਰਾਵ ਅਤੇ ਗੁਫਨਾਂ ਆਮਦਨ ਹੇਮਾਂ - ਹਮੀਂ
ਕਹ ਚੰਭਾਂ ਪਦਿਦ ਆਮਦ ਅਤੇ ਖਾਨੇ ਬਿਹੂਂ ਆਮਦਿਮ - ਚੰਨਦਾਨਕੇ ਉਦਮ ਬੀਦਮੜੀ.

افزون تر میشود - چندانکه قند سیاه بیداند ازید شیدوییں تر میشود -
هر چند که ملائمت میورا ذیدم کیوش افزون تر میشند - قریب
بود که آن دو سیاه تفذاگ بیاندازد که دستنه بگرفتم - نزدیک
بود کو سیاه هزینست خود را بگریزد که سپه سالارشان آنجا رسید -
چندانکه زودی بنمایید بد مزگی میافزاید - چندانکه مردمان
حکایت ما می شنیدند انکشتها می پریدند - شگفتتن گل همان
بود و آمدن بلبل همان -

ਅੰਤਕਾ ਨੰ: ੧

مصدر	معنی	معنی	معنی	معنی
	ہمارا رع		ہمارا رع	ہمارا رع
آئن	ਆਉਣਾ	آید	ਆਵੇ	آمد
رفتن	ਜਾਣਾ	ਰਵਾਂ	ਜਾਵੇ	ਬਚਾਲਿ
ਫਰੀਦਨ	ਆਣਾ	ਖੁਵਾਂ	ਆਵੇ	ਖੁਡਿਸ਼
ਨਿਵਾਰਿਨ	ਪੀਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਪੀਵੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿਣ	ਲਿਖਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਲਿਖੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿਣ	ਪਹੁੰਨਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਪੜ੍ਹੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਵਾਨਨ	ਦੇਣਾ	ਵਾਨਨ	ਦੇਵੇ	ਵਾਨਨ
ਵਾਨਨ	ਲੈਣਾ, ਢੱਲਾ	ਵਾਨਨ	ਲੈਵੇ	ਵਾਨਨ
ਨਿਵਾਰਿ	ਬਿਠਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਬਿਠੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਬਿਖਾਣਨ	ਉਠਣਾ	ਬਿਖਾਣਨ	ਊਠੇ	ਬਿਖਾਣਨ
ਨਿਵਾਰਿ	ਹਿਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਹੋਵੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਦੇਖਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਦੇਖੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਸੁਣਨਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਸੁਣੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਹਜਟਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਹਜੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਛੋਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਛੋਵੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਲਿਆਉਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਲਿਆਉਵੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਲੈ ਜਾਣਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਲੈ ਜਾਵੇ	ਨਿਵਾਰਿ
ਨਿਵਾਰਿ	ਢੱਲਾ	ਨਿਵਾਰਿ	ਕੌਰੇ	ਨਿਵਾਰਿ

زدن	ਮਾਰਨਾ	زند	ਮਾਰੇ	زد
گوکਿਤਨ	ਭੱਜਣਾ	گੁਨੀਧ	ਭੱਜੇ	ਕੁਨੀਧ
کਫ਼ਤਨ	ਕਹਿਣਾ	ਕ੍ਰਿਧ	ਕਹੇ	ਕਿਨਾਰ-ਕੁਧਾਰੀ
رسਿਨ	ਪਹੁੰਚਣਾ	ਕੁਸਦ	ਪਹੁੰਚੇ	رسਾਨੀ
ਅੰਖਣ	ਸਿਖਣਾ	ਕੁਸ਼ਦ	ਸਿਖੇ	ਅੰਦਰਕਾਰੀ
ਪੁੱਖਣ	ਸਿਖਾਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਸਿਖਾਏ	"
"	ਪਥਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਪਥੇ	ਪਿਂਚ
ਦੁਖਣ	ਪਥਾਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਪਥਾਏ	"
ਖੁਦਨ	ਪਿਉਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਸੀਵੇ	ਵ੍ਰਿਧ
ਗੁਰਦੀਨ	ਖਾਈਦਨਾ	ਕੁਵੰਡ	ਖਾਈਦੇ	ਵ੍ਰਾਂਧ
ਗੁਰੂਖਣ	ਵੇਚਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਵੇਚੇ	ਵ੍ਰਾਂਧ
ਸੁਦਨ	ਮਰਨਾ	ਕੁਵੰਡ	ਮਟੇ	ਵ੍ਰਾਂਧ
ਮੁਦਦੀਨ	ਦੈਨਾ	ਕੁਵੰਡ	ਪੁਕੜੇ	ਪ੍ਰਿਸ਼
ਪੁੱਦੀਨ	ਪੁਛਣਾ	ਕੁਵੰਡ	ਪੁਕੜ੍ਹੇ	ਕਿਨਾਲਾਂ
ਕਥਾਨ	ਬੇਲੁਕਾ	ਕਾਨਿਧ	ਕਾਖੜੇ	ਭਿਨਿਧ
ਕੁਝਦੀਨ	ਕਾਖਲਣਾ	ਕੁਨਥ	ਕੋਲ੍ਹਿ	ਕਿਨਿਧ
ਕੁਝਦੀਨ	ਕੋਲ੍ਹਿ ਬਠਨਾ	ਕੁਨਥ	ਕੋਲ੍ਹਿ ਬਠੇ	ਪ੍ਰਿਸ਼
ਕੁਝਦੀਨ	ਪਾਲਣਾ	ਕੁਰਦ	ਖੜੇ	ਪ੍ਰਿਸ਼
ਕੁਝਦੀਨ	ਕਰੇ ਹੋਲਾ	ਕੁਨਿਤ	ਖੜੋਵੇ	ਪ੍ਰਿਸ਼
ਪੁੱਤੀਨ	ਪਹਿਲਨਾ	ਕੁਵਿਤ	ਪੱਹਿਲੇ	ਪ੍ਰਿਸ਼
ਪੁੱਤੀਨ	ਕੁੜਨਾ	ਕੁਵਿਤ	ਕੁੜੇ	ਗੁਹਿਖੜੀ
ਪੁੱਤੀਨ	ਜਾਣਨਾ	ਕਾਨ	ਜਾਣੇ	ਵਾਲਾ-ਵਾਨਾਈ

ساختن	بُنَانِ	سازد	بُنَادِ	ساخت
کاشتن	بُنَیَانِ	کارند	بُنَیِّ	کاشت
کشتن	بُنَیَانِ	کشند	بُنَیِّ	کشش
شناختن	بُنَانِ	شناشد	بُنَادِ	شناسانی
فرستادن	بُنَانِ	فرستند	بُنَادِ	..
یافتن	بُنَانِ	یابند	بُنَادِ	..
شنستن	بُنَانِ	شتوید	بُنَادِ	شستید و شست
دوزیدن	بُنَانِ	خزند	بُنَادِ	دُزندی
خاستن	بُنَانِ	خاہند	بُنَادِ	خواشش
خرابیدن	بُنَانِ	خراند	بُنَادِ	خرام
گشتن	بُنَانِ	گشند	بُنَادِ	گشت
ترسیدن	بُنَانِ	ترسند	بُنَادِ	ترس
کشتن	بُنَانِ	کارند	بُنَادِ	کشت
آزمون	بُنَانِ	آزمایند	بُنَادِ	آزمائش
آراستن	بُنَانِ	آرایند	بُنَادِ	آرائش
انداختن	بُنَانِ	اندازند	بُنَادِ	انداز-اندازه
انتاردن	بُنَانِ	انتر	بُنَادِ	..
آفرینیدن	بُنَانِ	آفرینند	بُنَادِ	آفرینش
بودیدن	بُنَانِ	بُوئند	بُنَادِ	بیسہ
*	بُنَانِ بُنَادِ	"	بُنَادِ	بیسیدگی
باریدن	بُنَانِ	بارد	بُنَادِ	بارش

بُریین	بَرَدَلَا	بُرڈ	بَرَدَ	بُرُش
بازیین	بَرَدَلَا	بَازَد	بَرَدَلَا	بازی
جتن	بَرَدَلَا	بَرِيدَر	بَرَدَلَا	جُدت
رزیین	بَرِيدَر	بَرِيدَر	بَرِيدَر	رزیلگ
نہیین	بَرِيدَر	بَرِیدَر	بَرِيدَر	نہماںش
گذشن	بَرِيدَر	بَرِیدَر	بَرِيدَر	گرست
لبتن	بَرِیدَر	بَرِیدَر	بَرِیدَر	بندش بندیت
آئیختن	بَرِیدَر	بَرِیدَر	بَرِیدَر	آئینش
اندختن	بَرِیدَر	بَرِیدَر	بَرِیدَر	اندختکی
برآمدن	بَرَدَلَا	بَرَدَلَا	بَرَدَلَا	برآمدگی
برآوردن	بَرَدَلَا	بَرَادَر	بَرَدَلَا	..
پریین	بَرِيدَر	بَرِیدَر	بَرِيدَر	پرخاز
آسون	بَرِيدَر	آسایدَر	بَرِيدَر	آساںش
آونختن	لَرَدَلَا	آونڈَر	لَرَدَلَا	آونیش
بانقتن	بَرَدَلَا	بَانَدَه	بَرَدَلَا	بانفت
باختن	بَرَدَلَا	بَازَد	بَرَدَلَا	بازی
پنداشتن	بَرِيدَر	بِنْدَار	بَرِيدَر	پنداشت
پاشین	بَرِيدَر	پاشَر	بَرِيدَر	پاش

بیوشن	میلادا	بیوند	میلے	بیوند
"	میلادا	"	میلادے	"
ترین	ڈالنا	ترید	ڈالے	ترس
جوتین	ٹیکلنا	جوش	ٹیکلے	جوش
چین	کوٹنا	چینہ	کوٹنے	"
فارین	خُرکنا	خارز	خُرکے	خارش
درین	پارکنا	درز	پارکے	"
رختن	ڈیگنا	رختہ	ڈیگے	ریخت
"	ڈیکنا	"	ڈیگے	"
شمرون	گیلانا	شمائد	گیلنے	شمکار
شمکفت	حیوانا	شمکفت	حیوانے	شمکفتگی
نمودن	لیوانا	نمایند	لیوانے	نماؤش-نماد
افزون	دھلانا	افزاید	دھانے	افزالش
"	دپانا	"	دپانے	افزالش
اندیشیدن	سیڑلنا	اندیشد	سیڑھے	اندیشہ
بالیدن	دپاننا	بالدر	دپے	بالیدگی
بیختن	ڈالنا	بیزد	ڈالنے	بیت
تاضتن	ہملہ کرن	تازر	ہملہ کرنے	تاذت
تاضن	سمکلنا	تاپک	سمکے	تاب-تاپش
"	کٹلنا	"	کٹے	"

خراشیدن	ڈیلہنਾ	خراشد	ڈیلੇ	خراش
درُزدਨ	ਬਦਲਾ	درُز਼د	ਬਦੈ	درُز਼د
کستن	ਕੁਟਕਾਰਾ	ਰੱਹੜ	ਕੁਟਕਾਰਾ ਪਾਵੇ	ਰੱਹੜ - ਰੱਤਕਾਰੀ
"	ਪਾਣਾ	"	"	"
نਿਲਿਤਿਨ	ਜਿਊਣ	ਜਿਨੀਦ	ਜੀਵੇ	ਜੀਵਿਤ
ਗਰਸ਼ਿਣ	ਗਾਣਾ	ਸਰਾਇਦ	ਗਾਵੇ	ਸਰਵਾਇ
ਥਿਕਿਤਨ	ਤੇਕਨਾ, ਟੁਟਡਾ	ਥਿਕਨਾ	ਤੇਕੇ, ਟੁੱਟੇ	ਥਿਕਣਗੀ
ਅਲੋਨ	ਲਿਖਵਨਾ	ਅਲਾਇਦ	ਲਿਖਵੇ	ਅਲਾਉਂ
ਅਨੱਖਿਤਨ	ਉਭਾਰਣਾ	ਅਨੰਧ	ਉਭਾਰੇ	ਅਨੱਖਿਤ
ਮਰਕਤਨ	ਪਰਤਣਾ	ਮਰਕਤ	ਪਰਤੇ	ਮਰਕਤਣਗੀ
ਬੁਨੀਦਨ	ਸੁੰਘਣਾ	ਬੁਨੀਦ	ਸੁੰਘੇ	ਬੁਨੀਦ
ਨਿਰਧਨਤ	ਸਹਿਕਾਟ	ਨਿਰਧਨ	ਸਹਿਕਾਡ	ਨਿਰਧਾਨ
"	ਕਰਨਾ	ਨਿਰਧਨ	ਕਰੇ	"
ਪ੍ਰੰਤਿਦਿਨ	ਨਾਪਣਾ	ਪ੍ਰੰਤਿਦ	ਨਾਪੇ	ਪ੍ਰੰਤਾਂ
ਪ੍ਰਾਤਿਦਿਨ	ਛਿਲਣਾ	ਪ੍ਰਾਤਿਦ	ਛਿਲੇ	ਪ੍ਰਾਤਿ
ਚੰਗਿਨ	ਚਲਨਾ	ਚੰਗ	ਲਾਰੇ	ਚੰਗ
ਵਰਖਿਤਨ	ਉਮੰਡਣਾ	ਵਰਖ	ਉਮੰਡੇ	ਵਰਖਣ
ਸਤੀਵਿਦਿਨ	ਲਕਾਣੀ	ਸਤੀਵਿਦ	ਲਕਾਣੀ	ਸਤੀਵੇ
ਥਿਕਾਫ਼ਨ	ਕਰਨੀ	ਥਿਕਾਫ	ਕਰੇ	ਥਿਕਾਫ
"	ਭੀਉਨਾ	ਥਿਕਾਫ	ਭੀਉ ਪਾਵੇ	"
"	ਪਾਵਣਾ	"	"	"

مُلْبِين	بُلْلَانَا	مُلْبِر	بُلْلَانِے	مُلْبِر
غُنْدِن	بُنْجَانَا	غُنْدِنْدَ	بُنْجِي	غُنْدِنْگِي
نُسْرِن	بِسْلَانَا	نُسْرِاِيد	بِسْلِي	نُسْرِوِي
کِفْتَن	بُوْلَانَا	کِبَرَد	بُوْلِي	کِپْتَن
گَداشْتَن	بِحَلَانَا	گَداشْتَنْد	بِحَلَلَي	گَداشْتَن
گَداشْتَن	بَلَانَا	گَداشْتَر	بَلَلَي	گَداشْتَت
گَزِين	بَلَانَا	گَزِير	بَلَي	گَزِيدْگِي
گَنجِين	بَلَانَا	گَنجِير	بَلَي, بَلَي	گَنجِيش
گَنجِين	سَمَاعِيلَانَا	بَنْجِير	سَمَاعِيلَي	لَزَه - لَزَش
لَزِين	بَنْجَانَا	لَزِير	بَنْجِي	لَزِيش
مَالِيَين	بَلَانَا	مَالَد	بَلَل	
نَازِين	نَانَا	نَازِر	نَانَلَكَارِي	نَاز
	بَلَانَا			
نَالِين	بَلَانَا	نَالَد	بَلَه	نَالِم
نَگِلِيتَن	بَلَانَا	نَگَر	بَلَه	نَگِلَانِي
نِاغْتَن	بِلَهْبَانَا بَرَنَي	نَازِد	بِلَهْبَانَا بَرَنَي	نِاغْتَش
ہَرَاسِين	بَلَانَا	ہَرَسَد	بَلَر	ہَرَس
رَزِين	بَلَانَا	رَزَد	بَلَل	..
آرَاسِين	آرَام	آرَاد	آرَام	آرَام
آغازِين	آغاْنِيْجَ بَرَنَي	آغاْنِيزِر	آغاْنِيْجَ بَرَنَي	آغاز

انگلی	انگلی	انگلی	انگلی	انگلی
افراز	افراز	افراز	افراز	افراز
پرستش	پرستش	پرستش	پرستش	پرستش
پیراں	پیراں	پیراں	پیراں	پیراں
تاب	تاب	تاب	تاب	تاب
تیش	تیش	تیش	تیش	تیش
تائش	تائش	تائش	تائش	تائش
جنبش	جنبش	جنبش	جنبش	جنبش
چاشنی	چاشنی	چاشنی	چاشنی	چاشنی
پکش	پکش	پکش	پکش	پکش
خوش	خوش	خوش	خوش	خوش
خشنی	خشنی	خشنی	خشنی	خشنی
ڈاپ	ڈاپ	ڈاپ	ڈاپ	ڈاپ
ڈم	ڈم	ڈم	ڈم	ڈم
ربوگی	ربوگی	ربوگی	ربوگی	ربوگی
لیں	لیں	لیں	لیں	لیں

رُنچین	کھٹکا	رُنچر	نہ سے	رُنچ
رُنچن	کھڑک دے کا	رُنچر	ڈُنچے	رُنچ
رُسین	ڈُنچنا	رُنچر	نیم	رُسین
زایدین	تُمکا	زاید	ہُنگا لُجے	زایدگی
زبیدین	چُکا لُکھنا	زید	پیسے	زیماں
سایدین	پیسکا	ساید	لُپڑ	سپارش
سپُون	مُپُڑ د کرنا	سپارز	لُپڑ د کرے	سپُون
سُجین	ڈُل رہا	سنجد	ڈُلے	سُجین
شالشین	لُگ دیکھ رہا	شاید	لُگ دیکھ رہے	شالش
شکبیان	مُکار د کرنا	شکبید	مُکار د کرے	شکبیانی
شتابن	سُکھنا (ڈُلی)	شتابر	سُکھ د کرے	شتاب
شیریلین	کُر د کرنا	شیرز	کُر د کرے	شیریش
طپین	ڈُکا	ٹپر	ڈُکے	طپیش
ٹرلین	مُہیڈ د کرنا	ٹرلید	مُہیڈ د کرے	ٹرلیب
فرزون	لُپٹنا	ٹرلید	لُپٹے	فرزاں
کاستن	پُٹنا	ٹکاہر	پُٹے	کاست
کاریں	پُٹٹا	ٹکاروڑ	پُٹے	کارش
کنہیں	پُٹٹا	کندھ	پُٹے	"
گرامین	مُحِل	گراہر	مُحِل د کر	گروٹش
گریب	کرنا	گرزو	گرے	گریش
	ڈیکنا			

سُرڈਨ	ਬਿਡਣਾ	ਗੁਟੇ	ਬਿਡਾਏ	ਲਾਤ
ਲਾਈਨ	ਗੱਪ ਮਾਰਨੀ	ਲਾਂਡ	ਗੱਪ ਮਾਰਿ	ਥੈਨਿਸ਼
ਖੁਦਹਿਨ	ਕੁੱਭਣਾ	ਮਿਹੂਦ	ਕੁੱਝੇ	ਬੀਚ
ਧਿਕਿਨ	ਲਪੇਟਣਾ	ਪਿਕਦ	ਲਪੇਟੇ	..
ਤੁਰਕਿਨ	ਤਿੜਾਵਣਾ	ਤਰਕ	ਤਿੜਕੇ	ਚੀਬਿਕ
ਚੀਬਿਨ	ਚੀਬਣਾ	ਚੀਬ	ਚੀਬੜੇ	ਖਲਣ
ਖਾਲਿਨ	ਚੁਭਣਾ	ਖਲਾਂ	ਚੁਭੇ	ਥਮ-ਫਿਲਿਕ
ਖਿਨ	ਝੁਖਣਾ	ਖਿਨ	ਝੁਕੇ	..
ਰਾਨਿਨ	ਹਥਣਾ	ਰਾਨਦ	ਹਥੇ	ਸਕਾਲ
ਸਕਾਲਿਨ	ਸੈਚਣਾ	ਸਕਾਲਦ	ਗਮ ਖਾਏ	ਕਾਰਨਿਸ਼
ਕਸਾਰਿਨ	ਗਮ ਖਾਣਾ	ਲਸਾਰਦ	ਹਜ਼ਮ ਹੋਵੇ	ਅਨਿਤ
ਮੁਹਾਰਿਨ	ਹਜ਼ਮ ਹੋਣਾ	ਕੌਅਰਦ	ਨਾਹੋਵੇ	ਅਨਿਤ
ਅਨਿਤਨ	ਨਾਹੇਵਣਾ	ਅਨਿਤ੍ਰੇ	ਭੁਨੇ	ਪੁੜਾਖਤ
ਮਿਥਨ	ਉਨਣਾ	ਬ੍ਰਿਦ	ਉੱਝ	..
ਪ੍ਰਾਹਣ	ਕੁਝਣਾ	ਪ੍ਰਾਹਾਂਦ	ਖਾਲੀ ਕਰੇ	..
ਓਲਿਨ	ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ	"	ਲਘੇਵੇ	ਆਮਾਲਿਸ਼
	ਲਘੇਵਣਾ	ਓਲਾਈ		

۲: نکتہ

واحد و مجموع

بروزن افعال

واحد	مجموع	واحد	مجموع	واحد	مجموع	واحد	مجموع
اثر	آثار	شیر	شیریں	آذاب	آذار	ادب	افزاح
اعمال	آفان	آنیاہ	آنزار	آماد	آنون	اعتنی	اموال
اعمال	اعمال	امال	امال	اعمال	اعمال	اعمل	املاک
بعیت	ابیات	لبن	لبان	ابداج	ابداج	جد	جذاب
حال	حوال	لطف	لطافت	حال	حال	جلد	جلد
حکم	حکایم	لطف	طفیل	حوال	حوال	خواص	خواص
خبر	خبریں	لطف	طفیل	خبریں	خبریں	خلق	خلقت
اخبار	اخلاق	لطف	طفیل	اخبار	اخلاق	رب	ادران
اخلاق	اخلاق	لطف	طفیل	اخلاق	اخلاق	سر	ادوار
حرب	حرب	لطف	طفیل	حرب	حرب	زور	ازدواج
سر	سر	لطف	طفیل	سر	سر	سر	ادھام

سین و زن مرفق اعلیٰ

عوارض	عارضہ	عوالم	عالم	عوالیٰ	عالیٰ	محبوب	محب	لطائف	لطیفہ	مجالس	جلس	معامل	حکم	مخازج	مخزج	مدارس	درس	مدائن	مدینہ	ذہب	ملک	منابر	منارہ	منابر	منادر	منزل
عوایض	عوارضہ	عوالم	عالم	عوالیٰ	عالیٰ	محبوب	محب	لطائف	لطیفہ	مجالس	جلس	معامل	حکم	مخازج	مخزج	مدارس	درس	مدائن	مدینہ	ذہب	ملک	منابر	منارہ	منابر	منادر	منزل
اکابر	اولاء	ادا مر	ادا مر	باعث	باعث	بصیرت	بصیرت	بلیل	بلیل	بنینت	بنینت	تحفہ	تحفہ	ترجمہ	ترجمہ	تابع	تابع	ثابت	ثابت	جريدة	جريدة	حادثہ	حادثہ	حقيقة	حقيقة	صدقہ
اکابر	ادا مر	ادا مر	ادا مر	باعث	باعث	بصیرت	بصیرت	بلیل	بلیل	بنینت	بنینت	تحفہ	تحفہ	ترجمہ	ترجمہ	تابع	تابع	ثابت	ثابت	جريدة	جريدة	حادثہ	حادثہ	حقيقة	حقيقة	صدقہ
اکابر	ادا مر	ادا مر	ادا مر	باعث	باعث	بصیرت	بصیرت	بلیل	بلیل	بنینت	بنینت	تحفہ	تحفہ	ترجمہ	ترجمہ	تابع	تابع	ثابت	ثابت	جريدة	جريدة	حادثہ	حادثہ	حقيقة	حقيقة	صدقہ

بروزن افغانستان

العمره	لعام	ازمه	زمان	امم	اماں
المذبحة	عذاب	اسلحہ	سلاح	ایمنیہ	بننا
المذبحة	غذا	اسولہ	سوال	دیباخات	دیباخ
المذبحة	تغییض	اشتمہ	شتابع	دعوات	دعایا
المذبحة	لباس	اشترکو	شراب	اذله	ذلیل

۱۰۳۷ء: ۳

امداد و کمی

بک	نودنہ	صد	بند	سہ	چار	پنج	شش	ہفت
بستہ	۸		۶	۷	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶
پانزہ	۱۵		۱۶	۱۷	۱۹	۲۰	۲۲	۲۴
بستہ بود	۲۰		۲۱	۲۲	۲۴	۲۶	۲۷	۲۸
بستہ و نہ	۲۹		۳۰	۳۱	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶
سی اور نہ	۳۶		۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲
سی اور بیک	۴۳		۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹
چھل و نہ	۵۰		۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶
چھل و بیک	۵۷		۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳
پنجاہ	۶۰		۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶
پنجاہ بیک	۶۷		۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳
پنجاہ و بیک	۷۴		۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰
پنجاہ و دوڑ	۷۶		۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲
پنجاہ و پنج	۷۹		۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵
پنجاہ و پیک	۸۶		۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲
پنجاہ و سہ	۹۳		۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹
نوزاد	۹۶		۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰		

انتخابات

(۲۰۱۳ء ۲)

ਦਾਸਤਾਨਿ ਅਦਬ

ਛਾਗ ਦੂਜਾ

ਛਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲ-ਧਾਰਾ ਵਿਚੋਂ ਕੰਦ ਪਾਰੇ

(ੴ) ਸਾਅਦੀ—

ਛਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲ-ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਅਦੀ ਦੀ ਥੀ ਹੈ। ਸਾਅਦੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਛਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਿਖਰ ਆਇਆ।

ਆਪ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਮਸਲਿਹ-ਉਦਾਦ-ਦੀਨ ਤੇ ਉਪਨਾਮ 'ਸਾਅਦੀ' ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ੧੨੯੨ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ੧੦੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆਯੁ ਭੋਲੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇਸਾਂ ਦਾ ਰਟਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਵਾਗਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ੪੦ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੁ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਨਜ਼ਾਮੀਆ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਯ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਦਾਚਾਰਕ ਰਚਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਗੁਲਿਸਤਾਨ' ਤੇ 'ਬੋਸਤਾਨ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਗਜ਼ਲ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛਾਰਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਗਜ਼ਲ-ਗੋ ਹੁਣ ਤਕ ਆਪ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਤਸਵੀਹ, ਜੀਵਨ ਫਲਸਫਾ, ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਸਦਾਚਾਰ ਤੇ ਨੀਤੀ ਬਚਨ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਰੱਸ ਮਾਣੋ—

ਸ਼ਟਾਨੀ^੧ و صبੰਡੀ^੨ از حد^੩ لਨਾਵ ਯਾਰਾ گر تو شکੀਬ^੪ داری طاقت نمانہ مارا

੧. ਐਂਦੋਸਤ ! ਮੇਰਾ (ਤੇਰੇ ਲਈ) ^੧ਪਿਆਰ ਤੇ ^੨ਸਬਰ ਹੱਦ ਤੋਂ
ਅੰਘ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੂ ^੩'ਜੇਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ' ਤਾਂ (ਘੱਟੋ ਘੱਟ) ਮੇਰੇ ਕੌਲ
ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ। ਭਾਵ, ਤੇਰੇ ਮਲਾਪ ਲਈ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੌਲੋਂ ਹੋਰ ਸਬਰ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਰੱਬੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤਾਂਘ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ)।

گاہی بچشم احسان درحالِ پادشاہ نعمت رسد گرا

2. ۱کلی بکاری ایہ سماں دی نسلی (۱آؤخی) نال میری ہاں
۲ل ۳ہیخ، کیوں جو ۴سادھا ہوں دے ۵دستورخانہ تے ۶ڈکیر ہی ۷بھئ
میل دی رہیں ہیں । ۸اہ، میں ۹ترے دار تے ۱۰سہا لی بخوا ہوں، ۱۱میری
۱۲آپنے ۱۳ایسا کو ۱۴بیکھیا سکھاں ।

من بے تو زندگانی خود را نے پسند کا سائیشی نباشد بے دوستان بقا را

3. میں ۱ترے ۲بکاری آپنے ۳جیوں ۴نے پسند نہیں کردا،
کیوں جو ۵بیکھیں ۶دستورخانہ ۷ڈکیر ۸سادھا (آرام) نہیں ہی
(ایسا کو ۹بکاری جیوں ۱۰دا کی سادھا ?)

سلطان کو خشم گیر بیندگان حضرت ۱۲حکمش رسد و یکن ۱۳حدی بو ۱۴جفا را

4. جسے ۱سادھا ہی آپنی ۲کھانی ۳کھانی دے ۴نے کردا تے ۵کریپ
۶کڑا ہے تو ۷میں (سکھا لی) ۸کام دیندا ہے، ۹پر میں دی ۱۰سادھی
کی ۱۱کھانی ۱۲ہے ۱۳کھانی ہے । ۱۴میں، ۱۵دینے سا ۱۶ڈھنے ۱۷میں
کھانی ہے ।

باز آئی وجان شیرین بستان ز من نیعت دیگر چہرگ باشد دیشی نی تو را

5. ۱ہایا : نا تے میری ۲پیਆ ری ۳جات ہی آپنی ۴بیدمی
۵دھن لے । ۶ایک ۷نگری ۸ڈکیر پاس ۹ہر کی ۱۰سادھا ہے سکدا ہے
(کے ۱۱نہیں) ؟ ۱۲اہ میں ۱۳دھن ۱۴ترے امرپن ہے ।

یارب تو آشنا بی ۱۵ہلت ده ۱۶سلامت ۱۷چڑاں کے باز بیند ۱۸دیوار ۱۹آشنا را

۲۰. میں رہب ! ۲۱میں (ہاٹی) ۲۲ڈھنے ۲۳دھنے ۲۴دھنے
۲۵سادھی ہے کی میں ۲۶میں پیغمبر میں ۲۷دھنے کر سکے । (سینے گا
کھانی پا رہتا ہے)

۲۸. سعدی قلم بہ سخنی رفتست ۲۹نیک بختی پس ۳۰ہرچہ پیشیت آیہ گرد بته تھارا

۳۱. میں ۳۲میں (رہبی) کلام سادھی ۳۳نے کس بختی ۳۴دھنے

گئی ہے (بڑا ٹوڑی کی سماں دیکھ 'دُلخ' بُسخ لیکھ لیتا تھا ہے)۔
ایس کارنے سے کوئی ٹوڑی ساہم ہونے آئی ہے ایس (بُسخ) 'ڈکلی'،
اگر میر بُسخ دے । (بڑا، ہر کام مین ہے پرہاں) ।

دلی کے عاشق و صابر بُرڈ مرنگ است زعشق تا بے چبوڑی ہزار فرنگ است

۸. دیکھ لیکھا ہے کہ دیکھ دیکھ کر ہے تو 'سکھ' ہے کہدا ہے، ٹوہ
پُسخ دیکھ رہا ہے । (کیوں نہ) دیکھ دیکھ تو سکھ رہا ہے تو دا ڈاںل
۱۰۰۰ کوہا ہے । بڑا، دیکھ دیکھ دیکھ نہیں ہے سکدا । (درستگا
ماہے تین میل دا ہے) ।

بزاد ران طرفیت ملائشم مکنید کہ صبر در را و عشق آگینہ و نگ است

۹. اے 'سُدھی'-پئی دے بڑا ہے ! مئنے 'دے سنا نا دیکھ کیوں نہ لیکھ
کے رسم تو دیکھ سکھ رہا ہے میوں پکھ رہا تو 'سُدھی' ہے । بڑا دے دے
لیکھا تو نہیں رہا سکدا । (دیکھ رہا ہے پکھ رہا ناں ٹوکر جا کے سکھ
رہا ہے سُدھی نے افسوس دوڑلا ہی ہے) ।

چہ تربیت شنوم یا چھ مصلحت باشد مرا کہ ششم بے ساقی و گوش بِرچنگ است

۱۰. میں کو 'میخیا' سُدھاں ؟ جاؤ کو 'لآڈ' ہے سکدا ہے مئنے،
ਜیس دیاں کی اُخان 'سادی' تو لگیاں ہے دیاں ہن تو 'کین' 'سڈاں'
تو گندے ہے ہن । میخیا—رہبی پڑا بھ دے پیا کوں تو کیوں تان-
لمسیاں ہیں سرہا تو سلٹ دی پڑانا نہیں پہنچی । 'سادی' پڑا بھ
پلائی ہا لے ہیں کہیں ہن । بھسال بھانی سرہا جاں بھسالا دیکھ
رہا تو پڑا بھ دے دے دیکھ جس تو ہن، پر سُدھیاں لدی ٹک جاؤ
آسدا ।

دگر بخوبی نے بابم شراب سماع کہ نامنیک در آئیں عاشقی نگ است

۱۱. 'ڈر میں بُسخ کے سرہا تو 'میخیا' دیکھ نہیں لگا ہے
کیوں نہ نک ناں آسکی دے 'رسم تو دیکھ سرہم دا کا ساند ہے । بڑا،
آسک دیکھا تو پاٹسالی نہیں بُسخی ।

بیادگار کسی دامن نیم و صبا گرفته ایم، چہ حاصل؟ کہ باد درجنگ است

۹۲. کیسے دی ۱جہادِ وحی اسیم (سُرگیپی ڈری میڈنی ہوا) ۲تے سبھا (پورے دی ہوا) ۳ے پلڑے ۴نے ڈکھیا ہے ایسا ہے । پر کی ۵لَاٹھ؟ کیسی ۶سادھی ۷مُونڈ ۸وھی ۹ہوا ہی ہے । ۱0ڈاھ سادھی میلٹن دی سینک پُری ۱1ہنسی نہیں ۱2دیسی । (کُٹھ ۱3ہی ن ہے ۱4مُراڈ نیمسدھلڈا) ۱۵

بِخَشْمِ رَفَةٍ مَا رَاكَ مَسْرَعَتِيْمْ اَرْجَنْجَ است

۹۳. ساہیں ۱رُؤس کے گائے ہے (پُریتم، پاس کوئل ۲سُونے ہا لے کے ۳جاؤ ہے گا؟ (ایہ سُونے ہا) کی ۴آ! جے ۵ڈی ۶لڑائی ۷تے ۸ٹولیا ہے ایسا ہے ۹ڈاھ ۱0اوہ لے) اسیں ۱1ڈاٹ ۱2سُنٹی ।

لامت از دلِ سعدی فردِ نشوی عشق سیاہی از جبشی کے روکہ خود زنگ است

۹۴. ۱نیں دا سماں آئی ہے دیل ۲تے ۳دیسک ۴نے نہیں ۵میٹا سکدی । ۶ہبھی دی ۷کھالیخ کیوں ۸جَا سکدی ہے جیہے ۹کی ۱0کُدرتی رنگا ہے؟ ۱1ڈاھ، ۱2دیسک کرنا مانکھ دا کُدرتی سُبھا ۱3ہی ہے، ۱4ایہ ۱5بَدَلِیا نہیں ۱6جَا سکدا ।

چِرْشَنْهَ بُودَ كَهْسَنْ تُو درِ جَاهَانَ اَنْدَاخْتَ

۹۵. کیوں ۱پُریا ڈا ہے سیہے ڈا کی ۲تے رے ہوسن نے دُنیا ۳ہی ۴وھی ۵ہی ۶کھا ۷کر لیتا ہے؟ ۸دیکھ ۹بھی ۱0لائی ہی ۱1تے ۱2نسل ر نہیں ۱3ہتا ۱4جَا سکدی । (سُیدھو ۱5دیکھ دا جاؤ!)

بَلَّاِيْ غَمَرَهَ تَاهِرَيَانَ خَوْجَوارَتَ

۹۶. ۱تے ۲نیڑا ڈی ۳رَتَ-پَرَلَے ۴نَسَنَانَ ۵ڈِبَخَ نے ۶دیکھا ۷میڈر ۸سے دیکھا ۹نے کیوں ۱0لگھ ۱1دیکھ دے ۱2بَلَّا ۱3کر لیتا ہے؟ (“سُینا ۱4نے ۱5مَارَ ۱6مُکَبَّا ۱7لیا” — ۱8دیکھ ۱9سیم)

زِ عَقْلِ وَطَافِيتَ آنِ رَوْذَگَارِ حَدِيثَ تُو درِ مَيَانَ اَنْدَاخْتَ

۹۷. میری ۱اکال ۲اٹے ۳آرماں ۴ویسے دین ۵لُٹے ۶گائے، ۷جیسے دین

‘ਸਮੇਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਕੋਣਾਣੀ (ਮੇਰੇ ਕੌਨਾਂ ਵਿਚ) ਆ ਕੀਤੀ । (ਭਾਵ, ਤੇਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਕਿਸਾ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ) ‘ਬਰ ਕਿਠਾਂ ਮਾਂਦਮ’, ਭਾਵ, ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ।

ਨ ਬਾਅਦ ਮਾਨ੍ਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕੁਝ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚ ਨਾ ਹੈ ।

੧੮. ਨਾ 'ਬਾਗ' ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਬਾਗੀਚਾ ਕਿਉਂ ਜੁ ਤੇਰੇ 'ਕੱਦ ਦਾ ਸੁਣ੍ਹ ਉਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਗ ਤੇ ਬਾਗੀਚੇ ਵਿਚ 'ਸੋਰ' ਪਵਾ ਦਿਤਾ । (ਮਾਸ਼ਕ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ)

ਤੁਡੋਸ਼ੀ ਕੁਨ ਵਾਜ ਦੀ ਮੁਲਕੀ ਜ਼ਹਾਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜ਼ਹਾਰ ਤੇ ਦਰਜਾਂ ਅਨੱਖਾਂ ਅਨੱਖਾਂ

੧੯. ਤੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਪਾ ਲੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ 'ਕਈ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਅਥਾਂ ਤੋਂ ਨ 'ਡੇਗ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਭਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ 'ਤੇਰੇ ਕਾਰਨ 'ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ । (ਮਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਮੰਨਾਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਦਲੀਲ ਹੈ)

ਨ ਹੱਚਮਹਾਇ ਤੋਕਾਨ ਪਿਛੇ ਕੁਝ ਤੋਂ ਗਿੜਦੇ ਦ੍ਰਿੱਖ ਬਾਂਦ ਬੇਮਾਰ ਆਸਾਨ ਅਨੱਖਾਂ ਅਨੱਖਾਂ

੨੦. ਤੇਰੀਆਂ ਅਥਾਂ ਦੀ 'ਸਹੁੰ' ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਅੱਖ ਤੇਰੇ (ਮੁਖੜੇ) ਤੋਂ ਲੈਣ, ਅਫਸੋਸ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ 'ਢੰਨ ਤੇ (ਅਥਵਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ) 'ਰਖਣ । ਭਾਵ, ਤੇਰੀਆਂ ਅਥਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁਹਣੀਆਂ ਹਨ ।

ਮੈਂ ਹੁਕਾਮੀ ਰੋਜ਼ੀ ਬ੍ਰਾਵਿਸ਼ਨ ਬ੍ਰੇਸਟ ਕੇ ਸੁਦੀ ਆਰੀ ਪੀ ਯਾਰਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਜਾਨ ਅਨੱਖਾਂ ਅਨੱਖਾਂ

੨੧. ਇਹੋ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਤਰਾਂ ਪਾਸ ਅਪੜੇਗੀ ਜਿ ਮਾਮੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ 'ਖਾਤਰ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।

(ਅ) ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੇ—

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੇ ੧੨੫੩ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਛੱਟੇ ਜ਼ਿਹੇ ਕਸਬੇ 'ਪਟਿਆਲੀ' ਵਿਚ ਮੰਮਿਆ । ਇਸ ਨੇ ਬਲਬਨ, ਜਲਾਲ ਉਛਵੀਨ ਤੇ ਅਲਾਉਦ-ਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਅਤੇ ਕੁਤੁਬਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ

ਵਿਚ ਖਾਸ ਮਾਨ ਪਾਇਆ। ਪੁਸ਼ਟੇ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੀ ਬੜੀ ਸਮਝ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿਤਾ
ਦਿਵ ਕਮਾਲ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਿਆਰ ਦੇਖੋ—

مِنْ خَرَابٍ كُشْتٌ زُرْخْتٌ بِكَنْتَارَهُ نَظَرِيْ رِلْوْعَفَا اَسْجِهِمِيْ اَسْتَسْتَكَارَهُ

੧. ਐ ਪੇਰੇ ^੧ਚੰਨ ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ^੩ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਇਕੋ ਛਾਤੀ ਪਾ ਕੇ ^੨ਤਬਾਹ
ਦੇ ਹਿਆ ਹਾਂ ! ‘ਤੇਰੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ, ^੫ਰੱਬ ਬਚਾਏ ! ਕਿਨਾਂ ਮਸਤ ਕਰਨ
ਵਾਲੀ ^੪ਮਲਤਾ ਹੈ ! (ਮਾਸੂਕ ਦੇ ਹੁਸ਼ਨ ਦਾ ਜਾਦੂ ਦਸਿਆ ਹੈ।)

تُبَرَّهُ رُوَانٌ خَلْقِيْ بِلَالَ مَذْهَبُهُ رُسُوُلٌ چَعْمَ آبِ تَنْدَرٌ وَ رَازِ خَرَابِيْ كَنَارَهُ

੨. ਤੂੰ ਰਸਤੇ ਤੇ ^੧ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ^੨ਲੈਕ ਢਟੜ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ^੩ਪਾਸੇ
ਛਿੱਗਾ ਲਹੇ ਹਨ। ਪਰ ^੪ਤੇਜ਼ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਢਹਿਣਾ
ਦਾ ਕੀ ਫਿਕਰ ? (ਜੋ ਤੇਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਢਟੜ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਬੋਈ ਨਹੀਂ।)

سَرَانٌ دُوْجِنِمْ كَرْدَمْ كَمْ چُونْدَرَانٌ رُونَ زَنٌ بِرْ جَنْگِرَكَنَارَهُ

੩. ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ^੧ਵਾਕੀ ਜਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ^੨ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ
ਵਾਲੇ ^੩ਚੌਠਾਂ ਵਾਂਗ ਸਭ ਦੇ ਜਿਗਾਤ ^੪ਕਿਮਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੈਕਾਂ ਦੀਆਂ ^੫ਕਟਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।

چُرُوִ بِرَهُ بِجُولَالِ دَلِ عَاشْقَانِ بُودَانِ كَرْ زَسْمُ بَادِ پَایِتِ جَهَدِ لَتْشِ شَرَارَهُ

੪. ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਰਸਤੇ ਤੇ ^੧ਘੋੜਾ ਭਜਾਂਦਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ
^੨ਘੜੇ ਦੇ ^੩ਸੁਮਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ^੪ਚੰਗਿਆੜੀਆਂ ਉੱਡਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਤੇਰੇ ਆਸ਼ਕ
ਦਾ ਵਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਇੱਲ ਨੂੰ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਤੇ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਚੰਗਿਆੜੀ
ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਨਾਜ਼ਕ ਖਿਆਲੀ ਵੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ।)

بُوْسِمْ بُوْدَ كَدِ دِيْرَهُ زِيمَهُ سَنَانِ دِبِينٌ بِهِ سَرَارِ دِيْرَهُ تِنَاهُ بِرْخَتْ كَنْمُ نَظَارَهُ

੫. ਮੇਲੀ ਇਹ ^੧ਤਿ੍ਥਨਾ (ਸਦਾ ਹੀ) ਹਣੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਪਾਸੋਂ
^੨ਗੋਖਾਂ ਨੂੰ ਝੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ^੩ਕੈਹੁ ਰਾਖਾਅ ਲੋਕਾਂ ਭਾਲ ਫਿਕਲ ਹੀ ਕੈਹੇ ਇਹਨੇ
ਤੇ ਕਾਕਦਾ ਰਹਾਂ। (ਦੀਵਾਣ ਦਾ ਸੈਕ।)

پو اسیر تھت خسروگ جان مکش زنیش ^۳ کہ برشت دخت نتوں جگری کے گشته پارہ ^۴

ਈ. ਜਦੋਂ ਖੁਸਰੇ ਤੇਰਾ ^۱ਕੈਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀਆਂ ਰੱਗਾਂ ਕੈਦ
ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਖਿੱਚ, ਕਿਉਂਜੁ ^۲ਟੁਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ (ਮੁਢ) ^۳ਪਾਂਗੇ
ਨਾਲ ਨਹੀਂ ^۴ਸੀ ਸਕਦੇ :

(ਈ) ਖੁਆਜ਼ਾ ਹਾਫਿਜ਼ :—

ਆਪ ਜੀ ਵਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਸ਼ਮਸ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਹੁੰਮਦ ਹਾਫਿਜ਼ ਹੈ।
ਆਪ ੧੩੨੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜੰਮੇ। ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ
ਤੇ ਅੰਧਿਆਈ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਅਸਮਾਨ
ਤੇ ਸੂਰਜ ਬਣ ਕੇ ਚਮਕੇ। ਆਪ ਨੂੰ ਗਜ਼ਲ-ਗੋਈ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਉੰਗੇ ਪੱਧਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਲ
ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਸੁਭਾ ਕਵੀ ਸਨ। ਕਹਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹਿਰਾ
ਦਾ ਸੌਨਜ਼ ਤੇ ਵਹਾਉਂ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਦੇਖੋ!

دل می رود ز دشم صاحبِ لان خدا را دردا که راز پہاں خواهد شد آشکارا

੧. ਐ! ਦਿਲ ਵਾਲਿਓ ! ^۱ਦਾਸਤਾ ਜੇ ਰੱਬ ਦਾ (ਮੇਰੀ ਮਲੱਖ ਕਰੋ)।
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ^۲ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੇਰਾ ^۳ਲੁਕਿਆ
ਹੋਇਆ ਭੇਤ ^۴ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। (ਅਥਵਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ)
ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

کਿਣੀ ਸ਼ਲਕਟਕਾਨਿਮ ਆਂ ^۱ਬਾਦਿਤ੍ਰੇ ਬ੍ਰਖਿਰ ਬਾਂਥਦਾ ਰਾ ਬਾਂਥਦਾ ਰਾ

੨. ਸਾਡੀ (ਜੀਵਨ) ^۱ਨੌਜਾ ^۲ਡੁੱਟੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਐ 'ਸਹਾਇਕ' ^۳ਹਦਾ
ਚੱਲ। ^۴ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ^۵ਛੇਰ ਉਸ ^۶ਵਾਕਿਫ ਯਾਰ (ਅਥਵਾ,
ਮਾਆਮੂਦ) ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕੀਏ।

دُور فَزْدَه مُهْرَكَر ^۱دُول افْسَانَه ابْيَت وَافْسُول ^۲يُكَيْ بُجَابِي يَا رَال فَصَنَتْ شَنَار يَا يَارَا

੩. ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਇਹ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ^۱ਪ੍ਰੀਤ ^۲ਸੁਠੀ ਭਾਲੀ ਹੈ ਤੇ

‘ਜਾਦੂ ! ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਦੱਸਤ, ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਦੇ ਇਸ ‘ਅਵਸਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਣ। ਭਾਵ, ਜਿੰਦਗਾਨੀ ਥੋੜੀ ਤੇ ਨਾਸਮਾਨ ਹੈ, ਸੁ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਲਿਆਈ ਕਰ ਲੈ।

در علقةِ گل دل خوش خواند دوش بیبل هات الصبور سیوا یا ایسا سکارا ۳ ۴ ۸ ۹ ۱

੪. ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਐੰਗੂਰ ਦੀ ਵੇਲ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ‘ਕਲ ਬੁਲਬੁਲ ਕਿਹਾ ‘ਸੁਹਣਾ ਗਾਊਂਦੀ ਸੀ—’ ਅੰ ਮਸਤੋ, ‘ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ’ਲਿਆਓ।”

آئیشہ سکندر جام جਮ است بنگر ۴ تابر تو عرضہ دار داعوال ملک دارا ۵

੫. ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ^੧ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਾ ^੨ਜਮਸ਼ੇਦ ਅਥਵਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ^੩ਪਿਆਲਾ ਹੈ। ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ^੪ਦੇਖ ਤਾਂ ਸੁ ਤੌਰੇ ਸਾਮੁਣੇ ਦਾਰਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ^੫ਉਘੜ ਆਉਣ। ਸ਼ਰਾਬੇ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਸੀ ਹੈ। ਆਈਨਾ-ਏ-ਸਿਕੰਦਰ—ਕਹਿਓ ਹਨ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਾ ਬਣਵਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਲ ਜਗਤ ਅੰਦਰ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਸਦਿਆਂ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਜਮਸ਼ੇਦ ਕੋਲ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਤੇ ਅਨਦਿਸ਼ਟ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਜਮਸ਼ੇਦ ਨੇ ਕੋਈ ੨੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਸ਼ਹੁ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਨੇ ਕੱਢੀ।

أی صاحبِ کرامت شکر انہ سلامت روزی تقدیر کن درویش بی نوا لا ۶

੬. ਅੰ ‘ਭਾਗਵਾਨ ! ਆਪਣੀ ^੧ਸਲਾਮਤੀ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਵਾਤੋਂ ਇਕ ਦੇਨ ਕਿਸੇ ^੨ਛੁਖੇ-ਨੌਗੇ ਢਕੀਰ ਤੇ ਵੀ ^੩ਦਇਆ ਕਰ। ਭਾਵ, ਧਨੀ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

آسائش دو گیتی تفسیر ای دو حرف است با روشنان مردگ ۴

੭. ਦੈਹਾਂ ^੧ਦੂਨੀਆਂ ਦਾ ਆਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ^੨ਬੁਬਦਾਂ ਦੀ ^੩ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਹੈ ‘ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ^੪ਮਿਹਰਬਾਨੀ’ ਤੇ ‘ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ^੫ਸੁਲਾਹ’ ! (ਸੁਲਾਹ ਚੇ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਬੇਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੁਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੇ।)

۱۔ سُنگامِ تَنگرستی در باده کوش وستی کین کمیا ی هستی تارون کن گل را

۲۔ ڈیگی دے ۱سَمَّ ۲سُرَاش پی ۳مِسَّا رہے । کیوں جو ۴سِنْدِرگی
دا ایہ ۵پا رسم ۶دکیوں نے کاریں بُلنا ۷دیندا ہے (سُرَاش ۸ڈاہ
ہو کی کیوں ایسک دی سُرَاش ہے । کاریں ایک بُڑے پناؤ بُلدا مٹھا ہو دا نا
ہے جیس نے ۹۰ گیج جے ڈے سان) ।

۳۔ در قصص و حالت آرد پیران پارسرا ۴۔ گرم طبِ حرفیاں ایں پارسی سرایہ

۵۔ جے مेरے ۶سُرگیوں دا ۷گاہیک مेरے ایس ۸ڈاہوں گیوں نے
۹گاہے ۱۰ ڈاہے بُڑے بُڑے پا رسماءاں نے ۱۱ ہی ایک ہاڑ ۱۲ نہدا دے ہے । آپلے
کلام ۱۳ ڈھر کیتا ہے । ‘ہاڑ’ مسٹری دی دسٹا نے کہیں دے ہن ।
نام پاریاں دا ‘سُرگ’ پے ۱۴ ایسے دا سماں نہدار ہے)

۱۵۔ در کوئی نیک نامی ما را گز نہماند گرتونی پسی تغیرت کن تفاصی

۱۶۔ ۱۰۔ نے ک نامی دی ۱گالی ۲ویچ سا نے ۳لِمْحَن دیتا گیا ।
جے ۴ڈی ۵پسمند نہ ہو ۶کردا ڈا ۷ا (اے مے رے بُڑا) مے ری ایس ۸ڈکھی ر نے
۹بُدل دے ।

۱۰۔ ۱۷۔ حافظِ خود پو شید ایں خرقد می آؤد ۲۸۔ ای شیخ پا کدا من معذور دار ما را

۱۸۔ ۱۹۔ ہاڈیں نے ایہ سُرَاش نال ۲۰ لِبَدَبَدی ہے اسی ۲۱ گوئی دی اپلے
آپ نہیں ۲۲ پھیلن لائی । اے پاک دامن سے ۲۳ ! سا نے ۲۴ سِنْمَان بُخسٹ ।
(ڈاہ-سماں) ایہ دیندا ہا لہا سی دن سا نے ۲۵ ڈکھی ر ۲۶ ہی میلیا
ہے دیا ہے ।)

۲۷۔ خی ک ابروی شوچ تو درکان انلاخت ۲۸۔ پر قصیر جان من زارِ نالاں انلاخت

۲۹۔ ۳۰۔ عیہ ۱وٹ جیہو ڈا کی ۲وڑے ۳وڑے ۴ڈرکھنیاں نے آپلے پنڈ
۵ویچ پا دیا، عیہ مے رے گاریب (۶دُرِبَل) دی جان لے لے دی ۷نیجات
نال پا دیا । (ڈاہ ۸وڑے ایک ۹وڑی اسکا نے ۱۰ مارن لائی کاڈی
ہے ।)

بِنُوْدِ تَقْشِّيْشِ دُوْعَالِمِ كَرْنَگِ الْفَتْ بُوْ زَمَانِ طَرَحِ مُجَيْتِ زَامِ زَامِ اَنْدَاخْت

۹۳. سے ^۱سੁਨੀਆਂ ਦਾ ^۲ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਜਦੋਂ) ਕਿ ^۳ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰੰਗ ਬੱਝ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ^۴ਨੀਂਹ ਇਸ ਕਾਲ ਵਿਛ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। (ਭਾਵ, ਇਸ਼ਕ ਇਕ ਅਜ਼ਾਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੁਫ਼ੀ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।)

شَرَابٌ خُورَدَه وَنُوْيٌ كَرَدَه چُولٌ شَدَى بِسِينٌ فَرَوْغٌ رُوْيٌ زَآتَشٌ دَرَافُونٌ اَنْدَاخْت

۹۴. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਤੇ ^۱ਮੁਖਕੇ ਨਾਲ ਛਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ^۲ਬਾਗਾ ਵਲ ਚਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ^۳ਮੁਖਕੇ ਦੀ ^۴ਰਮਕ ਨੇ ^۵ਅਰਗਵਾਨ ਛੁਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ^۶ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਵ, ਤੇਰਾ ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਰੰਗ ਅਰਗਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰਗਵਾਨ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

اَكْرَشْهُ كَرْنَگُسْ بِرْخُودْ فَرُوشِيْ كَرْد فَرِيبٌ پِيشْمُ لُوْ صَدْقَتْهُ دَرْجَانٌ اَنْدَاخْت

۹۵. ਇਕ ^۱ਨਖਰੇ ਦੇ ^۲ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਨਰਥਾਸ ਨੇ ^۳ਹੈਂਕੜ ਵਿਚ ਆਕੇ ਦਿਖਾਇਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਝਰੇਬ ਨੇ ਸੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ^۴ਪੂਆੜੇ ਪਾ ਦਿਤੇ। (ਭਾਵ, ਤੇਰੇ ਹੁਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨੇ ਕਈ ਝਰੇਬੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ।)

بِبَزْ مِكَاوِهِ چِينٌ دُوشِ مُستَ بِگَذْ شَتَمْ چُو اَزْ دَانٌ زَوَامٌ غَنْچِيْ دَرْگَانٌ اَنْدَاخْت

۹۶. ^۱ਕਲ ਮੈਂ ਬਾਗਾ ਦੀ ^۲ਮਹਿਡਲ ਵਿਚ ਮਸਤ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕਲੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ^۳ਮੂੰਹ ਦੀ ^۴ਯਾਦ ਦਲਾ ਦਿਤੀ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਕਲੀ ਵਾਂਗੂ ਤੰਗ ਹੈ। (ਨਿਕੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।)

بِنِفْشِئِ طَرَهْ مُفْتُولٌ خُودْ گَرَهْ مِيْ زَد صَبا حَكَائِتِ زَلَفْ تُوْ دَرْمَانٌ اَنْدَاخْت

۹۷. ਬਨਫਸ਼ਾ ਆਪਣੀਆਂ ^۱ਗੁੰਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ^۲ਮਿਲਟਾਂ ਨੂੰ ^۳ਰੀਛ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ^۴ਹਵਾ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ^۵ਜ਼ੁਲਫ਼ਾਂ ਦੀ ਕਹਾਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਸੂਣਾਈ (ਮਹਿਥੁਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਲਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਨਫਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।)

زشم آنکہ بُرُوی تو نیش کر دنر سُن بدستِ صبا خاک در دہان انداخت

۱۸. ایس س਼ਹਮ نਾਲ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ^۱ਮੁਖੜੇ ਨਾਲ ^۲ਟਕਰਾਇਆ, ^۳ਈਬੇਲੀ ਨੇ ਹਵਾ ਦੇ ਤੱਥੀਂ ਆਪਣੇ ਮੰਹ ਵਿਚ ਮਿਠੀ ਸੁੱਟ ਲਈ। (ਕਵੀ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਈਬੇਲੀ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਹਵਾ ਨੇ ਸੁਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਵੀ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਝਰਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।)

کتوں ہے آب میں لعل خُرچہ می شرم نصیبہ اُنل اُن خُود نئی تو ان انداخت

۱۹. ਅਸੀਂ ^۱ਹੁਣ ਸੁਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਥਾਂਦੜੀ ਪਣੋਂ ਧੋਂਦੇ ਹਾਂ। ^۲ਧੂਰ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ^۳ਹਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਭਾਵ, ਰਿੰਦੀ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ।)

مگر کشاش حافظ دری خرابی بود کجشش اُلش دری مُناں انداخت

۲۰. ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਫਿਜ਼ ਦੀ ^۱ਭਲਿਆਈ ਇਸੇ ਝਰਾਬੀ ਵਿੱਚ (ਲੁਕੀ ਹੋਈ) ਸੀ ਕਿ ^۲ਧੂਰ ਦੀ ਬਖ਼ਜ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ^۳ਅੱਗ-ਪੂਜਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੁਟਿਆ।

خیز و در کاسہ زر آب طرباک انداز پیشتر ز رآب انداز

۲۱. ^۱ਉਠ ! ਸੌਨੇ ਦੇ ਅਧਿਆਲੇ ਵਿਚ ^۲ਖਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਣੀ (ਸ਼ਰਾਬ) ਪਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ (^۳ਬੈਪਰੀ) ^۴ਸੁਆਹ ਹੈ ਜਾਣੇ ਭਾਵ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (^੫ਰੋਬ ਰੰਗ ਵਾਲੀ) ਝਲਾਬ ਪੀ ਲੈ।

چشم کو ده نظر از رُخ جانل دُور است برُخ او نظر از آینہ پاک انداز

۲۲. ^۱ਨਾਪਾਕ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ^۲ਮਾਅਸੂਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ^۳ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ^۴ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਝਾਤੀ ਪਾਕੇ ^۵ਜ਼ਿੰਜ਼ੇ ਅਥਵਾ ਦਿਲ ਬਾਲੀ ਪਾ। ਭਾਵ, ਰੋਬ ਦੁਧ ਤਿਲਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ملک این مَرْعَد دانی کہ شباتی نکند سَتْشَتِ از گجرِ جامِ درِ املاک انداز

۲۳. ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਸ ^۱ਬੇਤੀ ਅਰਥਾਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ^۲ਜਾਇਦਾਵ

ਅਸਥਿਤ ਨਹੀਂ । ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਚੰਗਿਆਤੀ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਭੁਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਕ ਸੁੱਟ । ਭਾਵ, ਇਹ ਦੂਨੀਆ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ
ਤੇ ਹਕੀਕੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੱਲ ਹੈ ।

یارب آں زاہدِ خود بین کے جیز عیب ندید دُور آ، میش درما بینہ ادراک انداز

੨੪. ਐ ਖੁਦਾ ! ਉਹ ^੧ਹਉਮੇ ਭਰਿਆ ^੨ਪ੍ਰਹੋਲਗਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ
ਅਸਿਵਾਇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, (ਸਾਡੇ) ^੩ਹੋਕਿਆਂ ਦਾ ^੪ਪੂਆਂ ਉਸ
ਦੀ ^੫ਸਮਝ ਦੇ ਸ਼ੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਾ । ਮਤਲਬ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਮੰਦਾ
ਹੈ ।

عاقبتِ منزلِ ما وادیٰ خاموشان است حالیاً غلغله در گنبدِ افلاک انداز

੨੫. ^੧ਆਖਰ ਸਾਡਾ ^੨ਠਿਕਾਣਾ ^੩ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ (ਅਰਥਾਤ
ਸਭ ਨੇ ਮਰਨਾ ਹੈ) ਇਸ ਲਈ ^੪ਹੁਣ ^੫ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਗੁੰਬਦ ਹੋਣਾ ^੬ਚੋਲਾ ਪਾ
ਲੈ ।

بُسْر سبز ترای سرو کہ چوں خاک شوم ناز از سرینہ و سایہ برآں خالانداز

੨੬. ਐ ਸਰੂ ! ਤੇਰੇ ਹਰਿਆਵਲੇ ਸਿਰ ਦੀ ^੧ਕਸਮ ਕਿ ^੨ਜਦੋਂ ਮੈਂ
ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ^੩ਗਰੂਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ ^੪ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੀ ਉਸ ਕਬਰ ਤੇ
ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਣਾ । ਸਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਾਅਸੂਕ ਹੈ । ਤਰਲਾ ਇਹ
ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਰਣ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ।

غسل دراشک زدم که اهل طریقت گویند پاک شوادل قیس دیوہ برلن پاک نداز

੨੭. ਮੈਂ ^੧ਹੋਡੂਆਂ ਵਿਚ ^੨ਅਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ^੩ਸੂਫ਼ੀ ਪੰਥ ਦੇ ਪਾਂਧੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : “ਪਹਿਲਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਣ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ^੪ਛਾਤੀ ਪਾ ।”
ਮਤਲਬ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼ੁਧ ਹਿਰਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਹਿਰਦਾ
ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਪਛੋਤਾਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

دل مارا کہ زماں سر زلف تو بجشت از لب خود بشفاقاً تریاک انداز

੨੮. ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਜ਼ੁਲਦਾਂ ਦੇ ^੧ਸੱਪ ਨੇ ^੨ਕਟ ਖਾਏ ਹੈ । ਉਸ
ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ^੩ਤਰਜਾਕ ਰੂਪੀ ^੪ਦਾਰੂ-ਘਰ ਤੋਂ ਦਾਰੂ ਦੇ । ਭਾਵ

ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਹਬੰਦ ਫਟੜ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ
ਚੁਮਣ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ।
ਤਰਜਾਕ—ਸੱਪ ਦੇ ਕੱਵੇ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

(ਸ) ਹਜ਼ਰਤ ਖਾਜਾ ਕਮਾਲ—

ایں پ੍ਰਸੰਸ਼! اپਹ ਬਿਨੰਤ! ਐਂ ਪ੍ਰਤਿਵਾਸਤ! ਐਂ ਬਾਤ! ਐਂ ਬਾਤ! ਐਂ ਬਾਤ! ਐਂ ਬਾਤ!

1. ਇਹ ਕੀ 'ਠਿਕਾਣਾ ਹੈ ! ਇਹ ਕਿਹਾ 'ਸਵਰਗ ਹੈ ! ਇਹ ਕੀ
'ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ 'ਸਦੀਵੀ ਮੌਜ, ਸਾਕੀ ਦੇ 'ਬੁਲ੍ਹੁ ਤੇ ਪਿਆਲਾ ਹਨ ।

ਦੁਲਤਕੁਨ ਹੇਮ ਪ੍ਰਗਤਤ! ਅੰਦਰਨਕਤ ਸ਼ਾਦੀ ਕੁਨੰਹ ਬੁਕਤ ਗਲਾਸਤ! ਐਂ ਬਾਤ!

2. ਉਗੀ 'ਕਿਸਮਤ ਜਿਹੜੀ ਸੱਭ ਪਾਸਿਉਂ 'ਖੂੰਹ ਮੌਜ ਚੁਕੀ ਹੋਵੇ
ਇਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੀ । 'ਖੁਸ਼ੀ ਜਿਹੜੀ ਸੱਭ ਪਾਸਿਉਂ 'ਛਜ
ਚੁਕੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਥੇ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ।

ਪੂਲ ਦਰਾਈ ਬੇਤ੍ਰੇ ਖਾਨੇ ਬਾਗੁਰ ਵੀ ਹੇਮ ਗੁਨ੍ਹ ਕੇ ਹਰਾਸਤ! ਐਂ ਬਾਤ!

3. ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ 'ਖੁਸ਼ੀ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸ ਮਨ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਸੱਭ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ 'ਖਾਹ ਕਿਉਂਜੁ ਇਥੇ ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਣਾ
ਹਰਾਮ ਹੈ ।

ਨਿੰਤ ਦੇ ਮੁਲੀਸ਼! ਮਾਪੀਂਗ ਵੱਚ ਨਾਲ! ਸਾਹ ਵੇਤਾਵਿਸ਼! ਹਾਂਨਦਕਾਸਤ! ਐਂ ਬਾਤ!

4. ਸਾਡੀ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀ 'ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ 'ਅਗਲੀ ਤੇ 'ਪਿਛਲੀ 'ਕਤਾਰ
ਛਾਣੂੰ ਵੱਧ ਮਾਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਕੋਈ ਇਥੇ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ (ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ) ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਫਕੀਰ
ਕੌਣ । ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ।

ਮਚਤ! ਗੁਵਾਹੇ ਸੁਫ਼ਤਨ! ਗੁਰਮੁਹਿਸਿ! ਅਸਤ! ਮੁੜਾਂਦ ਨਾਹੀਂ ਅਫਰਦਾਹ ਕੇ ਖਾਸਤ! ਐਂ ਬਾਤ!

5. ਅਗਰ ਦੀ ਲਕੜੀ ਦੀ 'ਸਿਫਤ' ਪ੍ਰਲਾਹਾ ਤੇ 'ਧੁਖਣਾ ਹੈ । 'ਹਿਜੂ

ਹੋਏ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ 'ਕਚੋਂ ਹੈ ? ਭਾਵ, ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭੁਜਣਾ ਸਭ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ । ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੱਚਾ (ਪਿੱਲਾ) ਹੈ ।

ਚੰਨਦ ਪੁੰਜੀ ਚੌਮਕਾਮ ਅਤ ਕਾਲ ਅਨੀਕ ਤ੍ਰਾਸਟ ਅਤੀਬ ਮਨੀ ਕਨੇ ਮੁੜਲ ਨਮਕਾਮ ਅਤ ਨੀਬਾ

ਈ. ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਤਕ ਪੁਛੋਂਗਾ ਕਿ ਐ ਕਮਾਲ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ । ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਠਿਕਾਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨ ਪੜਾਅ । ਸੂਫੀਆਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

(ਹ) ਜਾਮੀਂ :-

ਮੈਲਾਨਾ ਨੂਰਉਦੀ-ਦੀਨ ਅਬਦੂਲ ਰਹਿਮਾਨ ਜਾਮੀ ਢਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਹਸ਼ਵਾਰ ਹਨ । ਇਹ ੧੪੧੪ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਾਮ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ੧੪੯੨ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਏ । ਜਾਮੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਅੜਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਛੇਦ ਵਿਚ ਆਪਲੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੰਨਗੀ ਦੇਖੋ :—

پر طرف رُوحِ نبادی آل چُوریشک سارا پُوں شبِ سیاہ کر دی روڑِ سفید مارا

੧. ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ^੩ਮੁਸ਼ਕ-ਵੰਨੀਆਂ 'ਲਿੱਟਾਂ ਨੂੰ ^੧ਮੁਖੜੇ ਕੋਲ ਲਟਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ) ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਦੂਧ ਚਿਟੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਬਾਂਗੂ ਕਾਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਦੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਜੂਲਢਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂ ਫਟੜ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹਾਂ । ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਸਤੂਰੀ (ਮੁਸ਼ਕ) ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਰੰਜ ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ।

بُویت بہر مٹامی حیف است! الگ تو اتم سُوی تو بُو بہ بندم ام شد صبا را

੨. ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹਰ ਇਕ ^੧ਦਿਮਾਗ ਤੱਕ ਅਪੜ ਰਹੀ ਹੈ, ^੩ਅਫਸੋਸ ! ਜੇ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਾਂ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦੇ ਤੇਰੇ ਤੱਕ ^੩ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਠੰਕ ਲਵਾਂ । (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨ ਹਵਾ ਆਵੇਗੀ, ਨ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੂਜਿਆਂ ਤੱਕ

ਅਪੜੇਗੀ ।) ਆਸ਼ਤ ਦੀ ਤੀਬੜ ਛਿੱਡਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਆਸੂਕ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਰੱਸ ਕੇਵਲ ਉਠ ਹੀ ਮਾਣੇ । ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨੂੰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ ।

بعد از بحوم سہران بی دولت وصالت بار آمن چیر امکان جسر گرنے پارا

3. - ਸੁਦਾਈ ਦੀ ¹ਭੀੜਾ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਤੇਰੇ ³ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਖੁਸ਼-ਨਸੀਬੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ²ਜਾ ਲੁਕੇ ਸਬਰ ਦੇ 'ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਕੀ ⁴ਸੰਭਾਵਨਾ ? ਅਥਵਾ ਇਨੀ ਲੰਮੀ ਸੁਦਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਅੰਖਾ ਹੈ ।

دار و قیب بامن و ملائ زنی بکویت باہم نراع دیرین باشد سگ دگلا لا

4. ਮੇਰਾ ¹ਰਕੀਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ³ਗਲੀ ਵਿਚ ²ਛੇੜਾ ਲਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ : ਸੱਚ ਹੈ ਫਕੀਰ ਤੇ ਕੁਝ ਦਾ ⁴ਝਗੜਾ ⁵ਚਿਰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਕੈ ਮਾਸੂਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਕੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 'ਸੱਗ ਨਾਲ ਦੰਦਾ ਜਨੀ' ਕਿਨਾ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ।

پا صحبت کے گرم انس ای ہنپی بکہ عشقت بیگانہ ساخت بامن یاران اشਟارا

5. ਮੈਂ ਕਿਦੀ ¹ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ²ਪਿਆਰ ਪਾਵਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਗਾਨੇ ³ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਮਿਤਰ ਦੋਸਤ ਛੁੱਟ ਗਏ ਹਨ ।

جائی ز سفلہ طبعاں کم شر صفائی حالت کر دی سੁਫال تیر جام بہان نمارا

6. ਐ ਜਾਮੀ ! ¹ਤਮੀਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ²ਪਵਿਤੱਰਤਾ ਘਟ ਗਈ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ³ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਲੇ ਭਾਵ ਦਿਲ ਨੂੰ ⁴'ਅੰਨੇਰਾ' ⁵ਠੀਕਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ।

طرف بارੁ خلیب جوئی ولیب جامت اینیا ساقیا ! خیر کہ پسہنچ رامست انجیا

7. । । । ਬਾਕਾ ਦੀ ¹ਵੱਖੀ, ²ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਪਿਆਲੇ ਦਾ ³ਬੁਲੂ (ਕੰਢਾ) ਹੈ । ਐ ਰਾਕੀ ! ਉਠ ਕਿ ਪ੍ਰਹੈਨ ਕਰਨਾ ਇਥੇ ਹਰਾਮ ਹੈ ।

تیخ در صور مرست شہزاد ورق سماع من و بینا نہ کر آں حال مل ام است اینجا

۸. جੇ ہی خانگاہ ائے دس ^۳ راگے دے ^۱ ہنڈ نال مسٹہ ہے گیا
ہے تو میں ^۲ سرماں بخانے دیں । دیکھے توں (سگن) ^۴ سدا ہی دیکھے ہاں ت
رہیں گے ।

لب نہادی بلب جامون دا نام من مست کلب لحل تو یا بادہ کلام است اینجا

۹. ڈے آپ لئے بول پیاں لے دے کیوں نال لایا دیکھے، تو میں مسٹہ
دیکھ ن جائیں سکیا کی تو رے ^۱ لال بول کیوں دے ہن جاں سرماں کیوں دیکھنی?
ڈاں، تو رے بول سرماں داں گیا لال سوچے ہن اُتے ساری د مسٹہ دیکھ
ہی ہیں گے ہیں ।

بیٹھے حلقة زلف تو نہ تہادی ماست ہر کجہ مرنگ دلی پستہ دامست اینجا

۱۰. تو ریاں جو لڈاں دے ^۱ پیداں دیکھ ن سیڑھ بے را ہی دیل بے ڈا
ہے دیکھا ہے سگن میکھے ہی دیل کوپی ^۲ پیکھی ہے، ہیں دیکھے ہی تو رے
دیکھ کے ^۳ جاں دیکھ دیکھا ہے دیکھا ہے । ڈاں، سوچ تو رے آسک
ہن ।

میکشی تیغ کسازی دل مارا پدنیم ^۲ تیغ بگزار کر کیک غمزہ تماست اینجا

۱۱. ڈے ٹلہاڑ بھیچ ریا ہے کی میرے دیل دے دے ^۱ کر دے ^۲ کر دے ^۳ کر دے
دے ہے । ٹلہاڑ ڈکھ دے کی دیکھے ^۴ دیکھی نکھر ہی دیکھے ^۵ کاڈی ہے ।

پیش ارباب خود شرح مکن شکل عشق نکتہ خاص مگو مجلس عامست اینجا

۱۲. ^۱ اکال دا لیاں ہی گام ہی دیکھ ک دیاں ^۲ اکھیاں دیاں
دی ^۳ دیکھا دیا ن کر । دیکھے خاص ^۴ رملاں دا لیاں گاں ن کر، کیوں
نہ (دیکھ دکھ دیکھ) آم مہینہ دل ہے ।

جامی از شوق تو شدمست نہی دیرہ نہ جام بیٹھشت پھی جائی می وجایا اینجا

۱۳. جاںی تو رے پیاں دیکھ ہی مسٹہ ہے گیا ہیں । ہیں نے

ਨ ਬੁਰਾਬ ਦੇਖੀ ਨ ਪਿਆਲਾ ! ਇਹ ਪਿਆਰ ਵੀ ਅਮਿਹਡਲ ਹੈ । ਬੁਰਾਬ
ਤੇ ਪਿਆਲੇ ਲਈ ਕੀ ਥਾ ?

—:O:—
۱۔ ای بُرداہ رختِ رونقِ کلہا دسہنا ۲۔ داردِ دہنِ تنگِ تو با غنچے سخن ۳۔ ۴۔ ۵۔

੧੪. ਐਕ ਤੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਛੁੱਲਾਂ ਤੇ ਕਲੀਆਂ (ਚੰਬੇਲੀ) ਦੀ ਰੋਣਕ ਨੂੰ
ਮਾਤ ਪਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਤੇਰਾ ਤੰਗ ਮੂੰਹ 'ਕਲੀਆਂ ਨਾਲ 'ਝੇੜਾ ਲਾਈ ਰਖਦਾ
ਹੈ । ਭਾਵ, ਕਲੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੂੰਹ ਛੇਟਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੁਟੇਗਾ ਹਾਂ । ਲਿੱਕੇ ਵਾਕ (ਮੂੰਹ) ਨੂੰ ਸੁਦਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ
ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।

گر سرو نਮ با قدر تو ماند سوان برد ۱۔ چੁੱਲਾਂ ਆਪ ۲۔ بز بਜਿਰ ਮਾਸੂਹੀ ۳۔ ۴۔ چੰਪਨ ।

੧੫. ਜੇ (ਬਾਨ ਵਿੱਚ) ۱۔ ਸਰੂ ਤੇਰੇ ਕੱਦ ۲۔ ਵਾਂਗ (ਲੌਮਾ ਸਿੱਧਾ) ਨ ਹੈਦਾ,
ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਨ ۳۔ ਵਾਲ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ۴۔ ਸੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਕੇ (ਵੀ) ਨ ਲਿਜਾ
ਸਕਦੇ । ਭਾਵ, ਮਾਅਸੂਕ ਦਾ ਜੁਸਾ ਸਰੂ ਵਾਂਗ ਉੱਚਾ ਲੌਮਾ ਹੈ ।

گفت است بہ غنچے سب اطہت دہانت ۱۔ ۲۔ ۳۔ ۴۔
مازست ز جہت تہہ را باز دہن ।

੧੬. ਹਵਾ ਨੇ ਹਫ਼ ਇਕ ਕਲੀ (ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ) ਤੇਰੇ ۱۔ ਮੂੰਹ ਦੀ ۲۔ ਸੁਦਰਤਾ
ਕਥਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ 'ਅਸਚਰਜਤਾ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਰ ਇਕ ਦਾ
ਮੂੰਹ ۳۔ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਕਲੀ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈਰਾਨੀ
ਦੱਸੀ ਹੈ ਫਿੱਸ ਗੋਲ ਤੇ ਕਿ ਮਾਅਸੂਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੰਗ ਹੈ ।
ਕਲਪਲਾ ।

مشکل کر کو دردی خلاصی دل مارا ۱۔ ۲۔ ۳۔ ۴۔
از زلف تو با این بہہ خہا دشکن ।

੧੭. ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੇ ۱۔ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ۲۔ ਸੂਰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਜ਼ਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ۳۔ ਵੱਡ ਤੇ ۴۔ ਪੇਚ ਹਨ । (ਤੇਰੇ
ਇਸ਼ਕ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ !)

باز شر آ دارگی وادی عشقت ۱۔ ۲۔ ۳۔ ۴۔
غربت ز دگان را شود سیل طن ।

੧੮. ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਵਾਈ ۱۔ ਘਮਣ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ
ਪ੍ਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਣ ਦੀ ਅਛੱਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ ।

مقام کوئی رُرا فتحتِ حرم^۳ نگ است
زکعہ^۴ تا سرگویت هزار فرسنگ است^۵

۱۸. ٹے ری^۱ 'گالی^۲ دے مُکاہلے^۳ تے مُکے^۴ مداری^۵ دی ہی وسیع اعلان
ڈے جا ہے۔ ہمکے^۶ کے کے ٹے ری^۷ گالی^۸ دے سیرے^۹ تے کہ^{۱۰} ہنگار^{۱۱} کے ہاں^{۱۲}
چاہلہ^{۱۳} ہے۔ ٹاہ،^{۱۴} دے ہاں^{۱۵} کے^{۱۶} مل^{۱۷} نہیں^{۱۸} ।
دل ضعیف^{۱۹} و زیر سُو^{۲۰} ملامتی^{۲۱} چہ کنم؟ کاشتیش^{۲۲} ناگ^{۲۳} سر جا کم میر دم^{۲۴} نگ است

۲۰. میرا دیل^۱ کم رہو^۲ ہے تے^۳ ہر^۴ پاسی^۵ بھائی^۶ ڈاڑھ^۷ پائے^۸ دیاں^۹
ہن^{۱۰} کی^{۱۱} کر^{۱۲} ہن^{۱۳} ۔ میرا دیل^{۱۴} سُوہل^{۱۵} ہے تے^{۱۶} جیسے^{۱۷} ہی مائے^{۱۸} جاندا^{۱۹} ہاں^{۲۰}
پُغ^{۲۱} رہ^{۲۲} ہے۔

۲۱. ساڈی^۱ بھیڑل^۲ ہین^۳ بھاڑا^۴ دے^۵ پاگو^۶ دا^۷ جنکر^۸ ن بڑ^۹ کی^{۱۰}
بھیڑل^{۱۱} ہاں^{۱۲} لیاں^{۱۳} دے^{۱۴} کین^{۱۵} سا^{۱۶} ڈیا^{۱۷} دیا^{۱۸} ڈاڑھ^{۱۹} تے^{۲۰} لگو^{۲۱} ہے^{۲۲} ہن^{۲۳} ।
زِ صلح^{۲۴} وجنگ^{۲۵} کسان^{۲۶} غم^{۲۷} تو ناغ^{۲۸} ساخت^{۲۹} نہ باکس^{۳۰} صلح^{۳۱} دتے طاقت^{۳۲} جنگ^{۳۳} است

۲۲. ٹے ری^۱ بھیڑک^۲ نے مئکے^۳ لے کاں^۴ نا ل^۵ لڑائی^۶ جا^۷ سُلہ^۸ دے^۹
دیکر^{۱۰} تے^{۱۱} بھیڑل^{۱۲} کر^{۱۳} دیتا^{۱۴} ہے۔ ہون^{۱۵} میری^{۱۶} کیسے^{۱۷} نا ل^{۱۸} ن سُلہ^{۱۹} تے^{۲۰}
ن ہی^{۲۱} لڑائی^{۲۲} دی^{۲۳} ڈاک^{۲۴} ہے۔

بقدر^۱ آئینہ^۲ حُسن^۳ تو می^۴ ناید روی^۵ درینے^۶ کا^۷ بینے^۸ ما نہن^۹ تہ در^{۱۰} نگ است

۲۳. سُلی^۱ دے^۲ ہین^۳ ان^۴ سار^۵ (ہر^۶ ڈین^۷ کی^۸) ٹے ری^۹ ہون^{۱۰} آپلا^{۱۱}
نالہ^{۱۲} دیخان^{۱۳} ہے۔^{۱۴} ادھسے^{۱۵} کی^{۱۶} ساڈا^{۱۷} سُلی^{۱۸} جنگاں^{۱۹} ہین^{۲۰} ڈپیا^{۲۱}
ہے^{۲۲} ہی^{۲۳} ۔ (آئینا^{۲۴} تے^{۲۵} ٹاہ^{۲۶} دیل^{۲۷}-ڑپو^{۲۸} سُلی^{۲۹} ہے) ۔ رہب^{۳۰} ہن^{۳۱} دیسے^{۳۲}
سُلی^{۳۳} ہین^{۳۴} لدھیا^{۳۵} جا^{۳۶} سکدا^{۳۷} ہے۔ پھیلے^{۳۸} سمے^{۳۹} ہین^{۴۰} سُلی^{۴۱} لے^{۴۲} جا^{۴۳}
ڈے^{۴۴} سا^{۴۵} ہن^{۴۶} پالی^{۴۷} کر کے^{۴۸} بٹا^{۴۹} جا^{۵۰} سان^{۵۱}، اتے^{۵۲} ڈی^{۵۳} ہن^{۵۴} جنگاں^{۵۵} لے^{۵۶} گا^{۵۷}
جایا^{۵۸} کردا^{۵۹} ہی^{۶۰} ۔ دیسے^{۶۱} سُلی^{۶۲} تے^{۶۳} مُرگا^{۶۴} ہین^{۶۵}-ہیکا^{۶۶} را^{۶۷} دی^{۶۸} ہے^{۶۹} ।
بین^{۷۰} دو رنگی^{۷۱} رُخسار^{۷۲} واٹک^{۷۳} جامی^{۷۴} را^{۷۵} کر^{۷۶} در^{۷۷} طرقی^{۷۸} محبت^{۷۹} بھیشہ^{۸۰} کی^{۸۱} رنگ^{۸۲} است

۲۴. جامی^۱ دی^۲ گالی^۳ تے^۴ ہے^۵ ڈی^۶ دی^۷ رنگی^۸ ن^۹ دے^{۱۰} بھی^{۱۱} کی^{۱۲}
پیما^{۱۳} دے^{۱۴} را^{۱۵} تے^{۱۶} دی^{۱۷} ہمے^{۱۸} دیکے^{۱۹} ڈر^{۲۰} چلیا^{۲۱} جان^{۲۲} ہے۔

یا به ششیر جفا در هگرم چاک^۳ انداز یا بر حیث نظری بین من غمگان^۶ اندان

੨੫. ਸਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਲਮ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਜਿਗਰ ਤੇ ਢੌਠ ਦੇ ਸੋਂ ਛੇਰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਮੈਂ "ਦੁਖੀ ਵੇਲ ਵੇਖ ਬਾਹਿ, ਇਹ ਝਟਕਾਅ ਦੀ, ਹਾਲਤ ਮੁਕੱਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

تشریف فاکٹریم در ہوس محلہ بست ساغریتے بخش دھریعہ بریں خاک انداز

੨੯. ਤੇਰੇ ਲਾਲ ਬੁਲਾਂ ਦੇ 'ਲਾਲਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਮਿਟੀ ਦਾ 'ਤਰਹਾਂਇਆ
ਹੈ ਕਿਸਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ 'ਪਿਆਲਾ' 'ਪੀ ਤੇ ਇੱਕ 'ਘੁਟ ਇਜ ਮ੍ਰਿਗ
ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇ (ਤਾਂ ਜੁ ਮੈਂ ਇਸੇ ਨੂੰ ਚੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਿ੍ਥਿਆਂ ਮਿਟਾ ਲਵਾਂ)। ਮੈਂ
ਇਜ ਹੀ ਤੇਰੇ ਬੁਲਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਮਾਨ ਲਵਾਂਗਾ!)

مرخ فردان بتاشای گلولاله خرام سآتش از رشک بمشت خس خاشکانندان

੨੭. (ਜ਼ਰਾ) ਪਿਹਿਰਾ 'ਚਮਕਾ ਕੇ ਛੁੱਲਾਂ ਤੇ ਲਾਲਾ (ਪੋਸਤ ਦਾ ਛੁੱਲ) ਦਾ ਜਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਲਈ 'ਟਹਿਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਈਰਖਾ ਵੀ ਅੱਗ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਮੁੱਠੀ ਛਰ 'ਤੀਲਿਆਂ ਤੇ ਕੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾ ਦੇ। (ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਪੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਗੁਲਾਬ ਤੇ ਪੋਸਤ ਵੀ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਜਲ ਉੱਠਣਗੇ।)

گیشتمب بحدیثی و خردمندان را سیری از غیب^۳ در اینسته^۴ ادراک انداز

ੴ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਖਦਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਖ ਦੀ ਪੱਧਰ
ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਾਥ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਕ

جامي از عشق په نالی ہ کہ ترا گفت کہ دل درکفر سنگ دل سکرش بیا کانداز
 ۲ دل سکرش بیا کانداز ۳ دل سکرش بیا کانداز ۴ دل سکرش بیا کانداز ۵ دل سکرش بیا کانداز

30. ਸਾਡੀ (ਗੁਣ) ਇਸਕ ਹੋਂ ਕਿਉਂ 1 ਰੋਂਦਾ ਹੈ । ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਨ

ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਇਲ ਇਕ ਅਨਿਰਦਈ, ਆਕੀ ਤੇ ਅਨਿਝ਼ਰ (ਮਾਆਸੂਕ) ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦੇ ? ਭਾਵ, ਇਸ਼ਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ?

—:0:—

**ਾਂਖੁਸ਼ ਆਨਾਕਿਖਮ ਤ੍ਰੈਹ ਧਰੀ ਗਿਰਨਦ ॥
ਕੇਵਲ ਮਾਡ ਜੁਗ ਦੁਖ ਦੁਹਰਨਾਕੀ ਗਿਰਨਦ ॥**

੩੧. ਖੁਸ਼ (ਕਿਸਮਤ) ਹਨ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਯਾਰ ਦੀਆਂ 'ਜੁਲਢਾਂ' ਦੇ 'ਪ੍ਰਿਗਰਾਂ' ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) 'ਸਮੇਂ' ਦੀਆਂ ਉਲੜਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ 'ਘੜੀ' ਤਾਂ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂ ਜੀ ਪੁਰਸਦ ਜੂਰ੍ਦ ਆਮੀਦ ਬੱਦ ਲੰਬ ਜਾਮ ਵੱਲ ਧਰੀ ਗਿਰਨਦ ॥

੩੨. ਤਾਂ ਜੁ ਇਸ (ਜੀਵਨ) 'ਸਾਰਾਤ ਵਿਚੋਂ' ਉਮੀਦ ਦੀ 'ਕਿਸਤੀ' ਨੂੰ ਕੰਢੇ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣ ਉਹ ਕੋਈ ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਪਿਆਲੇ ਦਾ ਕੰਢਾ ਜਾਂ ਮਾਆਸੂਕ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂ ਦਰਿੰ ਯੇ ਸਰੋਨੀ ਚੰਡੀਗੇ ਆਂਦੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਜਾਸਰ ਕੂੰਬੀ ਮੌਜੂਦ ਬੰਨ ਗਿਰਨਦ ॥

੩੩. ਤਾਂ ਜੁ ਇਸ 'ਸਿਰ ਮੰਹ ਰਹਿਤ' 'ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ' ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੀ ਸਕਣ ਉਹ ਕਿਸੇ 'ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੇਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ 'ਖੁੰਦਰ ਵਿੱਚ (ਇਕਾਂਤ ਦਾ) ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੀਬਿਟ ਬਾਦ ਯੇ ਨਕਰ ਵਿਨਾਂ ਕੇ ਦਰੋ ਹੋਰ ਸੁਫ ਮੁਰ੍ਗੇ ਰਾਪਿੰ ਸਾਰੀ ਗਿਰਨਦ ॥

੩੪. 'ਫਕੀਰੀ' ਅਤੇ 'ਅਭੇਦਤਾ' (ਰੱਖ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਣਾ) ਦੇ 'ਖੰਗਲ' ਦੇ 'ਡਰਾਉਣੇ' ਪਣ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਮੌਰਦੇ ਦੀ ਹਰ ਇਕ' 'ਤਾਰ' ਨੂੰ ਘੋੜ-ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਇਕ 'ਵੈਲੇ' ਨੇ ਘੇਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਛਕੀਰੀ ਰਣਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਬਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਜੂਤੇ ਸੁਖਨਗਲ ਤਾਂ ਨਿਰਨਦ ਜੋ ਇਸਕਾਨ ਕੇ ਤਰੀਕੀ ਗਿਰਨਦ ॥

੩੫. ਤੇਤੇ ਇਥਥ ਵਿਚ 'ਕੁੱਸੇ' ਹੋਏ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂ ਬਕਰਾਰ ਹਨ। ਕੇਪਿਰ ਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕੀ 'ਸ਼ਿਕਾਵਨਾਂ' ਕਿ ਉਹ ਆਰਾਮ ਨਾਲ 'ਇਲਾਗ' (ਜਲਾ ਜੇਟਿਆਂ ਇਸ਼ਕ ਮਿਟਦਾ ਨਹੀਂ)

تیز بیان نظر از کھل بصر دوختہ اندر درست کھل بصیرت ز غباری گیزند

۳۶۔ 'ਤੇਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਸੁਰਮੌਲ ਸੀ (ਬੰਦ ਕਰ) ਲਈਆਂ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ 'ਸੋਝੀ ਦਾ ਸੁਰਮਾ (ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਦੀ) ਮਿਟੀ (ਹੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

—:o:—

(ਕ) ਹਬੌਬ ਡੱਖਰੀ :-

ਇਕ ਹੋਰ ਢਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲਕੋਂ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਥੇ :—

زلف بکشای کہ جان بتئے دا سਟ اینجا مرغ دل از سہ رم کر دہ درام است اینجا

1. ਐ ਮਹਿਬੂਬ ! ਜਗਾ ਆਪਣੀਆਂ ਜੁਲਡਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਇਥੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਰਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਪੰਛੀ ਸੱਭ ਥਾਂ ਤੋਂ ਛੱਜ ਕੇ ਇਥੇ 'ਕਾਬੂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

بادہ صافی و چین پر گل دل بر سافی تو بہ و تقوی و پر سیز حرام است اینجا

2. 1'ਖਾਲਸ 'ਛਰਾਬ, ਕੁਲੋ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ 'ਬਾਗ, ਤੇ 'ਸੁਹਣਾ ਸਾਕੀ (ਇਥੇ ਮੈਜ਼ੂਦ ਹਨ।) ਤੇਬਾ, 'ਪਿਛ੍ਚਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਹੋਤ੍ਰ ਬਣ ਇਥੇ 'ਮਨ੍ਹੂ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜੈਵਨ-ਚੌਸ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ।

پیش ایں بزم کੁਗور بھرجن بز خلد نزد من بہتر از کائن سر د مقام است اینجا

3. ਇਸ 'ਮਹਿਫਲ ਦੇ ਸਾਮੂਣੇ ਸਵਰਗ ਤੇ 'ਬੈਕੁਠ ਦੀ ਕੌਣ ਗਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੇਰੇ 'ਲਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਬਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਜਗਾ (ਮਹਿਬੂਬ ਦੀ ਮਹਿਫਲ) ਚੰਗੀ ਹੈ।

محتسب را قر سد دم زدن از مجلس ما محتسب خود که وہ شیار کردام است اینجا

4. 'ਕੈਤਵਾਲ ਨੂੰ 'ਹੈਸਲਾ 'ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ' ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਅਖ ਮਾਰ ਸਕੇ। ਕੈਤਵਾਲ ਕੌਣ ! ਇਥੇ ਹੈਸਲ ਹੀ ਕਿਨ੍ਹੁ ਹੈ ? ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਤੇ ਹੁਮਨ ਜੇ ਮਾਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

¹ لاف بخشش برستان خرابت مزن ² ملک جشیدہ بہ کیک جرم ³ مام است اینیا

پ. ۳ سرناش بھانے دے مسراں اੱگੇ آਪਣੀ ¹ 'ਊਦਾਰਤਾ' ਦੀ ۴ گੱਪ ਨ
ਮਾਰ, ਕਿਉਂ² ਇਥੇ ਜਮਸ਼ੇਦ ਦਾ ਵੇਸ਼ ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਇਕ ³ ਘੁੱਟ ਬਦਲੇ ਬਖਬ
ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਮਸ਼ੇਦ ਇਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਚਹੂੰ ਪਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਨੇ ਸ਼ਹਾਬ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੀ ਸੀ।

¹ ماہ من پھرہ برافروز کہ خوشید فک ² بتاشی رخت بر لب ³ مام است اینیا

੯. ਜੋ ਮੌਰੇ ¹ ਈਨ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣਾ ਮੁਖਤਾ ² ਰਮਕਾ, ਕਿਉਂ³ ਜੁ ਅਸਮਾਨ ਦਾ
⁴ ਸੂਤਜ ਤੇਰੇ ⁵ ਮੁਖਤੇ ਨੂੰ ⁶ ਦੇਖਣ ਲਈ ⁷ ਛੱਤ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਭਾਵ, ⁸ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਦਰ ਹੋਂ ਕਿ ਸੂਤਜ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਫਲਾ
ਹੈ।

¹ پی عشاں تو کو پیک ² اجل رجیہ مشرو ³ ہمہ را کار بیک غرہ تام است اینیا

੧. ੧ੰਤ ਦੇ ¹ 'ਫਰਿਸ਼ਕੇ' ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ² ਆਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ('ਪਿਛੇ')
ਅੱਗਾ ਨ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਥੇ ਤੇਰੀ ਇਕੋ ³ ਨਜ਼ਰ
ਨਾਲ ਹੈ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਹਥੋਂ ਸੱਭ ਮੇਡੇ ਪਏ ਹਨ।

کیਤ ਖਤ੍ਰੀ ਕੇ ¹ زند لاف غلابی بر دਰت ² نام شاد بخش دصر غلام است اینیا

੧. ਛਖਤੀ ਕੈਣ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ¹ 'ਦੁਆਲੇ' ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੈਣ ਦੀ ² 'ਛੱਡ ਮਾਰਦਾ
ਹੈ? ਇਥੇ ਤਾਂ ਹੱਥਸ਼ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ
ਹਨ। ਭਾਵ ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਤੱਤ ਗੁਲਾਮ ਹਨ।

.....
¹ مہ من چرا بناشد جگرم هزار پارہ ² کہ سیر سد بلايم ز رخت بر یک نظاره

੧. ਜੋ ਮੈਂਹੈ ¹ 'ਥੈਨ! ਕਿਉਂ² ਨ ਜੇਤਾ ਜਿਗਠ ਹਜ਼ਾਰ ³ 'ਟੱਟੇ ਹੋਵੇ।
ਮੈਂ ⁴ ਤੈਹੇ ਲੁਫ਼ੜੇ ਤੇ ਖਿਕੋ ਝੁਕੀ ਨਾਲ ਜੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ⁵ 'ਮੁਸੀਬਤਾਂ' ਵਿੱਚ
ਹਨ (⁶ 'ਕੇਲ੍ਹ ਹੈ) ਗਿਆ ਹੈ। (ਤੇਰੇ ਹੁਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਕੋ ਚੁਲਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ
ਕੁਟਿਆ ਹੈ)

چہ تو افع است یار ب کہ چوناگہت بہ بنیم نتوانم از خجالت ک نظر مکتم دوبارہ

۹۰. اے بھگداں ! ایہ کی 'پاگوڈا' ساری ہے کی جسے میں تین
(ماہشُر کنٹ) ہیک وار آرٹرچےڑ دے کے لے دا ہاں، تاں 'اُرਮ' کے مارے
دُنیٰ ہاتھی نہیں 'تک سکدا !

ہمس دلبران پیادہ ز پی ات بره فتاہ تو بُرخش ناز ہر سو کشتا فتی سوارہ

۹۱. تی 'نਜاکٹ' دے ڈیکے تے چکو کے مئی پاہی (ڈیکے کنٹ) 'بھج' لئی
دھیردا ہیں تے باکی دے سبھ 'ماہشُر' پائے دل ہی تے رے پیڈے پیڈے جا رہے
ہن ! بھاہ تی 'نजاکٹ' دا باسٹا ہاں تے باکی تے رے پیڈے لگاں ہاں !

ز خدا بُرد مرادِ سہی عربان کے یک رہ چو مرانز دُور بیتی نہ کنی ز رہ کنارہ

۹۲. رُب پاسے میری 'مسدا' ہی ایہ 'میگا' رہی ہے کی جسے تی میکنٹ
کوڑ تے 'وہب' تاں یوس راہ کنٹ جا دے ! سرپُن دی سیک !

ز بُتابُ جو تو ندیم ای سُنگ نہیں چو آبِ حیوان و دلی چو سنگ خارہ

۹۳. اے 'نالم' ! 'ماہشُر' کا ہیک تے جیسا میں ہر کوئی نہیں
کھیلنا ! 'جیسم' تاں تے را 'اُبیڈ' سماں ہے تے دلی 'پہنچ' ہرگوا
مکھ !

ناوکی بر دل از آن غزہ بیباک انداز بُنکر خنہ منک در گھر پاک انداز

۹۴. یعنی 'نیڈر' 'اُنکا' (ہیکی نسٹا) تے ہیک 'کنٹ' میں ہیک
تے 'چلا' ! آپلنی ہیک 'بُسکو' ناہل میں تے رے گھوٹ ہیک تے ٹوٹ
کھیکھل ! (آپسل لکھی ہیک ہے ماہشُر کی ٹھیکانہ بہ نہیں
بھاٹ سی دن سارہ کرنا ہے پڑھ چک)

رُخ براز و نشہ از می سوی گلزار خرام شعلہ چوں بُری خوشی خاتا ک انداز

۹۵. 'بُنگا' ناہل آپلنے ہیکی نہیں ہیکھلا کر ہو جا چک

ਏਹਿਲਦਾ ਏਹਿਲਦਾ ਜਾ। ੧. ਬਿਜਲੀ ਵਰਗਾ ਇਕ ਲੰਬ੍ਹੀ ਬਾਗ ਦੇ ਮੁੱਠੀ ਭਠ
ਤੀਲਿਆਂ ਤੇ ਕੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਦੇ। ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਗ ਵੀ
ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਜੱਲ ਉਠਦਾ ਹੈ।

گل شبنم زده راصح خجل ساز بیان ੨.
نفسی پرده از روی عرقناک انداز ੩.

੧੯. ਇਕ^੧ ਪੱਲ ਲਈ ਆਪਣੇ^੨ ਮੁੜੋਕੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ^੩ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ^੪ ਪਰਦਾ
ਹਟਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ^੫ ਤੁੱਲ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਛੁੱਲ ਨੂੰ ਬਾਗ ਵਿਚ^੬ ਸ਼ਹਿਰਮੰਦਾ ਕਰ।
(ਮਾਅਸੂਲ ਦੇ ਮੁੜੋਕੇ ਨੂੰ ਛੁੱਲ ਤੇ ਮੁੜੋਕੇ ਦੇ ਕਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਪਏ
ਤੁੱਲ ਤੁਪਕੇ ਨਾਲ ਉਪਥਾ ਵਿੱਤੀ ਹੈ !)

در دل و دیده اگر فکر خیالت نبود ੨.
بیل آتش زن و در دیده من فاک نداز ੩.

੨੦. ਜੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ^੧ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੀ^੨ ਸੋਚ ਤੇ^੩ ਬਿਆਲ
ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬੇ ਸ਼ਕ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ
ਪਾ। ਭਾਵ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਦਾ ਤੂੰ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ।

—:O:—

(ਖ) ਛੁਟਕਲ :

در گردش آرساقی جام جہاں نارا ੧.
تابر تو را ز بہاں گرداند اشکار ੨.

੧. ਐ ਸਾਕੀ ਤੂੰ^੧ ਦੁਨੀਆਂ^੨ ਦਰਸਾਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਲੇ^੩ ਚੱਕਰ ਵਿਚ
ਲਿਆ, ਤੌਂ^੪ ਜੁ^੫ ਕੁਝ ਹੋਵੇ^੬ ਭੇਡ ਤੇਰੇ^੭ ਤਾਈਂ^੮ ਪਰਗਟ ਹੈ ਜਾਣ।

از بہر پیغم جو یہ تاکی کشندستان ੧.
بافی فرش یاری با محنتی مبارا ੨.

੨੨. ਇਕ^੧ ਅਧੇ^੨ ਘੁੱਟ ਸ਼ਰਾਬ^੩ ਲਈ, ਮਸਤ^੪ ਕਦੰ^੫ ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ
ਵਾਲੇ (ਕਲਾਲ) ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਤੇ^੬ ਕੇਤਵਾਲ ਨਾਲ ਸੁਲਹ^੭ ਸਫ਼ਾਬੀ^੮ ਬਣਾਈ
ਰਖਣਗੇ।

در آرزوی انم کا یہ بکام جام ੧.
آن لب کر آپ چیوان دل سرداشت مارا ੨.

੩. ਮੈਂ^੧ ਇਸ^੨ ਇਛੋਂ^੩ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ^੪ ਬੁਲ੍ਹੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ^੫ ਅੰਮ੍ਰਿਤ^੬ ਤੋਂ^੭ ਮੇਰਾ
ਵਿਲ^੮ ਉਚਾਇ^੯ ਕਰਾਇਗਾ (ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਮੇਰੀ^੧ ਅਈਛੋਂ^੨ ਅਨੁਸਾਰ^੩ ਮੈਨੂੰ^੪ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

بر قامِ چو سر دش آن کا کل پر شیان گرچہ بلائی جانت خوش دارم آن بلارا

3. ڈیسے میں سے سارے جھرگے کوئی تو عیہ بیکھریاں ہوئیاں ہلکتے ہیں
جسے بے رجی صاحب لاشی بیپتا ہن، پر مئیں عیہ بیپتا سینگی لگادی
ہیں۔

در بھر نصہ غرتم آی جنت یا بری کن دستی بربست ما دہ آن مایر آشناء

4. میں گوئیں دے سارے ملکے دھرگا ہوئیا ہوئیا ہوں۔ اسے ان سی بی!
میری ملکے کر رہے ہیں عیسیٰ ہماں کیڈھ پاڑ دی ہبھلی ہیسے دے

آب دھوای جنت میجاہد دار دی دل دریاب گزناں ایں آب ایں سو نا

5. سارا بخانا سارے جھرگا ہرگا پہنچ تے پالی رکھدا ہے۔
(اس لاشی) اسے دیل! جسے کوئی کر سکے تو اس پالی اسے دیں پھر اس
ہوا کوئی کرنے!

گر جام لار گونٹ بکھر بود جو انسی از دل بروں لال کردان زینہ خطا را

6. جسے لالا دے رہا ہرگا پیا لالا تو گئی ہبھلی تو ہوئے، تو سارے
گالات ہیساں دیل ہیسے کھے جا سکدے ہن۔ لالا-رسانی دا ہنل!

ابر آمد و بگریت بر اطرافِ چین ہا شستند پشتہم رُخ کھا دسمہنا

7. بندل آسیا تو ساگا دے آسے پاسے سارے تر دھرمیا ہیں
ہلکاں تو کلیاں (چبھلی) دے ملکے ترل تر پکیاں نال ہے تو
گائے!

باداغن ٹور فتنہ شہیدان تو زین باغ چول لالہ بخون جگر آغشته کفہنا

8. تو رے ساری (آسکر) اس سیسراں تو تو رے اسکر دا ساگا لے
کی گائے! لالا (پھسٹ) ہنل ہانگا ٹھنڈے بندک آپنے میساں دے ڈھنڈے
نال ڈینجے ہوئے سان! ساگا—نیسٹنی Dr. H. P. Singh, Principal Project Manager
دینی ہن، پاکبھی سارے رکھیں! Principal Project Manager
U.G.C. Research Project on Sikhiism
Sector 16, Chandigarh.

گہ نازد گئی عشہ گئی دھفت دھکی جو⁵ فیراڑ تو کہ داند دگری ایں مہر نہیں⁶

۹۰. کوئی ¹ کوئی ² نسلکا، کوئی ³ نخرا، کوئی ⁴ سائیا تو کوئی
میخڈی ! تو رے تو ⁵ میساہا دل مسرا ⁶ ہر کوئی ایندھیں سارے ⁷ ہندران تھے مالدا
ہے ؟ جاہ، تو رے وہی ایسے سوچا تو بیا پر شنیدیم سخنہا⁸

از مائتی بشنو و باما سخنی گوئی ⁹ کو بہر تو بیا پر شنیدیم سخنہا¹⁰

۹۱. ساری ایک ¹ گول سوچن جا تو ساڈے نال ایک گول ² کر،
کیوں جو اسماں تو رے بھاڑر لے کاں دیاں بھڑیاں ³ گولیں سہیاں ہن |
جاہ، لے کی میلے تو رے ایسکے تھاہنے دے دے ہن | ہلے تھے تو رے میرا ہے جا |

در عشق تو صبر دل د دینم شد⁴ ماند است درین واقعہ شاہی تھے⁵

۹۲. تو رے ایسکے وہی دل د دینم شد⁴ ماند است درین واقعہ شاہی تھے⁵
ایسے ⁶ بھگڑے وہی ساہی ⁷ ایک دل د دینم شد⁴ ماند است درین واقعہ شاہی تھے⁵

بہیک گڑ کہ دو چیخت برابر وال انداخت سزا قتنہ و آشویں دریاں انداخت

۹۳. ٹیکا ایک ¹ ڈیکھ دے کارنا میہڑا کی تو ریاں سے اونچاں نہ
آپھے ² بھر دھنیاں کے ³ پا ایسا، ہجڑاں ⁴ پھاڑے تو ⁵ بھیپڑا دھنیاں دھنیاں
وہی دل د دینم شد⁴ ماند است درین واقعہ شاہی تھے⁵

فریب زلف تو باع اشقاں چشم بیدہ باخت کہہ کہ جان د دی دا دریاں انداخت

۹۴. تو رے لیاں جھوٹاں دے ¹ جا دی نے آسکاں نال کیا ² جا دی ³ بھیکا
کی جیسے کوئی دی جان تو ⁴ دل سی دیسی نے (ایسکے) ⁵ بھیڑاں وہی دل د دینم شد⁴ ماند است درین واقعہ شاہی تھے⁵

رُخ تو در خور حشیم من است یک چسود کہ پردہ از رُخ تو بیکی زوان انداخت

۹۵. کردا ¹ میخڑا میتیاں اونچاں دے ² لادیک ہے، پر کی ³ کھاڑیا
(کیکن سو) تو رے چھوڑے تو ⁴ پردا نہیں ⁵ ہٹا ایسا جا سکدا |

¹ قبول تو گر ان را بہ صدرِ دصل نہ تاند دل شکستہ مارا بر کاشان انداخت

۹۶. تے رے ^۱ پرہوان کرت لئے ہن نے ^۲ سُو جیاں ^۳ نہیں ^۴ ہمسال (میلاد) ^۵ ہی
گوئی تے جا ^۶ بیٹھا ایسا، (پر) ساڈے ^۷ ٹو دے ہے دیل نہیں ^۸ دھنلوڑ ^۹ ٹو
^{۱۰} سوئٹ دیندا । ^{۱۱} گیلا (سیکھیت) ہے

عراتی از دل و جان آن زمان امید برسی کہ جتنی خادوی تر چین برا بروائی انداخت

۹۷. آراؤ کی نے آپنے دیل ^۱ اتے جان ^۲ تے ^۳ ٹو سے ^۴ یخڑی ہے ^۵ پے^۶
دینے، جس یخڑی تے ریاں ^۷ جا دی ^۸ ٹریاں ^۹ ٹو خدا نے آپنے مبھے ^{۱۰} اسدا
^{۱۱} ٹریٹیاں ^{۱۲} تے ^{۱۳} ہون پاے ।

— : ۰ : —

¹ خرم ^۲ آنکھ سر زلف ^۳ نگاری گیرند ^۴ بیقراری ^۵ بکفت ^۶ آرنند ^۷ قراری گیرند

۹۸. ^۱ بُخڑا ہن ^۲ ٹو ہا میہنے ^۳ ماما سڑک دیاں ^۴ سُو لڈاں ^۵ دے ^۶ سی ریاں ^۷ نہیں
کھڑا لے دے ہن । (دیں ج کرنا نا ل) ^۸ لُٹھنا نہیں ^۹ بُخڑا ^{۱۰} دھی (کا بُخڑا کر)
لے دے ہن ^{۱۱} تے ^{۱۲} آراؤ نا ل ^{۱۳} بُخڑا ^{۱۴} جانے دے ہن ।

پیشیں دو ہیاں؟ آنکھ پس انہیں دراز ^۱ یک دگر را از سر شرق ^۲ کناری گیرند

۹۹. دے سُونیاں ^۱ دا ^۲ آنند کا ہے دھی ^۳ ہے؟ دیس دھی کی دیکھ
لے میں ^۴ سُو داہی ^۵ تے ^۶ بُخڑا (دے دے پو میں تے پیٹم) دیکھ سُو سے ^۷ بے
پیਆ ر نا ل ^۸ بُخڑی دھی لے کے بُخڑا ।

¹ بُو د بُاک ز صدر زخم کر خواب ^۲ بزندہ ^۳ بیکی مرکم کہ خاطر یاری گیرند

۱۰۰. ٹو نہیں ^۱ سے جا بھاں ^۲ دا ہی ^۳ بُخڑا نہیں ^۴ ٹو دا میہنے ^۵ ماما سڑک
لے دے ہن، پڑھ تاں ^۶ نے ٹھا رے ^۷ دیل ^۸ تے لَاٹے لادی دیکھ ^۹ مسٹم ^{۱۰} دیکھ دے
ہے ।

دارم آمید که در محشرم از شیر دلای گرگنیز نند سگ^۲ گوی^۳ تو باری^۴ چیز نند

੨੧. ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ 'ਕਿਆਮਤ' ਦੇ ਦਿਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਸ਼ੇਰ ਦਿਲਾਂ
ਛਿਚੋਂ ਨਹੀਂ 'ਬਿਗਣਨਗੇ ਤਾਂ ਘਟੇ ਘਟੇ ਤੇਰੀ 'ਗਲੀ ਦਾ' ਕੁਤਾ। ਤਾਂ 'ਜ਼ਰੂਰ
ਸਮਝਣਗੇ।

سر راه^۱ تو گرفتیم به در^۲ یوزه^۳ و صل^۴ چون^۵ گذاشای که سر راه^۶ گذاشای گیزند

੨੨. ਅਸਾਂ 'ਮਿਲਾਪ ਦੀ 'ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣ ਲਈ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ ਝੂਕੁ
 ੧'ਉਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਛਕੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿਹੜੇ ਕਿ' ਪੰਧਾਉ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਰੋਕ
 ਕੇ ਹੋਵੇਂ ਦੇ ਹਨ ।

کاتبی نامه چه بیبل مکن از گل رویان ^۳ زانک الشیان چو تو هر لحظه شراری گیرند ^۴

੨੩. ਐ ਕਾਡਬੀ ! ਤੂੰ ਬੁਲਬੁਲ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ^੨ ਸੋਹਣਿਆਂ ਹਥੋਂ ਨ ਰੇ,
ਅਕਿਊਂਜੂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਹਰ 'ਘੜੀ' ^੫ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਬੂ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

ز غم تو غير مردن من خسته راچه پاره ۳ که دلی کتاب دارم مگری نهاره پاره ۴

੨੪. ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਥਸਿਵਾਇ ਮਰ ਜਾਣ ਦੇ ਮੈਂ 'ਫਟੜ ਲਈ ਹੁਣ ਕੀ 'ਇਲਾਜ? ਭਾਵ, ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਦਿਲ ਮੇਰਾ (ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਕਾਰਨ) ਭੁਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਗਰ ਹੜਾਰ 'ਟੋਟੇ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

تو بہ حسن پادشا ہی ہمہ دلبر اس پاست تو بدپیری چو ما ہی دگران سہستارہ

੨੫. ਤੂੰ ਹੁਸਨ । ਵਿਚ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੱਭ ਮੌਹਣੇ ਤੇਰੀ ਫੇਜਾ ।
ਤੇ ਸੰਦਰਤਾਂ ਵਿਚ ਚੰਨਾ ਵਾਂਗ ਹੈਂ, ਬਾਕੀ' ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ।

بُشَرَةٌ^۱ توَّا يَمِّكَهُ نَظَرٌ بِهِ عَالٌ^۲
نَظَرٌ بِجَالٍ مِنْ كُنْ حَقَّ كُنْ زَرَهُ^۳ نَارٌ^۴
بُشَرَةٌ^۵ توَّا يَمِّكَهُ نَظَرٌ بِهِ عَالٌ^۶

੨੯. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ^੩ ਵੀ ਆ ਖੜਾ^੪ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁੰ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤਾਂ
ਦੂਜੇ ਦੇਖੋ। ਮੇਰੀ 'ਗਾਲਤ' ਵੀ ਬਾਅਦੀ ਹੈ, 'ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂਦਿਂ ਤਿਲਬਲਾ' ਹੈ।

بہ رہی کے بگذری تو اگر ز دست آید ^۱ بخرا اگر گزارم کہ کشہ کست نظارہ ^۲ ^۳ ^۴ ^۵ ^۶

੨੭. ਜਿਸ ਰਸਤੇ^੧ ਤੋਂ ਕਿ ਤੂੰ^੨ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਜੇ ਮੇਰੇ^੩ ਵਸ ਵਿਰ
ਹੋਇਆ, ^੪ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁ! ਮੈਂ ਕਿਸੇ^੫ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ^੬ ਵੇਣ ਲਗਾ ਕਿ "ਕੋਈ
ਤੇਰੇ ਵਲ ਝਾਤੀ ਵੀ ਪਾ ਜਾਵੇ।

بعنیم تو چاره جوییم عنم خوش باکه گوییم که مکبّشت ناظری را غم تو هزار باره

੨੮. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ੧ਇਸ਼ਕੁੰ ਦਾ ੨ਦਾਰੂ ਲਭਦਾ ਹਾਂ, ੩ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਕ ਮੈਂ
ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂ ? ਕਿ ਨਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ੫ਇਸ਼ਕ-ਪੀਤ੍ਰਾ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ੪ਮਾਰ
ਦਿਤਾ ।

ز نه بِ تیشه بی ستون رازده که گن ز سرسو^۳ که ز درد کوه کن شد دل خاره پاره پاره^۴

੨੯. ^੩ਫਰਹਾਦ ਨੇ ਬੇਸਤੂਨ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸੇ^੪ ਤੋਂ ਤੇਜੇ^੧ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਟਿਆ^੨। ਸਗੋਂ ਫਰਹਾਦ ਦੀ ਵਿਲੋ-ਪੀਤ੍ਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਥਰ ਦਾ ਦਿਲ 'ਫੇਟੇ ਫੇਟੇ ਹੋਗਿਆ ਸੀ। (ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਅਸਰ !) ਕੋਹਕਨ-ਪਹਾੜ ਖੇਦਨ ਵਾਲਾ ਅਰਬਾਤ ਫਰਹਾਦ, ਸ਼ੀਰੀਂ ਦਾ ਆਸ਼ਕ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਸ਼ਰੋ ਨੇ ਫਰਹਾਦ ਨੂੰ 'ਬੇ-ਸਤੂਨ' ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਇਕ ਦੁੱਧ ਦੀ ਨਹਿਰ ਕਢਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੀਰੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਜੋ ਫਰਹਾਦ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

رُنْشَانِ زِسْمِ اسْبَتِ بَرْمِنِ لَوْدَكَهْ عَاشَقْ بَهْيَاهَهْ دِيدَهْ بَرْهَهْ كَهْ تَوْلَجْزَرِيْ سَوَارَا

੩੦. ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁਮਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਕਿਉਂਤੁ
ਤੇਰੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਛਾ ਰਖੀਆਂ ਹਨ।

چه کنم زنگس دگل چو تو در نظر نباشی ۱ بکدام حشمت نیم ۲ ببر چه رود کنم نظاره ۳ ۴

੩੧. ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮੂਲੇ ਨਹੀਂ 'ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੁਲਾਂ ਅਤੇ ਨਰਗਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਾਂ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੂੰ 'ਕਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੈਖਾਂ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ 'ਛਾਕਾਂ ?

نتوں ہے گریشستن رقم جھا از آن دل نرود بہ آب نفی کزو شتہ شہ بہ فارہ⁶

32. اسی دل تے ⁴جُلُلَ دی ⁵لیخڑ ⁶رِئَن نال نہیں میٹا دی
(²پہنچی) جا سکدی । پالی نال اسی ⁵لیخڑ نہیں میٹدی، جیہڑی کی
‘سخڑ پੱਥਰ تے اسکر دیتی گائی ہو ہے । (ماامُک دے پੱਥر چینڈ دا
گیلا کیتا ہے ।)

دم بیش تو پرسکس کہ رسید بی خرشد مکنش پر آپ نبہت کہی است مت کارہ¹

33. تیری ²چڑھا ر دی ³پار ⁴جیسا ڈک ‘پہنچی’ ارجھاڑ
ਜیئنی دی ڈھیاں سیڑھی ہی سے سُعپ ہے گیا । اسی ⁵آب (پالی)
نال ⁶چڑھا ر نا دے کیا اسکر، اسی تے ⁷مسڈ کرنا ہالی ‘مَدْرَه’ ہے ।
دھنے آب دے دے ارجھاڑ ہن، اسک ‘پالی’ تے دُسرا چڑھا ر دی ‘پاڑ’ ।

—:O:—

ਫਾਰਸੀ ਮਸਨਵੀ-ਰਸ

ਮਸਨਵੀ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਖਾਸ ਆਪਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਨੂੰ ਫਾਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ, ਸਾਚਾਗਰਿਕ ਤੇ ਰੁਮਾਂਰਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਗਟਾਣ ਦਾ ਵਾਹਣ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਰਦੋਸੀ ਨੂੰ ਮਸਨਵੀ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਮਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਨਾਮੇ ਵਤਲੀ ਟੱਡ-ਅਦਾਤ ਚੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਾਹਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸ ਦੀਆਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ, ਅਰਧ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰਿਸਿੱਧ ਰੁਸਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਹੀਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ, ਸੁਹਰਾਬ, ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਰੁਸਤਮ ਤੇ ਸੁਹਰਾਬ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਦਾ ਫਿਰਦੋਸੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

زِگْتارِ دِسْقَان¹ کے داستان² । بِہ سُونِدِم از لَفْتَه³ پاکستان
 زِ موبِدِ بِرَال⁴ لَوْنِ بِرَاد⁵ یاد⁶ । کَرْسْتَم⁷ بِرَارِاست از بلْمَاد⁸
 غُنی⁹ بِرَدِش ساز¹⁰ خَجَیر¹¹ کرد¹² । کَرْبَت¹³ تِرکِش¹⁴ پُراز¹⁵ تِرکَرَد¹⁶
 بِرَنْت و بِہ زَخْش اندر رَارِدِپَاي¹⁷ । بِرَانِگِخت آن باد¹⁸ پِسْکِر ز جا¹⁹ی

1. 'ਭੱਟ ਦੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹੈਣੀਆਂ 'ਵਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ 'ਵਾਰਤਾ ਮੈਂ 'ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ (ਪੁਰਾਣਿਆਂ) ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ 'ਜੋੜੀ।
2. ਮੈਬਦ (ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠੀ) ਪਾਸੋਂ (ਸੁਣੀ ਹੋਈ) ਉਸਨੂੰ 'ਇੰਡ ਜਾਦ ਸੀ ਕਿ ਇਕ 'ਸਵੇਰ ਰੁਸਤਮ' ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ।
3. ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਬੁਝਿਆ ਹੋਇਆ (ਜਾਮਗੀਨ) 'ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 'ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦੀ 'ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਕਮਰ-ਕੱਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ 'ਤੀਰਣਾਨ ਤੌਰਾਂ ਨਾਲ ਡਟ ਲਿਆ।

੪(ਉਹ) ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੜੇ ਰਖਸ਼ ਉਤੇ ੧^੫ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਅਤੇ
ਉਸ ੧^੬ਹਵਾ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲੇ (ਭਾਵ, ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਘੜੇ) ਨੂੰ ੧^੭ਅੱਡੀ ਲਾਈ ।
(੧^੮ਰਖਸ਼ ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਘੜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ) ।
ਘੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰੁਸਤਮ ਝੂਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ । ।

بُوں نزدیکی مِرزا نوران رسید ੫ بیا بن سر اسرپ از گردید
بہ نیر مکان دی پہ گُر ز دیکندر ੬ گینگنہ بر دشت پنجیر ੭ چندر
بُو ੮ بُریاں شد از ہم بکنڈ و بخورد ੯ ز مغرب ۱۰ مسْتَحْشِيش ۱۱ خار ۱۲ دگرد
پس ۱۳ آنگہ خراماں بشد نزد ۱۴ اب ۱۵ پسیرا ب شکردا ۱۶ آسینگ خواب
بُخنت دبر اسود از روز گار ۱۷ چمال ۱۸ چپرال رخش در مرغزار ۱۹

੫. ਜਦੋਂ (ਰੁਸਤਮ) ਝੂਰਾਨ ੧ਦੇਸ਼ ਕੌਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ
ਜੰਗਲ ੨ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ੩ਜੰਗਲੀ ਬੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ।
ਗੈਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੈਰ-ਖਰੁ ਅਥਵਾ ਜੰਗਲੀ ਬੋਤਾ ਹੈ ।

੬. ਤੀਰ ਅਤੇ ਕਮਾਨ ਨਾਲ, ਗੁਰਜ ਅਤੇ ੪ਛੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ
੫ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ੬ਕੁਝ ੭ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰੇ ।

੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ (ਗੈਰਖਰ) ੮ਭੁਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ੯ਤ੍ਰੀਡਿਆ,
(ਖੁਣਿਆ, ਬੇਹਿਆ) ਤੇ ਖਾ ਗਿਆ । ਉਸ ੧੦ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ
੧੧ਹੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਰਾਲ ੧੨ਕੱਢ ਖਾਧਾ ।

੮. ੧੪ਛੇਰ ੧੫ਟਹਿਲਦਾ ਟਹਿਲਦਾ ਪਾਣੀ (ਨਦੀ) ੧੬ਕੌਲ ੧੭ਗਿਆ
ਜਦੋਂ ਪੀ ਕੇ ੧੮ਰੋਜ਼ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੋਣ ਦੀ ੧੯ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ।

੯. ਰੁਸਤਮ ਸੋਂ ਗਿਆ ਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ੨੦ਆਰਾਮ ਪਾਇਆ । (ਉਸ
ਦਾ ਘੋੜਾ) ਰਖਸ਼ ੨੧ਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ੨੨ਟਹਿਲਦਾ ਤੇ ੨੩ਚਰਦਾ ਸ੍ਰੀ ।

سوار ان رُز کان تਨੀ سੰਫਤ و س਼ਹਿਤ । ੧0 بیاں دਿਵਤ ਪੱਖੀ ਕਾਹ ਪ੍ਰਗਤ ਸ਼ਹਿਤ
ب੍ਰਹਦਾਵਤ ਮਰ ਰਖਨ ਰਾ । ੧1 یا فਿਨਦੇ ॥ ਸੁਵੀ ਬਿਨਦ ਕਰਦਿਨ ਬਿਨਦ ਫਿਨਦੇ
ਗੁਫਨਦੇ ਵਿਨਦ ਲੋਪਾਇ ਬੇ ਸ਼ਹੀਰ । ੧੨ ਹਮੀ ਹੋਰੀਸ ਅਰੁਖ ਜਿਨਦੇ ਨੂੰ ਰ
ਚੁਬੀਦਾਰ ਸ਼ਹਦ ਰਸ਼ਮ ਅਰੁਖ ਖੁਖ । ੧੩ ਬਕਾਰ ਆਮਦਾ ਮਾਰੇ ਦਸਤ ਕਿਤਾ
ਬਦਾਨ ਹਰਗਜ਼ ਅਨੁਰੋਧ । ੧੪ ਬੰਗਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀਆਂ ਬਾਸੀ ਰਾਨੇ ਦੀਦੇ

۱۰. سیٹ ائن ۱۔ تُرُٹکی سہاڑہ عیسیٰ گیلکاراہ ہالے ۲۔ بُرگاہ
کالیں لے پے । (تمہارے تھے ڈاک ہبھی ہے) ।

۱۱. جسے عین ۳۔ سیگاہ ہیچ رخض (پڑے) نے ۴۔ کیا ہوا
کے ۵۔ پکڑن لائی ڈے । مرح—ہیسے ہی ।

۱۲. عین ۶۔ عین پڑے نے ۷۔ ڈکھ لیا تو ۸۔ دُڑھاے پھیرتے لے گئے ।
ہر دیکھ آدمی رخض (تمہارے آپ سنی ہلکی) ۹۔ نُڑھا (ڈکھ) لے ڈے
کے ۱۰۔ اُنڈھ کرنا لگا ।

۱۱۔ ۱۲۔ جسے ۱۳۔ رُسَّام ۱۴۔ بُنیٰ نی ۱۵۔ نیڈرا ہیچ سا ۱۶۔ سا ۱۷۔
کیم آسیں ۱۸۔ ہالے ۱۹۔ پڑے کی ۲۰۔ لے ڈکھ ڈاکی، تاں ۲۱۔ عیسیٰ نے ۲۲۔ چراغاہ ہیچ
کے ۲۳۔ پاسے ۲۴۔ ڈھیا، پر ۲۵۔ پڑھا ن دیسیا ।

رُسَّام نے پڑے کی پے ڈکھ لائی تو سماں گاں سے ۲۶۔ پھیرت پھیلیا ।

چونزدیک شہر سمنگان رسید ۱۔ خبر زد بہ شاہ دہنگان رسید
پیارہ بُشہ پیش اُد زُود شاہ ۲۔ پراؤ اجمن شہ خراوان رسید
بُرگفت شاہ سمنگان چہ بُود؟ ۳۔ کم پارست با تو بُرد آزمود ۴۔
دو دین شہر ما نیک خواہ تو ایم ۵۔ سُندادہ لیفڑان ور اه تو ایم ۶۔
چو رستم بہ گفتار اُد گنگری ۷۔ زدیل ۸۔ گانیش کوتاہ دیسید
بُرگفت رخشم دین مرغزاہ ۹۔ من دُور شری بکام دفسار
خرا باشد اہ بانہ جوی سپاس ۱۰۔ بیا بی تو پا داش نیکی شناس
بُرگفت شاہ ای سرافراز مرد ۱۱۔ ساید کے با تو ایں کار کرد
تو ہمان من باش ۱۲۔ تنسیتا کمن ۱۳۔ بکام تو ۱۴۔ گردد سرا سر سخن ۱۵۔

۱۔ جسے ۱۶۔ ڈیڑھ سماں گاں کے ڈیٹیٹے کا ڈیٹیٹے ۱۷۔ کوئی ۱۸۔
بُرگشت ڈاک ہاہ ۱۹۔ سر ۲۰۔ ملی ।

۲۔ ڈاک ہاہ ۲۱۔ ڈے ڈی ۲۲۔ عیسیٰ کے ۲۳۔ سامنے پیٹھ ہی (ڈکھ)
کیا ہی ۲۴۔ ڈاک ہاہ ۲۵۔ ڈاک ہاہ ۲۶۔ ڈیکھ لی ہے گاہی ।

੩. ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਉਸ ਕਿਹਾ—“ਸਮਨਗਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ‘ਕੈਣ ਹੈਂਦਾ
ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੇ? (ਭਾਵ ਮੇਤੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ
ਸਤ ਸਕਾਂ?)”

੪. “ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਬੇਰਬਾਹ ਹਾਂ। ਤੇਰੋਂ ੧੦ਹੁਕਮ ਦੇ
ਬੱਧੇ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ‘ਖੜੇ ਹਾਂ।

੫. ਜਦੋਂ ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ੧੦ਗਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ (੧੦ ਦੇਖੀਆਂ)
ਤਾਂ ਇਲਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਭਾ ੧੩ਵੱਸਵਸੇ (ਡੱਹ) ੧੪ਛੇਟੇ ਦੇਂਘੇ, ਭਾਵ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ।

੬. ਉਸ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ —“ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਰਖਿਆ ਇਸ
੧੫ਚਰਾਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਤੋਂ, ਬਿਨਾਂ ਲਗਾਮ, ਬਿਨਾਂ ੧੬ਪਛਾਵੀ, ਵਿਛੁਲਾ
ਗਿਆ ਹੈ।

੭. “੧੭ਜੇ ਤੂੰ (੧੮ਵਾਪਸ) ਢੰਡ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ੧੯ਪੰਨਵਾਦ। ਤੈਨੂੰ
ਐ ਨੈਕ ਬੰਦੇ ਇਸ ਦਾ ੨੦ਬਦਲਾ ਦੇਂਗਾ: ਮਿਲੇਗਾ।”

੮. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—“ਐ ਸਿਰ-ਕੱਢ ਯੇਹੀ ਤੇਰੇ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਹ (ਦਕ਼ਤੇ) ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ੨੧ਸਕਦਾ।

੯. ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣ ਤੇ ੨੨ਸਤੌਂ ਨਾ ਕਰ। ਸਾਰੀ ਗਲ ਤੇਰੀ
੨੩ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ੨੪ਵੇਗੀ।

—:੦:—

ਸਮਨਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੁਸਤਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ
ਥਾਂਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਲ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ
ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਸੌਖੀ ਲੰਘ ਗਈ ਤਾਂ—

چੋਕ پੈਰੇ زان تیرہ شب در گزشت । شب ۴ آہنگ بر چرخ ۵ گردان بگشت
کی بندہ شمی معتبر بدست ۶ خراماں بیامد ۷ پیالین مست
پس بندہ اندر کی ماه رُوی ۸ چو خورشید ۹ تابان پُراز نگت لوی
از او رستم شیر دل خیره ۱۰ ماند ۱۱ ه برآ و بر جهان آفرین راجخواند
۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵

پر پیدا زد لگت "نام تو پیست؟ کام تو چیست؟¹ چہ جوئی شب تیره؟ کام تو چیست؟² چنیں ملک پاشخ کر تھیں ام³ ۷ نو گوئی کہ از غم بہ دو نیہ ام⁴ کیلے دخت شاہ سمنگان منم⁵ ۸ زدشت شہزاد پنگان منم⁶ بکر دار⁷ افانہ از هر کسی⁸ ۹ شنیدم ہی داستانت بے⁹ بجستم ہی کفت و بیال و برت¹⁰ ۱۰ بدیں شہر کرده ایزد¹¹ بشکورت¹²

۱. ^۱عیسیٰ کمالی را تے ادا جائے دینک سوئے را ^۲کھاگا ^۳سنجھ گیا
اے اے سماں دا ^۴تا را ^۵پیغمبَر خالے ^۶آسمان تے ^۷سُلَّمَت گیا ।

۲. ^۸تا دینک سوئے را ^۹دیشا ہنچ دینک سوئے را ^{۱۰}عیسیٰ بھات
(کوسمات) دے ^{۱۱}سرہانے ^{۱۲}ٹھیلدا آئیا ।

۳. ^{۱۳}عیسیٰ گوکلام دے ^{۱۴}پیشے دینک سوئے را ^{۱۵}رین-مُحَمَّد (رسیل) میہڑا^{۱۶} دمک دے ^{۱۷}سُورج خانگ ہوسن اے ^{۱۸}دُرڈڑا نال ڈھیا
پیا می ।

۴. ^{۱۹}عیسیٰ نئیں دے ^{۲۰}سُرکل دل رومات ^{۲۱}ہیران رہی گیا تے ^{۲۲}عیسیٰ
عیڈے ^{۲۳}سُرماں نئیں ^{۲۴}عیضاد علی خالے (پرماتما) دا نان بذیا ।

۵. ^{۲۵}عیسیٰ نئیں پُرڈیا۔ “تے را کی نان ہے؟ دیس ہنری دا تے دیس
کی ^{۲۶}لُکھ دی ہے؟ تے ری ^{۲۷}دیسا کی ہے؟”

۶. ^{۲۸}عیسیٰ نے دیس تریا ^{۲۹}جہاں دیتا کی “مےِ ڈھیمیں ہاں । ^{۳۰}تے
کھوئے گا ارہا تے ^{۳۱}وے خے گا کی مےِ (تے ری) ^{۳۲}دیسک دیس می (۳۳) دے دے^{۳۴}
ہنستی ہنستی) پدھی ہاں ।”

۷. مےِ سامنگاں ^{۳۵}بادسماں دی دیک ^{۳۶}پُرڈی ہاں، ^{۳۷}سُریاں تے ^{۳۸}سُر
سُبھریاں دی ائلاد دیس ہے ہاں ।

۸. مےِ (تے ری بارے) ^{۳۹}اے دُکھ د کھاٹیاں ^{۴۰}وے سے ^{۴۱}بھوٹیاں پا میں
(تے ری بھی رتیا دیاں؛ کھاٹیاں سُلیاں ہن) ।

۹. مےِ ^{۴۲}تے ری ^{۴۳}کوئے د تے ری ^{۴۴}گاردن تے ری سے ^{۴۵}مےِ دی ارہا تے ^{۴۶}تے دی
کھوئی دی سماں کی ^{۴۷}رہب نے تے ری ^{۴۸}دا لٹا پاٹی دیس سُھیر دیس گیا
سُٹیا ।

سخن ہای آن ماہ آمد ہے بیں ۱۔ تھتھن سر اسر شنید آن
 جو رسم بیان سان پر ہی چھپ دیا ۲۔ زہر داشتے نزد اور بہرہ دیا
 بفرمودتا موبیک پر تھستہ ۳۔ بیا یہ بخواہہ و را ان پر
 بشد دانشوند نند دیک شہ ۴۔ سخن گفت از پہلے ای سپاہ
 چو بشنید شاہ ایں سخن شاد شد ۵۔ بیان کیا سردار ازاد شد
 بیان بہرہ ایں واد آں رخت خروہ ۶۔ نسان کم بود است آئین کیش ۷۔

۱۔ عیسیٰ نہ لیا ہے ۸۔ یہ لیا ہے تو عیسیٰ نے عیسیٰ
 ماری گاں سُلی ۹۔

۲۔ جس دن عیسیٰ نے عیسیٰ ہر لگا پریا ہیں جیسا چھڑا دیکھا
 تو ہر دیک میਆنپ سی عیسیٰ کے لگا ناچ (ہیما) دیکھی ۱۰۔

۳۔ عیسیٰ نے ہرگز دیتا کی کہاں میہد (پارسیاں کا
 بادگیر) آہے تو عیسیٰ نے عیسیٰ دے پیتا پاسے (میرے لئے دیکھا ہیما)
 میگی ۱۱۔

۴۔ عیسیٰ میہد باہدھاہ کے لگا ہے تو ہنہ کے دیے
 کی بڑھ کا سُلائی ۱۲۔

۵۔ جس دن باہدھاہ نے ٹھیک گاں سُلی، بخاہ ہے گیا ہے تو (بنا
 کا لگا) ٹھیک آہدھاہ سرتو ۱۳۔ ہانگی ہے گیا ۱۴۔

۶۔ عیسیٰ دیے ہے آپلنی ۱۵۔ لکھاہی دیکھاہ لیڈی، جیسی ڈریں کی
 عینہ دا ۱۶۔ تریکاں تو ۱۷۔ سمسٹھن سی ۱۸۔

—:O:—

تھاتھ عینہ بیکا ٹھاں بُڑھ ٹھیک ٹھیکا ۱۔ عینہ بیکا ٹھاں بُڑھ ٹھیک
 بیکا ۲۔ عیسیٰ تو ۳۔ ٹھرنا سامنے ۴۔ تھاتھ عینہ بیکا ۵۔ ٹھیک بُڑھا (کہاںی، ٹھیک)
 ۶۔ ٹھیک دیکھے ۷۔ بُڑھی نہیں ۸۔ ٹھیک بُڑھا ۹۔ ٹھیک بُڑھا ۱۰۔ ٹھیک بُڑھا
 ۱۱۔ ٹھیک بُڑھا ۱۲۔ ٹھیک بُڑھا ۱۳۔ ٹھیک بُڑھا ۱۴۔ ٹھیک بُڑھا ۱۵۔ ٹھیک بُڑھا

چو یک چندہ بگزشت بروخت شاہ ۱ بیکی کر دک آمد چوتا نہ ماه
 جھڑ خندیاں شدہ چھرو شاداب کرد ۲ در انام تہمینہ سهراپ کرد
 چودہ سالیہ شد زان زمین کس نبود ۳ کر یارست با او برد آزمود
 بگزادر آمد پرسیده از او ۴ بد و گفت گستاخ با من گلوی
 نہ تخم کیم و از کرا مین گیر؟ ۵ چه گویم چو پرسد کسی از پدر
 گر این پرسش از من بماند نهای ۶ نام نزا زنده اندر جهای

۷. جائے کوڈ سماں لئیمیا تو را رکھا ہی دی پُتڑی اور راٹ
 تھیمیں نا دے چر دیک پُتڑی جئیمیا میں ہن حاکی^۲ رہم کدا سی ।

۸. جائے ٹیس آپلنی مُسکھلی نالی چیہرے نہیں بخوبی تو
 تھیمیں نا نے ٹیس دا نا 'سُوراڑ' رہیمیا ।

۹. جائے ٹیس سال دا سی تو ٹیس دے سی ہیں کوئی اسیما
 لیپا نہیں سی سیہو تو کی ٹیس نالی 'لڑائی' لڑ 'سکدا ।

۱۰. (دیک دین) ٹیس میں 'پاس آدیمیا تو ٹیس نہیں پُتڑی ।
 ٹیس نہیں کوئی ساتھی نالی کھیڈ لگا — میڑے ٹیس..... ।

۱۱. "میڑے ٹیس کی میں کیس دے 'لڑاکھے ہیں' ہاں تو کیس 'خانہان
 ہیں' । میں میڑے پیٹا کھاتے کوئی پُتڑے تو میں کی دسماں؟

۱۲. میں تو میڑی دیہ 'پُتڑ میڈ پاس' لڑائی رہی تو میں 'تھر لڑی
 کیس سنجھاڑ ہیں دا نہیں رہا کا ।

— :- ۰ :- —

برو گفت مادر کہ بشری سخن ۱ بدیں شاداں باش دُندی کمن
 نز پر گو پیلتیں رُستی ۲ زرستان و سامی راز نیری
 دیگر گفت کافرا سیاپ ایں سخن ۳ نہ بایک کہ داند نی سرتایہ بن
 کہ اُو دشمن نامور رستم است ۴ بہ توران زمیں زو ہہ ما تم است
 چیں گفت سراب کاندر جهای ۵ نیارو کسی ایں سخن را نہیں
 کتوں من رتگان جنگ آوران ۶ فراؤز آورم شکر بی "گران
 براعم ہ ایران زمیں کیش خواه ۷ ہمی گر^{۱۲} در کینہ بر آرم بہ^{۱۵} ما

بِرْ سِتِمْ دِهْمَ حَجَّ دِنْخَتْ وَكَلَاهُ ۝ نَشَانْشَ بِرْ كَاهُ كَاوْسَ شَاهُ
تَرَا بَانُوي شِهْرَ اِيرَانَ كَنمُ ۝ بِرْ جَنَگَ انْدَرونَ كَارِشِيرَانَ كَنمُ

੧. ਮਾਂ ਨੇ ਉਤੱਤ ਦਿੱਤਾ—“ਤੂੰ ਗਲ ਸੁਣ ਤੇ ਸੁਣਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨ ਵਿਖਾ।

੨. ਤੂੰ ‘ਹਾਬੀ’ ਵਰਗੀ ਸਰੀਰ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ‘ਯੋਧੇ ਰੁਸਤਮ ਦਾ’ ਪੁੱਤੱਤ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਦਸਤਾਂ ਸਾਮ ਅਤੇ ਨੈਰਮ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੈਂ। (ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਜ਼ਾਲ’, ਦਾਦੇ ਦਾ ‘ਦਸਤਾਂ’ ਪੜਦਾਦੇ ਦਾ ‘ਸਾਮ’ ਤੇ ਲਗੜ ਦਾਦੇ ਦਾ ‘ਨੈਰਮ’ ਜਾਂ ‘ਨਰੀਮਾਨ’ ਸੀ।

੩. ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਅਫਰਾਸਿਆਬ (ਤੂਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਨੂੰ ਇਸ “ਗਲ ਦਾ” ਰੰਤ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗੇ। (ਜਿਸ ਸਰ ਤਾਂ ਬ-ਬੁਨ—ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ, ਕੁਝ ਵੀ)

੪. ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਤੇ ਤੂਰਾਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਡ ਪਾਸੇ ਮਾਤ੍ਰਮ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਭਾਵ ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਭਾਂਜਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।)

੫. ਸੁਹਰਾਬ ਨੇ (ਅਗੋਂ) ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ) “ਲੁਕੋ ਨਹੀਂ” ਰਖਦਾ।

੬. “ਗੁਣ ਮੈਂ ਲੜਾਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ^{੧੧}ਬਿ-ਹਿਸਾਬੀ ਕੌਜਾ ^{੧੦}ਇਕੱਠੀ ਕਰਾਂਗਾ।

੭. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਬੀਰਾਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ^{੧੨}ਦੁਸ਼ਮਲੀ ਕਛਣ ਲਈ ^{੧੩}ਚੜ੍ਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਵੈਰ ਦੀ ^{੧੪}ਧੂੜ (ਭਾਵ, ਅੱਗ) ਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ^{੧੫}ਚੰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਆਂਗਾ।

੮. ਮੈਂ ^{੧੬}ਖੜਾਨੇ, ਤਖਤ ਤੇ ^{੧੭}ਤਾਜ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਲੈ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਊਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ^{੧੯}ਤਖਤ ਤੇ ^{੧੮}ਬਿਠਾ ਦਿਆਂਗਾ।

੯. ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਟੀਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ^{੨੦}ਰਾਣੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜੰਗ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਂ ਦੁਰਲੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਸਾਂਗਾ।

—: O :—

ਈਗਨ ਦੇ ਪੱਤਮ ਵਿਚ ਇਕ ਉਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਤੁਰਾਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਅਫਰਾਜਿਆਬ' ਈਗਨੀਆਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਹਗਾਬ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੁਹਗਾਬ ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਹੀ ਪੁਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਹਗਾਬ ਨੂੰ ਈਗਨੀਆਂ ਵਿਚੁਪ ਵਰਤਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ। ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :—

ਖਰਨਦ ਪ੍ਰਤ੍ਰਦੀਕ ਅਵਸਾਬ , ਕ ਅਨੰਨਦ ਸ਼ੇਰਾਬ ਕ਷ਟੀ ਯੋਂ ਆਪ
ਸ਼ੋਨੇ ਅਰਦੀਨ ਬ੍ਰਾਤੀ ਸ਼ੀਰਾਬਿਸ ॥ ਹੀ ਕਾਬੀ ਸ਼ੰਸ਼ਿਰੇ ਤਿਰਾਬਿਸ
ਜੀਸ ਰਾਬ ਬ੍ਰਾਤੀ ਬਣੇ ਬਿਦੀ ਸੀ ॥ ਕਨੌਲ ਰੜਮ ਕਾਓਸ ਜੋ ਪੀਰ ਹੀ
ਬੇਗੁੜਾਨ ਲਿਕੇ ਸਪੀਧੇ ਅੜਗੁਫਤ ਹੈ ਕਾਇ ॥ ਰਾਜ ਬਾਇਕ ਕੇ ਵਾਨੜਗੁਫਤ
ਪ੍ਰੰਸੇ ਰਾਨਾਇਦ ਕੇ ਦਾਨਦ ਪ੍ਰਦਰ ਹੈ ਜੀ ਸੀਨੇ ਬਾਨ ਵੇਤ ਹੈ ॥

੧. ਅਫਰਾਜਿਆਬ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸੁਹਗਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛੜੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ੧ਠੇਲੁ ਦਿਤੀ ਹੈ।

੨. 'ਹਾਲੀ ਉਸ ਦੇ 'ਮੈਂਹ ਵਿਚੋਂ 'ਦੁਧ ਦੀ ਬੀ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਹਾਲੀ ਉਹ ਢੱਡਾ ਹੀ ਹੈ) ਕਿ 'ਤੇਗ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ 'ਲਾਲਾਂ (ਭਾਵ ਯੂਧ ਦੀਆਂ ਵਿਉਤਾ) ਫੌਰਦਾ ਹੈ।

੩. ਜ਼ਿਮੀਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਟਾਤ ਨਾਲ 'ਧੰਦਾ ਹੈ। 'ਤੁਲੈ ਹੀ ਉਹ (ਈਗਨ ਦੇ ਪਾਹ) ਕਾਉਸ ਨਾਲ 'ਘੁਘ ਕਰਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹੋਦੁ
ਝੂਡਦਾ ਹੈ।

੪. ^{੧੧}ਸੈਨਾ ਪਤੀ ਭਾਵ ਅਫਰਾਜਿਆਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾਂ ਦੇ ੧੦ਯੋਧਿਆਂ
ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ^{੧੨}ਤੇ ਨੂੰ ^{੧੩}ਛੁਪਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ (ਕਿ ਸੁਹਗਾਬ
ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਹੀ ਪੁਤਰ ਹੈ)

੫. ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ
ਜਾਨ ਦੇ ^{੧੪}ਨਾਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ^{੧੫}ਵੱਡੇ ਤੇ ^{੧੬}ਹੀਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਣ ਵੇਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ।

ਕਿਨ੍ਹ ਨਾਮੇ ਬਾਲਾਬੁਦਲ ਪੰਨਦ । ਬਨਥੇ ਬੇਨਹਦੀਕ ਰਾਂ ਅਰਜੀਨਦ
ਕੇ ਗੁਰਤੁਹਤ ਏਇਆਂ ਬੰਚੀਕ ਆਵੀ ॥ ਜਾਨੇ ਬੰਬਾਸਾਈ ਅਤੇ ਵਾਵੀ
ਫਰਸ਼ਮੇਤ ਚੰਦ ਆਨਕੇ ਬਾਧੀਸਾਹ ॥ ਤੁ ਬਰਤੁਹਤ ਬਣੀਨ ਵੇਖੀਨੇ ਕਲਾਹ ॥

جہاں جوی چوں نامہ اور جوانہ ۱۱ از آں جایگے تیرنگکر براند ۱۲
سُوی مرزا ایران سپہ را براند ۱۳ بھی سوخت را باد چیری نماند ۱۴

۹. (ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਿਉਂਤ ਸੈਲ ਕੇ ਅਫਰਾਸਿਆਬ ਨੇ) ਇਕ ਚਿਠੀ
ਪੜੀ ۱۵ ਖੁਲਾਮਦ ਛਠੀ ਤੇ ਇਲ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਉਸ 'ਮੁਰਬੀਰ' (ਅਰਥਾਤ
ਸੁਹਟਾਬ) ਨੂੰ ਮਿਥੀ। ਅਰਜ਼ਮੰਦ—ਸੌਫ਼ਟ, ਸੁਰਬੀਰ।

۱۰. ਕਿ ਜੇ ਤੂ ਢੀਰਾਨ ਦੇ ਤਖਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵੋ
ਤਾ ਸੂਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ 'ਕਲੀਆ' ਸਹਾ ਲਈ 'ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਬਲ-ਆਸਾਇਦ—
ਸੋਖ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਣਾ।

۱۱. ਮੈਂ ਤੂਹੂ ਜਿਨੀ ਦੀ ਫੇਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, 'ਤੇਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂ ਤਖਤ
ਤੇ ਬਹਿ ਤੇ ۱۰ਤਾਜ਼ 'ਪਹਿਲ' (ਡਾਕ ਤੂ ਬਾਲਕਾਂ ਬਣ)

۱۲. ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ۱۱ਸਿਤਾਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਦੀ ਚਿਠੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਉਸ
ਜਗ੍ਹਾ ਤੂਂ ਫੇਤੀ ਫੇਤੀ ਫੇਜ਼ ਲੈ ਕੇ ۱۲ਚੜਾਣੀ ਕੀਤੀ

۱۳. ਢੀਰਾਨ ۱۴ਏਲ ਹਲ ਫੇਜ਼ ਲੈ ਕੇ ۱੫ਵਧਿਆ। (ਰਾਹ ਵਿਚ) ਸੋਝ
ਕੁਝ ਕੁਕਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਣੀ ਹੀ (ਪਿੰਡ) ਹੱਸਣਾ ਨ ਰਿਹਾ।

—:O:—

ਸੁਹਟਾਬ ਦੇ ਭਸਤੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਕ੍ਰਾ ਆਇਆ। ਫਿਰਦੇਸੀ
ਕਿਖਣਾ ਹੈ।

۱. دੜੀ یوਦ کش خوانندی سپید ۲. بڈاں دੜ بُد ایرانیاں را امید
مگھبیان دੜ رزم دیده ۳. کم باز درود دل یوਦ د باگزرو تیر
چو سہرا ب نز دیک ۴. آں دੜ رسید ۵. هجیر دلاور مراؤ را بیدی
بڈاں رشکر نزک آغاز داد ۶. چینیں گفت آں گرد پہلو نژاد
کم گرداں گرد جنگ ۷. آوران ۸. دلیران کارماز مُرُدہ سرال

੧. ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ 'ਸਫੇਦ (ਕਿਲ੍ਹਾ)' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਛੀਰਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਸ ਸੀ (ਕਿ ਇਥੇ ਭਟਾਂਗੇ) ।

੨. ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ 'ਰਖਣਾਲਾ' ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਯੋਧਾ 'ਹਜੀਰ' ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸ ਹਿੰਮਤ ਸੀ; ਦਿਲ, ਗੁਰਜ ਤੇ ਤੀਰ ਦੀ ਸਨ ।

੩. ਜਦੋਂ ਸੁਹਗਾਬ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੌਲ ਅਪਕਿਆ । 'ਬਹਾਦਰ ਹਜੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ।

੪. (ਹਜੀਰ ਨੇ) ਤੁਰਕ ਲੱਭਕਰ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ਾ ਕਸਿਆ । ਉਸ ਪਹਿਲਵੀ 'ਵੰਸ਼ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਨੇ ਇੰਜ ਕਹਿਆ ।

੫. (ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ) 'ਯੋਧੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਤੇ 'ਲੜਕੇ ਕੌਣ ? ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਸੁਰੇ ਕੌਣ ਹਨ ?

چੁਲ ਸੇਹਾਬ ਜੰਗ ਆਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਬੀਆ । ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਜ਼ਿਥੁੰਕ ਬੁਨਿਆਦ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਬੁਨਿਆਦ । ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਦਾਤ ਜਾਨਤ ਨਹੀਂ
ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਗ ਆਂਦੀ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਪਾਇ ਵਾਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਗੀਏ
ਚੇਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਰ ਵਾਡੀ ਗੀਤ

੬. ਜਦੋਂ ਲੜਕੇ ਸੁਹਗਾਬ ਨੇ ਉਸ (ਹਜੀਰ) ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਖਿਆ ਤੇ 'ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੀ ਤਲਹਾਰ ਖਿੱਚੀ ।

੨-੩. ਫੇਜ ਵਿਚੋਂ 'ਅਨੁਠੀ ਵਾਂਗ 'ਚੰਕ੍ਖਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ :—
“ਐ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 'ਮੁਢਤ ਵਿਚ ਜਾਨ ਦੇਣ ਆ ਗਿਆਂ । ਉਹਨਾਂ ਹੈ ਕਿ
ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹੈਂ । ਹੁਣ 'ਠਹਿਰ, ਤੇ ਪੀੜ੍ਹੇ
ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੜ ਲੈ ।

੪. “(ਗਲ ਕਰ) ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ? ਤੇਰਾ ਨਾ ਕੀ ਹੈ ਤੇ 'ਚੰਗ ਕੀ ?
ਕਿਉਂ ਸੁ ਤੇਰੇ 'ਜੰਮਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਰੈਲਾ ਪਿਟਣਾ 'ਪਵੇਗਾ ।
(ਤੁਹਾਨਾਂ, ਤੂੰ ਬੱਚ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ !)”

ਇਹ ਮਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜੀਰ ਨੇ ਬੰਗਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਮੈਂ ਛੀਰਾਨੀ
ਮੈਨਾ ਹਾ ਸੈਨਾ ਪਤੀ ਹਜੀਰ ਹਾਂ ।' ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਹੋਣ ਲਈ, ਪਰ ਮੈਂਦੇ ਛਾਹਾਂ
ਨੂੰ ਹਜੀਰ ਕੈਂਦ ਹੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਹਗਾਬ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈਣੀ ।

چو بُرگشت سُهراپ کش دیم پیر ۱ بیا درد و بُشاند مرد دلپیر
 یکی نامہ بنوشت نز دیک شاه ۲ برانگند پونیه مردی براد
 "ک آمد برما سپیاہ گران ۳ ہمہ زرم جو بان دکند آوران
 یکی پہلوانی بہ پیش اندرون ۴ ک ساشن زد و ہفت نامه فرزون
 به نام است سُهراپ دگرد دلپیر ۵ ن راز دلیو پسچد ن از پیل دلپیر
 نداریم ماتاں^۶ این جنگ جوی ۶ بدیں گرز و چنگحال و آسینگ او

۹. سہے سُهراپ ! واپس مُعڑ گیا توں بُخے کھدموم نے دیک
 لیخاڑی تੂنیں ^۷ پُرگاہا میਆ تو آپلنے سامُونے ^۸ دیتا دیا ।

۲-۳. ایس نے دیک چینی (بیرون دے) بادشاہ ہل لیخی تو
 دیک پانچی تੂنیں را ہے پا دیا । دیہ لیخیا کی "ساؤنے ایسے دیک
 ڈاڑی ڈئے رکھ آئی ہے (ਜیس دیک) سارے دے سارے ^۹ چے تو بھادر
 سُورے ہن ।

۴. "دیک پھیلواں ایسے توں ^{۱۰} اُنگو ہے (ڈاہ آگو ہے) جیس دی
 آجی ^{۱۱} ۴۴ سالاں توں ہل پ نہیں । دے ہڈت - دے ہاری سوت ڈاہ سے داں ।

۵. "ایس دا نا سُهراپ ہے تو سیہ بھادر ^{۱۲} چے (پھیلواں)
 ہے । ن ایس دے توں ڈردا ہے نا ہاسیاں توں، تو نا ہی مسوات
 میروں توں ।

۶. آسی دیس جوی دا تاکردا کرن دی ^{۱۳} سمردا نہیں رکھ دے
 جیس پاس دیہ گُرجن ہن، پیٹا ^{۱۴} پنجا ہے، تو دیں نی ^{۱۵} دیڑتا ।"

چونامہ بہ نز دیک خسر دیک ۷ گئی شد دلش کان سخننا شنید
 گرائیگان را زیست کر بخواند ۲ دزین دستاں چند گونہ براند
 چنیں گفت بہ پہلوانیں بہ راز ۳ کہ ایں کارگردہ بجا بر د راز
 چے سازیم و درمانی ایں درجیست ۴ بہ ایران سیم ^۸ اور د این مرد کیست

برآں بُرْنَهَا دند^{۱۰} گِر کر گیو ۵ بہ زابل شود نزد^{۱۲} ریس لار نیو
گُو^{۱۳} سپتین را بدریں رزم گاہ ۶ بخواند کے او لیست پشت و پناہ

۷. جسے^{۱۴} ایہ چینی ہوس رئے (ایرانہ اے بادشاہ) پاس پُری،
تُن^{۱۵} ایہ ماریاں گالاں مُولن کے عیس دا دیل دُبھی ہے گیا ।

۸. عیس ڈے^{۱۶} س دے 'سرا داراں' نੂੰ سدیا । اُتے ایس هارتا^{۱۷}
سڈ کُو^{۱۸} کہی مُونا ایا ।

۹. عیس نے آپਣے پھیلہا نان^{۱۹} نੂੰ 'بیٹ' وਜے^{۲۰} دسمیا^{۲۱} کی ایہ
کُم^{۲۲} مارے تے کُو^{۲۳} 'بڑا' (آؤخا) 'ہے گیا ہے ।

۱۰. اُسی^{۲۴} ہُل کی کریتے ? ایس 'بیماری' دا 'ہیلائ' کی ہے ?
ایرانہ دیص ایس سے^{۲۵} دے 'جے' کے^{۲۶} ہے سکدا ہے ?

۱۱. ماریاں نے 'ایک جُبنا' ہے کے کہا کی 'گوہ' پھیلہا^{۲۷}
^{۲۸} سیپا جا^{۲۹} لیس^{۳۰} تا^{۳۱} ہن^{۳۲} چلا^{۳۳} جا^{۳۴} ।

عیس^{۱۲} بھادر^{۱۱} سرا دار (باد رُسٹم) کے^{۱۳} ل جا^{۱۴} اُتے عیس
ہاری^{۱۵} ہرگے^{۱۶} میس^{۱۷} رخ^{۱۸} ہا^{۱۹} لے^{۲۰} ایس^{۲۱} بی^{۲۲} ر^{۲۳} بُل^{۲۴} اے
کی عیسی^{۲۵} ہُل^{۲۶} مارا^{۲۷} آس^{۲۸} را^{۲۹} ہے ।'

یکی نام فرمودیں شہر بار ۱ نوشن^۲ بُر^۳ رُستم نا مار
نخست^۴ افرین^۵ کرد بہ پہلوان ۲ کرب^۶ بار دل باش در وشن رعائی^۷
بُدان کر^۸ دہ^۹ ترک بہ ما سر^{۱۰} ۳ کیے تاختن^{۱۱} کرد با شکری^{۱۲}
از ایران نمارد کسی تاب^{۱۳} اُد^{۱۴} ۴ مگر ترک نیرہ^{۱۵} کتی^{۱۶} اب^{۱۷} اُد^{۱۸}
اگر خفته^{۱۹} رو^{۲۰} بُر^{۲۱} جہ^{۲۲} ز^{۲۳} جا^{۲۴} ۵ وگر خود بہ پائی^{۲۵} زمانی^{۲۶} مپای^{۲۷}
چوناہ بہ تھر اندر^{۲۸} آمد^{۲۹} بڑا^{۳۰} ۶ بگیو^{۳۱} دلاور بہ کردا^{۳۲} باد^{۳۳}

۷. ۱ پیدا^{۳۴} بادشاہ (کا عیس) نے^{۳۵} ایک چینی پڑی^{۳۶} جی پے^{۳۷} رُسٹم
نے^{۳۸} لیخ^{۳۹} لہ^{۴۰} آگیا^{۴۱} دین^{۴۲} ।

2. (ਉਸ ਵਿਚ) ਸੱਭ ਤੋਂ 'ਪਹਿਲਾਂ' ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ 'ਪਰਸੰਸ' ਬੀਤੀ ਕਿ "ਤੱਬ ਬਰੇ ਤੂੰ 'ਚੇਤੀਂ ਮਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰੋਬਨ 'ਹਿਰਦੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ।

੩. 'ਤੂੰ ਭਾਣ ਕਿ ਤੁਰਖਾਂ ਦੇ 'ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਸਠਦਾਰ ਫੇਜ਼ ਨੈ
ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ¹⁰ਚੜ੍ਹ ਅਗਿਆ ਹੈ।

੪. ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਸ ਨਾਲ ਤਿਆਨ ਦੀ ^{੧੧}ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ
ਤਖਦਾ, ^{੧੨}ਸਿਵਾਇ ਤੇਰੇ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ (ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ) ਪਾਣੀ ਨੂੰ ^{੧੩}ਗੀਦਨਾ
ਕਰ ਜਾਵਦਾ ਹੈਂ। ਡਾਵ, ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ।

੫. ਜੇ ਤੂੰ¹⁴ ਸੁਭਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ¹⁵ ਛੇਤੀ ਆਪਣੀ¹⁶ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ¹⁷ ਕੁੱਦ !
ਤੇ ਤੇ¹⁸ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖਲਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ¹⁹ ਠਹਿਰ ।”

ੴ. ਜਦੋਂ ਰਿਠੀ ਤੇ ਮੁਹਰ ਲਗ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਦਰ 'ਗੇਵ' ਨੂੰ ਵਿਡੀ ਗਈ ਸਿਹਤਾ ਲੈ ਕੇ ਹਵਾ ਹੋ ਗਿਆ।

پونزدیکی زا بلستان رسید ۱ خردش طلایه به دستان رسید
که آمد سواری ز ایران چو گرد ۲ بز تیر انداش باره راه نورد
نهنتن پدریه شدش با سپاه ۳ هنادند بر سر بزرگان سکله
ز اسپ اندر آمد گو نامدار ۴ از ایران بپرسید و از شنیر مایه
بگفت آنچه بشنید و نامه بداد ۵ ز سپهاب چندین سخن کرد مایه
نهنتن چو بشنید و نامه بخواند ۶ بخشدیه و از آن کار خیره بماند
به چیو آنگی گفت پس پیشتن ۷ که ای گرد سالار شکر شکن!
هم ایمه پیشنهاد امر و نهاد شاد ۸ ز گردان و خسرو بگیریم یاد
ذره آن پس پیازمیم نزدیک شاه ۹ بگردان ایران نایم راه
پو آن روز بگذشت روز دیگر ۱۰ برآراست مجلس چو رخصار خواه
سده دیگر سحرگه بسیا ورد فی ۱۱ نیامد درا یاد کاویس کن
بروز چهارم پیا راست چیو ۱۲ چین گفت با گرد سالار شیوه
بروز پنجم پیا راست چیم ۱۳ نهین پیش کاویس تجک اندیم
به را بلستان گردانگ آدمیم ۱۴ نهین پاک رای در آید به سایتین
شود شاه ایران به ما خشگین ۱۵ که با ما نشور دکس اندر نمیز

੧. ਜਦੋਂ 'ਗੇਵ' ਜਾਬਲਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ 'ਮੁਹਰਲੇ ਦਸਤੇ ਦਾ ਸੈਰ ਦਸਤਾਂ (ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਥਾਪ) ਨੇ ਸੁਣਿਆ ।
੨. ਉਸ ਨੂੰ ਖਥਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇਕ ਸਵਾਰ ਈਰਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹਨੌਰੀ ਵਾਂਗ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ 'ਹੇਠਾਂ ਇਕ 'ਪੰਧ ਕਟਣ ਵਾਲਾ (ਤੇਜ਼) 'ਘੜੀ' ਹੈ ।
੩. ਤਹਿਮਤਨ (ਰੁਸਤਮ) ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸੈਨਾ ਨਾਲ 'ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ । ਪੈਂਡਾਂ (ਭਜ਼ੁਰਗਾਂ) ਨੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ 'ਤਾਜ ਪਹਿਲ ਲਏ । ਭਾਵ, ਪੂਰੀ ਫੋਨੀ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਮਿਲੇ ।
੪. ਪਠਸਿੱਧ 'ਯੋਧਾ (ਰੁਸਤਮ) ਘੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ । (ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੋਂ) ਈਰਾਨ ਦੀ ਖਥਰ ਪ੍ਰਛੀ ਤੇ ਨਾਲੇ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ।
੫. ਗੇਵ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਤੇ ਚਿਠੀ ਦਿਤੀ । ਸੁਹਗਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ।
੬. ਤਹਿਮਤਨ ਨੇ ਜਦੋਂ (ਇਹ ਗਲਾਂ) ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਚਿਠੀ ਪੜੀ, ਹੋਸਿਆ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰੇ ਤੇ ^{੧੦} ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
- ੭-੮. ਹਾਬੀ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਗੇਵ ਨੂੰ ਕਿਹਾ "ਐ ਛੋਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਸਰਦਾਰ ! ਅਸੀਂ ਅਜ ^{੧੧} ਇਥੇ ਮੌਜ ਵਿਚ ਬੇਠਾਂਗੇ । ^{੧੨} ਸੁਰਬੀਰਾਂ ਤੇ ^{੧੩} ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਛੇਡਾਂਗੇ ।"
੯. ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ^{੧੪} ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ^{੧੫} ਅਗਵਾਈ ਕਰਾਂਗੇ ।
੧੦. ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰੁਸਤਮ ਨੇ ^{੧੬} ਸੁਰਜ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਰਗੀ ਚਮਕਦੀ ਮਹਿਡਲ ਸਜਾਈ ।
੧੧. ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਰ ਉਹ (ਰੁਸਤਮ) ^{੧੭} ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੈ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਾਉਂਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨ ਆਈ ।
੧੨. ਚੇਥੇ ਦਿਨ 'ਗੇਵ' ਤਿਆਰ ਹੋ ਪਿਆ । ਉਸ ^{੧੮} ਯੋਧੇ ਸਰਦਾਰ (ਗੇਵ) ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਰਥਾਤ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਇੰਜ ਕਿਹਾ ।
੧੩. "ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਾਬਲਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਟਕੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਾਉਂਸ ਦਾ ਕਾਢੀਆ ਤੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

੨੪. “ਬੀਰਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ^{੧੦}ਗੁੱਸੇ ਹੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਡੀ
ਰਾਇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਮਾਣ ਲੱਗ ਪਢੇਗਾ।”

੨੫. ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਛਿਲੜ ਨ
ਕਲ ਕਿਉਂ ਸੁ ਜ਼ਿਆਰੀ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ^{੧੧}ਲੜ
ਸਕਦਾ।

بغز مور تار خش رازین کنت । دم اندر دم نامی روئین زند
سواران زابل شنیدند نامی ੨ بر قند با ترگ و جوشن ز جای
از آن جا په در گاہ شاه آمدند ੩ کشاده دل نیک خواه آمدند
پو رفند۔ پُر دند پیشیش نماز ہ بُر اشت د پاسخ نداد ایک بال
یکی ”بانگ بر زد بہ گیو از خشت ੫ پس آنگہ شرم از دود دید پشت
کر رستم کر باشد کہ فرمان من ੬ کند پیشیت پسید ز سکان من
بہ گیرش، بہ بہ زندہ بردار کی ੭ از دنیز کشاوی با من سخن ^{੧੬}
9. ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਖਸ਼ (ਘੜੇ) ਤੇ ^੧ਕਾਠੀ ਪਾਈ
ਜਾਵੇ। ^੨ਕਾਂਪੀ ਦੇ ^੩ਨਰਸਿੰਗੇ ਛੂਕੇ ਜਾਣ।

੨. ਜਾਬਿਲ ਦੇ ਘੜ-ਸਵਾਰਾਂ ਉਹ ਨਰਸਿੰਗੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ।
ਲੈਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਤੇ ਲੈਹੇ ਦੇ ^੪ਬਕਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਕੂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ।

੩. ਉਥੋਂ ਉਹ ਸੱਭ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਯੁਜੇ। ^੫ਵਿਸ਼ਾਲ
ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਨੇਕੀ ਰਾਹੁਣ ਵਾਲੇ (ਯੋਧੇ) ਆਏ।

੪. ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਗੇ ਤੁੱਕ ਕੇ ^੬ਸਲਾਮ
ਕੀਤੀ। (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ^੭ਖਿਕਿਆ ਤੇ (ਸਲਾਮ ਦਾ) ਕੋਈ ^੮ਜਵਾਬ ਨ ਦਿੱਤਾ।

੫. ਸੱਭ ਤੋਂ ^੯ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ‘ਗੇਵ’ ਉੱਤੇ ਇਕ ^{੧੦}ਅਵਾਜ਼ ਕਸਿਆ।
ਭੇਰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ^{੧੧}ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਰਮ ਧੋ ਕੋਚੀ।

੬. (ਅਤੇ ਕਹਿਆ) ਕਿ ਰੁਸਤਮ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ
^{੧੨}ਨਾਬਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ^{੧੩}ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਮੈਂਹ ਮੈਂਡੇ?

੭. ਉਸ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਫੜ ਲਓ ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਅਤੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ
ਸੂਝੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਦਿਓ! ਉਹਦੀ ^{੧੪}ਗਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨ ਕਰਿਓ।

تہتن براشت بر شہر^۱ یار ۱ کچنی مدار آتش اندر کنار
 ہمہ کارت از یکدیگیر گد تراست ۲ ترا شہر یاری نہ اندر خواست
 پھین تاج بر ٹارک بی^۳ ۳ بی بہتر اندر دم اثر دا
 بر ایسا نیاں گفت سہراب گرد^۴ ۴ بیا ید نماند بزرگ و نہ خرد
 شاہر کسی^۵ چارہ جان کنید ۵ خرد را بدیں کار در وال کنید
 بزو اسپ وا ز پیش ایشان فرت^۶ ۶ ہمی پر کشت بر نش گوئی بکفت

۱. ڈھیمڈن (رُسُتُم) ۲ با دسٹاہ تے ۳ بھیشِھیا ۴ تو کھیا—
 "دینی آؤ آپ لئے ۵ ایس ر ن رخ (ڈاہ، کرہ پ ن کر) ।

۲. ڈے رے سا رے کم ایک دُس سے نا لے^۶ ۶ بھی کڑے ہوئے ہن । ۷ ڈے با دسٹاہی
 دے ۸ لایک نہیں ।

۳. اجیا سا ندا ر تا ج تے اجیا نیں نیکی میں سیر تے ।
 ایس نا لے^۷ ۹ تاں ایس دا کیسے سوپ دے ۱۰ میں ہوئے ہوئے سی ।

۴. ڈے ر رُسُتُم نے ڈی رانی ایں نیں کیا—۱۱ ڈی پا ۱۲ ہر گاہ آدیگا
 ن ۱۳ بُڑا رہے گا ن ۱۴ جہا ن । ۱۵ ٹریں ہر کے ڈی اپ لئی اپ لئی جان
 دی ۱۶ ڈی کر کرے । اپ لئی اک لئی نیں ایس کم ۱۷ ڈل لائی ।

۵. ڈی ہ کھی پھی کرے نیں ۱۸ اپ لئی لایکی تے ۱۹ ٹی نیں پا سے چلا
 آدیگا । ۲۰ کرے گا کی کرہ پ دے کار ن ۲۱ اس دے سر گرے تے ۲۲ اس دی
 ۲۳ چمڑی ۲۴ ڈل دی جان دی سی ।

—:O:—

رُسُتُم دے چلے جا ہن پیداں سردا راں نے کا ٹیس با دسٹاہ ۲۵ ڈیگیا
 اتے ۲۶ اس نے مہیسوس کیتا کی ۲۷ اس پا سے گل تی ہے گدی ہے ! ہون
 ۲۸ اس نے اپ لئے سردا راں دا ایک سبھا رُسُتُم ۲۹ منا ٹیل لائی
 ۳۰ ڈیگیا । سردا راں آئے اتے—

نیا پیش گرفتند بپلوان ۱ که جادیده پاشی دروشن روای
تدانی که کاؤس رامخرا نیست ۲ به تیزی سخن گفتش لغزانیت
هم او زی سخنها پشیماں شداست ۳ زندگی بخاکیده همی پشت دست
تهقیق پیشی پاسخ آورد باز نم که ستم زکاؤس کی بے نیاز
تدرانی که بگریزم از کارزار ۵ دلیکن سبک داردم شهر بایه

੧. ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਰਥਾਤ ਟੁਸਤਮ ਦੀ 'ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਲਗੇ । “(ਤੱਬੇ
ਕਰੋ) ਤੂ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੋਂ ਅਤੇ ਤੇਰੀ 'ਆਤਮਾ ਜਗਦੀ ਰਹੇ ।

2. ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕਾਉਂਸ ਨੂੰ 'ਅਕਲ ਨਹੀਂ'। ਤੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਆਕਰਨ (ਮੁੱਹੋਂ) ਗਲਾਂ ਕਢਣੀਆਂ 'ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

੩. ਕਾਉਂਸ ਆਪਣੀ ਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ (ਪਛਤਾਵੇ ਸੀ) ਤੀਬਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਪਿਆ ਜੁੱਕ ਵੱਡਾ ਹੈ।

੪. ਤਹਿਮਤਨ ਨੇ ਅਗੋਂ ਇਹ ਉਤੱਤ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੈ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਹ ਕਾਲ੍ਸਿਸ ਦੀ ਕੋਈ 'ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4. उम्मी जाणदा हैं कि मेरे 'लज्जाई' ते नहीं 'हँसा', पर
बुद्धिसाह ने मेरा बड़ा ¹⁰अपमान कीता सी।

— 10 —

ਆਖਰ 'ਗੋਦਰੜ' ਤੇ ਸੂਜੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਤੇ ਰੂਸਤਮ ਮੰਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਫਿਰਦੇਸੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

چهارم دور شم دید ببر پاکی خاست ۱ بسی پوزش اندر گذشتمن نخواست
 که آذرده گشتی تو ای پیلیتن ۲ پیشمان شدم خاکم اندر میشن
 بد لفعت رستم که گیهای تراست ۳ همه کمتر اینیم د فرمان نزد است
 کنون آمدم تا چه فرمان دهی لم تو شاه جهان داری و من رجی ۴
 چنین گفت کاووس کای پیلوان ۵ ترا باد پیوسته روشن روانی
 چنین بهتر آید که امر زمزمه ۶ بازیم د فردا گزینیم رازم ۷

੧. ਸਦੇਂ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਵੇਖਿਆ, ਪੈਠਾਂ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ ਗਿਆ। 'ਬੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਖਿਮਾ ਮੰਨੀ।

੨. (ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ) — “ਅੈ ਹਾਥੀ ਦੇ ਜਿਸਮ ਛਾਲੇ, ਭਾਵ ਰੁਸਤਮ! ਮੈਨੂੰ (ਬਹੁਤ) ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਰ ਮੁਆਹ!”

੩. ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ “ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰੀ ਹੀ (ਮਲਕੀਅਤ) ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੱਭ ਤੇਰੇ 'ਦਾਸ ਹਾਂ, ਹੁਕਮ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੈ।

੪. “ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਦੱਸ, ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਤੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ 'ਬੰਦਾ'!”

੫. ਕਾਉਂਸ ਨੇ ਇੰਜ ਕਹਿਆ — “ਅੈ ਪਹਿਲਵਾਹ! ਤੇਰੀ “ਕੂੰ ਬੰਦਾ ਹੀ¹⁰ ਖਿੜੀ ਰਹੇ।

੬. ਇੰਜ ਚੰਗਾ ਹਹੇਗਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਜ ਤਾਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਮਾਈਏ ਤੇ
“ਲੜਾਈ¹¹ ਕਲ “ਛੇਕੀਏ।

— :C: —

ਹਣ ਟੁਸਤਮ ਯੂਪ ਲਈ ਕਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਫਿਲਦੇਂਬੀ ਛਿਮਦਾ ਹੈ : —

چੁਗਰਾਨਿਦ ਆਂ ਚਾਡੇ ਚਿਰਗੁਨ । ਪ੍ਰੋਡੇ ਵਾਂ ਪ੍ਰਦੇ ਆਂ ਬ੍ਰਵਨ
ਕੀ ਸ਼ਕਰ ਆਂ ਰੇਤ ਪ੍ਰਦੇਵਾਂ ਕੇ ਵੱਗੇ ਸ਼ਹਾਤੀਰੇਗਤ
ਅੰਗ ਸ਼ਹਾਨ ਬੇਨ ਤਾਂਦਰੇਤਰੇ ॥ ੩ ॥ ਸ਼ਹੇ ਸੰਗ ਵਾਕ ਅੰ ਜਹਾਨ ਨਾਪੀਧੀ
ਖਰਾਣੀ ਬੇਨ ਆਂ ਰੇਤੀਧੀ ਕਹਾਂ ॥ ੪ ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਾਬ ਨਿਮੁਦ - ਕਾਂਦ ਸਿਆਹ

੧. ਸਦੇਂ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਉਸ 'ਕਾਲੀ ਲਾਲੁ (ਲਾਭ) ਨੇ ਪਾਤਿਆਂ
ਪਰਦੇ ਪਿਛੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ।

੨. ਪਹਿਲਵ (ਕਾਵ, ਬੀਰਾਨ) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿਖ ਜੰਗ ਲਈ ਕਿਉਂ ਆਈ।
ਘੜ ਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਟੀ ਦੇ ਕਾਢਨ ਹਲਾ 'ਕਾਲੀ ਹੈ ਲਾਲੀ'?

੩. ਇਸੇ 'ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਵੱਖੋਂ ਗੁਲੇ ਗਾਂਡ, ਇਹੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਇਕ 'ਕਿਲ੍ਹਾ'
ਆਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਉਨ ਪਸੋਨ ਤੇ ਮਿਟੀ ਪੰਥਰ (ਕੁਝ ਮੁਹੱਲੀ) ਸੁਣੇ ਕੁਝ ਕੁਝ

੪. 'ਪਹਿਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਟੁੱਚੇ ਸ਼ੋਰ ਉਠਿਆ। ਸੁਹਰਾਬ ਨੂੰ
ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਿ (ਈਰਾਨੀ) ਸੈਨਾ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

چੋਸ਼ੇਬ ਜਾਨ ਗੁਜ਼ ਆਵਾਨੀਬ । ਬੇ ਬਾਰੇ ਬਰਾਮਦ ਸੀਪੇ ਨੰਗਰੀਬ
ਬੀਮਦ ਕੀਧੇ ਤੇਨਦ ਬਾਲਾ ਗੜ੍ਹ ਬੇ ॥ ੨ ॥ ਬੇ ਜਾਤੀ ਕ ਐਰਾਨ ਸੀਪੇ ਰਾਮਦੀਬ
ਭਰਸੂਦ ਤਾਰਫਤ ਪਿਛਿਸ਼ ਬਹਿਰ ॥ ੩ ॥ ਬੇਡਗੁਫਤ ਕਥ੍ਰੀ ਨਿਆਦੇ ਜ ਤਿਰ
ਅਤ ਐਰਾਨ ਹੋਆ ਅਚੂਤ ਬੰਸਮ ਗ੍ਰਹੀ ਹ ਸਾਬ ਅਤ ਰਹ ਨਾਸਤੀ ਬਿਖ ਰੁਦੀ
ਚਖਿਨਿਦ ਦਾਦ ਪਾਸੁਖ ਬਹਿਰਿਸ਼ ਕ ਥਾਹ ॥ ੫ ॥ ਜਿਸੁਹੋ ਪੰਡਰ ਐਰਾਨ ਸਾਹ
ਗ੍ਰਹੀਮ ਹੋਹੇ ਹੋਰ ਚੌਪੰ ਦਾਨਮ ਬੇਵ ॥ ੬ ॥ ਕਥ੍ਰੀ ਚੁਪਾ ਬਾਬਿਮ ਗੁਫਤਗ੍ਰਹੀ

੭. ਜਾਈ ਸੁਹਰਾਬ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ^੧ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਿਆ, ਕਿਲੇ ਦੇ
ਖੰਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਫੈਜ ਉੱਤੇ ਢਾਗੀ ਪਾਈ।

੮. ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਉਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਣੀ। ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿ ਜਿਥੋਂ
ਈਰਾਨ ਦੀ ਫੈਜ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕੇ।

੯. ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਜੀਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਰ ਨੂੰ 'ਛਿੰਗਾ ਹੋਣਾ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੧੦. ਈਰਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂ (ਸਾਫ ਸਾਫ) ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ,
ਕਿਸੀ 'ਸੂਰਤ' ਵੀ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਨ ਮੂੰਹ ਫੇਰੀਂ।

੧੧-੧੨. ਹਜੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਉਤੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੇਰੇ
ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਈਰਾਨੀ ਸੈਨਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇਗਾ, ਮੈਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਸਭ
ਕੁਝ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ 'ਵੱਲ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ?

ਹਣ ਸੁਹਰਾਬ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਈਰਾਨੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ
ਨਾ ਪੁੱਛਦਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਹਜੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਹਜੀਰ ਨੇ
ਤਸਤਮ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲੁਕੈ ਲਿਆ, ਇਸ ਬਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ
ਵਿਧਰੇ ਸੁਹਰਾਬ ਉਸ ਵੀ ਮਿਟੀ ਨ ਰੋਲ ਦੇਵੇ।

غمین گشت سہراپ را دل بدان ۱ کر جائی خاید زِ رستمن
 ہمی گفت سہراپ کا بیں نیت داد ۲ زِ رستمن بکر دی سخن پیچ یاد
 چیز حاد پاسخ مخواهیں ہجیر ۳ کہ شاید بدن کاں گو شیر گبر
 کتن رقت باشد بہ زابلستان ۴ کہ نہ کام بزم است در گلستان
 بدو گفت سہراپ کا بین خود گبڑی ۵ کہ دار پسپرد سوی جنگ روی
 بہ راش نشینید جہان پہلوان ۶ بر ایں برخندند پسیر و جوان
 مرا با تو امر دز پیان یکی است ۷ گویم کہ گفتار من اندکی است
 اگر پہلوان را نمایی بہ من ۸ شرافراز پاشی بہر اجنب
 درا یوردن کر ایں رازداری ۹ کشاده بہ من بر بیوشی سخن
 سرت را بناشد ہمی تن بجائی ۱۰ میانجی کن آنکوں بد بہ سرور رای

۱. سُوہرَاہ سا سِلِّ دیس کارن اُیسا می ہے کیا کی تُس تُم
سا تُں کوئی بھُو پتا ن چلیا ।

۲. سُوہرَاہ نے اُس نੂٹے کیا کی دیکھ اُنیا نہیں । تُس تُم
دی تُں تُٹے کوئی ہی گال نہیں کیڈی ।

۳-۴. ہਜیڑ نے اُس نੂٹے دیکھ جہاں سِلِّ دیکھ دیا کیا ہے سکدا ہے
کی اُس سلیروں نੂٹے دکڑن ہا لہا چھپا دیس دکڑ نہیں دیکھ دیا
ہے، کیا اس دکڑ بآغا ہیں اُبھی دل جماں دا ہے لہا ہے ।

۵-۶. سُوہرَاہ نے اُس نੂٹے کیا کیا ہے اُپاپ ہی اُس کی
”سینا-پتی“ (بھاڑ بھاڑپاہ) سنجھ دکڑ میں ہ کریں بیٹا ہے تے سُنیا
دا پھیلہاں بھاڑ تُس تُم ۱۰ آرائی ناں بیٹا ہے । کیا دیس جاں
تے بُخے تے جہاں ہمسکھی ہو گئی ہو گئی ہے ?

۷. اُن میگا تے تو ناں دیکھ را رہی ۱۱ دیکھ را رہی ہے । میں کہیں سیل
گا کیا اس نے میگی جاں بگی میخپت ہے ।

੯. ਜੇ ਤੂ ਪ੍ਰੇਤੀ ਯੋਧੇ ਦਾ ਰਹਿਕਾ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ੧੦ਸਲਾਂ ਫੌਰ
੧੧ਸੰਮਾਨਿਆ ਸਾਵੇਂਗਾ ।

੯-੧੦. ਤੇ ੧੪ਜੇ ਇਹ ਭੇਤ ਤੂ ਮੈਥਿੰ ਲੁਕੈ ਕੇ ਰਖਿਆ, ਇਕ ੧੫ਸਪਛਟ
ਕਾਲ ਨੂੰ ੧੬ਛਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮਿਰ ਪਤ ਨਾਲ ਠਹੋਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਹੁਣ
ਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ੧੭ਚੁਣ ਲੈ ।

ਜਾਹਜ਼ੂਦ ਕੇਖਿਸ਼ ਦੇ ਸੁਹਤਾਬ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਯੁਧ
ਬੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਸੁਹਤਾਬ ਆਰੇ ਮਾਰੁ ਕਰਦਾ ਕਾਊਸ ਦੇ ਤੰਬੂ ਤੇ ਜਾ ਪਿਆ।
ਕਾਊਸ ਨੇ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਮਹੱਤ ਲਈ ਬੁਸਾਇਆ। ਹੁਣ ਦੂਵੇਂ ਯਾਹਮਣੇ
ਲਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਯ਼਼ਹੋਰਾਬ ਰਾਡੀਦ ਵਾਨ ਯਾਲ ਵਾਥ । ਬ੍ਰਿਚਨ ਬਰਸਾਮ ਜੰਗੀ ਫਰਾਖ
ਬਦੂਗਫਤ ਨਰਮ ਐ ਜਾਨ ਮਰਦਨਮ ॥ ੨ ਜੇਤੀਂ ਸਰਦ ਵਖ਼ਕ ਦੇਹਾਨਰਮ ਦਕਾਮ
ਹੀ ਰਹੂੰ ਆਰਦ ਬੇ ਤੂ ਬ੍ਰਦਮ ॥ ੩ ਖੜਾਹਮ ਕੇ ਜਾਨਤ ਰਤਨ ਗੱਲਮ
ਯ਼਼ਹੋ ਆਮਦ ਰਸਤਮ ਚਿਨੀ ਲਗਤਕੁ ਹੈ ॥ ੪ ਜੰਨੀਬੀ ਸ਼ਹੋਰ ਰਾਡੀਦ ਬਦੂ
ਬਦੂਗਫਤ ਕਾਨ ਤੋਹਰ ਪ੍ਰਸਮ ਸਖ਼ਨ ॥ ੫ ਯੇਹ ਰਾਸਤੀ ਬਾਧੀ ਅਨਗਨੇ ਬੁਨ
ਸਨ ਆਇਦਨ ਗੀਨੀ ਕੇ ਤੂ ਰਸਤੀ ॥ ੬ ਕੇ ਅਤ ਤਖ਼ਮੇ ਨਾ ਮੁਰ ਨਿਰਮੀ
ਚਿਨੀਂ ਦਾਦ ਪਾਸੁਖ ਕੇ ਰਸਤਮ ਨਿਸ ॥ ੭ ਹਮ ਅਨੇ ਤਖ਼ਮੇ ਸਾਮ ਨਿਰਮ ਨਿਸ ॥
ਰਾਮੀਦ ਸ਼ਹੋਰ ਥਨ ਨਾ ਆਇਦ ॥ ੮ ਬ੍ਰਾਵ ਤਿਹੋ ਥਦ ਰਦੀ ਰਦੀ ਸਿਹੀਦ

੯-੧. ਅਈ-ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਸੁਹਤਾਬ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੀ 'ਡੀਲ ਡੈਲ,
ਤੂ ਦੀ 'ਕਾਠੀ ਤੇ 'ਕੱਲ ਨੂੰ ਯੋਧੇ ਸਾਮ (ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਦਾਦਾ) ਵਾਂਗ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਚਮੀ ਲੁਝ ਕਹਿਆ—“ਐ ਕੁਲੇ ਸਵਾਨ ! ਜ਼ਿਮੀਂ
ਮੀਤਲ ਤੇ ਸੁਕੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਮਿਠੀ (ਨਰਮ) ਤੇ ਗਰਮ ਹੈ ।”

੧. ਪੇਰੇ ਵਿਲ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਲਈ 'ਦੇਖਿਆ ਉਪਜ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਤੇਰੀ ਗਾਨ 'ਕਢਾਂ ।

੨. ਜਦੋਂ ਰੁਸਤਮ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸੁਣੀ, ਜੁਹਤਾਬ ਦਾ ਵਿਲ ਇੰਤ
ਨਾਮ 'ਹਿੱਲਿਆ ।

੫. ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਹਰਾਬ ਨੇ ਕਹਿਆ — “ਮੈਂ ਤੇਰ੍ਹ ਇਕ ਗਲ ਪੁਛਵਾਂਹਾਂ । ਸੱਚੀ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।” ਬੁਨ — ਨੀਂਹ ਬੁਨਿਆਦ, ਤਲਾ ।

੬. ਮੈਂਹੂੰ ‘ਸ਼ਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ’ ਕਿ ਤੂੰ ਰੁਸਤਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਰਸਿਧ ਨੈਰਮ ਦੇ “ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ।” ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਪਤਦਾਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਨਰੀਮਾਨ’ ਸੀ ।

੭. (ਰੁਸਤਮ ਨੇ) ਇੰਜੇ “ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ‘ਮੈਂ ਰੁਸਤਮ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ! ਮੈਂ ਨੈਰਮ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸਾਮ ਦੇ ਤੁਖਮ (ਲੋੜ) ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ !’” ਤੁਖਮ ਦਾ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ‘ਬੀ’ ਜਾਂ ‘ਬੀਜ’ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

੮. ਸੁਹਰਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮੀਦ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ । ਚਿੱਟਾ ਦਿਨ ਉਸ ਲਈ ^{੧੦} ਅੰਨ੍ਹੇਗਾ ਹੈ ਗਿਆ । (ਸਖਤ ਨਿਰਾਸਾ ਹੋਣੀ)

ਹ ਆਡਾਂ ਕੇ ਰਫ਼ਤ ਵਿਝੇ ਗੁਫ਼ਤ ਮਾਰ ਸ਼ਲਕਤ
 ਕੀਤੇ ਤੇਨ੍ਹ ਮੰਦਿਅਨ ਨ੍ਰੋਸ ਖਤਨ੍ਹ । ੨. ਹ ਕੂਤਾਹ ਵਿਝੇ ਹੈ ਬਾਖਤੇਨ੍ਹ
 ਤਨ ਅਤ ਖੂਹੀ ਪ੍ਰਾਬ ਦਾਲ ਪ੍ਰੰਤ੍ਹਾਕ । ੩. ਅੰਬਾਨ ਗੁਫ਼ਤ ਅਤ ਤੇਨ੍ਹ ਚਾਕ ਚਾਕ
 ਦੁ ਸ਼ਿਰਾਓਣਨ ਅਤ ਜੰਗ ਸਿਰਾਏਣਨ । ੪. ਤੀਹ ਗੁਫ਼ਤ ਵਿਝੇ ਦੀਧ ਆਮ੍ਨੇਂ
 ਬਖਨ੍ਹ ਦੀਧ ਸ਼ਹਰਾਬ ਦਿੱਗ ਦੀਧ ਅਤ ਸ਼ਹਰਾਬ ਦੀਧ ਦੀਧ ਅਤ ਸ਼ਹਰਾਬ
 ਦੀਧ ਗੁਫ਼ਤ ਰੱਤਮ ਕੇ ਥਦ ਤੀਹ ਰੋਜ਼ । ੫. ਚੁਪ ਸੀਧਾ ਕੰਨ ਤੀਥ ਬੀਤੀ ਫਰਦਾ
 ਬੇਕਤੀ ਬੀਗਰੀਮ ਫਰਦਾ ਪ੍ਰੰਗਾਹ । ੬. ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗ੍ਰੰਧ ਕੇ ਸਿਆਹ

੯. (ਸੁਹਰਾਬ ਹੁਲ) ਯਾਥ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਲ ਵਿਚ
 ਨੇਜ਼ਾ ਲਿਆ । ਮਾਂ ਦੀ ਦਸੀ ਹੋਈ ਗਲ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

੧੦. (ਹੁਣ ਯਾਧ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ) ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤੰਗ ਮਗ੍ਰਾ ਅਤਿਆਵ
 ਕੀਤੀ । ਦੋਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ (ਛਾਵ ਰੁਸਤਮ ਤੇ ਸੁਹਰਾਬ) ਨੇ ਛੇਟੇ ਨੇਜੇ ਨਾਲ ਲੜਾਵ
 ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ।

੧੧. ਸਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਮੂਹਾਂ ਤੇ ਘੱਟਾਂ
 ਮੌਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜੀਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿ੍ਹ ਨਾਲ ਛੇਟੇ ਹੋਏ ਹੋਈ ਹੋਈ
 ਸੀ ।

੧੨. ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਦੋ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਹਿਰੀ ਬੁਝੇ । ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ
 ਹਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ^{੧੦} ਫੌਟੜ ਹੋਏ ਪਛੇ ਸਨ ।

4. سُوھرَا۝ ہمسِیا ۴۔ کہیا — “مے ملدا ر ! ڈی پیپیا ناں
مکاٹسلے دا نالی ۵ !” ۱۱ پاہیساڑ — سانچیا ।

۶. رُسٹم ہے ڈیس ۶۔ کہیا کی دین ڈیس گیا ہے । جسے دین
(کل ڈیڑ) دُنیا ۷۔ رُنگنا ۸۔ ہائی ڈلداڑ بکھرا ।

۹. آری ۹۔ (کل مہرے) پُل کلگری ۱۰۔ دے ۱۱۔ دی ۱۲۔ بیسے ڈی ۱۳۔
کے ۱۴۔ ہے ।

ہُل دے ۱۵۔ آپ لے آپ لے کے ۱۶۔ دیں ہاپس لے گئے । سُوھرَا۝ ۱۷۔
ہالی ۱۸۔ سُک پی ۱۹۔ کی ڈیس ناں ۲۰۔ ہائی ڈلنا ۲۱۔ رُسٹم ۲۲۔ ہے ।
اکاٹے دین ڈیس ۲۳۔ ہوپ ۲۴۔ ہے ۲۵۔ دیں ہیں ۲۶۔ دیں ہیں ۲۷۔ دیں ہیں ۲۸۔

چو خور شید رختان ۱۔ بگشیر پر ۲۔ سیہ زاغ پران فرد ۳۔ پر دسر
تہتن بپوشید بپر بیان ۴۔ نشت ان بر اندھا ۵۔ دمان
بیامد بدان ۶۔ دشت آور دگاه ۷۔ نہادہ تہ آہن ۸۔ بسر بر کلاہ
بپوشید سراب خفتان رزم ۹۔ سرش پچھے نر زم دلش پر زبرم ۱۰.
بیامد خروش بدان ۱۱۔ دشت جنگ ۱۲۔ پچھے اندر دن گرزہ گاؤ رنگ
ز رستم بپر سید خداون دولب ۱۳۔ تو تفتی کہ با او بہم بود شب
گر شی چون بڑی روز جوی خاستی ۱۴۔ ز پسکار دل بر چہ آراستی
دل من ہی بستو ہر آور د ۱۵۔ ہی آپ شرم بہ چراورد
مگر پور ۱۶۔ دستان سام ۱۷۔ گزین نامور رستم نابلی ؟
بد و گفت رستم کہ ای نامجوی ۱۸۔ نکر دیم ہر گز چنیں گفتگوی
ز کشی گرفتن سخن بود دوش ۱۹۔ گتیرم فریب تو زین در کوش
ذ من کو دکم و گرس تو سہتی بھو ۲۰۔ پسشتی کربجتہ دارم میان

੧. ਸਦੋਂ 'ਸਮਕਾਲੇ' ਮੁਰਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰ 'ਛੈਲਾਏ' ਭਾਵ ਮੁਰਜ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਡੇਂਹ ਵਾਲੇ ਕਾਂ (ਠਾਤ) ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ 'ਲਕੋ ਲਿਆ ।

੨. ਰੁਸਤਮ ਨੇ "ਲੈਹ-ਬਕਤਰ ਪਹਿਲੇ ਲਿਆ । ਆਪਣੇ 'ਛੁਕਾਰੇ ਘੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ । ਅਜਦਹਾ-ਅਜਗਰ, ਮੁਰਾਦ ਰਖਸ਼ ਘੜੇ ਤੋਂ ਹੈ ।

੩. (ਰੁਸਤਮ ਹੁਣ) ਉਸ 'ਯੱਧ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ 'ਲੋਹੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ।

੪. ਸੁਹਰਾਬ ਨੇ ਵੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ^{੧੦}ਲੈਹ-ਬਕਤਰ ਪਾ ਲਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ^{੧੧}. ਯੁੱਧ ਦਾ ਖਿਆਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ^{੧੨}ਮਹਿਫਲ ਦਾ ।

੫. ਉਹ ਧੱਧ ^{੧੩}ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਉਸ ਦੇ ^{੧੪}ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਗਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਗੁਰਜ ਸੀ ।

੬. ਰੁਸਤਮ ਕੇਲੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਬੁਲ੍ਹ ਮੁਸ਼ਕਾਂਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਇੰਜ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਮਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕੱਟੀ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵ ਗੁਹੜੇ ਪਾਰ ਦਿਸਦੇ ਸਨ ।

੭. (ਪੁਛਿਆ) ਕਿ ਰਾਤ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘੀ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਕਿਵੇਂ ^{੧੫}ਉਠਿਆ ? ^{੧੬}ਲੜਾਈ ਲਈ ਕਿੰਜ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ?

੮. ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਲਈ ^{੧੭}ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

੯. ਕੀ ਤੂੰ ਯੋਧੇ ਸਾਮ ਦੇ ਪੁਤਰ ਦਸਤਾਂ ਦਾ ^{੧੮}ਪੁਤਰ ਹੈ ? ਕੀ ਤੂੰ ਹੀ ^{੧੯}ਚੌਟਵਾਂ ਯੋਧਾ, ਜਾਬਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰੁਸਤਮ ਹੈ ?

੧੦. ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—“ਐ ^{੨੦}ਬਹਾਦਰ ! ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗਲ (ਕਿ ਮੈਂ ਕੇਣ ਹਾਂ) ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

੧੧. ^{੨੧}ਕਲ ਗਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜੀ । ਮੈਂ ਤੇਰੇ ^{੨੨}ਜਾਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਲਗਾ, ਤੂੰ ਇੰਜ ਕੋਸ਼ਲ ਨ ਕਰ ।

੧੨. ਮੈਂ ਕੋਈ ^{੨੩}ਬੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੈ । ਕੁਸ਼ਤੀ ਲਈ ਮੈਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤਿਆਰ ਬਠ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ।

بِسْتَه بِرْسَنْگ اسْبَنْبَرْد । بِرْقَشَر پُر دَرْوَانْ پُر زَرْ درْ
پُوشِرَانْ بِہ کَشْتَی درَّا و خَیْتَنْ ۲ زَتْن هُخُی و خُونْ هُجِ رَخَیْتَنْ ۴

پہنچار سہراب آن زور دست ^۱ تو گفت کہ چرخ بلندش ^۲ نجست
 غمین گشت رستم بیا زیر چنگ ^۳ ہم گرفتہ آں سرو مال جنگی پلنگ
 خم آ درد پشتہ دلادر جوان ^۴ ۵ زمانہ سرآمد ^۶ بنوکش تو آن
 زدش بر زمیں بر کبر دار شیر ^۷ ۸ بدانست کوہم نہ ماند یہ نیز
 صبک ^۹ تیغ تیز از میان ^{۱۰} بر کشید ^{۱۱} بر پور بیا ^{۱۲} دل بر دار یہ
 بہ پیچہ دنار پس کی ^{۱۳} آه کرد ^{۱۴} زنیک و بد انداشتہ کرتاہ کرد

۱. ٹیڈوں نے ^۱ لڑاکی ^۲ ہاں لے پڑے پہنچ ناں ^۳ بیڈھ دیتے । دیکھ
 ہو دوڑ ڈلے ^۴ دل ناڈ ہو گئے ^۵ ہو یہی ।

۲. سیر ^۶ ہاتھی ^۷ ٹیڈوں پوچھ کرنا لگے । ٹیڈوں ^۸ دے ساری رہیں ^۹ بھڑکا
 کے ^{۱۰} بھون پیਆ ^{۱۱} دا سی ।

۳. سینا ^{۱۲} تی سوہراں، ٹیڈوں ^{۱۳} بھاڑاڑ جائیا ! ^{۱۴} کوئے گا کی ٹیڈوں
 اکھاں نے ^{۱۵} ٹیڈوں ^{۱۶} کوئے ہاں ہاں ।

۴. روماتم گامگوئی ^{۱۷} ہے گیا، ٹیڈوں ^{۱۸} نے پیجہا ^{۱۹} ڈیلائیٹھا ^{۲۰} تے ٹیڈوں
 سینگی ^{۲۱} ٹھیٹھ بھاڑ سوہراں دا سیر تے ^{۲۲} گاردن پکڑ لایا ।

۵. ٹیڈوں ^{۲۳} بھاڑاڑ ^{۲۴} ٹھیٹھی دی ^{۲۵} پینڈھ مہرے ڈی ^{۲۶} ۔ ٹیڈوں دا ^{۲۷} ہاں
 پھریڈیا । ٹیڈوں ^{۲۸} ہی ہو ^{۲۹} سوہراں ^{۳۰} نہیں ^{۳۱} سی ।

۶. روماتم نے ٹیڈوں ^{۳۲} ٹھیٹھ ^{۳۳} ہاں گئی ^{۳۴} جسمیں تے ^{۳۵} پٹکا ماریا ।
 ٹیڈوں ^{۳۶} جاٹسا سی کی ٹیڈوں ^{۳۷} بھاڑاڑ چیر ٹیڈوں ^{۳۸} ہوٹاں نہیں ^{۳۹} دھیون لگا ।

۷. (روماتم نے) ^{۴۰} ٹھیٹھی ^{۴۱} ٹھیٹھی ^{۴۲} ٹیڈوں ^{۴۳} ٹلہواڑ میਆں ^{۴۴} کھلی
 اپنے ^{۴۵} ٹیڈوں ^{۴۶} پوتھ دی ^{۴۷} ہو ڈھی ^{۴۸} چیڑ کے رੱخ دیتی ।

۸. ٹیڈوں (سوہراں) نے مہرے ڈیا । ڈیکھ آہ ڈری ^{۴۹} تے
 نئی کی ^{۵۰} سوہراڈی ہاں سوہراڈا مسدا لہڈی ^{۵۱} بھوٹم کرت دیتا । بھاڑ سوہرا
 دی ٹیڈوں نہ لھی ।

بڑگفت کا بین بر من از من زسن رسید ۱ زمانہ بر دست تر دارم کلید
 تو زین بی گناہی کہ ایں کوڑپت ۲ مرا بر کشید یہ زوری ^۳ بکشت

نشان داد مادر مرا از پدر ۳ ز مرگاند ر آمد رفاقت به سر
 همی جستم شتاہ بینیش روئی هم چنین جان بدایم درین آرزوی^۸
 در لیغا که رنجم نیامد به سر ۵ ندایم درین بیچ روئی بدر
 بخواهد هم از تو پدر کین من ۶ پو بینید که خشت است بالین من^{۱۳}
 از آن ناماران گردنشان ۷ کسی هم برو سوی رستم نشان

۹. سوہنراہ نے رुسatum کیا—“ایہ (کسٹ) میرے عیڈے میرے
 آپلے (باقا) سے کارن ہاپریا۔ کاٹ نے میری (میرے دی) کُنی ترے
 رہب دے دیندی ।

۱۰. ٹی ایس ٹے دیس-رہیت ہے کیتیں کی ایس کوئی پینڈ ہائلے
 نے میرے کھیلیا تو ”جلا دی“ مارہا دیندا ।

۱۱. بھائی نے میرے پیٹی دی نیڑا نی دیندی سی । عیسی دے ”پیار
 دیندی ہی میری ”جناں جاندی رہی ।

۱۲. میرے عیسی کی دیکھ دیا ریا تو جس میں عیسی دا ”مُرہ دیخ سکا
 ایسی تریا میں ایسے ”دیندی دیندی آپلاؤ جان دے دیندی ।

۱۳. ”آڈسیس ! میری ”میہنڈ بور ن آئی । میں ایس اور سے
 دیندی آپلے پیٹی دا ”مُرہ ن دیخ سکیا ।

۱۴. میرا بس اپنے کہا ”دھر (لڑکا) کرہا، میرے دیہ دیخ دیگا
 کی میرے ”سرہنگا“ دیکھ دیا । باد، میں ”کرہ دیخ سا پیا ہا ।

۱۵. (کاٹ !) عیندیا بھاڑ دیکھیا دیندی ”کوئی دیکھیا دیکھیا
 (ایہ) بھاڑ پھرے دیکھیا ।

پو بشنید رستم سرش خیره گشت ۱. جہاں پیش چشم اندرش تیره گشت
 پرسید زماں پس کہ آمد بہوشی ۲. بودگفت با تالم د با خردش
 بگوتا پھرداری ن رستم نشان ۳. کو گم باز ناہی زگرد نشان
 که رستم سنم کم تما ناد نام ۴. نشیناد بر ما ننم پوچ سام
 پو شہرب رستم بیان بدید ۵. بیفتاد دہوشی از سرش بر پیم

بُدگفت گر زانک رُستم ہُنی ۶ بُشتی مرا خِرو بُر بد "خوئی"
 کنون بند بکشای از جو شتم ۷ بُرینہ بین این تن روشتم
 بیان زدم بُر مُھرہ خود نگے ۸ بُر بیس تاچہ دید این پس ان پدر
 چو بکشاد خفثان و کان مُھرہ دید ۹ ہی جامہ بُر خویشن بُر دید
 یکی دشنه بگرفت رُستم بُست ۱۰ کہ از تن بُرد تن خوش پست
 بزرگان بدو امداد آویختند ۱۱ زمرشگان ہی خون دل رخیتند
 بُدگفت گو درز اکنوں چپہ سُود ۱۲ گراز روی گیتی بُر آری تو دود
 تو بُر خویشن گرکنی صد گزند ۱۳ چپہ آسانی آیدی بُر آن ارجمند؟²⁴
²⁵
²⁶

۱. جسے رُسٹم نے سُلیمان، عُز دے ۱ہیں عُز گاٹے ۲۔ ڈالوں
عیہاریاں گھانے دے سا مُولے ۳ اپے رہے جائی ۴۔

۲. جسے ہیں ہیں ایسا پُریا ۵۔ سُوراہب نے ۶ رے کے اپے
کھاہ مار کے کیا ۷۔

۳. “اس ! تو کے ل رُسٹم دی کی نیسا نی ہے ۸۔ رہ کرے
پیغمباں (دی سُوچی) ہیں ۹۔ عیسیٰ ناں بیٹ جاۓ ۱۰۔

۴. کیلئے سُوراہب نے رُسٹم نے ۱۱ ایں دیکھا توں عیہ بے سُوراہب
ہو کے ہیں پیا ۱۲۔ عیسیٰ دے سیر ہیں ۱۳ جاؤ دے رہے ۱۴۔

۵. عیسیٰ سُوراہب نے رُسٹم نے ۱۵ ایں دیکھا توں عیہ بے سُوراہب
ہو کے ۱۶۔ سُوراہب دے کاروں ۱۷ پُر کڑ دیں ۱۸ مار دیا ۱۹۔

੭. ਹੁਣ ਮੇਰੇ ੧੪ਲੋਹ-ਬਕਤਰ ਦੇ ੧੫ਬੀਬੀ ਬੋਲ੍ਹ। ਮੇਰੇ ਇਸ ਰੈਸ਼ਨ
੧੬ਸਰੀਰ ਨੂੰ ੧੫ਨੰਗਾ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ।

੮. ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੁਹਰਾ ਬੱਡਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਅਤੇ ਛੇਖ
ਕਿ ਇਸ ਖੁਤਰ ਨੇ ਪਿਤਾ ਹਥੋਂ ਕੀ ਮੁਸੀਬਤ ਝਾਰੀ ਹੈ।

੯. ਜਦੋਂ ੧੭ਲੋਹ ਬਕਤਰ ਬੇਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮੁਹਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਰੁਸਤਮ
ਨੇ ੧੮ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾੜ ਲਏ।

੧੦. ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਇਕ ੧੯ਕਟਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਕਿ ਆਪਣੇ
ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਵੇ।

੧੧. ਬਜੁਰਗ ਭੜ੍ਹੇ ਭੜ੍ਹੇ ਆਏ। ੨੦ਪਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਲ ਦਾ ਖੂਨ
(ਅਥਰੂ) ਗੇਰਦੇ ਸਨ।

੧੨. ਗੌਦਰਸ਼ ਨੇ ਉਸ (ਰੁਸਤਮ) ਨੂੰ ਕਹਿਆ—“ਹੁਣ ਕੀ ੨੧ਲਾਕਾ ?
ਹਾਵੇਂ ਤੂੰ ੨੨ਸੰਸਾਰ ਦਾ ੨੩ਧੂੰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ?”

੧੩. ਜੇ ਤੂੰ ੨੪ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੌਂ ੨੫ਪੱਛ ਵੀ ਲਾ ਲਵੇ; ਉਸ
੨੬ਹੋਣਹਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਲਾਡ ?

ਹੇ ਗੁਦਰੂ ਗੁਦਰੂ ਆਨੂ ਪੈਵਾਨ । ਕਾਇ ਕੁਦਰੂ ਬਾਨੂ ਰੁਣ ਰਾਨੂ
ਪ੍ਰਿਯਾ ਜਿਨ ਪਿਛਿਸ ਕਾਊਸ ਬੁੜੂ ੨ ਗੁਗੁਲਿਸ ਕਿ ਮਾਰਾ ਜੀ ਆਮ ਬੀਰ
ਬ੍ਰਿਸ਼ਨੇ ਜੰਗੀ ਗਾਹ ਪੁਰੂ ਦਿਲੀਰ ੩ ਦੁਰਿਦਿਮ ਕਿ ਰਸਤਮ ਮਾਨਾਦ ਦਿਵਰ
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਿਯ ਬਾਦ ਏਤ ਕਰਦਾਰ ਮਿਨ ਹ ਕਿ ਰਖ੍ਹੇ ਕਿਨ ਦੁ ਬੇ ਤਿਆਰ ਮਿਨ
ਅਜਾਨ ਨੂਥਾਰਦ ਕਿ ਦਰਗੁੜ ਤੇਤ ੫ ਕਿਹਾ ਖੁਟਕਾਨ ਰਾਕਨਦ ਤਨਦਰਸਤ
ਬ੍ਰਿਜਨ ਦੀਕ ਸੁਨ ਬਾਕੀ ਜਾਮ ਮੀ ੬ ਸੁਨਦ ਗੁਰ ਫਰਸਤੀ ਸੁਰਾਨੂ ਨੂੰ
ਮੁਗ ਕੁ ਬੇ ਬੁਖਿਤ ਤੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਦ ੭ ਚੁਗ ਮਿਨ ਪਿਛਿਸ ਤੁਖਿਤ ਤੋ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ੁਦ

੮. ਉਸ ਗੁਘੀ ਪਹਿਲਵਾਨ (ਰੁਸਤਮ) ਨੇ ਗੌਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਜੋ
ਪਲਹਿਸਿਪ ਯੋਧੇ ਤੇ ਅੰ ਜਗਦੀ ਜੇਤ ਵਾਲੇ !

੯. ਪ੍ਰਿਠਾ ਇਕ ਸੁਨੋਹਾ ਕਾਉਸ ਪਾਸ ‘ਲੈ ਜਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ— ਅੰ
ਸੁਝ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਝਾਪਣੀ ਹੈ।

੩. (ਉਸ ਨੂੰ ਦਸੀ ਕਿ) 'ਕਣਾਰ ਨਾਲ ਪੈਂ ਆਪਣੇ ਦੱਸੇਰ 'ਪੁੱਤਰ
ਦਾ ਜਿਗਰ 'ਚੀਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਰੋਬ ਕਰੇ ਰੁਸਤਮ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ 'ਨ ਰਹੇ !

੪. ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ 'ਕੀਤੀ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ 'ਖਾਤਰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ
ਨੂੰ ਲਗਾ ਅੇਖਾ ਕਰ ।

੫. ਉਹ ਨੌਜਵਾਨੂ (ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ) ! ਜਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਖੜਾਨੇ ਵਿਚ
ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕਰ ਵਿਦਾ ਹੈ ।

੬. 'ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ਬੇਤਾ ਜਿਹਾ ਉਹ ਦਾਰੂ ਸਰਾਬ ਦੇ ਦਿਕ ਪਿਆਲੇ
ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਮੇ ।

੭. ਸਾਇਦ ਉਹ (ਸੁਹਰਾਬ) ਤੇਰੇ 'ਭਾਗਾਂ ਮਲਕਾ ਰਾਜੀ ਹੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ
ਮੇਰੇ ਵਾਗੇ ਤੇਰੇ ਤਖਤ ਅਗੇ (ਦੀਪ ਬਣ ਕੇ) 'ਹਾਬਰੀ ਕਰੋ ।

ਕਾਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨੂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂ ਪਿਉ
ਪੁੱਤਰ (ਰੁਸਤਮ ਤੇ ਸੁਹਰਾਬ) ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ ! ਇਹ
ਸੋਚ ਉਸ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨੂ ਨ ਦਿਤਾ । ਆਖਤ ਸੁਹਰਾਬ ਮਹ ਗਿਆ । ਉਸ ਵੀ
ਮੌਤ ਦੀ ਬਥਰ ਸੁਣਕੇ ਰੁਸਤਮ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈਇਆ । ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ।

پھੋ ਬਿਨੀਂ ਰਸਤਮ ਖਰਾਂ ਸ਼ਿਦ ਰ੍ਹਾ ਸੀ । ਹੀ ਰਦ ਬੀਜੇ ਹੀ ਕੁਨ੍ਡ ਮੁੜੀ
ਹੀ ਕੁਨ੍ਡ ਨਾਰ ॥ ਐ ਨੁਗੁਹ ਜਾਲ ॥ ਸੁਰਾਫਾਰ ਮਾਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਬੀਲਾਨ
ਕਰ ਆਮ ਏਵਿਂ ਕਾਦ ਸੁਰਾ ॥ ਕੇ ਫਰੜੇ ਕੁਝ ਤੇ ਹੋ ਪੀਨ ਸੁਰਾ
ਹੀ ਰੁਖੀਤ ਖੁਨ ਵੀ ਕੁਨ੍ਡ ਖਾਕ ਹੈ ਬੰਨ ਜਾਮੇ ਹੁਗਰੀ ਕੁਗੁਹ ਪ੍ਰਾਕ
ਜੰਬਾਨ ਬੜ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤੂ ਅਤੇ ਪੰਨੇ ਬੁਦੇ ਹੋ ਤੱਤਨ ਹੋ ਦਰਦੁ ਹੁਕੇ ਬੰਦ ਬੁਦੇ ॥

੧. ਜਦੋਂ ਰੁਸਤਮ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ 'ਛਿਲ ਲਿਆ ।
ਉਹ ਛਾਤੀ ਕੁਟਦਾ ਤੇ 'ਵਾਲ ਬੁੰਹਦਾ ਸੀ ।

੨. ਉਹ 'ਰੈ ਰੈ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ—“ਐ 'ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨ ! ਗੈ 'ਸਿਰ
ਕੱਢ, ਤੇ ਐ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ 'ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ।

੩. ਅਜਿਹੀ (ਮੁਸੀਬਤ) ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ
ਆਈ ਹੈ ਕਿਉਂਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ 'ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ !”

੪. ਉਹ ਖੂਨ ਦੇ ਅਥਰੂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪੁਟਦਾ ਸੀ । ਸਰੀਰ
ਉਤੇ ਪਾਏ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਸਤਰਾਂ ਨੂੰ 'ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

۴۔ بکھرگاں دی جوہاں ۱۱ میخیا نال ڈرپور سی । تھیمڈن۔
آپਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੌਂਟੇ ਦੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

چੁਕ੍ਰ ਰਾਨੀ ਤਾਲੀਤ ਸੁਹਾਬ ਦੀਦ । ۱۔ ਜੁਥੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ੍ਹ ਖੋਨਾਬ ਦੀਦ
ਬੇ ਜਾਰੀ ਹੋਰੇ ਮੁਕਿਆ ਆਗਤੇ ਕਰਦ ॥ ۲۔ ਹੀ ਬ੍ਰਕਥਿਦ ਅੜ੍ਹਗੇ ਬਾਵੁੰ ਸਰਦ
ਕੇ ਇੱਕੀ ਪੈਲ੍ਹਾਨ ਜਾਡੇ ਬੁਕ੍ਕੇ ਸ਼ਿਰ ॥ ۳۔ ਨਾਤਾਵਿੰਦ ਜੇ ਤੇ ਜ਼ਵਰ ਸੰਦ ਦਲਿਰ
ਹਮੀ ਗੁਫਤ ਜਾਰ ॥ ۴۔ ਅੀ ਗੁੜ ਫਰਾਤ ਮ ਜਮਾਨੀ ਰਚਨਵਤੀ ਸਰਬ ਏਫਾਰ
ਨਗੂਜੀ ਜੇ ਆਮਤ ਪਿਛਿ ਅੰਧੇਰੇ ॥ ਜ਼ਹਾਂ ਬੇਦ ਰਿਹਿਤ ਮੰਨੀਆਂ ਅੜ੍ਹਗੇ

۱۔ ਜਦੋਂ ਟੈਦਾਬਾ (ਰੁਸਤਮ ਦੀ ਮਾ—ਸੁਹਰਾਬ ਦੀ ਦਾਦੀ) ਨੇ ਸੁਹਰਾਬ
ਦੀ 'ਅਰਥੀ ਦੇਖੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਖਾਲਸ ਖੂਨ ਦੀ 'ਨਦੀ (ਅਥਰੂ)
ਚੁਲ ਪਈ ।

۲۔ ਬਚੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਰੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ । ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਨੰਡੀਆਂ 'ਆਹਾਂ
ਪਿਛਣ ਲਗੀ ।

੩۔ ਕਿ "ਐ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਬਜੇ । ਕੈ ਸ਼ਿਰ ਦੇ ਥਹੋ ! ਤੇਵੇ ਵਰਗਾ
ਦਲੇਰ ਤੇ ਬਹਾਦੁਰ ਨਹੀਂ 'ਜੰਮੇਗਾ !'"

੪۔ 'ਰੈ ਰੈ ਕੇ ਕਹਿਲੀ ਸੀ । ਐ 'ਸਿਰ-ਕੱਢ ਯੇਧੇ ! ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ
ਸੈਦੂਕ (ਤਾਬੂਤ) ਵਿਚੋਂ ਸਿਰ ਕੱਢ ।

੫۔ ਕੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸੋਂਗਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜਾਪ ਹੁਥੋਂ ਕੀ ਵਾਪਰੀ ? ਤੇਰਾ
ਜਿਗਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਉਂ 'ਇੰਜ ਚੀਤ ਦਿਤਾ ?

ਹਮਾਡੇ ਪ੍ਰਿਵਾਦ ਕੇ ਸੁਹਾਬ ਗੁਡ । ۱۔ ਨਿਤੁਗ ਪੀਰ ਖੁਤੇ ਗਢ ਵੀਗ
ਹਮੀ ਗੁਫਤ ਕਾਹੀ ਜਾਣ ਮਾਡ ਕਿਤੂਹ ॥ ۲۔ ਕਿਹਾਂ ਸਰਥਿਤੇ ਭਾਕ ਵੇਖ ਖੁਨ !
ਗੁਰ੍ਹੀਬ ਵਾਲੀ ਰਿਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ॥ ۳۔ ਭਾਕ ਅਨਾਵਨ ਆਨ ਤਨ ਨਾਮਾਰ
ਦੁਖਿਸ਼ਮ ਬੇਗ ਲੁਹਦ, ਗਫ਼ਨ ਮੁਹੂਰ ਮ ਰਸਹਾਬ ਵਿਸ਼ਮ ਬਿਆਕਿਮ ਪ੍ਰਿਵਾਦ
ਜੇ ਵਾਨਿਸ਼ਮ ਆਂ ਪ੍ਰਿਵਾਦ ਕਾਧੇ ਜ਼ਬਰ ॥ ੫۔ ਕਰ ਰਿਸ਼ਮ ਹੋ ਖੁਗਰ ਦੇਲਿਤ ਅੜ੍ਹਗੇ

بر پر پرده بودم تنت را به ناٹ ۶ بہ خشندہ روز و شبان دراز
 کنون آں بے خلن اندر مل غرمه گشت ۷ کفن بر تن پاک تو خرمہ گشت ۸
 کنون من کیا گیرم اندر کنار ۹ که خواہ بدن مر مرا غمگسار ۱۰
 کرا گویم اسی درد و نیمار خوش ۱۱ سرا خوانم کنون بے جای تو پیش ۱۲
 پیر جستی ای گرد شکر پناہ ۱۳ بجا ی پدر گورت آمد براہ
 ازان پیش کاو دشنہ را بر کشید ۱۴ چکر گاہ سیمین تو بر درید
 جرا آں نت فی که مادرت داد ۱۵ ندادی بر او بر نہ کردش یاد ۱۶

۱. (سُوہرآب سی) مان ہنੂں بخبار ہؤشی کی سُوہرآب 'جیسا آپھے
پھیلی سی' تلاہاڑ نال ۲ جلخ بھی ہے کے مਰ گیا ।

۲. مان ہلے کر لی سی کی "ਐ مان دی جان ! ڈھونڈن میڈنی
تے ڈھوندیں ۳ لئڈ پت ہؤ ایسا کیسے ہے ؟"

۳. اھد سیس ! ڈھونڈن میڈنی ۴ پر دے سیاں ۵ ہانگا ۶ کی دی، ۷ کام جاؤ ر
تے ۸ بُرے ہاں ہلے ہے، تے رہی ۹ سنا ندا ر دے ہو میڈنی ہلے رہی ہے ।

۴. میں دے ہے ۱۰ اکھیں ۱۱ ڈھنڈیک ہلے ہے مان । مائے کھینچی سا کی
سُوہرآب تے رُسٹم سی بخبار سُلانگی ।

۵. اے ۱۲ پُرڈر ! مائے کی پتا سی کی میں رہی ۱۳ ڈکھ پھر پھر ۱۴ چیزی
کی رُسٹم نے کٹا ر نال تے رہا جیگا ر ۱۵ گی ر دیتا ہے ।

۶. مائے تے رہا سری ر نال نال پالیا سی । ڈھا ہے ۱۶ چمکدا
دین سی تے ڈھا ہے ۱۷ لے بھی ۱۸ گردا ।

۷. ڈھونڈن سری ر ہلے ڈھونڈن ہلے ہے । (ਆہ !) تے رہ
پاک جیسماں تے (ہلے ہلے) ۱۹ گیس گی دا کیم بخبار دے ریا ہے ।

੮. ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ^{੧੪}ਕੁੱਛੜ ਲੈਕੇ ਬਹਾਵਾ। ਮੇਰਾ : "ਦਰਵੀ ਕੌਣ
ਹੋਣਗਾ ?

੯. ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ^{੧੫}ਦੱਖ ਕਿਨ੍ਹੁੰ ਸੁਣਾਵਾਂ ? ਮੈਂ
ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਕਾ ਕਿਨ੍ਹੁੰ ਆਪਣੇ ^{੧੬}ਕੋਨ ਸੌਦਾਂ ?

੧੦. ਅੰਡੇਜਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ! ਤੂੰ ਪਿਉ ਨੂੰ ਬੂਝਦਾ
ਸੈਂ ! ਪਿਉ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਮਰਨਾ ਆਇਆ। ਗੈਰ — ਕਬਤ !

੧੧-੧੨. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ^{੧੭}ਕਟਾਰ ਕੱਢੀ
ਤੇ ਤੇਰੇ ^{੧੮}ਚਾਂਦੀ ਜਿਹੇ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੂੰ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜਿਹੜੀ
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨ ਦਿੱਤੀ ? ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨ ਚੇਤੇ
ਕਰਾਇਆ ?

੩.

ਫਾਰਸੀ ਰੁਬਾਈ-ਰਸ

ਰੁਬਾਈ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਖਾਸ ਆਪਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕ੍ਰਿਤ ਨਮੂਲੇ
ਲੇਖ :—

ਤਾਤੋਵਾਨੀ ਰੱਖੇ ਮਗਰ ਦਾਕ ਕਸ ਰਾ ਬਰਾਤ ਥੁੰਮ ਖੁਲਿ ਸ਼ਹਿ ਨਥ ਕਸ ਰਾ
ਗੁਰ ਰਾਹਤ ਜਾਵੀਧ ਮੁਖ ਮੀ ਦਾਰੀ ਮੀ ਰੱਖ ਹੁਕਿਸ਼ੇ ਵੰਨ ਜਾਨ ਕਸ ਰਾ

(عمر خاਮ)

੧. ਸਿਥੋਂ ਤਕ ਤੇਰੇ ਕੌਲੋਂ ਹੋ ਸਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਨਾਰਾਜ਼' ਨ ਕਰ। ਆਪਣੇ
'ਕਰਟੈਥ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੋ ਬਿਠਾ।

੨. ਜੇ ਤੈਂਨੂੰ 'ਸਦਾ' ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੁਖ, ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਉਪ
ਛਿਠਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਨਾਰਾਜ਼' ਨ ਕਰ।

ਦਰ ਰਾਹ ਖੜਾ ਦੋ ਕੁਝੇ ਆਮ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਕ ਕੁਝੇ ਦੀ ਬਾਂਦ ਵਿਚ ਕਿਕ ਕੁਝੇ ਗੁਲ
ਤਾਤੋਵਾਨੀ ਰੱਧਾਰਤ ਰੁਹਾਨੂੰ ! ਕਾਫਰਾਨ ਰੇਹਾਰ ਕੁਝੇ ਆਮ ਮੌਜੂਦ ਦੀ

(عبداللہ آنصاری)

੧. ਰੋਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕਾਅਥੇ 'ਪੜਾ ਵਜੋਂ' ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ
ਇਲ ਦਾ ਕਾਅਬਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਿਟੀ ਦਾ (ਇਟਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ)

੨. ਜਿਓ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ 'ਜਾਤ੍ਰਾ' ਕਰ, ਕਿਉਂਜੁ ਇਕ ਦਿਲ
ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਅਥਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੇਗਾ ਹੈ।

ਖਾਹੀ ਕੇ ਰਸੀ ਲਕਾਮ^੯ ਬੇਦਾਰ ਦੁਕਾਮ^{੧੦} ਕਿਕ ਗਾਮ ਰੁਦਿਆ ਵੀ ਕਿਕ ਗਾਮ ਰੁਕਾਮ^{੧੧}
ਨਿਕੋ ਮਹਲੀ^{੧੨} ਰਦਾ ਏਤ ਬੀਰ ਬੀਤਮ^{੧੩} ਅਨੇ ਦਾਨੇ ਚੁੰਗੇ^{੧੪} ਬੇਰਕੇ ਰੱਤੀ ਅਤ ਹਾਮ^{੧੫}
(ਬਾਬੀ ਬੰਦੀ)

੧. ਜੇ ਤੈਂਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਆਪਣੀ 'ਇਛਾ' ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਾਪਤ' ਕਰ ਲਵੇਂ,
ਤਾਂ ਵੈਂ^{੧੦} ਕਦਮ ਚੁਕ। ਇਕ ਕੱਦਮ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤੇ ਦੂਜਾ ਆਪਣੀ ਤਿੰਸ਼ਨਾ
ਤੋਂ।

੨. ਬਿਸਤਾਮ ਦੇ ਖੁਡੇ ਨੇ ਸੁਹਣੀ^{੧੧} ਗਲ ਕਹੀ ਤੈ—ਦੁਣੇ ਦਾ^{੧੨} ਝਾਲੜ
ਕੱਡ ਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ^{੧੩} ਛੁਫਕਾਰਾ ਪਾ ਲਵੇਂ।

—:੦:—

੪.

ਛਾਰਸੀ ਗੱਦ-ਰਸ

ਛਾਰਸੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟ ਵਾਰਤਰ ਛੁੱਝੀ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚੋਂ ਖੁਡੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਤਿਹਾਸ, ਫਲਸਫੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜੀਵਨੀਆਂ ਨਾਲ
ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਚਾਰਕ ਰੰਗਣ ਅਵੱਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਦਾਚਾਰ
ਉੱਤੇ ਪਰਸਿਧ ਤਜਨਾਵਾਂ 'ਅਖਲਾਕ-ਨਾਸਰੀ', 'ਅਖਲਾਕ-ਜਲਾਨੀ' ਤੋਂ
'ਅਖਲਾਕ-ਮੁਹਸਨੀ' ਹਨ। ਵਿਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਮਨੁਖ ਦੀ ਸਦਾਚਾਰਕ
ਉਨਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵੇਖੋਂ ਆਪਣੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੌਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਖੀਆਂ
ਹਨ, ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ੋਖੀ ਹੈ। ਆਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਮੂਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ
ਸੁਹਜ-ਮਹਾਦ ਦੀ ਤਿ੍ਹਪਤੀ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ :—

ਅਖਲਾਕ-ਮੁਹਸਨੀ

ਅਦਿਕ

وَأَنْ حِيَاتٌ نُفُشٌ سَتْ أَزْقُولْ نَأْبِنْدِيدِهِ وَفَعْلٌ نَأْسِتُودِهِ وَخُورَادِمْ رَا¹
در پا² يَحْرِمْتْ نَكَاهِرَا شِتنْ وَأَبْرُوتْ خُودْ وَدِيْگِرَا نَارِجِتْ وَحَقِيقَتْ³
آَنْسَتْ كَرْدِرْجِيْعْ أَخْوَالْ مَتَابِعْتْ حَضْرَتْ رِسَالَتْ پِنَاهْ عَلَيْهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ نَبَيْدِ⁴

کہ ادیب کا مل اوست - قطعہ

ادب آموز از آں ادیب ک او ادب از حضرت خدا آموخت

بر کسے خواں سبق کہ در تہیہ حال سبق از لوح کبر یا آموخت

و ادب از تہیہ کس نیکو مے نماید، خصوصاً از ملوک جہان دار و¹³

سلاطین بزرگوار، چھ سرگاہ کہ ایشان بر جادہ ادب استفاقت و نیز¹⁴

ملازمان ایشان را نیز رعایتِ ادب لازم باشد و بدیں داسطہ
¹⁷
 رعایا¹⁸ ہم نتواند کہ از طریق¹⁹ ادب انحراف ورزند، پس امور²⁰
 مملکت²¹ مقفلم گردد و مصالح²² اہل عالم بردنق حکمت ہے²³۔

شود -

(੬) ਤੇ ਅਦਬ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਾ ਪੰਜਦ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤੇ 'ਨੰਦਨੀ' (ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਸੰਸਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ) ਕੰਮ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ('ਮਨ') ਨੂੰ ¹ਬਚਾਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ⁴ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ। ਤੇ ਸੱਚੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ⁵ਮੌਛ 'ਹਾਲਤਾਂ' ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ⁶ਪੈਰੀਬਰਾਂ ਦੀ ਓਟ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਾਹਿਬ (⁷ਰੋਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਉਸ ਤੇ ਹੋਵੇ) ਦੀ ⁸ਪੈਰਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਜੁ ⁹ਪੂਰਨ ਅਦੀਬ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਕਤੂ:

੧. ਤੂੰ ਅਦਬ ਉਸ ਅਦੀਬ (ਸਭਿਆ ਪੁਰਖ) ਕੇਲੋਂ ਸਿਖ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਅਦਬ (ਆਪ) ਉਗ ¹⁰ਪਾਕ ਰੋਬ ਪਾਸੋਂ ਸਿਖਿਆ।

੨. ਤੂੰ ਸਬਕ ¹¹ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਪਾਸੋਂ ਪੜ੍ਹੂ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਸਿਖਿਆ ¹²ਰੱਬੀ-ਤਖਤੀ ਤੋਂ ਲਈ!

ਤੇ ਅਦਬ ਸਭ ਬੈਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਲਦਾ ਢੁਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ¹³ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਤੇ ¹⁴ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਜੁ ਜਿਸ ¹⁵ਵੇਲੇ ਉਹ ਅੱਥ ਦੇ ¹⁶ਰਾਹ (ਪੱਗਡੀ) ਤੇ ¹⁷ਵਿਦੂਤਾ ਨਾਲ ਚਲਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਅੱਥ ਦੇ ¹⁸ਰਾਹ (ਪੱਗਡੀ) ਤੇ ¹⁹ਗੁਹਿਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ²⁰ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਕਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਬ ਦੇ ²¹ਰਾਹ ਤੋਂ ²²ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਭਟਕੇਗੀ ਤੇ ²³ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ²⁴ਪਟਸ਼ਾ ਵੀ ਅਦਬ ਦੇ ²⁵ਰਾਹ ਤੋਂ ²⁶ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਭਟਕੇਗੀ ਤੇ ²⁷ਕੰਮ ਠੀਕ ਚਲਣਗੇ ਤੇ ²⁸ਛੁਫਾ ਜਿਸਾਂਤਪ ²⁹ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

وَا كَابِرْ گَفْتَهُ أَنَّهُ بَهْرَمْ بْ سَرَایِ دَخْشَرْتِنْ يُپِرَا يَهْ مَرَاوَلَادِ آدَمَ رَا تَجْصِيْصُ³

پا دشاہان عالم را، ادب است”

پا دشاہان عالم را، ادب است”
 در اخبار آمده که سلطان مصر یا پا دشاہ روم طرح مصلحت اندخته دختر
 او را از ببر پسر خود خطب کرد، و هم دختر خود را در عقد پسر بے درآورد
 بسب این وصلت رسیل ورسائل از جایین متواصل گشت، و بااتفاق
 این دو صاحب دولت سر دملکت با یک دیگر آراستگی پذیرفت و درامور
 کلی و جزئی مراجعت برائے یک دیگر نمودنے و بے شورت و تدبیر
 یا هم دریچ شیع شروع نه فرمودنے - روزے ملک مصر لقبیصر روم پیغام فرستاد
 که پس از زیده حیات و عمره زندگانی اند، دنام ما بعد از وفات جزو بحیات
 ایشان باقی نمیماند۔

(۶) تے ^۱ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ—“ਆਦਮੀ ਦੀ ਲੋਲਾਦ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ
 ਵਧੀਆ ਪੂਜੀ ਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ^۲ਛੁਖਣ, ^۳ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਵਾਂ
 ਲਈ, ‘ਅਦਬ’ ਹੀ ਹੈ।”

ਇਤਿਹਾਸ (ਖਬਰਾਂ) ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਸਤ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ
 ਰੂਮ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ^۴ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ^۵ਲੜਕੀ
 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ^۶ਮੰਗ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ
 ਵਾਹਾਹ-ਗੌਢ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ^۷ਨਾਤੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ^۸ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਓਂ
^۹ਚਿੰਠੀ-ਚਪੱਠੀ ਤੇ ^{۱۰}ਦੂਤ (ਰਸਲ—ਰਸੂਲ ਦਾ ਬਹੁਵਰਨ ਹੈ, ਕਾਵ, ਦੂਤ)।
 ਰਸਾਇਲ—ਟਿਸਾਲੇ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਚਿੰਠੀ ਚਿਪੱਠੀ), ਗਾਊਣ ਜਾਣ
 ਲਗੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਵਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇਵੇ ^{۱۱}ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ^{۱۲}ਵੱਧਣ ਛੁਲਣ, ਲਗੀਆਂ। ਤੇ ^{۱۳}ਵੱਡੇ ਤੇ ^{۱۴}ਛੇਟੇ ਸੱਭ ਕੰਮਾਂ
 ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ (ਮੁਰਾਜਿਅਤ—ਤਜ਼ੁਆ ਕਰਨਾ) ਤੇ ਬਾਂਦੀਰ
 ਸਲਾਹ ਤੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਕੋਈ ਕੰਮ (ਲਕਾਈ) ਸ਼ੁਰੂ ਨ ਕਰਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ

ਮਿਸਰ ਦੇ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੂਮ ਦੇ ਕੈਸਰ ਭਾਵ ਬਾਬਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਨੋਹਾ ਛੇਮਿਆ
ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ 'ਮਲਾਈ ਤੇ ਸੀਵਨ ਦਾ' ¹⁸ਆਸਰਾ (ਬੰਮ) ਹੁੰਡੇ
ਹਨ। ਤੇ ਸਾਡਾ ਨਾਂ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਸਿਵਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਾਕੀ
ਨਹੀਂ ਤਹਹਿਗਾ। (ਭਾਵ, ਪੁਤਰ ਹੀ ਸਾਡੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹਨ।)

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶

پੇਸ਼ੇਤ ਬਰਾਤਨਾਮ ਹਾਲ ਵਿਵਾਹ ਪਾਲ ਇਥਾਨ ਸ਼ਰਦ ਬਾਧੇ ਵਾਸਥ ਵਿਨਾਮ
ਬਚੋਬ ਜ਼ਬੀਤ ਵਿਸੁਤ ਮੁਖੀਤ ਇਥਾਨ ਮੁਹੂਰਤ ਬਾਧੇ ਸਾਖਤ, ਮੌਜੂਦ ਬਹੀਤ ਪੈਸਰ
ਖੁਦ ਚੰਡੀ ਦੁਖਾਤ ਰਿਵਾਸ ਵਿਚੇ
ਤ੍ਰੱਤ ਰਾਹੇ ਜਹਾਂ ਆਰਾਏ ਆਨ ਹਤਤ ਦੁਖਣ ਇਹਤਾਮ ਬਹਾਲ ਪੈਸਰ ਖੁਦ ਹੋ ਅਫ਼ਤਾ ਫਰਮੋ
ਅਤ ਹੋ ? ਚੁਲ ਅਵਿਆਮ ਬੇ ਸੁਖ ਤਿਚਰ ਸੀਦੇ 'ਤੁਟੀ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ
ਓ ਮਹੂਬ ਨਾ ਪਾ ਮੁਦਾ ਰਾਸਤ, ਆਵ ਹਾਨੀ ਨਾ ਬਾਧੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ
ਤੁਟੀ ਵਿਚੇ
ਤੁਟੀ ਵਿਚੇ
ਤੁਟੀ ਵਿਚੇ
ਤੁਟੀ ਵਿਚੇ ਵਿਚੇ

(੯) "ਇਸ ਲਈ ਰਾਹੀਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ) ਹਿੰਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਗਾਲਤ
ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ ਤੇ 'ਸੋਖਾ ਛਲਾਉਣ (ਗੁਬਦੀ ਅਰਥ—ਖੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤੈਬਾ ਕਰਨਾ)
ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ 'ਬਾਗ ਭੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
'ਤੁਸ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ 'ਤੱਤੀਲੀ ਵਲ 'ਘੁਮਾਈ ਜਾਏ। ਪੈ
ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ 'ਲਈ ਇਨੇ 'ਮੁਖੀਹੋ, ¹⁰ਨਾਂਸ (ਵਧੀਆ) ਚੀਜ਼ਾ, ¹¹ਗ਼ਾਸਾਮ
ਤੇ ¹²ਖਚਰ (ਘੋੜੇ) ¹³ਪਦਾਰਥ ਤੇ ¹⁴ਜ਼ਿਮੀ ਇੱਕਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਆਪ ¹⁵ਜਨਾਬ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੁਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ
ਗਾਲਤ ਨੂੰ ¹⁶ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੁੱਝ ¹⁷(ਹੁਕਮ) ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਜਦੋਂ ਇਹ
ਸੁਨੋਹਾ ਕੈਸਰ ਦੇ ¹⁸ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹ ਹਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—“ਧਨ-
ਦੇਲਤ ਸੂਠਾ ਯਾਰ ਤੇ ¹⁹ਅਸਥਿਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਸਾਬ ਫੌਜ ਨਹੀਂ

لیا ایکا چاہیدا تو "کبھی نہیں دنیا" دے آس بیرون بآٹھ-ہے لئے
تے । مسیح نہیں ہے لیکا چاہیدا । میں آپنے پڑھ نے ادباں دی
۲۱ پسماں نال سزا دیا ہے اتے ۲۲ سدا چار دے ۲۳ دی پیا ہے کہاں نے ڈیس
لئی ڈینگھے کیتے ہن । مال ۲۴ نامہاں کے ۲۵ ٹنڈا ہالی ہسٹر
ہے، پر ادباں ۲۶ پریوریتی نے ۲۷ ڈیکھ رہا ।

یعقوب ریث را درست جو انی کیے از پیران قبیلہ گفت: "خاطرم بمال
تو نگران است" دست پیانے راست کن تا از براۓ تو کرکیہ از خانوادہ بزرگ
خواہم، یعقوب گفت: "عروے کے من خوش کرده ام، دست پیان او آماده است"
پر گفت: "آن را بمن عرض کن تا بینم کہ چیت" دار عرس نشان ده
تا بدایم کہ کیست؟ یعقوب بخانہ در آمد، و مشیرے بیردن آورد گفت
"من عرس مالک شرق و غرب را خطبہ خواہم کرد و دست پیان من ایں
یتھ چوہردار دای مشیر جوشن گزار است" ۱۳

(۴) لئے دے پڑھ یا اکبھی ہن ڈیس دی سزا نی دے، آرڈنگ ہیل ہی
کاشی لئے دیا ہے بھیاں ہیچے ڈیکھ نے کیا — "میرا ۲۶ دیل ڈری ہاسٹ
ہن ۲۷ دیکھدا ہے! ہیا ہے ۲۸ لائی رکھ ڈیا ر کر، ڈاں سے ہے ہے
۲۹ را لے دی کے ڈی ۳۰ سُسٹیل (کینیا) لیا دیا ہے!" یا اکبھی نے
کیا — "ہھوٹی سیہوڑی کی میں ۳۱ ہے، ڈیس ہن ۳۲ دیل لائی رکھ
میرے کے لے ۳۳ ڈیا ر ہے!" ۳۴ ڈیس نے پڑھا (ڈیس دی) میرے پام گل
کر ڈاں سے ہے کی کی ہے؟ تو ہھوٹی ڈا پتا بکھرے ہے ڈا کی ہے کی
کی کے لے ہے" — یا اکبھی پر دے ۳۵ دیل ڈیا تو ڈیکھ ڈیکھا ر بھیہر
کے سیاہ دیا تو آفیا — "میں پڑھ ڈے ۳۶ پکھم دے ۳۷ دی (دیجے
رپی) ہھوٹی نال ۳۸ میگانی کرائیا، تو ڈیس ہن ۳۹ دیل لائی رکھ میرے
ڈیکھ جیہردا ر ڈیکھا ر تو ڈیکھ لئے ہے بکھر را ہن ۴۰ ڈیکھ دیا
سماں ہی رہے ہے!

آ ورده اند که در آن ^۲ایام که اسکندر می خواست که رایت جہانگیری از سعد
 ردم بر عزیخت صبیط حاکم عرب و عجم بر افراد، و رکاب بھائیوں بجهت تفسیر
 بر و بکر عالم حرکت دید، بغا بیت اندیشه ناک و ملول خاطر بود، ارس طالیس
 علیهم که وزیریان حضرت بود، چون علامت فکرت دشان یافت بر جبهه حال
 و تاصیه احوال اذ طاہر دید، گفت ^۱لے شاه جہان ^۲آسباب فہیا و آماده
 و خدم ^{۲۱}حشم در موقع ^{۲۲}سبمگی و فرمانبرداری استاده خزانه معمور
 و مملکت سو فور بخت بصفت استادامت از استنه، و همای دولت لشتر ^{۲۹}
 استقامت پیراسته، اقبال کمر سو افقت بسته وجاه و جلال بر استانه
 عالی بخدمت گواری نشسته، تو زع فمیر الور و لفرق خاطر از هر را سبب
 چیست؟" اسکندر جواب داد: "نامل میکنم، که عرصه جہاں بغا بیت
 محقر است و ساحت ممالک سفت آفیم بیار مختصر شرم می دارم از
 بگای این مقدار ملک سوار شدن و توجه به تصرف ^{۴۶}و تغیر آن نمودن۔"

(ج) ^۱کہاں کر دے ہن کی جینوں ^۲سیناں ^۳ہیں کی ^۴ہیں سارے ^۵سارے دارانہ سارے
 کی آپ لئے ^۶دین جانی ^۷بڑھا، اٹبے تے ^۸ڈارسے دے دے ساں ^۹نے ^{۱۰}ڈتھ کرنا
 کی ^{۱۱}کیا دینے نا ل رہم دیاں ^{۱۲}سراہانے تے ^{۱۳}بڑھنے کرے تے آپ لئے ^{۱۴}مُبَاہر ک
 لیکا ب ^{۱۵}دی دنیاں دی ^{۱۶}خُسکی تے ^{۱۷}تُری ^{۱۸}ڈتھ کرنا ^{۱۹}لائی
 ڈے، (عیسیٰ عیہ) بڑا ^{۲۰}سُرہانے تے ^{۲۱}گُنبدی رہی دا سی । ارجمند
 میاں نے جیہوڑا کی عیسی دا بُرگی سی، جسے ^{۲۲}سُرہ دیاں ^{۲۳}نیسا نیا
 اں تے ہر انہی دے رین عیسی دی ہا لڈ دی پیسا نی (^{۲۴}مُہنے) تے دسما
 دے ^{۲۵}مُہنے تے پرگات ہے دے تاں کہیا:—"اے دنیاں دے
 سا دسماں ! (سُنڈ) ^{۲۶}پس ارکھ دے پاس گاڑ ر ہن، ^{۲۷}نے کر تے ^{۲۸}چاک ت
 (دے نا) تُری ^{۲۹}سُرہ دیسے ہن، بھاننا تے را ^{۳۰}بُریا ہے دیا ہے،

ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ^੧ਵੱਡੀ ਸਾਲੀ ਹੈ, ਅਕਿਸਮਤ ਤੇਰੀ ^੨ਚਿਰਨਜੀਵਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਨਾਲ ^੩ਛਬੀ ਉਲ੍ਲਈ ਹੈ, ਰਾਜ ਦਾ ^੪ਬੂਟਾ, ^੫ਪਕਿਆਈ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਨਾਸ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਠੜੀ ਨੇ ^੬ਦੇਸਤੀ ਤੇ ਲੱਕ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ^੭ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਰਤਾਪ ਤੇਰੀ ਉੱਚੀ ^੮ਭਿਊਤੀ ਤੇ ਰਾਕਰਤੀ ਲਈ ਬੈਠੇ ਹਨ, (ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਦ) ਤੇਰੀ ^੯ਨੁਰਾਠੀ ^{੧੦}ਜੰਤ ਦੀ ^{੧੧}ਪਰੇਬਾਨੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ^{੧੨}ਸਾਡ ^{੧੩}ਦਿਲ ਦੀ ^{੧੪}ਵਿਅਕੁਲਤਾ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ?” ਸਿਰਕਦਰ ਨੇ ਉਤੱਤ ਦਿਤਾ : — “ਮੈਨੂੰ ^{੧੦}ਜੋ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ^{੧੧}ਬੇਤਵਰ ਬਹੁਤ ^{੧੨}ਛੌਟਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ^{੧੩}ਮੁਲਤਾਂ ਦੀ ^{੧੪}ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਬੜੀ ^{੧੫}ਸੰਖਿਪਤ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਸਿਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਸਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੇ ਕੁ ਢੋਟੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ^{੧੬}ਵਿਜੈ ਕਰਨ ਲਈ ਐਥਾ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਾਂ !

جَد سُنِّی کردن سُت در تَحصیل مُطَالِب و جَهْد رنج بُردن اسْت در الْتَّشَاب
مقاصِد و مَارِب . و جَد د جَهْد از اخْلَاقِ بُلُوك ^۷ جَهْد نگیر و کشْرِتَان سُت و
اين صفت ^{۱۰}تَائِج هَبَّت می باشد هر چند هَبَّت عَالی تَر بود جَد د جَهْد در
خلب ^{۱۳}تَقْصُود بِشَيْر و اقْعَشُور ^{۱۴} و بايد که مرد بِلَبَنْد هَبَّت از تَحْمِل مشقت
^{۱۶}نَرْسَر، چه حال از د بِسِرِون نیست، اگر به جَهْد و امن بِقْصُود بِدَست آيد
نَهْرِ الْمَرَاد ^{۱۹} د اگر در جَوَابِ تَوقْفِ ماند، عَذْر ^{۲۱} او نَزْدِیک عَقْلَا دَاضِح سَت
و عَلَوْ مَهْت او در طلب مَفَافِر ^{۲۵} و مَاسِر بِر سَمِّه ضَمَار سُرْپِید ^{۲۶} او لَاجَح -
^{۲۷}^{۲۸}^{۲۹}

(ਕ) ‘ਜਿਦ’ (ਪ੍ਰਭਰਮ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਸੇ ਦੀ ^੧ਪੂਰਤੀ ਲਈ ^੨ਏਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹਦ (ਘਾਲਣਾ) ਤੋਂ ^੩ਮੁਰਾਦ ^੪ਮੰਤਵ ਤੇ ^੫ਲੋਕਾਂ ਦੀ ^੬ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਲਣੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭਰਮ ਤੇ ਘਾਲਣਾ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਤਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ^੭ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ^੮ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਦੀਆਂ ^੯ਮਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ। ਤੇ ਇਹ ਸਿਫਤ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ^{੧੦}ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^{੧੧}ਜਿਨੀ ਹਿੰਮਤ ^{੧੨}ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੰਤਵ ਦੀ ^{੧੩}ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਪਰਭਰਮ ਤੇ ਘਾਲਣਾ

ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਲੰਦ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ¹⁶ ਜਨਡਲ
 17 ਸਾਲਣ ਤੋਂ ਨ¹⁶ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਜੁ ਹਾਲਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ
 ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ¹⁷ ਪ੍ਰਸ਼ਰਮ ਨਾਲ¹⁸ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਓ ਤਾਂ (ਵਾਹਣਾ!)
 19 ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਤੇ ਜੇ²⁰ ਦੇਰੀ ਦੇ²¹ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਰਹੀ ਗਈ (ਅਥਵਾ
 ਮੁਗਾਦ ਨ ਪੂਰੀ ਹੋਈ) ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ²² ਬਹਾਨਾ²³ ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਅੱਗੇ²⁴ ਸਪਸ਼ਟ
 ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ²⁵ ਛੱਡਰ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ²⁶ ਵੱਡੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ
 ਹਿੰਮਤ ਸ਼ੜ ਦੇ²⁷ ਦਿਲਾਂ ਤੇ²⁸ ਰੋਸ਼ਨ ਤੇ²⁹ ਪਰਗਟ ਹੈ!

در امثالِ عجیباً سہند مذکور است که سور³ کے کمر جب در بسته بود و از توده خاکی که
 نقل کان آدمیان را به کلفت میسر شد که⁴ ذرہ ذرہ می بُرد و به طرف دیگری
 رنجیت، مرغ⁸ برد گز رکرد، شخچے دید ضعیف و نجیف، که پن¹⁰ ط تمام
 دست و پای می رد¹ و در نقل کردن کان خاک جدے تمام و جبدے لا کلام¹³
 بجا می اور د² لفت "اے صنیف¹⁴ بلنیہ و نجیف¹⁵ پسکر! این چہ کارست که
 پیش گرفته⁵؟ و این چہ قسم¹⁶ است که در آن خوض کردہ⁶? سور گفت: "مرا
 باکیه از قوم خود نظر سیت¹⁹، و او این شرط پیش¹⁸ اور ده که اگر سر و صل²⁰ مادی
 قدم ور نہ²¹، و این توده خاک را از²² ریگزد²³ بردار²⁴ حالاً مستعد²⁵ آن کار شد²⁶،
 و می خواهم که بدان شرط اقدام نموده از عبده²⁷ عجید بسیرون²⁸ ایم۔" مرغ²⁹ گفت:
 "این²⁶ کان کر می بسی، بقدر آرزوی تویی تزیست، و این کان کوئی کشی بقوت
 بازوی تو نے" سور گفت: "من عزم²⁷ این کار کردہ ام و قدم صد²⁸ جب دشی
 بنا ده، اگر پیش برم فہر المزاد و الٰ معدور مخواہند داشت -

(۴) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਿਆਲਿਆਂ ਦਿਆਂ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ³ ਕੀਤੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਰਮ ਤੇ ਲੋਕ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਪਿੱਟੀ ਵੇਂ ਇੱਕ
 ਚੇਲ ਤੋਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ⁴ ਖ਼ਵਨਾ ਮਨੁਖਾਂ ਲਈ ਥੀ
 "ਤੁੰਦਰ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਇੱਕ ਇੱਕ⁵ ਅਣੂ ਚੁਕਵਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟ
 ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ⁶ ਪੰਡੀ ਉਧਰੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਉਸ ਪੰਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ⁷ ਮਾੜੇ

تے ¹⁰پਤਲੇ ਜੀਵ (ਭਾਵ ਕੀਤੇ) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਤੇ ¹¹ਜਾਮ ਨਾਲ ਹੋਣ-
 ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ¹²ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਰਮ
 ਕਰਦਾ ਤੇ ¹³ਅਤਿਅੰਤ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਣਾ ਹੈ। ਪੰਡੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਆ—
 :“ਐ ਮਾਝੀ ¹⁴ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਤੇ ¹⁵ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਸਮ ਵਾਲੇ ! ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਤੇ
 ਜੋ ਤੂੰ ¹⁶ਛੁਹ ਰੁਖਿਆ ਹੈ ? ਤੇ ਇਹ ਕੀ ¹⁷ਤੱਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ¹⁸ਤੁੱਕਾ ਹੈ ?
 ਕੀਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ—“ਆਪਣੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚੋਂ” ਇਥ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ¹⁹ਪਿਆਰ ਪੈ
 ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
² ਸੰਸਿਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਆ ! ²⁰ਹਿੰਮਤ ਕਰ, ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਇਸ ਢੇਰ ਨੂੰ
 ਇਸ ²¹ਰਾਹ ਤੋਂ (ਪਤੇ) ਹਟਾ ਵੇ ।” ²²ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਨ
 ਲਈ ਲੋਕ ²³ਬੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ²⁴ਪੂਰਾ
 ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਇਕਰਾਰ ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਾਂ ।” ਪੰਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—
 “ਇਹ ²⁵ਆਸ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਤੂੰ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ
 ਤੇ ਇਹ ਧਨੁਧ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਤਾਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ।”
 ਕੀਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ—“ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ²⁶ਦੂਜਾ ਇਤਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ
 ਪ੍ਰਸ਼ਰਮ ਦੀ ²⁷ਉਲਾਘ ਪੱਟੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ²⁸ਮੁਰਾਦ
 ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ²⁹ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਲਾਈਕ ਜਾਣਨ ਗੇ ।”

آرداਂਦ ਕੇ ਟੁਕੇ ਪੁਰਖੁਦਾ ਬਹੁਤ ਖੱਚੇ ਫਰਸਤਾਦੇ ਹੋਏ, ਖਬਰਾਂ ਓਵਨਡ ਕੁਲੋਂ
 زادہ گاہ ਗਾਬੇ ਦੇ ਰਾਹ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬਿਰਦੀ ਸੀਨੇਂ, ਵਡਿੱਬ ਦੇ ਰਿਕ
 منزل خبیث ਆਮਤ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ
 رਾਅਫ਼ੀਦੇ, ਕਲਫ਼ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਆਨ ਕ੍ਰੀਨ ਸਾਖਤ, ਵਨਦਿਤ ਰਾਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ
 کੁਨਾਦ, ਆਰਾਮ ਵਿਖੇ ਰਾਬਾ ਓਵਨਿਕ ਗ੍ਰਦਾਨੀਦ, ਆਨਗੇ ਉਤ ਰਾਬ ਮੁਕ ਦਾਦ
 وਨਦਿਤ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਖੁਤਪਾਦਨਾਹ ਮੁਤ੍ਤ ਮੁਲਕਤ ਸ਼ਹੀਦ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵ
 ਅਮਨ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵ
 ਕੇ ਆਸ਼ ਰਾਵਿਦ ਮਾਨੀਦ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵ
 ਮੁਕਾਵਾ, ਬਾਵਿਲ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵਿਖੇ ਰਾਬੇ ਰਖਾਇਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਹਿਤ ਅਸ਼ ਵ

(ج) 'کوہاٹی' کو کسے ہوں کیا ایک 'بادشاہ' نے آپکے پُرور ہے
 آپکے ایک 'دوسرا' نال 'لڑنے' کے لئے بھیجا۔ لے کر ہم کوئی دیکھ
 بخوبی کے گاہے کی 'رائے' کو کوئی کوئی رسمتے دیکھ 'لے-بکتر'
 'سہی' تھے ایک 'پڑا' کے ایک ایک پڑا تھے ہے تو راٹاں 'ٹھیردا' ہے!
 پیشی نے ہم نے لیکھا—‘اوے پُرور! جسے ہم ¹⁰ سرہ بُرکتیماں
 پرماں نے ¹¹ سیماں (ہڈیاہی) ہے پہاڑ کیتا تو ¹² میہنڈ تھے
¹³ بُرکت ہے ہم دا ¹⁴ ساہی بُلائیا (بُل، دُب بُلائیا تو ہیں
 دیکھ نہیں میل دی) تھے جسے ¹⁵ اپماں ہے ¹⁶ اپماں دا تو سُب
 تھے آراؤ ¹⁷ ہم دا ¹⁷ بُلائیا (ساہی) بُلائیا۔ دُر سیماں
 بادشاہوں ہے بُرخیاہی تھے اپماں پر جا ہے۔ بادشاہ دا ¹⁸ ہی سا
 رائے دا سیماں (ہڈیاہی) ہے تھے پر جا دا ¹⁹ ہی سا ام ان سُانڈی تھے
 سُب۔ ایک دے ہے ²⁰ ہی سے ایک جگہ ایک نہیں ہے سکتے۔ ایک
 کارن بادشاہ ہے چاہیتا ہے کی ²² سُب ہے ²³ ہُری دے دے ہے، تھے آراؤ
 پر جا لکھی ہے دے ہے ।

ਜسے ایں نہیں کردا تو آراؤ نال ²⁴ گُنڈ-چیڑاہی کر لے،
 پر بادشاہی دی دیکھ نے ²⁵ ہانجیاہی رہے ।

³
 یعقوب لیث در بُلائیت حال خود را در ہاک افگنی کے در خطرائے کلی را
 از تکاب کر دے، از آس آش ⁶ نفس بر طرف بودے و از کشین شقیا کیک
 نفس نیا سودے، او را گفتند: "تو میر رُوی گری، ترا باعث برسی ہے
 جضا کشین و خود را در غرقا یہ ہاک افگنی چیست؟" گفت: "مرا
 دریغ می آید، عمر عزیز خود را دُر صلاح روی و میں صرف کردن، و
 ردی توجہ بہ پیشہ کہ در آن شرکی بسایر باشد، آ در دن۔ جد من در
 آن است، و جد من برا کے آن کہ خود را به مرتبہ رسالت کم کے از
 ابا کہ جنس من با من شرکی نباشد۔" گفتند: "ایں ہے بغایت صعب
 و کارے بسایر مشکل است" گفت: "من دانستہ ام، کہ شربت برگ
 چشیری است و باد فنا و فوات کشیدن۔" انکر در کارے بلند تلف شو مہم
 کہ در کارے پست بسیرم لاجرم بدیں چدد جہد رسید بدان منصب کے رسید

(ੴ) ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਯਾਕੂਬ^੧ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
 'ਖਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਂਦਾ ਤੇ 'ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ' ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣੀ 'ਦੇਹ
 ਨੂੰ ਸੁੱਖੀ ਰਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨ ਕਰਦਾ ਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਝਾਗਣ ਤੋਂ 'ਜ਼ਰਾ
 ਛੱਠ ਨ ਕੁਤਰਾਂਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—“ਤੂੰ ਦਿੱਕ 'ਠੋਠਿਆਰ ਹੈਂ !
 ਤੇਰੇ ਇੱਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਉਠਾਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ 'ਭੰਵਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ
 ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ? ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ—“ਮੈਨੂੰ^{੧੦} ਦੁੱਖ ਉਠਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ
 ਕੀਮਤੀ ਉਮਰ ਨੂੰ^{੧੧} ਤੁਥੇ ਤੇ^{੧੨} ਪੁੱਤਰ ਦੇ^{੧੩} ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਤਰਦ
 ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮੌਹ ਇਕ ਐਸੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵੱਲ ਮੋਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿ
 ਕਠੀਕ ਬੇਹੁਤੇ ਹੋਣ ! ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਘਾਲਣਾ ਇਸ
 ਲਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ^{੧੪} ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਟ੍ਰੋਚਾਵਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੀ ਜਿਨਸ
 ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਸ਼ਰੀਕ ਨ ਹੋਵੇ ।” ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ—“ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ
 ਬੜੀ^{੧੫} ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਕੰਮ ਬੜਾ ਕਠਣ ਹੈ ।” ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ—“ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ
 ਹਾਂ ਕਿ^{੧੬} ਮੈਤ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ^{੧੭} ਪੀਣਾ ਹੈ, ਤੇ^{੧੮} ਮਰਗ ਅਤੇ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸੁੱਖਦ
 ਸਹਿਣਾ ਹੈ, (ਪਰ) ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ (ਸੁਝਦਾ)^{੧੯}
 ਮਰ ਜਾਣਾਂ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ^{੨੦} ਵੱਡੇ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ
 ਦੇ ਦਿਆਂ ।” ਇਸ ਕਾਰਨ (ਉਹ) ^{੨੧} ਅਵਸ਼ ਹੀ ਅਜਿਹੀ^{੨੨} ਪਦਵੀ ਤੇ
 ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਆਖਰ ਅਪਦਿਆ ।

یکی را از کل طاہر سوال کر دندا کہ "سبب زوال ایکٹ و اتفاق دلت"
 شما چہ بود؟ جواب داد: "شراب شب و خواب با ملاد" یعنی ان کا ملی ہے
 کا رملک نپرداختیم و از کسالت رسم صلاحت برانداختیم، لاجرم منفیہ
 اختریار مادر گرداب زوال غرق گشت، دشمنی امید ما به ساحل مراد نرسیہ
 شعر^{੨੩} بنایا، دلت خویش آن کے خراب کند کر شام می خورد و صبح گاہ خواب کئے

(ੴ) ਤਾਇਰ ਦੀ^੧ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ
 ਖਾਨਦਾਨ ਵਿੱਚੋਂ^੨ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ^੩ ਰਾਜ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਕੀ
 ਸਬੱਬ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ—“ਰਾਤ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ 'ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੌਣਾ!
 ਅਥਵਾ^੫ ਸੁਸਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ
 “ਆਲਸ ਕਰਕੇ^੬ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਰਸਮ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ।^੭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ

ਸਾਡੇ ¹⁰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ (ਹਕੂਮਤ) ਦੀ ਬਿਲਤੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ¹¹ ਭੰਡਰ ਵਿਚ ਝੁੱਬ ਗਈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਆਸ ਦੀ ਨੱਜਾ ਮੁਰਾਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਨ ਪਹੁੰਚੀ ।”

ਰਾਜ ਦੀ ¹² ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,
ਜਿਹਕਾ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵੇਰ ਸੌਂ ਕੇ !

ਗੁਲਿਸਤਾਨ :

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸਾਅਦੀ ਦੀ ‘ਗੁਲਿਸਤਾਨ’ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਾਧਾ ਪੜ੍ਹੀ ਸਾਂਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ । ਸਾਅਦੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਸ ਵੀ । ਵੰਨਗੀ ਲਈ ਕੁਝ ਗੋਦ-ਟੋਟੇ ਦੇਖੋ :—

بکی از طوک خراسان سلطان محمود سبکتگین را خواب دید، بہزاد فات اد
بعد سال کہ جملہ دمود اور رختیہ بود و خاک شد، مگر چشم انداز کہ پنچاں
در چشم خانہ ہی گردیدند و نظر می کر دند و سارہ حکماء از ناویل
آن خواب عاجز مانند مگر درویش کہ جائی آورد دگفت۔ پسرو
چشمش بگران است کہ مکش با دیگران است۔

(੯) ਮੁਰਾਸਾਂ ਦੇ ਬਾਦਗਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਸਬੂਕਤਕੀਨ ਦੇ ਪੁੱਤੱਰ ਮਹਿਮੁਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਮ੍ਰਿਤਿਓ ਦੇ ਸੋ ਸਾਲ ਸਾਦ ਦੇਖਿਆ । ਉਸ ਦਾ ‘ਸਾਰਾ’ ‘ਸਰੀਰ’ ਲਿਹ ਚੁਕਾ ਸੀ ਤੁੰ ਪਿਟੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਆਪਣੇ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁੰਮਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਸਨ । ‘ਸਾਰੇ’ ਸਿਆਲੇ ਉਸ ਸੁਣਨੇ ਦੀ ‘ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ’ ¹³ ਆਤੁਰ ਰਹਿ ਗਏ, ਪਰ ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੇ ਮਤਲਬ ‘ਸਮਝ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—“ਹਾਲੀ ਉਸ (ਮਹਿਮੁਦ) ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ¹⁰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲਕ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੈ ।

آور دہ اند ک نو شیر وان عادل را در شکار گا ہے صیہرے کیا ب می کر دند
ونک نبود۔ غلامے را برو ٹستا دوا نیک تانگ آرد۔ نو شیر وان لگفت
نک بقیت بستان تاریخی مگر دوہ خراب نشود لگفت ازین قدر فضل چہ
زائد گفت بنیاد ٹلم اندر جہاں اول اندک بو ده است وہ کرس
کر آمد برائی مژ بیکر دتا بدیں غایت رسید۔ قطعہ

12 برا آور ند علاماں او درخت از بیخ
اگر ز باغِ رعیت مک خورد بیسے
13 زندگی کر یا شہزاد مرغ بہیخ
بہیم بیضیہ ک سلطان ستم رو دارد

(۱۲) کہاں کر دے ہن کی ۱ نیاں کار نے سو رہاں لڑھی ایک پیکار
گاہ ہیں ہر ایک ۲ پیکار دا کبھاں کر ڈھے سوں ۳۔ لڑھنے ہوئے ۴ سویں
ایک گولام نہ ۵ پینڈ ہو ل ۶ بُجھا دیا کی لڑھنے لے آئے ۷۔ نے سو رہاں نے
کیا ۸۔ “لڑھنے پسے دے کے ۹ لیا ہوئی ڈھنڈت لے لیا ۱۰ (پیکار) پیکار ن
پے جاؤ ۱۱ تو پینڈ ن ڈھنڈے ۱۲！” پیکار ایکے کو لڑھنے کی ۱۳ دین
پے جائیگا؟ جہاں دیکھا۔ ۱۴ جو لام دی بُری نیاں ۱۵ ایک دیگر
پھیلنا ۱۶ بُجھی ہی ہے دیا کر دی ہے تو (پینڈ) پیکار ۱۷ جیسا ہی ۱۸ دیا
وہیں ۱۹ ہاپا ہی کیتا۔ ۲۰ آخیر ایک ۲۱ ہو دے ۲۲ کو پھر گائی کیا ۲۳۔

۱. سے پر جا دے باگا ہیں ۲ سا دس پا ہیں ایک سو سبھا لہو، ڈھنڈت
دے گولام وہیں نہ ۳ جاؤ ہی پھر دیکھ دے ہن ۴۔

۲. ایسے ایڈے بھر ابھر ہی سے سا دس پا ہیں ۵ ایں ایں دی آگاہا دے
لیکھا ہے ڈھنڈت دے ۶ کوئی ہلکا رہا پیکاریں نہ ۷ سویں تو چاڑھ دیکھ دے ہن ۸۔

مردم آزارے راحکا میت کنند کہ سنگی بر سر صالحی زد، در دشیں را مجالی^۲
آشنا م نبود۔ سنگ رانگاہ میداشت تازما نیکہ مک را برائی شکری^۳
خشم آمد در چاہ کرد، در دشیں اندر آمد و سنگ بر سر شن کو فٹ۔^۴
۵ ۶ ۷ ۸ ۹

گفتا تو کیتی داں سنگ چرازدی۔ گفت من فلامم داں سہان⁹
 سنگست کر درفلائ تاریخ برسمن روی ۱۰ گفت چندین روزگار
 کجا بُردی۔ گفت از جائیت اندیشیہ میکردم اکنوں کے درچاہت
 دیدم فرصلت غلیبت ^{۱۳} ^{۱۴} داشتم۔

(۸) ہیک ^۱ لئک-پاٹک دی کھالی کردا ہن کیا ہیس نے ایک
 دارہم دیل آدمی ہے میر تے پੱਥر دے باریا۔ دارہم پاس
 بدلنا لئے دی ^۲ تاکڈ نہیں سی۔ ہیس پੱਥر نہیں ^۳ ساندھی رہیا،
 ایک ^۴ تک کیا باسپاہ نہیں ہیا۔ ہیس ڈینی تے ^۵ گوںسا آگیا تے ہیس نہیں
 ایک ^۶ بُر ہیک دے کر دینا۔ ڈکری ر ہی ^۷ آگیا تے پੱਥر ہیس
 سے میر تے دے ^۸ باریا۔ (لئک-پاٹک نے) پڑھیا—‘تُو، کوئی ہے؟ تے^۹
 ایک پੱਥر کیا ^{۱۰} باریا ہے؟’ جہاں دینا کیا میں ڈلانا سُخما ہاں
 تے ایک ^{۱۱} ہی پੱਥر ہے نیہڑا کیا تُو میں ^{۱۲} ڈلانی تاریخ میرے میر تے^{۱۳}
 باریا سی! ’ پڑھیا—‘اینے دین تُو کیسے رہا ہے؟’ جہاں
 دینا—‘میں ^{۱۴} تری (ہیک) پڑھی تُو ^{۱۵} ڈر آؤںدا سی۔ ہوں
 جاؤ میں تُو نہیں ^{۱۶} بُر ہیک (ڈننا) دیکھیا ہے، میں دیس ^{۱۷} مکے نہیں
 ایک سامدھیا ہے!

در دیشے مجرد بگوشہ صحرائے نشستہ بود۔ بادشاہے بروئے بگذشت
 در دیش زاجا کے فراغ ملک تناعوت سست بد و التفات نکرد۔
 سلطان اناجیا کے سُلطنت سست بر خیبر ۲ گفت این
 مالفہ خرقة پیشان اثال بہامند دا بیت ^۳ آدمیت ندازند
 دزیر نزد دیکش آمد ۴ گفت۔ ای جو اندر سلطان روی زین
 بر تو گزر کرد و خدمتی نکردی و شرائیط ادب بکایا عزدی

گفت سلطان را گوئی "تا تو قح خدمت از کسی دارد که تو قع ہے¹²
 نعمت او دارد۔ دیگر بدانکہ ملوک از بہر پاس رعیت اندر نہ رعیت
 از بہر طاقت ملوک۔"

(م) ایک تیਆگی ڈکری ر ایک جنگل کے کوئے ویچ بیٹا میں ।
 ایک پادشاہ عیپرے لے پیا । ڈکری ر نے عیسیٰ سمندھ دی مسٹری ویچ
 جیہڑی کی ڈکری ر کے ہیسے آئی ہے، عیسیٰ ہلکا پیا ن نہ دیندا ।
 بادشاہ بادشاہی کے "رہب ویچ جیسے کی عیسیٰ بیٹا میں کرہے ویچ
 آ گیا تو کیا—" "گوئی پالی ہالیاں دا ایہ "گرہ "پسٹاں
 دی "نیا ایسی" ہے । ایہ مانند ہے دی "جیگڑا" نہیں رکھدے ।
 جنی ڈکری ر کوئے آیا تو کیا—" اے جہاں پر تی دا بادشاہ
 تیر کوئے لے پیا، تو عیسیٰ دی ایک ن کیڈی تو "مسٹری دا ن
 دیکھا ایا ।" جہاں دیندا :—" بادشاہ نے ¹¹ کہی دے کی چاکڑی
 دی ¹² آس عیسیٰ آسپی پائیں رکھے جیہڑا عیسیٰ دی ¹³ میہر بادنیاں
 دا راہ ہاں ہے । دیسے ایہ کی بادشاہ پر جا لائی ہن، نا کی
 پر جا بادشاہی دی ¹⁴ بیس دنی کرنا لائی ।

یکے از پیران اروں الرشید پیش پر آمد، خشم آورہ کے مرافلاء
 سر شہزادہ دشتم مادرداد۔ اروں الرشید ارکانِ دولت را
 گفت۔ جزای چین کے چہ باشد۔ یکے اثاثت بکشتن کرد کیے
 بن بان بریین۔ دیگرے بتصادرت ولقی اروں گفت، ای پیکرم
 آنت کے عفو کنی دا گرتوا نی تو نیزش دشتم مادردہ۔ چند ائمہ از
 حد در نگذر دیں آنگہ ظلم از طرف تو باشد دھوئی از قبیل خصم۔

(ہ) (عیسیٰ) ہارے-عیڑ-رستی دے پੁڑریاں ویچے- ویند بیاپ کیل آیا ।
 میڈی بھ دی "گاٹی" دیندا ہے । ہارے-عیڑ-رستی دے پੁڑر نے
 دا جا ہے

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ— “ਅਜਿਹੇ ਸਖਸ ਦੀ 'ਸੜਾ' ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?” ਇੱਕ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ 'ਸਲਾਹ' ਦਿੱਤੀ, ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਜੀਡ ਕੌਂਢ ਦੇਣ ਦੀ, ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੇ ¹⁰ਜੁਲਮਨਾ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੀ। ਹਾਰ੍ਝ ਨੇ ਕਿਹਾ— “ਐ ਪੁੱਤਰ ! ¹¹ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁੰ ਉਸ ਨੂੰ ¹²ਮਾਫ ਕਰ ਦੋ, ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭੀ ਮਾਂ ਦੀ ¹³ਗਾਲੀ ਕੱਢ ਲੈ, ਇੱਨੀ ਕੁਝ ਹੋਵੇਂ ਤੋਂ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਜੁਲਮ ਤੇਰੀ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦਾਖਲਾ ¹⁴ਦਸ਼ਮਣੁ ਹੋਵੇਂ !”

ہارون الرشید را چੁੱਮਕ ਮਚ ਰਿਚਲਮ ਥੁੰਡ۔ گفتا بخلاف آن طاغی
کہ بزرورِ ملک صر دعوی خدا کی کرد نہ بخشیں این ملک را الاجھیس
تین سندھان خوشنی سیاہی داشت نام ادھریب ملک صربی
اڑانی داشت۔ اور دہ اندر کے عقل و فراست ادھری بود کہ سالی
طالعہ از حُراثتِ صر شعایت بہ نزدیک ام اور دند کہ پنپی کاشتہ
بودیم برکنا پر روڈیل - بارا ای بی وقت آمد جملہ تلف شد گفت
پشم با لیتے کاشتن تائفت نہ شدی یکمی بثنید بخندید گفت
شنوی -

اگر روزی بدلاش برمزودی زنا دان تنگ تر روزی بسودی
بناداں آپختاں روزی رساند کردا نا اندر آں جیراں بماند

(ب) (ਕ) ਹਾਰ੍ਝ-ਉਤਾਰਸੀਦ ਦੇ 'ਕਬਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸੇਸ ਆ
ਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ¹⁷ਬਾਬੀ ਦੇ ਧਿਲਾਫ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਮਿਾਡ ਦੇ ਮੁਲਕ
ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਬਾਰਨ ਰੱਬ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕੋਤਾ ਸ੍ਰੀ, ਫਰਮਾਇਆ—
“ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮੀਨੇ ਤੋਂ ਕਮੀਨੇ ¹⁸ਨੋਕਰਾਂ ਵਿਲੋਂ ਬਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ
ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਉਸ (ਬਾਬੀ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਣ ਲਗਾ। (ਹਾਰ੍ਝ-ਉਤਾਰਸੀਦ ਦਾ)

ਇਕ (ਗੁਲਾਮ ਸੀ) ਹਥਸ਼ੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬੁਸੀਬ ਸੀ। ਮਿਸਰ ਦਾ ਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਹਾਣੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਕਲ ਤੇ 'ਦਾਨਾਈ ਇਸ ਹੋਏ ਤੱਕ ਗੇ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਮਿਸਰ ਦੇ 'ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ 'ਟੋਲਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਛਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ¹² ਦਰਿਆ ਨੀਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ¹⁰ ਕਪਾਹ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ¹³ ਖਾਰਿਸ਼ ਬੇ ਵਕਤ ਹੋਈ, ਸੋਭ ¹⁴ ਨਾਸ ਹੋ ਗਈ।" ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ—“¹⁵ ਉਨ ਬੀਜਣੀ ¹⁶ ਬਾਹੀਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੇ ਨਾਸ ਨ ਹੁੰਦੀ।” ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਸੁਣੀ, ਹਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—

1. ਜੇ (ਦੁਨੀਆ ਤੇ) ਰੋਜ਼ੀ ਅਕਲ ਮੁਡਾਬਿਕ ¹⁷ ਮਿਲਦੀ, ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਆਤੁਰ ਕੋਈ ਨ ਹੁੰਦਾ।

2. (ਰੱਬ) ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਨੀ ਰੋਜ਼ੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ¹⁸ ਚਕਿਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

دو امیرزادہ در مصر پر دند کیے علم آموخت و دیگر مال انداخت ¹ عاقبتہ
الامر ² آل علامہ گشت و آں دیگر عزیز مصرا شد پس آں تو نگرچشم ³ خوار
در فقیہ نظر کر دی و لفظی من بسطنیت رسیدم و ایں سੁਖیاں در مسکن ⁴
بماند ⁵ گفت اے برادر شکر نعمت عزیز اسرم سہیان برسن انزدیں نز
است کہ میراث پیغمبر اے یا فتحم ⁶ یعنی علم و ترا میراث فرعون و مام
رسیدم ⁷ یعنی ملک مصر۔

(੪) ਦੇ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਾਲ ਪੰਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ⁸ ਆਖਠਕਾਰ ਪਹਿਲਾ ⁹ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਿਸਰ ਦਾ 'ਹਾਕਿਮ। ਇਕ ਵਾਹੀ ਉਸ ਮਾਲਦਾਰ ਨੇ 'ਧਿਕਲਾ ਭਰੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਦਵਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—“ਮੈਂ ਬਾਵਸ਼ਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਠੀ ਬੀਵਿਚ ਰਿਹਾ।” ਦੂਜੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ—“ਐ ਭਰਾ! ¹⁰ ਰੱਬ ਦੀ ਦਿਵਿਆ (ਜਿਸ ਦਾ ¹¹ ਨਾਂ ਵੱਡਾ ਹੈ) ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੰਗੀਬਣੀ ਦੀ ਦੇਲਤ (¹² ਜਾਇਦਾਦ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆ।

ਇਸ ਦੇ ਉਨਾਵਰੇ ਸਾਂਚੇ ਇਹ ਉਠ ਤੇ ਜਾਮਾ ਦੀ ਮੀਗਸ (ਜਾਟਿਵਾਦ) ਪਹੁੰਚੀ, ਭਾਵ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਨੁਕ।

ਦੋ ਦਰਮਿਥਿਨ ਖਰਾਸਾਨੀ ਮਲਾਜਮ ਸ਼ਬਦਿ¹ ਕੇ ਬਿਗੇਰ ਕੇ ਨਨ੍ਹੇ ਕੇ ਘੜੀਫ਼ ਬੁਡੇ²
ਕੇ ਬੁਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਅੰਤਰਕੁਦੀ ਵੇਦੀ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਸੁਰਿਆ ਹੋਰਦੀ - ਆਤਾ ਕਾ³
ਬੁਦੇ ਰਿਹੇ ਰੇ ਬੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸੂਸੀ ਗੁਰਤਾਰ ਆਮ੍ਨਦ - ਹੋਰ ਦੋ ਬੱਕਿਨਾ ਵੇਦੀ⁴
ਵੇਦੀ ਬੁਗੀਲੀ ਬੁਗੀਲੀ ਆਵਨਦ - ਬੁਦਾਨ ਦੋ ਹੋਫ਼ਤੇ ਕੇ ਮੁਲੂਮ ਥਾਂ ਕੇ ਬੀਗਿਨਾ ਮਾਨਦੇ⁵ ਵੇਦੀ ਬੁਗੀਲੀ
ਗੋਈ ਰਾਵਿਨਦ ਹੁਨਦੇ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਜਾਂ ਬੁਲਾਂ ਬੁਲਾਂ⁶ - ਸੁਰਦਮ ਦੀਨ ਮਿਹਨਤ⁷
ਗੁਪਿੰਦੇ ਗੁਪਿੰਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੇਦੀ ਲਾਇਨ ਬੀਯਾਰ ਖਾਰ ਬੁਗੀਲੀ⁸
ਤਾਤਤ⁹ ਸਿਤਾਵੀ ਸਿਤਾਵੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹⁰ - ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹¹
ਲਾਗਰਮ¹² ਬੁਗੀਲੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹³ - ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹⁴
ਲਾਗਰਮ ਬੁਗੀਲੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹⁵ - ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ ਵੇਦੀ¹⁶

(ਗ) ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਢਕੀਂਰ ਇਕ ਦੁੱਜੇ ਦੇ (ਸੰਗ) ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।
ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰ (ਜਿਹਾ) ਸੀ ਕਿ ਦੇ ਰਾਤਾਂ ਬਾਦ ਰੈਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ
ਮੌਟਾਂ ਛੁਲ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਦਿਹਾੜੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰੈਣੀ ਖਾਂਦਾ। ਦੇਵਨੈਤ
ਨਾਲ (ਉਹ ਦੇਵੇਂ) ਬਹਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਦੂਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪਕੜੇ
ਗਏ। ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਗਾਰੇ ਨਾਲ
ਉਸ (ਕੋਠੜੀ) ਨੂੰ ਲਿੱਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ
ਕਿ ਠਿਰਦੇਸ਼ ਹਨ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੇਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੌਟਾਂ ਠੁੱਲਾ ਮਰ ਚੁਕਾ
ਸੀ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹੀ ਗਏ।
ਇੱਕ ਸਿਆਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ — ‘ਜੇ ਇਸ ਦੇ ¹⁰ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ।
ਇਹ (ਮਰਠ ਵਾਲਾ) ਛੁਡਾ ¹¹ਪੇਟੂ ਸੀ, ¹²ਕੁਖ ਨ ਕੱਟ ਸਕਿਆ ਤੇ ਮਰ
ਗਿਆ। ਤੇ ਉਹ ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ¹³ਫੈਕਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ¹⁴ਜ਼ਰੂਰੀ

ਤੇਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਰ ਕਰੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਡਰਿਥਿ ਰਾਫਰਡੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ ਆਮ੍ਰ ਕੀ ਗਤਿਸ਼ੁਲ ਨੁਮਤਿ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ?—
ਭਰਾ ਜਿਤ ਤੇ ਵਾਡੀ ਯਾਬੇ, ਸੀਨਾਕੇ ਵੱਤਾਵਰੀ ਆਨ ਤੌਤ ਰਵਾਨਾ ਹੈ।
ਗੁਫਤ ਮਨ ਆਵਾਜ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ।—ਗੁਫਤ ਮਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦੀ ਗੁਫਤ
ਵੱਖੜੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।—ਡਰਿਥਿ ਕੀਏ ਰਾਡੀਓ ਲੰਬੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਵੱਖੜੀ
ਵੱਖੜੀ ਕਿਥੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।—ਡਰਿਥਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿੱਚ ਨਿਗੁਫਤ ਬਿਕੀ ਗਤਿਸ਼ੁਲ
ਚੀਜ਼ ਗੁਫਤ ਵੱਖੜੀ ਹੈ।—ਗੁਫਤ ਉਤੇ ਆਵਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿਕੀ ਗਤਿਸ਼ੁਲ।

(ੴ) ਇੱਕ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਲੈੜ ਵਾਪਰੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ—“ਛਾਣਾ
ਬਣਾ ਦਾਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਲੈੜ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਥੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ
‘ਪੂਰਾ’ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ‘ਨਿੱਲ ਨਹੀਂ’ ਲਾਵੇਗਾ।” ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ—“ਮੈਂ
ਤੁਸੀਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।” (ਦਸਣ ਵਾਲੇ ਨੇ) ਕਿਹਾ—“ਮੈਂ ਤੇਰੀ
ਆਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।” ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਫ਼ਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾਨੀ ਵੇ
‘ਮਕਾਨ ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ (ਉੱਚੇ) ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁਖ ਵੇਖੀ
ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ‘ਬੁਲੂ’ ਲੰਮਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ‘ਭਰਵੱਟੇ (ਨੱਕ) ਚਾਕੂ
ਹੋਏ ਸਨ। ^{੧੦}ਤੇ ਵਾਟਿਆ ਵਾਟਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ
ਕੋਈ ਗਲ ਨ ਕੀਤੀ ਉਸੇ। ਇੱਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ—“ਤੁੰਹੂੰ ਕਿਹਾ ਕੀ
ਸੀ, ਤੇ ਕੀਤਾ ਕੀ?” ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ—ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬਖ਼ਬਿਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ
(ਦਾਨੀ) ਦੀ ^{੧੧}ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਖ਼ਬਿਸ਼ ਦਿੱਤਾ।” ਭਾਵ, ਅਜਿਹੇ ਵੱਟੇ ਵੱਟੇ ਮਨੁਖ
ਕੇਲੋਂ ਕੁਝ ਲੈਣ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਦ?

ਹਾਤਮ ਖਾਨੀ ਰਾਗਤਨਾਨੀ—ਤੇਰ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਰੀ ਕੇ ਦੀਨੇ?—ਗੁਫਤ ਮਿਲੀ!
ਰਦਾਰੀ ਚੁਪੈ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਤਰੀਕੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਮ੍ਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਲੈ ਨਿਵਾਰੇ।—ਨਾਕਾਹ
ਬਹੁ ਜਿਹੀ ਬਿਗੁਝੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ—ਖਾਰਕਥੇ ਰਾਡੀਓ ਪਿਛੇ ਖਾਰਫਰਾਹਮ ਆਵਦੇ ਹੋ ਗਿਆਂ
ਮੁੰਹਾਨੀ ਹਾਤਮ ਚੁਪਾਨਾ ਹੈ?—ਕਿ ਖਲੋਟੇ ਬਰਸਾਤੀ ਅਤੇ ਗੁਫਤ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ہر کے نان از عمل خوبیش خورد
 منت حاتم طائی نہ بُرد
 من اور لا بہت وجہ اندری بر تراز خود دیدم۔

(۴) لے کاں ہاتم ڈاٹی نہ پڑھیا۔ “کوئی کیا آپਣے توں ہੱਡی
 ہیمڈ ہالا دُنیا میں ہیں کے دیسیا ہے؟” عُتُر دیتا۔ “ہاں!
 دیکھ دین میں ہے راہی ہیل گرہبیانی دیتے سان تو اور بے ‘آਮیں’ ہے
 ‘سادیا’ ہے دیا میں ہے کیم لدی جنگل دی دیکھ
 ’وَنَّا‘ ہے دیکھ ہے لکڑا رے نہ دیکھیا، ہیس نے ’لکڑا‘ دا
 دیکھ ہے گوئا دیکھ ہے کیا ہے دیکھیا میں ہے میں نہ دیکھا۔“ کیا
 ہاتم سویں مہینا نے کیا نہیں جاندا؟”
 ”

ہیس دے ’’دسمتھاں‘‘ تو ڈاں دیکھ ہے ڈیکھ ہے دیکھ دیا
 ہے! عُتُر دیتا۔

جیہو دیا ہے رہی آپنی ’’کماٹی‘‘ نال چاندا ہے، ہیس نہ ہاتم
 ڈاٹی دا ’’دیہماں‘‘ چلائی دی لےڑ نہیں رہیں ہے!

میں ہیس نہ ہے ہیمڈ اور دلے ری دیکھ آپنے نالے ہے ہے کے دیکھیا
 ہے!“

یکی از ملوك باشی چند خاصان در شکار گاہے بزمستان از عمارت دور
 افتاد تا شب در آمد خانہ دیقان را دیدند ملک گفت شب آں
 جا رویم تاز ہت سرما نباشد یکی از دزرا گفت لا تقدیر بلند
 با دشان نباشد بخانہ دیقانی رکیک انتیا کنند ہم ایں جا خیہ
 بزمیم و آتش افروزیم دیقان را خبر شد ما حضر کیہ داشت
 ترتیب کر دیپیشی اور دزین فرمٹ بوسید گفت قدر بلند

سلطان پیں قدر نازل نشدی ویکن خواستند کہ قدر دینگان بنے
 شود۔ سلطان لا سفن گفتگو امطبوع آمد۔ شبانگہ عبزیل اونقل
 کردنہ۔ با مادش خلعت دلمت بجشید۔

(۸) ۱. بآدمشاہوں ویچے ایک اپنے کوئی خاص سرداراں ناں
 ایک پیکارا رگاہ ویچ (گیا) تے ۲. سرداری دے مہماں ویچ ایماڑت
 (کوئے-کوئے) تے دُر رہی گیا۔ ایسے تک کی رات آ گئی۔ ایک
 ۳. کیساں دے پر نہیں ٹینا دے بھیا۔ بآدمشاہ نے کیا—“چلے) رات
 ۴. ٹیکے سا کے کٹیے، سرداری دی ۵. پیڑا تے بصرے بھانگو۔” ۶. ڈنیروں ویچے ایک
 نے کیا—“ایہ بولیں د پدھی رخنے والے بآدمشاہوں نہیں نہیں
 ۷. میڈد بھی ایک ۸. گینداڑ کیرساں دے پر سا کے بینتی کرنا۔ ایسے
 ۹. ٹیکے ہوں تے بیٹھ لہانگو تے اੱگا جا لانگو۔” کیرساں نہیں پتا لے گا۔
 ۱۰. میں ۱۱. کوئی دی پر ویچ ہاڑر سی ۱۲. جنگیا، پیڑ کیڑا تے سامنے لیا
 ۱۳. رہیا اتے ارجن کیڑی “بآدمشاہ دی ٹیکے سا نے پر آئیں
 ۱۴. ناں ۱۵. نہیں سی لالی۔ پر، ٹیکے ایہ ن رہیا کی ایک
 ۱۶. کیرساں دی ایڑت وہی !” بآدمشاہ نہیں ٹیکے دی گا۔ ۱۷. پسند آئی۔
 ۱۸. رات ہے لے ہی ٹیکے دے پر سا ۱۹. ڈیڑا لایا۔ ۲۰. سہی، ٹیکے نہیں ۲۱. سہی
 ۲۲. تے ایناں دیتیں ।

یاد دارم کہ شے در کار دانی ہمہ شب رفتہ بودم و سحر بر کنار بیشی خفته۔
 شوریا ہ کہ در آن سفر سہراہ مابود۔ نعرہ بیز دور راہ بیا بان گرفت
 ویک نفس ۲۳. آرام نیافت۔ چوں روز شد گفتگو ایس پھر حال بود:
 ۲۴. گفت بلیاں را دیم کر بیالم در آمدہ بودند از درخت د گلکان در
 کوہ د غوکاں در آب د بھائیم در بیشی۔ اندیشی کرم ک مردت نباشد
 ۲۵. ہمہ در تسبیح و من ب غفلت خفته۔

(੪) ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟਾਤ ਮੈਂ ਇਕ 'ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਟਾਤ ਟੁਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ 'ਸਫੇਰ ਵੇਲੇ 'ਜੰਗਲ ਦੇ ਕੋਣੇ ਤੇ ਸੁਭਾ। ਇਕ 'ਮਸਤ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾਅਤਾ ਪਾਰਿਆ ਤੇ ਬੀਆਬਾਨ ਦਾ ਰਾਹ ਫ਼ਰਿਆ ਤੇ ਇਕ 'ਘੜੀ ਛਰ ਲਈ ਵੀ ਆਤਮ ਨ ਕੀਤਾ ! ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ—“ਇਹ ਕੀ ਗਲ ਸੀ ? ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ—“ਮੈਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜੀਆਂ ਤੇ 'ਤੁਹਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ; ਚੌਕੋਰ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ 'ਡੱਬੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਤੇ 'ਡੱਬਾਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ 'ਸੋਰ ਛੁਠੀ ਕਿ ਇਹ 'ਬੰਬਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਰੇ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਏ ॥ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਮੈਂ ਆਲਸ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪਿਆ ਹੋਵਾਂ ! ”

بازار گائے را ہزار دینار خسار ت افتاد۔ پس را گفت، بنا بید کر باکے
ایں سخن درمیان نہی ملگفت۔ ای پدر! فرمان تراست نگویم و لیکن با یہ
کہ مرا بر فائدہ این مطلع گردانی کر مصلحت درہناء داشتن چیست ॥ گفت
تامصیت دونشود۔ یکی نقصان ما یہ دوم شماتت ہمسایہ۔ بیت
گو اندر خوشیں یاد شہستان کے لا ہول گوئید شادی کتاب

(੫) ਇਕ ਵਿਪਾਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ 'ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਵਾ 'ਆਹਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—“ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ 'ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੇਂ।” ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ—“ਐ ਬਾਪ ! ਤੇਰਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਭ ਸਮਝਾ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ 'ਲੁਕੈਣ ਦਾ ਕੀ 'ਛਾਇਦਾ ਹੈ ?”。 ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ—“ਤਾਂ ਜੁ ਬਿਪਤਾ ਦੇਹਰੀ ਨ ਹੈ ਜਾਂਦੇ : ਇੱਕ 'ਪੈਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਦੂਜੀ 'ਤਾਹਾਂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ 'ਟੱਚਰਾਂ ।”

ਆਪਣੇ 'ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਕੈਲ ਨ ਕਹਿ ਕਿ 'ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਗਟ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਲਾਹੌਰ' (ਕਾਨ 'ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ) ਕਹਿਣਗੇ !

تئے چند از نز دیکاں سلطان محمود حسن میمندی را گفتہ دیکھاں افرز
چੋ گفت ترا در فلاں مصھوت ؟ گفت برشما ہم پوشیو نماند گفتہ

آپنے ہاتھ گویا کہ ظہیر سرپر سلطنتی و مشیر تدبیر حملکت بامثال ما
لگتن روانہ ارادہ گفت باعتاد آں کہ داند کہ باکسی نگویم پس

چراں ہی پرسید ۹ بیت

نہ سخن کہ برآید بگویاں شاخت بہرشاہ سرخوشی درناشدی باخت

(۸) سولڑاں مہینہ دے سببیوں ہیں ۱ کوڈ نے ہمسن
مہینہ دی نئی کیا—“بادشاہ نے تینی اੱਜ ہلائے ”ਮامسلے“ ہاسٹ کی
کیا سی ?” جہاں دیتے—“تھاں نئی دی پتا لے گا جاؤ گا ۲“
ویسے کیا—“ਜے کوڈ ویہ (بادشاہ) تینی دس دا ہے— تینی، جیہا
کی راج دے ”میپاٹن دا ۳“ ہر دگار (سہاٹیک) تو ”بادشاہی“ ۴“ ہر دیڑا
دا ”سیچن ہالا ہے، ویہ سبب کوڈ ساڈے ”جیہیاں نئی دس دا ۵“ پسی د
نہیں“ کردا !” جہاں دیتے—“(ویہ نہیں دس دا) یہاں ”ہیسٹاٹ
ناال کی ویس نئی پتا ہے کی میں (گال) کیسے اੱگے نہیں کر دیا ?
۶“ تاں دیر تھیں میہیں کیوں پوچھ دے ہے ?” بیت—

۷“ سیاٹا آدمی ہر یہاں میہڑی پڑھونے آہے، نہیں
کہی دیتے ۸“ بادشاہ دی جان دے میکا ہلے ہی دیکھ آپٹی جان دی
جاں ۹“ لہا ہمیں دیتے نہیں ہے ۱۰“

یکی در مسجد سنجار بانگ نماز گفتی آزادی کے متعاق را ازو لفڑت آمدی
د صاحب آن مسجد امیری بود ۱۱“ عادل دنیک سیست۔ نخواستش کے دل ازو
گرد ۱۲“ گفت۔ ای جوانہ ! این مسجد را مسذنان قدیم انہ کہ ہر یکی را پنج
دینار مرسوم مقرر داشتہ ام، اکتو ترا دہ دینار می دیم تا بجای دیگر بڑی
بریں ۱۳“ قیامت د برفت۔ بعد ازا مدی دیگزری پیش ایسی نماز آمد و
گفت۔ اے خداوند ! بمن ۱۴“ حیف کردی کہ از آں نفعہ ام بدہ دینار

۱۵

بیرول کر دی۔ اینجا کہ المز رفتہ ام۔ بیت دیوار می دہندتا جائی
دیگر روم۔ قبول نہی کنم۔ امیر بخندید و گفت۔ زیارتی نہی
کہ زور باشد کہ بہ سچاہ دیوار راضی گر دند۔

۱۶

(۴) ایک آدمی مسناڑ دی مسیٹ ویں تماں لایی اجیہی
آہماں نال بانگ دیا کردا سی کہ ^۱سونا ہالیاں نئے عیسیٰ تو
بپرلا ہیں ہیں । عیسیٰ مسیٹ دا بمالک ایک امیر آدمی سی، بڑا
ہلکا کاروں تو ^۲سونا سوچا ہوا । عیسیٰ نہیں سی ^۳رائے دیا کہ عیسیٰ
دا دیکھ سوچے । عیسیٰ نے عیسیٰ نئے کیا۔ اے جہاں آدمی ! ایسی
مسیٹ ویں ^۴بانگ دیکھا تو پورا چلے آؤں دے ہن کی جیں نہیں ویسے
ہر ایک دا ^۵وچھی دیا میں پنج دیوار (اسٹرڈیاں) بآپ نہیں ہے !
میں ہوں تو نئے دس دیوار دیں ہے ! تو کیسے ہر جگہ ٹوڑ جا !”
ایسی گل تو ^۶ڈیسلا ہے گیا تو عیسیٰ چلے گیا । جائے کوڑ ^۷کاں
بھی گیا، امیر دے سامنے ^۸ڈر ایسا تو کیا۔ “اے
۹ مسناڑی ! تو میرے نال بڑا ^{۱۰}انرکش کیتا ہے کی میرے ^{۱۱}ایسی
۱۲ مسیٹ ویسے تو میرے دس دیوار دے کی ہی کوچھ ڈھیا ہے । جیسے
میں ^{۱۳} ہوں پੁچاں ہاں، میرے ہیہ دیوار پئے دیں دے ہن کی کیسی ہر
۱۴ جگہ چلے جا ہاں । میں نہیں مہندا !” امیر ہسپا تو کیا۔
۱۵ بیکھ کوڑ ن لکھیں کیوں سو ^{۱۶}ڈی دی ہی پنجاہ دیوار تو رائی ہے
ماہگے ।”

پا دشا ہے پسری را پادی داد گفت۔ تربیش چان گن کر کیے از فر زندگی
خود را۔ سالی بر دستی کرد و بجا نہ سید۔ ولپران ادیب درفضل
و بلاغت ملتی شدند۔ ملک داشتہ را مو اخذت کرد و سر زش فرمود
کہ دعده خلاف کردی دو فا بیانیا دردی۔ گفت بر رای خداوند رے
زمیں پوشیدہ منازد کہ تربیت یکا نست و یکین طبائی مختلف -

(ट) ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਸਪੂਰਦ
ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ — “ਉਸ ਦੀ ^੩ਪਾਲਣਾ ਇੰਜ ਕਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ
ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ (ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਉਸ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਾਲ ^੪ਮਿਹਨਤ
ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਨ ਬਣਿਆ। ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ, ^੫ਵਿਦਿਆ
ਤੇ ‘ਭਾਸ਼ਨ-ਕਲਾ ਵਿੱਚ ^੬ਨਿਪੁੰਨ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਸਿਆਲੇ ^੭
‘ਛਾਤ੍ਰਿਆ ^੮ਝੰਬਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਇਕਰਾਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ
ਖਿਲਾਫ਼-ਵਰਜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦੇ ^੯ਸਵਾਮੀ ^{੧੦}
ਚਾਣਨ ਹੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਣਾ ਇਕੋ ^{੧੧}ਜਿਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ^{੧੨}ਜੂਡਾ
ਅੱਡੇ ਅੱਡਰੇ ਸਨ !”

بَا طَائِفَةٍ بِزَرْكَانْ كَبْشَتِي نَشَّتَهُ بُودَمْ - زُورْتِي دَرْپَے مَاغْرَقْ شَدْ - دُو بِرَادِرِگَرْدَبَانِي
دَرَانْتَادَنْدْ - يَكَيْهُ از بِزَرْكَانْ لَغْتَ مَاحْ رَا كَ بَگِيرْ اسِيْسِيْرِدَرَا كَ بَرْكَيْهُ پِنجَاه
دِنِيَارَتْ بَدِيْسِمْ - مَلَاحْ دَرَأَبْ رَفْتْ تَايِكَيْهُ رَا بَرْتَهَا يِشِيدْ دَأَلْ دَگِيرْ بِلَاكْ شَدْ -
لَغْتَمْ بَقِيَّتْ عَلَرْشْ نَماَزَهُ بُودْ - ازِيْسِبْ دَرَگَرْفَتْنْ اوْتَاخِيرْ كَرْدِيْ دْ
دَرَانْ دَگِيرْ تَعْجِيلْ، مَاحْ بَخَنْدِيْدَهُ دَلَغْتْ - آنچَهُ توْلَغْتِيْ لِيقِيْنْ اَسْتْ دْ
سَيِّيْدَهُ دَگِيرْ اَسْتْ - لَغْتَمْ - اِيْسِبِيْتْ - لَغْتَ مِيلْ خَاطِرْ مِنْ بِرَانِيدَنْ اِينْ¹³
يَكَيْهُ شَبِيْرْ بُودَكَ دَتْتِيْ دَرِبِيَاَبَانْ مَانِدَهُ بُودَمْ مَرَابِرْتَسْتَرْ نَشَانْدَ وَازْدَسْتْ آَلْ دَگَرْ¹⁴
تَارِيَانْ خُورَدَهُ بُودْ دَمْ وَدَرْ طَفْلِيْ لَغْتَمْ كَ بَرْ كَهُ كَارِنِيْكَ كَرْ لَقَعْ بِرَايِيْ ذَاتِ دَسْتْ دْ
بَرْ كَهُ كَارِبَرْ كَرْ دَوْ بِالْ بِرَاءَجَانْ اوْسْتْ -¹⁵

(ੱਠ) ਮੈਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਇਕ ^੧ਟੋਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂ।
ਇਕ ^੨ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਾਡੇ ^੩ਪਿਛੇ (ਪਾਣੀ ਵਿਚ) ਢੁੱਬ ਗਈ। ਸੇ ਭਰਾ ^੪ਛੰਦਰ ਵਿਚ
ਫੌਸ ਗਏ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ — “ਇਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ
^੫ਬਚਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੰਜਾਹ ਦੀਨਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਲਾਹ
ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ^੬ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ। ਦੂਜਾ ਢੁੱਬ ਮੇਇਆ।
ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ — “ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ^੭ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ
ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਿਚ ਤੇ ^੮ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦੂਜੇ ਲਈ ^੯ਕਾਹਲ। ਮਲਾਹ
ਹੋਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ — “ਜੇ ਕੁਝ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ^{੧੦}ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ
ਕਾਨਨ ਵੀ ਹੈ !” ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ — “ਉਹ ਕੀ ਹੈ ?” ਜਾਣਾ ਦੇਣਾ — “ਮੇਰੇ

۱۰ਦਿਲ ਦੀ ॥ ਇਛਾ ਇਸ ਨੂੰ ۱۱ਬਚਾਣ ਦੀ ۱۲ਵਧੇਰੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਜੋ ਇਕ
੧੩ਹਾਰੀ ਮੈਂ ਬੀਆ-ਬਾਨ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਇਕ ਉਠ ਤੋਂ ੧੦ਬਿਠਾ
ਲਿਆ। ਢੁਜੇ ਹਥੋਂ ਮੈਂ ੧੭ਫਮਕਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ! ਮੈਂ ਬਚਪਣ ਵਿਚ ਕਿ
ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਨਡਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਸੀ
ਨੇ ਕੌਣੀ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ੧੯ਭੀਤਾ ਬਣੀ।

یکی از ملوک عجم رنجور بود و در حالت پیری و امید زندگانی قطع کرده که
سواری از دور در آمد و لبشارت داد که فلاں قلصہ را ہولت خداوند
بکشادیم و دشمناں اسیراً مدندر سپاہ و رعیت آن طرف بمجملکی مطیع فرما
گشتند۔ ملک نفسی سر و برآورده و گفت این مژده مرنیست۔
دشمنا نہ راست۔ یعنی فارثانِ مملکت را۔

(੪) ੧ਫਾਰਸ ਦੇ ੧ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ੨ਬੀਮਾਰ ਸੀ। ਉਹ ੩ਬੁਢਾ
ਸ੍ਰੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ੪ਲਾਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸਵਾਰ ਦੂਰੋਂ ਪਰਗਟ
ਹੋਇਆ ਤੇ ੫ਖੁਸ਼ਬਦਰੀ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਮਾਲਕ ਦੀ ੬ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਫਲਾਣ।
ਕਿਲ੍ਹਾ ੭ਫਤਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਮਣ ੮ਕੈਦੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਢੁਜੇ ੯ਪਾਸੇ
ਦੀ ੧੦ਸਾਰੀ ਡੌਜ ਤੇ ੧੧ਪਰਜਾ ਸਾਡੀਆਂ ਆਗਿਆ ਹੇਠ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਨੇ ਠੰਡਾ ੧੨ਹੋਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—“ਇਹ ੧੩ਖੁਸ਼ਬਦਰੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ,
ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਲਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ।

—੦੦੦—

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਉਤੇ ਵੀ ਕਈ ਚੰਗੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ।
ਆਸਾਂ ਪੰਜਾਂਬੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਤੋਜ਼ਕ-ਬਾਬਰੀ, ਤੋਜ਼ਕ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ, ਆਈਨ-
ਅਕਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਟੋਟੇ ਵੰਨਗੀ
ਛੜ੍ਹੇਂ ਦੇਖੋਂ :—

چੱਕ ਪਾਂ ਪੱਤ :—

از اجی کو چ کرده بُر انقار جو انقار غول یسال راست ساختہ دیم

دیده شد۔ [دیکم رسمی است که مردم لشکر را سوار کرده کناتی یا چاقی
بیست گرفته، پرستوری که در میان ایشان مقرر است۔ لشکر را
شجین نموده، از روی آن حکم می کند که ایں مقدار لشکر خواهد بود]
آن مقدار که قیاس می کردیم آن مقدار لشکر در نظر نه در آمد

(۸) پادی پنجم دی سی :— عیسیٰ مارسل کردن ہے، ڈنے دے
سنجے باجڑا تے ۳ بخوبی باجڑا تے ۴ بخوبی ٹیک کر کے 'داوم' سے بھی لای
(دیم دیک جیسی ہی رسم ہے کی ڈنے دے ۵ جھانان نئی (پندریاں تے) مہار
کر کے دیک کماں جاں چاہوک ہنس دیں لے کے عیسیٰ ۶ تریکے انہوں مہار
ਜی ہوڑا کی عیسیٰ نے دیک ۷ پرصللڈ ہے، ڈنے دا ۸ ایندا جزا کردنے ہن
تے عیسیٰ ۹ انہوں ۱۰ پندریاں دیکے ہن کی ڈنے دیکی ہے جاہے گی) । جنی دیں
کی اسی کیا مارس کر دے سا، سا نہ نہ رہی ن آئی ।

در منزل فرمان شد کہ جمیع مردم لشکر فراخور حال خود اراہ سازند، سہفت صد
اراہ شد۔ بر اتنا دلی قلی فرمان شد کہ پرستور ردم در میان اراہا بجای زخمیز
از خام گاؤ ۱۱ از عالمی ہاتا فتہ، بیک دیگر بہ بندو در میان دو اراہ بشش
سہفت توڑا باشد، تفگ اندازان در عقب ایں اراہا توڑا ایسا دلی
تفگ اندازان بجهت ترتیب ایں اساب، پنج شش رو ز در منزل
توقف شد۔ بعد از طیار میکل شدن ایں اساب تمام امرا و جوانی
را ہم، کے سخن می دانستند۔ بلکہ کاش طبیبیہ کنگاش عام کرده، رای
ہابریں قرار گرفت، کہ پانی پت شہریست۔ محلات دخانی بسیار
دارد، یک طرف خانہ می شود۔ اطراف دیگر را ہم بہ اراہ توڑا
مضبوط کرده تفگ اندازان و سایدہ از عقب اراہا و توڑا ہاتھیں می
باشد کرد۔ باسی قرار کوچ نموده و یک منزل در میان کرده رو ز پختہ
پنج جمادی الآخر [سال ۹۲۷] بہ پانی پت آمدیم ۔

(۱۱) 'ਪੜ੍ਹ ਉਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਸ਼ਾਰੇ ਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ 'ਅਨੁਸਾਰ 'ਛਕੜੇ ਸਣਾ ਲੈਣ । ਸੱਤ ਜੋ ਛਕੜੇ ਹੋ ਗਏ । ਅਲੀ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਰੂਮੀਆਂ ਦੇ 'ਤਰੀਕੇ 'ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਤਾਦ ਅਲੀ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਰੂਮੀਆਂ ਦੇ 'ਤਰੀਕੇ 'ਅਨੁਸਾਰ ਛਕੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ (ਸੈਤਨ ਲਈ) 'ਸੰਗਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਕੱਚੇ ਚਮੜੇ ਥੀਂ ਵੱਟੇ ਹੋਏ 'ਰੋਸੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ । ਦੋ ਛਕੜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਛੇ ਸੱਤ 'ਪਰਦੇ ਹੋਣ । 'ਗੋਲੀ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਕੜਿਆਂ ਤੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ 'ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਣ । ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਲਈ ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹ ਤੇ 'ਠਹਿਰਣਾ ਕੀਧਿਆ । 'ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ 'ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਰਾਇ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪੱਤ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਈ ਮੁਹੱਲੇ ਤੇ ਘਰ ਹਨ । ਇਕ ਤਰਫ ਪਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛਕੜਿਆਂ ਤੇ ਪਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰ ਕੇ 'ਝੰਡੂਕਚੀ ਤੇ ਪਿਆਦਾ ਫੌਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਕੜਿਆਂ ਤੇ ਪਰਦਿਆਂ 'ਪਿੱਛੇ 'ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਇਹ ਗਲ ਨਜ਼ਿੱਠ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ ਬਿਕ ਦਿਨ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਵੀਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਮਾਈ-ਉਲ-ਆਖਰ ਦੀ 'ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਫ (੯੩੨ ਹਿਜਰੀ) ਨੂੰ ਪਾਣੀਪੱਤ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ।

دست است محلات و شهر شد، پیش ما را بینا و تورا با که نزد نیب
داده بودیم ^{۱۱} شد، در دست چپ و بعضی جاها خندق و شاخ شد و سریب
تیرانداز جا آن مقدار که صد ^{۱۲} صد (و) پنجاه کس برآید، جاگذشته شد.
بعضی از مردم شکر خیلی متوجه و متوجه بودند، تو سرم و تردید بی تغیر بیب
است. آنچه الله تعالی در آن ل تقدیر بگرد است، دیگر نمی شود. اگر جم
گاه را سرم عیب ^{۱۳} کرده نمی شود، حق بظرف ایشان بود. حاکم روطن دو
سنه راه راه ^{۱۴} آمده شده بود، به غریب ^{۱۵} قومی کار مردم آفتداده بود،
فی مازیان آنها را می داشتیم، فی آنها زبان ^{۱۶} مارا
پر شیان جمعی ^{۱۷} و جمعی پر شیان ^{۱۸} نگرفتار قومی و قومی محابی

(੯) (ਸਾਡੇ) ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵੱਲ ਮੁਹੱਲੇ ਤੋਂ ਬਹਿਰ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੇ
 'ਸਮੁਣੇ ਛਕੜਿਆਂ ਤੇ ਪਰਇਆਂ (ਦੀ ਵਿੱਟ) ਹੋ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ
 ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ^੧ਬੁਝੇ ਹੱਥ ਤੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ 'ਖਾਈਆਂ ਤੇ
 'ਵਾੜਾਂ ਬਣਾ ਲੀਤੀਆਂ ਰਾਈਆਂ। ਹਰ ਇਕ ਤੀਰ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੰਨੀ
 ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਛਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇ ਜਾਂ ਛੂਥ ਸੌ ਜਵਾਨ 'ਸਮਾ' ਸਕਣ।
 (ਮੇਰੀ) ਫੌਜ ਦੇ ਕਈ ਸਪਾਹੀ 'ਬੜੇ' ^੨ਡੱਰੇ ਹੋਏ ਤੇ 'ਘਬਰਾਇ' ਹੋਏ ਸਨ।
 ਡੱਰ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ^੩ਫੁੜ੍ਹਲ (ਬੇ ਮੌਕਾ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ-
 ਮਾਨ ਨੇ ^੪ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਠ
 ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਿਪਾਹੀਆਂ) ਨੂੰ ਭੀ ^੫ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ^੬ਸਰਾਈ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਤੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ
^੭ਪੰਥ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ^੮ਅਜੀਬ ਕੌਮ ਨਾਲ ^੯ਵਾਸਤਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ
 ਸੀ। ਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਖਾਨ ਜਾਣਦੇ ਸਾਂ, ਨ ਹੀ ਉਹ ਸਾਜੀ ਜੁਖਾਨ
 ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ੴ. ਸਾਡੀ ^{੧੦}ਸੈਨਾ ਇਕ ਬਿਖਰੀ ਜਮਾਤ ਵਾਂਗ ਸੀ (ਤੇ ਫੇਰ) ^{੧੧}ਸਾਰੇ
 ਹੀ ^{੧੨}ਘਬਰਾਇ ਹੋਏ ਸਨ! ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਫੌਜੇ ਹੋਏ ਸਾਂ,
 ਤੇ ਕੌਮ ਵੀ ਅਜੀਬ ਸੀ!

در سندستان یک رسی است در وقت ایں چنیں کار افتادن لا ز رعاده
 بعیاد نوکری گرفته اند، ایں مردم را سیندھی گویند اگر اس چنیں خیال میکرد
 یک دو لکھ ہم زکری گرفت، اللہ تعالیٰ راست اور درست جوانان
 خود را راضی تو انت کرد، نی خز گنجینہ خود را تو انت قسٹ کرد، جوانان
 خود را چکون راضی تو انت کرد کہ انساک بر طبیعتش بسایر غالب بود و خود
 به جمع نہ نہ رکنی حد طالب، بی تجربہ جوانی بود، نی آمدن او بہ سرانجام بود
 نی رفت، اد، نی ایتادن او با هشام، نی جنگ کردن -

(੧੦) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸਮੰਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ 'ਭੀਤੀ' ਸਮੇਂ
 ਪੈਸੇ ਦੇਕੇ 'ਬੜੇ ਸਮੇਂ' ਲਈ ਨੈਕਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
 'ਸਹਿ ਬੰਦ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ (ਬਿਖਰਾਹੀਮ) ਇੰਜ ਵੀ ਸੈਚਦਾ ਤੋਂ ਦੋ
 'ਲੱਖ ਜਵਾਨ ਭਰਤੀ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਨੇ ਸਤ੍ਤ ਕੰਮ 'ਠੀਕ ਕਰ
 ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਨ ਹੀ ਆਪਣਾ

ਅਖਜ਼ਾਨਾ ਬੇਡ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਕਿਉਂਜੁਲਾਲਚ ਉਸ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਉਤੇ ਛਾਇਆ ਹੈਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਆਇਆ ਜੋੜਨ ਦਾ ਬਹੁਤ 'ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ। ਥੈ ਤਜਰਬਾ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਨ ਉਸ ਦਾ ਆਉਣਾ (ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ) ¹⁰ ਹਸ਼ਾਬ ਜਿਉ ਸੀ ਨਾ ਜਾਣਾ, (ਪਿੱਛੇ ਹੋਟਣਾ), ਨ ਹੀ ਖੜਨਾ ਤੇ ਨ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਬਰਨ ਦਾ ਵੰਗ ਚੇਤੇ ਸੀ।

در آن فرمت اک در پانی پت اطراف و جوانب مردم شکر بارا به دشان
و خندق مضبوط و مرتب کرده می شد، در دشیش محمد ساریان به غرض رسانید
که اینقدر اختیاط که شد ادچه امکان داشته باشد که اینجا بساید گفته که
تو اینها را به خانان و سلطاناً او زیک قیاس می کنی ¹¹ آن سال که از سفر نزد
برآمدہ به حصار آمدیم، جمیع خانان و سلطاناً او زیک التفاق کرده به عمریت
آمدن بر سر ما - که از دریند گذشتند ¹² ما کوچ و مال و جمیع مغول و سپاپی
را در محلات درآورده، محلات کوچه بند کرده مضبوط ساختیم، چون آن
خانان و سلطاناً حساب ¹³ دیراغ استادن و رفتمن رامی داشتند دیند
که مردہ و نزدیک را در ¹⁴ حصار دیرا حصار را مضبوط کرده ایم، حساب آمدن
بر سر ما را نیافتن از نوندک ¹⁵ برگشتند، اینهارا با آنها شبیه مکن، حساب
کار را ¹⁶ دیراغ رفتمن را کجا می دانند - خدا راست آورد، همان طور که
من گفته بودم شد.

(ج) ਉਸ 'ਵਿਹਲ ਵਿਚ ਜਦੋ' ਅਸਾਂ ਪਾਣੀਪੱਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਫੈਜ ਦੇ
ਸੱਭ ਪਾਸੇ ਤੇ 'ਵਖੀਆਂ ਨੂੰ ਡਕਿਆਂ ਤੇ 'ਵਾਤਰੀ ਤੇ ਖਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ
ਲਿਆ ਤੇ 'ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਲਈ, ਦਰਵੇਸ਼ ਮੁਹੱਮਦ ਸਾਰਬਾਨ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅਂਗੇ
‘ਅਠਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਹੁਣ ਜੋਦ ਇਨੀ ‘ਇਹਤਿਆਤ ਹੈ ਕੁਝੀ ਹੈ
ਉਸ (ਇਬਰਾਹੀਮ) ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ (ਅੰਡਾਵਨਾ) ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ !”
ਪ੍ਰੇਸ਼ ਜਵਾਬ ਇਤਾ “ਕੀ ਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਹੋਉਸਤਾਨੀਆਂ) ਨੂੰ ਉਜ਼ਬੁਕ ਦੇ
ਪਨਾਣਾਂ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ਵਰਗਾ “ਸਮਝ ਡਿਕਿਆ ਹੈ ?” ਉਸ ਸ਼ਾਲ ਕਿ ਸਦੋ

ਅਜੀਂ ਸਮਰਥਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਿਸਾਰ (ਕਿਲੇ) ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ ਉਜ਼ਬਕੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ¹⁰ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਤੇ ਦਰਬੰਦ ਤੋਂ ਫੈਘ ਆਏ। ਅਸਾਂ ਸਭ ਮਹਾਲ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ¹²ਮਾਲ-ਮਤਾ ਤੇ ¹¹ਟੱਬਰ ਟੌਰ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਲ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੂਚਾ-ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਚੂੰਕਿ ਉਹ ਪਠਾਣ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਹੱਲਾ ਕਰਨ, ਖੜੋਨ ਤੇ ਮੁੜਨ ਦਾ ¹³ਛੋਜੀ ਤਰੀਕਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਮੋਇਆਂ ਸੱਡ ਨੂੰ ¹⁴ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੌਈ ਰਾਹ ਨ ਲੱਭਾ ਤੇ ਉਹ ਨਿਵਿੰਦਾਕ ਥੀਂ ਹੀ¹⁵ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਏ। (ਮੈਂ ਕਿਹਾ—) “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨ ¹⁶ਮਿਲਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ¹⁷ਛੋਰੀ ਢੰਗ ਕਿਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?” ਰੱਬ ਨੇ ਇਹ ਕਥਨ ਸੱਥ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਉੱਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ!

ایں خبر را یافته، ہمایوں را باشکرش یک کردا، یک وینم کردا پیش گواز
ایشان فرتاده، خود ہم باشکرمانہ راست کردا برآمد، شبخون
رفتگان باہمایوں سہراہ شدہ آمدند۔ چوں کس غنیم پیشیر تیامد ما ہم
بگشته فرد آمدیم، درین شب در اردو عنوغای غلطی افتادہ تا نزد یک
گری ¹² سولان بود و عنوغابود بمردمی کہ ایخینیں عنوغاما ندیا بودند خیلی
نردد و تو ہم خد، بعد از یک زمانی عنوغاب برطرف شد۔

(ਕ) ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਮਾਏ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤੇ ਨਾਲ ਇਕ ਜਾ
ਵੁਡਾ ਕੈਹ ³ਅਗੋਂ ਵਾਲੀ ਭੇਜਿਆ। ਆਪ ਦੀ ‘ਬਾਕੀ ਦੀ ਬੋਜ ਪਿਤਾਓਂ ਰ
ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਛਾਪੇ ਲਈ ਗਿਆ ਦਸਤਾ ਹਮਾਏ ਨਾਲ
ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਚੂੰਕਿ ‘ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਸੈਨਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵੱਧਾ
ਰਹੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਵੀ ’ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਕੇ ⁴ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦੇਂਤਾ। ਇਸ ਰਾਤ
ਮੇਰੀ ⁵ਛੋਜ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ¹⁰ਸ਼ੌਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕ ¹¹ਘੜੀ ਦੇ
ਕਰੀਬ ¹²ਰੌਲਾ ਰਿਹਾ। ਲੈਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੌਰ ਠਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਮੀ,
ਬੜੇ ¹³ਛੁਰੇ ਤੇ ¹⁴ਘਬਰਾਏ। ਕੁਝ ¹⁵ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਸ਼ੌਰ ਮਿਠ ਗਿਆ।

در وقت نمودار شدن سیاہی غنیم بطرت بُر انوار میں او بسیار بورازین
⁴ جبکہ عبد العزیز را، که در طرح معین بود، بُر انوار کو کفر نداده شد،
⁵ سیاہی سلطان ابراہیم کے از دور نمودار شد، یعنی جا درنگ تسودہ تیز
 می آمد۔ پیشتر کہ آمد سیاہی مکہ بہ آہنا نمودار شد این ترتیب ولیمال را کہ
 طلا حظ کر دند حصر شد، باشیم ناشیم بیا یم طور کردہ، فی توانت است ایجاد
 فی مثل پیش بی درنگ توانت آمد۔

(۶) ^۱ دعومن دی ڈئے دے دیکھائی دیل سامے، اُنکے پاسی عیسیٰ دا
 بخدا ^۲ لے رہی سی। ایس ‘کارن ابشار دل اکنیل ٹھیں جیہڑا کی ^۳ ریکھ رہ
 ہی ر بھپیا ہے ایسا سی، ^۴ سونے پاسی ^۵ سہا ایتا لائی ہے جیسا گیا |
 سُلّاتاں دیکھا ہیم دی ^۶ ڈئے جیہڑی کی دُرے دیکھائی دیتی، کیسے
 جگنا ن ^۷ ٹھیکھ دیاں ڈیل ڈیل آ رہی سی | جیس دکت ائمہ آئی
 ساڈی ڈئے عیہن انے سا بھولے پر گرت ہے ایسی | جسے ^۸ عینہ ساڈی ایس
^۹ ڈر تیکھ تے ڈیلی ^{۱۰} پر بیچ پڑی دیکھا عیہ ^{۱۱} دیکھ کے | ^{۱۲} اگری ہپی اے
 سا ^{۱۳} ن ؟ ٹھیکھ دیاں سا پیڈے ہٹی اے ؟ کبھی ایس ڈرتوں لی ^{۱۴} ہالٹ سی
 عینہ دی | ن عیہ ٹھیکھ دیاں سا ن ن ہی پھیلے ہانگا ^{۱۵} دیکھا ہبھ
 ائمہ آئی سکھے سا ن |

³ آختا یک قد نیزہ برا مده بود کہ انگریز جنگ شد۔ تایم روز شدن ضرب جنگ
 بود۔ نیم روز شدہ بود کہ اعداً مغلوب دم قہور و اجباً مبتاع و مسرور دشمن
⁴ بفضل خود و کرم اللہ تعالیٰ این چینیں کارِ دشواری را بیا ^{۱۳} آسان کرد و
^{۱۴} آپنان لشکر بسیاری را دنیم روز بجاک یکسان کرد، پنج شش ہزار
 کس نزدیک ابراہیم دریک جا بر قتل رسیدہ بودند، دیگر سر جا مرد
 مارا درین تھا کہ پانز دشائنا نزدہ ہزار کس تھیں می کردیم۔ در وقت املن آگہ
 از تقریر مردم سہ دستان معلوم شد کہ چھل پنجاہ ہزار کس درین ^{۱۶} تھا مرکر مدد بودہ

੧ ਸੁਰਜ ਇਕ ਨੇੜੇ ਜਿਨਾਂ ਉਚਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਲੜਾਈ
 ੨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ । ੩ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਖੂਬ ਲੜਾਈ ਮੱਚੀ । ਦਿਨ ਛੱਲ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ
 ੪ ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਅਧੀਨ ਤੇ ੫ ਕਾਬੂ ਅਤੇ ੬ ਮਿਤ੍ਰ ੭ ਖੁਸ਼ ਤੇ ੮ ਪਸੰਦ ਤੋਂ ਗਏ । ਸਰਬ
 ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪੁਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ੯ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ੧੦ ਦਇਆ ਨਾਲ ਇਨਾਂ
 ਔਖਾ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਲਈ ੧੧ ਸਹਿਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ੧੨ ਇਨੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ
 ਸਿਰਫ਼ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਟੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦਿਤਾ । ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਪੰਜ
 ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਦਮੀ ਇਕ ਜੰਗ ਮੌਕੇ ਪਏ ਸਨ । ਦੂਸਰੀਆਂ ਕਈ
 ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਸ ੧੩ ਯੁਧ ਵਿਚ (ਮਰਣ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਗਿਣਤੀ) ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ
 ਹਜ਼ਾਰ ੧੪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ
 ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਇਸ ੧੫ ਯੁਧ
 ਵਿਚ ਮਰੇ ਹਨ ।

—:੦:—

بومارین
منادہ شد
پ تیزودہ تیز
لیمال را کر
نست اسیاد

(خ)

بڑا ۹ جو ت
دھر خاری
مُلٹان ۱
نجوہ ن ۹
سماڑی ڈے
۱۰ ترڈی ب
ਜا ۱۴ ن ۱
ਊنہ دی
انگوں آتا
ضرب جنگ ۴
بند
ن کرد و
مشہزار
رجام رو ۷
ت املن اگرہ
لم مروہ بودہ اند

1969 1539 64, 66, 75
31633 9, 11, 35

B - 11567

ਗੋਲਡਨ ਅਜੀਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਆਨੀ ਗਾਈਡ

ਜਿਸ ਨੂੰ

ਪ੍ਰੰਤੂ: ਹਰਚਰਨ ਮਿੰਘ ਐਮ. ਏ.

ਪ੍ਰੰਤੂ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਰਸ

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਰਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਅੰਕੜਾ
ਨੂੰ ਮੁਖ ਵਖਦਿਆਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸੁਆਂਬਾਂ ਨੂੰ
ਸਰਲ ਤੇ ਸਾਦੇ ਅਖ਼ਠਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਣ
ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ
ਦੇਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਟਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗਾਈਡ ਦੀ ਵਿਕਿਤਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਰਚੇ
ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰਚੇ ਬਾਰੇ ਲੰਗੀ ਤੁਫ਼ਾਂ
ਗਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪਰਚਾ ਦਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ
ਲਿੰਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥

ਕੀਮਤ ੧੨-੧੫-੦

ਪਤਾ:—

ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ
ਘੰਟਾ ਘਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ॥